

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Valna Ožbolt

Vpliv varčevanja na društveno glasbeno dejavnost

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Valna Ožbolt

Mentor: izr. prof. dr. Andrej Rus

Vpliv varčevanja na društveno glasbeno dejavnost

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem družini za podporo in potrpežljivost pri moji izobraževalni poti. Hvala mentorju za nasvete in strokovnost ter vsem, ki ste sodelovali v raziskavi in mi s tem omogočili uspešno zaključiti magistrski študij.

POVZETEK

Vpliv varčevanja na društveno glasbeno dejavnost

Kulturno-umetniška društva kot neprofitne organizacije so pomemben del slovenske kulture, saj so zelo številna, javno dejavna in mednarodno prepoznavna. V nalogi sem se posvetila glasbenim kulturno-umetniškim društvom in vplivu gospodarske krize na njihovo delovanje. Glasbena kulturno-umetniška društva se v skladu z Zakonom o društvih lahko financirajo iz različnih virov. Vire sem razdelila na direktne, kamor sem uvrstila državno in občinsko financiranje z razpisi, prispevke sponzorjev in donatorjev, članarine ipd., ter na indirektne, pod katere sem štela tiste vire sredstev, ki jih društva pridobijo iz lastne komercialne dejavnosti. To so lahko koncerti v lastni organizaciji, nastopi za različne komercialne naročnike (npr. podjetja), koncerti v organizaciji različnih ustanov (npr. razni glasbeni abonmaji in festivali) ipd. Indirektne vire sem opredelila kot pomembnejše od direktnih, saj lahko društva iz njih pridobijo precej več sredstev kot iz direktnih virov.

Ker gospodarska kriza vpliva tudi na področje kulture in ljubiteljske kulture, sem v nalogi poskušala dokazati tezo, da vsesplošno varčevanje in posledično krčenje indirektnega financiranja negativno vplivata na delovanje glasbenih kulturno-umetniških društev. Podatki, ki sem jih potrebovala v času raziskave, še niso bili zbrani, zato sem kot dodatek k raziskavi izvedla anonimno anketo, ki sem jo poslala glasbenim kulturno-umetniškim društvom v Sloveniji. Glavni del raziskave je predstavljalo šest intervjujev s predstavniki šestih različnih glasbenih društev, in sicer dveh pihalnih orkestrrov, dveh pevskih zborov, kitarskega orkestra in mandolinskega orkestra. S pomočjo ankete in intervjujev sem pridobila podatke, na podlagi katerih sem hipotezo ovrgla za nekatera društva, za druga pa potrdila. Nekatera društva so s tržno usmerjenim delovanjem uspela premostiti krizo in nadaljujejo svojo uspešno dejavnost, medtem ko je kriza na društva, ki niso prvenstveno tržno naravnana, zelo močno vplivala. So pa skoraj vsa društva, ki so sodelovala v anketi in intervjujih, potrdila, da se je financiranje, tako direktno kot indirektno, zelo zmanjšalo in da je za pridobivanje sredstev za delovanje glasbenih kulturno-umetniških društev potrebno veliko več truda in dela kot pred gospodarsko krizo. Možna rešitev je v večji tržni usmerjenosti ljubiteljskih glasbenih društev in morebitnem iskanju dodatnih možnosti v tujini, kar pa prinaša tudi določene težave, kot na primer odsotnost z dela, odklonilno stališče delodajalca do društvene dejavnosti ipd. Po drugi strani pa lahko pretirana tržna usmerjenost marsikoga odbije, saj se na tak način izgublja pomen ljubiteljstva in društvenega delovanja, ki sta v svojem bistvu ravno neprofitna.

KLJUČNE BESEDE: neprofitne organizacije, glasbena kulturno-umetniška društva, financiranje društev, gospodarska kriza, varčevanje

ABSTRACT

The Impact of Saving on the Activity of Musical Societies

Cultural and arts societies as non-profit organizations are an important part of Slovenian culture, considering their number, public activity, and international visibility. My Master's Thesis focuses on musical arts societies and on the impact of the economic crisis on their activity. According to the Societies Act, musical arts societies can receive funding from different sources. I classified these into direct sources (i.e. state and municipality funding (public tenders), sponsor and donor contributions, membership fees, etc.) and indirect sources (i.e. funds from societies' commercial activities, such as concerts organized by societies, performances for different commercial clients (e.g. companies), and concerts organized by different institutions (e.g. various season subscriptions and music festivals)). I found indirect sources to be more important than direct sources, since, in comparison with the latter, they potentially represent a significantly greater source of income for societies.

As the crisis also affects culture and amateur culture, I tried to prove the thesis that the widespread spending cuts and consequential reduction of indirect funding both have a negative impact on the operation of musical arts societies. Since the data required to support the thesis were not publicly available at the time of my research, I also conducted an anonymous survey in the form of a questionnaire which I sent to Slovenian musical arts societies. The central part of my research consisted of six interviews with the representatives of six different musical societies, namely, two brass orchestras, two choirs, one guitar orchestra, and one mandolin orchestra. The data obtained from the survey and interviews corroborated the thesis for some societies and refuted it for others. Some societies, owing to their market-oriented approach, managed to overcome the crisis and continue their successful activity, while others, which are not primarily market-oriented, were greatly affected by the crisis. Almost all of the societies that participated in the survey and interviews, however, confirmed that both direct and indirect funding has decreased significantly and that acquiring funds for the operation of musical arts societies requires a much greater effort and more work now than before the economic crisis. A possible solution for amateur musical societies is to move towards greater market orientation and eventually seek opportunities abroad, which, however, also entails certain problems, such as absence from work and employers' insensitivity. On the other hand, excessive market orientation may well put many people off, since through this approach, the very meaning of amateur culture and societies, which are fundamentally non-profit-oriented, is lost.

KEY WORDS: non-profit organizations, musical arts societies, funding of societies, economic crisis, spending cuts

KAZALO

UVOD	13
1 ORGANIZACIJA.....	16
1.1 Opredelitev organizacije.....	16
1.2 Tipologija organizacij.....	17
1.3 Okolje organizacij in njihovo spreminjanje.....	21
2 NEPROFITNE ORGANIZACIJE.....	21
2.1 Tipologija neprofitnih organizacij	22
2.2 Zgodovina neprofitnih organizacij v Sloveniji.....	28
3 DRUŠTVA IN LJUBITELJSKA KULTURA	29
3.1 Splošna opredelitev društev	32
3.2 Pravna opredelitev društva	33
3.2.1 Neprofitna dejavnost društev	35
3.3 Društvena glasbena dejavnost	37
3.3.1 Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti (JSKD).....	44
3.3.2 Zveza kulturnih društev Slovenije (ZKDS)	46
3.3.3 Odnos med JSKD in ZKDS	47
3.4 Ljubiteljska kulturna glasbena dejavnost v tujini	48
3.4.1 Hrvaška.....	50
3.4.2 Velika Britanija	54
4 GLASBENA SUBKULTURA.....	56
4.1 Glasba in njen pomen za človeka, družbo in kulturo	58
4.2 Vokalna in inštrumentalna glasba.....	60
4.3 Glasbenik.....	61
4.4 Občinstvo.....	62
4.5 Ulični glasbeniki.....	63

5	PRIDOBIVANJE SREDSTEV	64
5.1	Pridobivanje sredstev v neprofitnih organizacijah	65
5.1.1	Različne možnosti zbiranja sredstev NPO	67
5.2	Pridobivanje sredstev v društvih.....	70
5.2.1	Direktni viri sredstev	73
5.2.2	Indirektni viri sredstev	76
6	GLASBENA DRUŠTVENA DEJAVNOST IN VARČEVANJE DRŽAVE.....	76
6.1	Financiranje kulturno-umetniških društev in glasbenih društev.....	86
6.2	Anketa o financiranju kulturno-umetniških društev v Sloveniji	89
6.3	Vpliv na direktno financiranje kulturno-umetniških društev	109
6.4	Vpliv na indirektno financiranje kulturno-umetniških društev	110
7	METODOLOŠKI OKVIR	111
7.1	Kvalitativni pristop in vzorec	111
7.2	Vzorčenje.....	113
7.2.1	Ljubiteljsko zborovsko petje	113
7.2.2	Inštrumentalna ljubiteljska glasba, kitarski in mandolinski orkestri.....	114
7.2.3	Pihalni orkestri	115
7.2.4	Predstavitev šestih društev	116
7.2.4.1	Vokalna skupina Perpetuum Jazzile	117
7.2.4.2	Komorni zbor Ave	118
7.2.4.3	Orkester Mandolina Ljubljana	118
7.2.4.4	Kitarski orkester Ljudmila Rusa	119
7.2.4.5	Pihalni orkester Krka	120
7.2.4.6	Kulturno-umetniško društvo Ribniški pihalni orkester.....	121
8	REZULTATI.....	122
9	SKLEP.....	145
10	LITERATURA.....	148

PRILOGE	154
PRILOGA A: Intervju s predsednikom organizacije Making Music (Ustvarjati glasbo) Robinom Osterleyjem	154
PRILOGA B: Spletna anketa »Financiranje kulturno-umetniških glasbenih društev«.....	155
PRILOGA C: Osnovna vprašanja za poglobljeni polstrukturirani intervju	157
PRILOGA C.1: Intervju s predsednikom KUD Komorni zbor Ave	160
PRILOGA C.2: Intervju z menedžerjem KUD Vokalna skupina Perpetuum Jazzile.....	164
PRILOGA C.3: Intervju s predsednico KUD Pihalni orkester Krka	172
PRILOGA C.4: Intervju s predsednikom KUD Ribniški pihalni orkester.....	177
PRILOGA C.5: Intervju s predsednico KUD Kitarski orkester Ljudmila Rusa	184
PRILOGA C.6: Intervju s programskim vodjo KUD Orkester mandolina Ljubljana	189

SEZNAM SHEM

Shema 2.1: Tipologija organizacij v družbi	24
Shema 8.1: Organiziranost društva Vokalna skupina Perpetuum Jazzile	138

SEZNAM GRAFOV

Graf 3.1: Poslovni subjekti v Republiki Sloveniji, stanje na dan 31. 12. 2013.....	31
Graf 3.2: Število društev leta 2002, 2010, 2011 in 2012	40
Graf 3.3: Število ljubiteljskih kulturnih društev 2001, 2011 in 2012	40
Graf 3.4: Število kulturno-umetniških društev glede na število vseh društev leta 2012.....	40
Graf 3.5: Število dejavnih članov v kulturno-umetniških društvih leta 2001 in 2008	41
Graf 3.6: Vokalna in instrumentalna društva, leto 2008	42
Graf 3.7: Število strokovnih vodij in mentorjev glasbenih društev leta 2001 in 2008	43
Graf 3.8: Skupno število izvedenih prireditev glasbenih društev leta 2001 in 2008	44
Graf 3.9: Število obiskovalcev prireditev glasbenih društev leta 2001 in 2008, v milijonih... 44	
Graf 5.1: Število društev v Sloveniji leta 2007 in leta 2012	71
Graf 5.2: Prihodki društev v Sloveniji leta 2007 in leta 2012.....	72
Graf 5.3: Število zaposlenih v društvih v letih 2011 in 2012.....	72
Graf 5.4: Celotni odhodki in neto presežek prihodkov nad odhodki društev, leto 2011 in 2012	73

Graf 6.1: Financiranje kulturnih društev na ravni države in občin leta 2008 (v mio EUR).....	77
Graf 6.2: Skupni odhodki države za kulturo, realizacija proračuna, 2001–2010, v EUR.....	78
Graf 6.3: Odhodki države za kulturo – delež državnega proračuna, 2001–2010, v %	79
Graf 6.4: Odhodki Ministrstva RS za kulturo po programskih sklopih v %, 2010.....	81
Graf 6.5: Odhodki Ministrstva RS za kulturo po programskem sklopu: Ljubiteljska dejavnost, proračunska leta 1997–2010, delež vseh odhodkov Ministrstva RS za kulturo, v %	82
Graf 6.6: Odhodki občin za kulturo po funkcionalnih dejavnostih, realizacija proračunov občin, 1999–2010, EUR.....	83
Graf 6.7: Odhodki občin za kulturo po funkcionalnih dejavnostih – delež realizacije občinskih proračunov, 1999–2010, v %	84
Graf 6.8: Odhodki občin za kulturo po podprogramih, opredeljenih v programski klasifikaciji, 2008–2010, v EUR.....	85
Graf 6.9: Kulturno-umetniška društva leta 2012.....	88
Graf 6.10: Število zaposlenih v kulturno-umetniških društvih leta 2012	88
Graf 6.11: Celotni prihodki kulturno-umetniških društev v letu 2012.....	89
Graf 6.12: Sredstva kulturno-umetniških društev v letu 2012	89

SEZNAM TABEL

Tabela 1.1: Organizacijske oblike v Sloveniji (glede na pridobitne in nepridobitne oblike)...	18
Tabela 1.2: Razlike med neprofitnimi in profitnimi organizacijami.....	19
Tabela 2.1: Podatki o nevladnih organizacijah v Sloveniji.....	26
Tabela 3.1: Poslovni subjekti v Poslovnem registru Slovenije po skupinah po četrletjih	30
Tabela 3.2: Poslovni subjekti v Poslovnem registru Slovenije po statističnih regijah in po skupinah	31
Tabela 3.3: Poslovni subjekti v Poslovnem registru Slovenije po področjih dejavnosti SKD (standardne klasifikacije dejavnosti) in po skupinah, stanje na dan 31. 12. 2013	32
Tabela 3.4: Društva in sekcije v sestavu društev, člani društev in plačano osebje ter prireditve društev v Republiki Hrvaški, sezona 2009/2010.....	52
Tabela 3.5: Aktivni člani društev glede na starost in spol, sezona 2009/2010	52
Tabela 3.6: Plačano osebje v društvih, sezona 2009/2010.....	52
Tabela 3.7: Prireditve in sodelovanje društev na RTV oddajah, sezona 2009/2010.....	53
Tabela 3.8: Sekcije v sestavu društev in aktivni člani po sekcijah, sezona 2009/2010	53
Tabela 6.1: Odhodki države za kulturo, 2001–2010, v EUR	78
Tabela 6.2: Odhodki države za kulturo – delež državnega proračuna, 2001–2010, v %.....	79

Tabela 6.3: Odhodki Ministrstva za kulturo po programskih sklopih v letu 2010, v EUR.....	80
Tabela 6.4: Odhodki Ministrstva RS za kulturo po programskih sklopih, 2004–2010, v % ...	81
Tabela 6.5: Odhodki občin za kulturo po funkcionalnih dejavnostih, realizacija proračunov občin, 1999–2010, v EUR.....	83
Tabela 6.6: Odhodki občin za kulturo po funkcionalnih dejavnostih – delež konsolidirane realizacije občinskih proračunov, 1999–2010, v %	84
Tabela 6.7: Odhodki občin za kulturo po dejavnostih, opredeljenih v programski klasifikaciji, 2006–2010, v EUR.....	85
Tabela 6.8: Razvrstitev društev po šifri skupine in pomembnejši podatki o njihovem poslovanju v letu 2012	87
Tabela 6.9: Društva, ki so sodelovala v anketi o financiranju društev v Sloveniji	90
Tabela 6.10: KUD, ki pridobivajo javna sredstva	91
Tabela 6.11: Delež javnih sredstev, ki jih pridobijo KUD.....	92
Tabela 6.12: Sredstva, ki jih pridobijo KUD od razpisov države	92
Tabela 6.13: Sredstva, ki jih pridobijo KUD od razpisov občine	93
Tabela 6.14: Sredstva, ki jih pridobijo KUD od razpisov JSKD	93
Tabela 6.15: Sredstva, ki jih pridobijo KUD od razpisov ZKDS	94
Tabela 6.16: KUD, ki pridobivajo sredstva iz članarin.....	94
Tabela 6.17: Delež sredstev, ki jih KUD pridobijo iz članarin	95
Tabela 6.18: KUD, ki pridobivajo sredstva iz donacij, sponzorstev, prostovoljnih prispevkov, daril.....	95
Tabela 6.19: Delež sredstev, ki jih KUD pridobijo iz donacij, sponzorstev, prostovoljnih prispevkov, daril.....	96
Tabela 6.20: KUD, ki pridobivajo sredstva iz mednarodnih razpisov	96
Tabela 6.21: Delež sredstev, ki jih KUD pridobijo iz mednarodnih razpisov	97
Tabela 6.22: KUD, ki pridobivajo sredstva iz lastne dejavnosti	97
Tabela 6.23: Delež sredstev, ki jih KUD pridobijo iz lastne dejavnosti	98
Tabela 6.24: Najpomembnejši viri financiranja KUD	98
Tabela 6.25: Znižanje sredstev javnega financiranja KUD v obdobju 2008–2013	102
Tabela 6.26: Znižanje javnih sredstev KUD v odstotkih.	102
Tabela 6.27: Ali naj država bolj podpira KUD?	106
Tabela 8.1: Osnovni podatki o društvi in predstavnikih društev, ki so sodelovali v intervjuju	122

Tabela 8.2: Prihodki Ribniškega pihalnega orkestra za leta 2009, 2010, 2011, 2012 in 2013	129
Tabela 8.3: Odhodki društva Vokalna skupina Perpetuum Jazzile	134

SEZNAM POMEMBNEJŠIH KRATIC

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
AMATEO	<i>The European network for cultural participation in cultural activities</i> (Evropska mreža za kulturno sodelovanje in kulturne aktivnosti)
EGMA	<i>The European Guitar and Mandolin Association</i> (Evropsko združenje kitarskih in mandolinskih orkestrov)
EU	Evropska Unija
IPF	Zavod za uveljavljanje pravic izvajalcev in proizvajalcev fonogramov Slovenije
JSKD	Javni sklad za kulturne dejavnosti
KUD	Kulturno-umetniška društva
MOL	Mestna občina Ljubljana
NPO	Neprofitne organizacije
NVO	Nevladne organizacije
RS	Republika Slovenija
SAZAS	Združenje skladateljev in avtorjev za zaščito glasbene avtorske pravice Slovenije
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
ZKDS	Zveza kulturnih društev Slovenije
ZSG	Zveza slovenskih godb

UVOD

Društva so pomembna sestavina demokratične družbe, saj ljudem omogočajo uveljavitev pravice do združevanja, ki jo lahko najmanj trije posamezniki uresničijo s tem, ko ustanovijo in registrirajo društvo. Pri tem je važno omeniti, da gre za možnost združevanja zaradi podobnih zanimanj, skupnih interesov in dejavnosti, in sicer v obliki skupine, ki deluje na temeljih nepridobitnosti, demokratičnosti in veselja do določene dejavnosti, ne glede na izobrazbo, poklic, spol ali narodnost. Po teh načelih delujejo tudi kulturno-umetniška društva, ki so v Sloveniji zelo številčna in dejavna in marsikdaj presegajo okvire amaterizma ter tako doma kot v tujini dosegajo zavidljive uspehe. Dejavnosti povezane s kulturno-umetniškimi društvi poimenujemo tudi z besedno zvezo »ljubiteljska kultura« in z žargonskim poimenovanjem »sociokulturne dejavnosti«. Kulturno-umetniška društva so sestavni del kulture in so za državo in narod bistvena. Kot pravi Igor Teršar: »Kultura je socialno tkivo, ki povezuje ljudi, in na tem se gradi medsebojno zaupanje in socialni kapital. Pri ljubiteljski kulturi je vsaka kulturna prireditev skupni projekt nekega kraja, zahteva učinkovito dogovarjanje, a je na koncu v veselje vsem (Teršar, 2013).« Tudi zgodovinsko je bila kultura pomembna pri soustvarjanju narodov in držav, tako tudi pri Slovencih. Oton Župančič je npr. leta 1902 opozoril na pomen kulture za narod, ko je prijatelju Antonu Lajovicu v pismu napisal, da se šele po kulturi vidi, kaj je tisto, kar opredeljuje nek narod.

Zelo številčna skupina znotraj kulture in ljubiteljske kulture so glasbena kulturno-umetniška društva, ki jih zastopajo vokalna, inštrumentalna in folklorna društva. Glasba je namreč zelo pomembna sestavina kulture in družbe, saj je prisotna vse od začetkov oblikovanja človeštva. Dandanes je glasba prisotna tako rekoč povsod. Na radiu, televiziji, v javnih prostorih ... Srečamo jo tudi v najrazličnejših strokah, ki so bodisi posredno ali neposredno povezane z njo.

Glasba je umetnost časa – je nesnovna umetnost, zato sta tudi ustvarjanje in posredovanje glasbe drugačna od drugih umetnosti. Glasba je eno izmed področij, ki omogočajo osebnostno rast, s katero si človek bogati življenje. Že v antični Grčiji so ji priznavali magično moč. Platon je o njej zapisal: »Poučevanje glasbe je najmočnejši instrument, kjer si ritem in melodija utirata pot v notranje dele duše.« Glasbene dejavnosti predstavljajo samostojno obliko glasbenega izražanja, spodbujajo veselje do zvoka, gibanja, razvijajo splošne sposobnosti zaznavanja, pozornosti, motorične spretnosti, jezikovno komunikacijo in socialno

vedenje. S poslušanjem, izvajanjem in ustvarjanjem glasbenih vsebin ne vplivamo samo na glasbeni razvoj, temveč tudi na splošni estetski, moralni, telesni in intelektualni razvoj človeka. (Denac, 2012)

Za posameznike in narod imajo kultura, umetnost in glasba velik pomen. Zgodovina priča, da so se ljudje ves čas – tudi v težkih ali celo vojnih časih – ukvarjali z umetnostjo. Primer velikega intelektualnega in umetniškega napredka v obdobju miru in blaginje so npr. renesančne Firence v današnji Italiji. Plodovito umetniško ustvarjanje v času vojne pa je npr. obdobje druge svetovne vojne v Sloveniji in bogata partizanska zakladnica pesmi, glasbe in gledaliških iger. Zgodovina pozna še mnogo takih primerov.

Zadnja leta so močno zaznamovana s svetovno gospodarsko krizo, ki je tudi pri nas zarezala v vse pore družbe. Med prvimi, ki so jih prizadeli varčevalni ukrepi, se je znašlo področje kulture, predvsem v segmentu, ki je odvisen od delovanja trga.

Področje kulture je področje, ki ga vlade vidijo kot strošek in ne kot investicijo ali možnost za ustvarjanje dobička. To je zmotno, saj je slovenska kultura tista, ki ima velik potencial za ustvarjanje prihodkov. Ne nazadnje ima tudi posreden vpliv pri ustvarjanju dodane vrednosti v turizmu, gospodarstvu itn. Slovenska kultura je tudi temelj slovenske identitete in je edino, kar je »naše«, kar nas definira. Škoda, ki jo delamo kulturi z neodgovornim financiranjem in vse večjo birokratizacijo, je nepopravljiva. (Cimolini 2015)

V magistrski nalogi obravnavam področje ljubiteljske kulture v odvisnosti od gospodarske krize z namenom ugotoviti vpliv krize na delovanje kulturno-umetniških društev. Obravnavala sem aktualne probleme financiranja kulturno-umetniških društev v Sloveniji, konkretnije tistih, ki se ukvarjajo z glasbeno (inštrumentalno ali vokalno) ljubiteljsko dejavnostjo. Ker so društva finančno v veliki meri odvisna od proračuna, predvidevam, da čutijo posledice varčevanja na vseh nivojih pridobivanja sredstev, zato sem v nalogi obravnavala vpliv varčevanja, tako države kot drugih javnih in zasebnih financerjev, na njihovo dejavnost.

Vire financiranja društev sem razdelila na direktne oz. neposredne (npr. država, občine, sponzorji, donatorji) in indirektne oz. posredne (pridobivanje sredstev iz lastnih dejavnosti, koncerti za komercialne naročnike, agencije za organizacijo dogodkov, glasbeni abonmaji, kulturni dogodki ipd.). Od naštetih virov financiranja društev so se in se predvidoma še bodo

zmanjšali direktni viri financiranja. Zmanjšali pa se bodo tudi indirektni viri, saj so tudi sami vezani na različne vire prihodkov, ki jih ravno tako lahko razvrstim v direktne oz. neposredne in indirektno oz. posredne. Predpostavila sem, da so indirektni viri financiranja kulturnih glasbenih društev najpomembnejši viri sredstev teh društev, saj jim lahko prinesejo več prihodkov kot direktni viri financiranja. Pripomorejo tudi k javni prepoznavnosti društev in imajo motivacijski vpliv na člane društev, da se le-ti še bolj angažirajo in potrudijo pri svojem ustvarjanju in organiziranju delovanja.

V nalogi sem analizirala organiziranost in financiranje glasbene društvene dejavnosti na primeru šestih vzorčnih vokalnih in inštrumentalnih društev, s poudarkom na njihovem indirektnem oz. posrednem financiranju. S predstavniki vsakega od šestih društev sem opravila individualni poglobljeni polstrukturirani intervju, da bi pridobila podatke o okoliščinah, prepričanjih, mnenjih, stališčih, vrednotah in globljih vidikih obravnavane teme.

Z raziskavo sem poskušala pridobiti podatke o tem, v kakšni meri zmanjševanje sredstev – direktnih in predvsem indirektnih – vpliva na zmožnosti in obseg delovanja teh društev, iz česar sledi hipoteza: **Zmanjševanje indirektnih virov financiranja kulturnih glasbenih društev destruktivno vpliva na njihovo delovanje.**

1 ORGANIZACIJA

Za pravilno razumevanje delovanja ljubiteljskih glasbenih kulturnih društev, ki jih bom podrobneje obravnavala v nalogi, moram najprej nameniti nekaj besed pojmu organizacija. Zanimivo in zelo splošno definicijo je podal Hall (1999): »Organizacije so ena najbolj vidnih sestavin sodobne družbe. Obdajajo nas, kjerkoli se nahajamo. Rodimo se v njih, in v njih tudi umremo. Enostavno jim ne moremo ubežati, neizbežne so tako kot smrt in davki.« Posplošeno lahko rečemo tudi, da ko se na enem mestu zbere skupina ljudi, ki morajo biti določen čas skupaj in imajo vsaj minimalne skupne cilje, se povsem podzavestno organizirajo, čeprav na zelo enostaven ali prvinski način. (Bavec 2005)

Organizacija je združevanje ali povezovanje posameznikov in sredstev za doseg skupnih ciljev. Značilnost vseh organizacij je, da se skupina ljudi organizira v socialno skupino – organizacijo, ki jo ustanovijo za doseganje jasnih namenov s točno določenimi cilji, saj za uresničitev zadanih nalog ni dovolj le, da se ljudje zberejo in skupaj delajo. Ustanovijo klub ali podjetje, politično stranko ali društvo ter oblikujejo postopke, s katerimi urejajo odnose med člani organizacije in dolžnosti, ki se od vsakega člana pričakujejo. Organizacija s časom dobi svojo lastno identiteto in je kot taka neodvisna od njenih ustanoviteljev ali članov. Tako organizacije lahko obstajajo več generacij, ne brez sprememb, ampak brez izgube svoje temeljne identitete, čeprav se člani sčasoma zamenjajo. (Blau in Scott 1963)

1.1 Opredelitev organizacije

Organizacija v najbolj grobem pomenu besede označuje različne oblike organiziranosti ljudi. Obstajajo tako profitne kot neprofitne organizacije, med slednje spadajo ljubiteljska kulturna društva. Iz množice definicij sledi povzetih nekaj bistvenih značilnosti:

- Organizacija je pravni subjekt, ki ga sestavlja skupina ljudi, ki opravljajo različne naloge za doseg skupnega cilja, njihove aktivnosti so koordinirane, namenske in samoorganizirane.
- Organizacija se od ostalih oblik socialnih dejavnosti loči po tem, da je to subjekt, ki ga sestavljajo ljudje, viri in tehnologija, ima jasne cilje in služi točno določenemu namenu.
- Organizacijo je lahko umestiti v njeno okolje. (Anheier 2005)

Organizacije delujejo po določenih pravilih, kjer so pomembne *organizacijske strukture*, ki opredeljujejo naloge in odgovornosti posameznikov, hierarhijo znotraj organizacije, grupiranje posameznikov v organizacijske enote, združevanje organizacijskih enot v večje enote, formalna pravila in postopke ter strukturo sistemov, ki omogočajo učinkovito komunikacijo in sprejemanje odločitev. (Bavec 2007)

Na organizacijo lahko gledamo z dveh vidikov. Prvi obravnava organizacijo kot *interesno združbo*, v katero ljudje vstopajo zato, da bi imeli večjo skupno korist in bi v večji meri ter varneje dosegali cilje, ki so v skladu z njihovimi interesi. Drugi vidik pa obravnava organizacijo kot *instrument*, kjer interesi ustanoviteljev določajo uspešno in učinkovito doseganje njim ustreznih ciljev. (Mevlja in Kavčič 2012).

Poleg članov in ustanoviteljev organizacije, je pomembno tudi, da ima le-ta čim boljše vodstveno strukturo, zato lahko procese znotraj organizacije obravnavamo tudi z managerskega vidika in jih tako razdelimo v tri osnovne skupine:

- *delovni procesi*, za katere je bila organizacija ustanovljena (npr. glasbeno ustvarjanje, folklorni plesi, gledališka dejavnost itd.);
- *poslovni procesi*, ki zagotavljajo poslovanje organizacije v nekem prostoru (npr. izvedba koncertov, pridobivanje sponzorjev in donatorjev itd.);
- *organizacijski procesi*, ki zagotavljajo, da organizacija deluje kot organizirana združba (npr. komunikacija, odločanje, planiranje itd.). (Bavec 2007)

Teoretičnih razvrstitev organizacij je zelo veliko, zato bom v naslednjem podpoglavju izpostavile le tiste, ki so bistvene za teoretično ozadje te naloge.

1.2 Tipologija organizacij

V splošnem organizacije povezujemo s pojmom *družbena organizacija* in *formalna organizacija*. *Družbena organizacija* je način, s katerim človekovo ravnanje postane družbeno organizirano in primerno trenutnim socialnim razmeram. Slednje usmerjajo obnašanje ljudi in jih lahko razdelimo na dva osnovna vidika družbenih organizacij:

- vidik *socialne strukture* ali mreža socialnih odnosov, ki povezuje člane skupine v strukturo;

- vidik *kulture* oz. isto prepričanje, ki združuje člane kolektiva in vodi njihovo usmeritev.

Za razliko od družbenih organizacij, ki nastanejo takrat, ko ljudje živijo v skupnosti, pa se *formalne organizacije* ustanovijo namenoma in s točno določenim ciljem, torej ko je za doseg skupnega cilja potreben trud večje skupine ljudi, katerih delovanje je treba natančno usklajevati, hkrati pa se spodbuja nečlane organizacije, da se ji pridružijo (Blau in Scott 1963). Prav formalne organizacije so tiste, ki me bodo v tej nalogi zanimale, saj kulturno-umetniška društva spadajo mednje.

Glavne temelje teorije organizacije je postavil Max Weber v začetku 20. stoletja s svojim modelom hierarhične birokratske organizacije. Kasnejša osnovna razdelitev organizacij jih je razdelila na hierarhične (funkcijske, produktne, geografske in mešane strukture) in nehierarhične (matrične in mrežne strukture). Pogosto se uporabljata tudi izraza vodoravna (horizontalna) členitev, ki označuje delitev dela, in navpična (vertikalna) členitev, ki označuje delitev pristojnosti (Mevlja in Kavčič 2012). Lastno razvrstitev organizacij sta razvila Blau in Scott (1963) tako, da sta jih razdelila na štiri glavne skupine:

- vzajemno-koristna združenja,
- koncerni,
- storitvene organizacije,
- organizacije za javno dobro.

Organizacije lahko razvrstimo tudi na podlagi *merila cilja in namena obstoja*, kjer so profitne organizacije tiste, ki so jih ustanovili z namenom pridobivanja dobička, neprofitne pa so bile ustanovljene z namenom delovanja v splošno družbeno korist. (Kolarič in drugi 2002) Vse organizacijske oblike, specifične za slovenski pravni red, ki jih v Sloveniji najdemo na podlagi delitve na profitne in neprofitne oblike, so prikazane v Tabeli 1.1 (Strojan, Šporar in Bien v Mevlja in Kavčič 2012).

Tabela 1.1: Organizacijske oblike v Sloveniji (glede na pridobitne in nepridobitne oblike)

Vrsta organizacij	Neprofitne	Profitne
Javne	Organizacije, ki izvajajo državne funkcije in funkcije lokalne samouprave, javni zavodi, javni gospodarski zavodi.	Javna podjetja.

Napol javne	Zbornice (gospodarske, obrtne itd.).	Javna podjetja z udeležbo zasebnega kapitala, zasebna podjetja s koncesijo.
Zasebne	Društva, zasebni zavodi, ustanove, zadruge, gospodarska interesna združenja, gospodarske družbe za opravljanje neprofitnih dejavnosti, politične stranke, verske skupnosti, sindikati, poklicna združenja.	Podjetja: samostojni podjetniki, gospodarske družbe, povezane družbe, banke, zavarovalnice.

Vir: Strojan, Šporar in Bien v Kavčič in Mevlja (2012, 15).

Pred podrobnejšo obravnavo neprofitnih organizacij je pomembno predstaviti nekaj bistvenih razlik med neprofitnimi in profitnimi organizacijami, in sicer glede na: poslanstvo, uspešnost, cilje in strategije ter financiranje in delo (Tabela 1.2).

Tabela 1.2: Razlike med neprofitnimi in profitnimi organizacijami

Element razlikovanja	Neprofitne	Profitne
Poslanstvo	- ustvarjanje boljše kakovosti življenja uporabnikov - krepitev zadovoljstva uporabnikov - dobiček se vlaga nazaj v dejavnost	- ustvarjanje dobička za lastnike
Uspešnost	- zadovoljstvo uporabnikov in članov	- dobiček - količina prodanih izdelkov/storitev - kakovost izdelkov/storitev
Cilj in strategije	- kratkoročno izvajanje storitev pogojeno z javnim financiranjem - strategije se ne spreminjajo hitro	- dolgoročno načrtovanje in postavljanje ciljev - svobodno odločanje o strategijah - možne so hitre spremembe
Financiranje	- finančno načrtovanje je instrument nadzorovanja - prejeta sredstva se morajo porabiti v skladu s pogodbami (drugače naslednjič dobijo manj)	- finančni načrti so instrument načrtovanja in obvladovanja - varčevanje sredstev
Delo	- prostovoljno delo - pomembna je odgovornost, zanesljivost in kakovost dela prostovoljcev	- zaposleni so plačani za svoje delo

Vir: Povzeto po Mevlja in Kavčič(2012).

Vse organizacije, ne glede na tipologijo, obliko ali usmerjenost njihovega delovanja, so vpete v širše zunanje in lastno notranje okolje, oba pa sta pomembna za delovanje organizacij.

1.3 Okolje organizacij in njihovo spreminjanje

Organizacije so povezane z različnimi javnostmi, saj družba omogoča organizaciji, da deluje, ker je populacija družbe »bazen« potencialnih članov. Prav tako pa v družbi obstajajo tudi druge organizacije, s katerimi organizacija konkurira, sodeluje ali si z njimi izmenjuje izkušnje. Tako obstajata dve javnosti, ki jih je treba razlikovati: javnost, na katero organizacija deluje, in javnost, ki ji organizacija služi. Organizacije imajo svoje korenine v širšem socialnem okolju, ki je kompleksno. Sestavljajo ga kultura okolja, struktura skupnosti, v katero je organizacija umeščena, in tudi ostale organizacije, s katerimi ustvarja širšo mrežo odnosov. Meja med organizacijo in njenim okoljem ni nikoli popolnoma jasna, saj okolje vpliva na organizacijo oz. na njeno notranjo strukturo in na odnose med njenimi člani, organizacija pa preko povratnih informacij vpliva nazaj na okolje. Socialni procesi, ki označujejo odnose med organizacijami in so pod vplivom njihove notranje strukture, pomagajo oblikovati večji socialni sistem, v katerem organizacija obstaja. (Blau in Scott 1963)

Vse organizacije se spreminjajo, tako zaradi zunanjih kot zaradi notranjih vzrokov. Notranji so običajno rezultat človeškega faktorja, saj se potrebe ljudi v organizaciji spreminjajo. Drugi pomembni razlog notranjih sprememb je ustvarjanje novega znanja in posledično drugačnega delovanja. Organizacija preživi in uspeva le, če nenehno in sproti ustvarja nove temeljne zmožnosti kot osnovo za uspešno delovanje v prihodnosti. Tretji razlog, ki vpliva na dolgoročne spremembe, je spreminjanje prevladujočih vrednot sodelavcev, ki se odražajo v kulturi organizacije (Biloslavo 2006). Vsaka organizacija je kot živ organizem, ki se rodi in odmre, torej ima faze uvajanja, rasti, zrelosti in zatona. Nevladne in tudi neprofitne organizacije pogosto odstopajo od tega načela, ker se ves čas spreminjajo in sproti »pomlajujejo« (Mevlja in Kavčič 2012).

V naslednjem poglavju bom natančneje obravnavala prav neprofitne organizacije, pod katere uvrščamo kulturno-umetniška društva, ki so glavni predmet raziskave v magistrski nalogi.

2 NEPROFITNE ORGANIZACIJE

Neprofitni sektor ali t.i. »tretji sektor« je skupek privatnih, prostovoljnih in neprofitnih organizacij in združenj. Pri tem so »prvi sektor« državne institucije, »drugi sektor« pa je

poslovni svet. Tretji sektor je v zadnjih letih pridobil na pomembnosti in ugledu, predvsem na področjih zagotavljanja dobrobiti, izobraževanja, razvoja skupnosti, mednarodnih povezovanj, okolja, umetnosti in kulture (Anheier 2005). V celotnem neprofitnem sektorju države največji delež predstavljajo zdravstvo, šolstvo, kultura, raziskovalne in humanitarne dejavnosti (Anthony in Young 1994). Temeljni cilj obstajanja in funkcioniranja neprofitnih organizacij je splošni družbeni interes. Ta zajema vsa tista ravnanja, katerih rezultati koristijo vsem, ne glede na to, ali pri njih sodelujejo ali ne (Kolarič in drugi 2002).

Neprofitne oz. nedobičkonosne organizacije so skupni pojem za javno upravo, za družbene dejavnosti in za prostovoljne organizacije, ki poslujejo brez dobička ali pa z njim, vendar cilj njihovega poslovanja ni dobiček; če do njega pride, se z njim ne razpolaga po svobodni presoji, ampak se le-ta vraga nazaj v dejavnost organizacije in služi kot sredstvo za razširitev te dejavnosti ali pa za dvig kvalitete storitev. (Rus 1994, 959)

Pomen pojma *prostovoljstvo*, ki je tesno povezan z neprofitnimi organizacijami (v nadaljevanju NPO), se med državami razlikuje. V anglosaksonskih državah ima pojem prostovoljstva svoje temelje v Lockovi teoriji samoorganizirane družbe, ki jo država ne omejuje, in je močno povezan s konceptom demokracije. V drugih državah je prostovoljstvo predvsem vezano na dejavnosti za javno dobro, ne pa toliko na demokracijo. Po raziskavi o prostovoljstvu iz leta 1995, ki je zajemala devet evropskih držav (Belgija, Bolgarija, Danska, Nemčija, Velika Britanija, Irska, Nizozemska, Slovaška in Švedska), je 27 % odrasle populacije delovalo v prostovoljnih dejavnostih. Najpogostejši področji prostovoljstva sta bila šport in rekreacija (28 %), ki jima je sledilo področje socialnega varstva (17 %). Na ustanovi Johns Hopkins pa so raziskovali, koliko ur opravijo prostovoljci, če bi jih preračunali v število polno zaposlenih delavcev. V raziskavo je bilo zajetih 35 držav. Rezultat je bil 16,8 milijonov polno zaposlenih delavcev oziroma 40 % vseh 39,5 milijonov polno zaposlenih delovnih mest v neprofitnih organizacijah. Neprofitne organizacije so sposobne mobilizirati veliko število ljudi, ki delajo na prostovoljni bazi (številke seveda variirajo od države do države, najvišje pa so v socialnih demokracijah, še posebej v skandinavskih državah). Področja, kjer prostovoljci največ delujejo, so: kultura, rekreacija in varstvo okolja. (Anheier 2005)

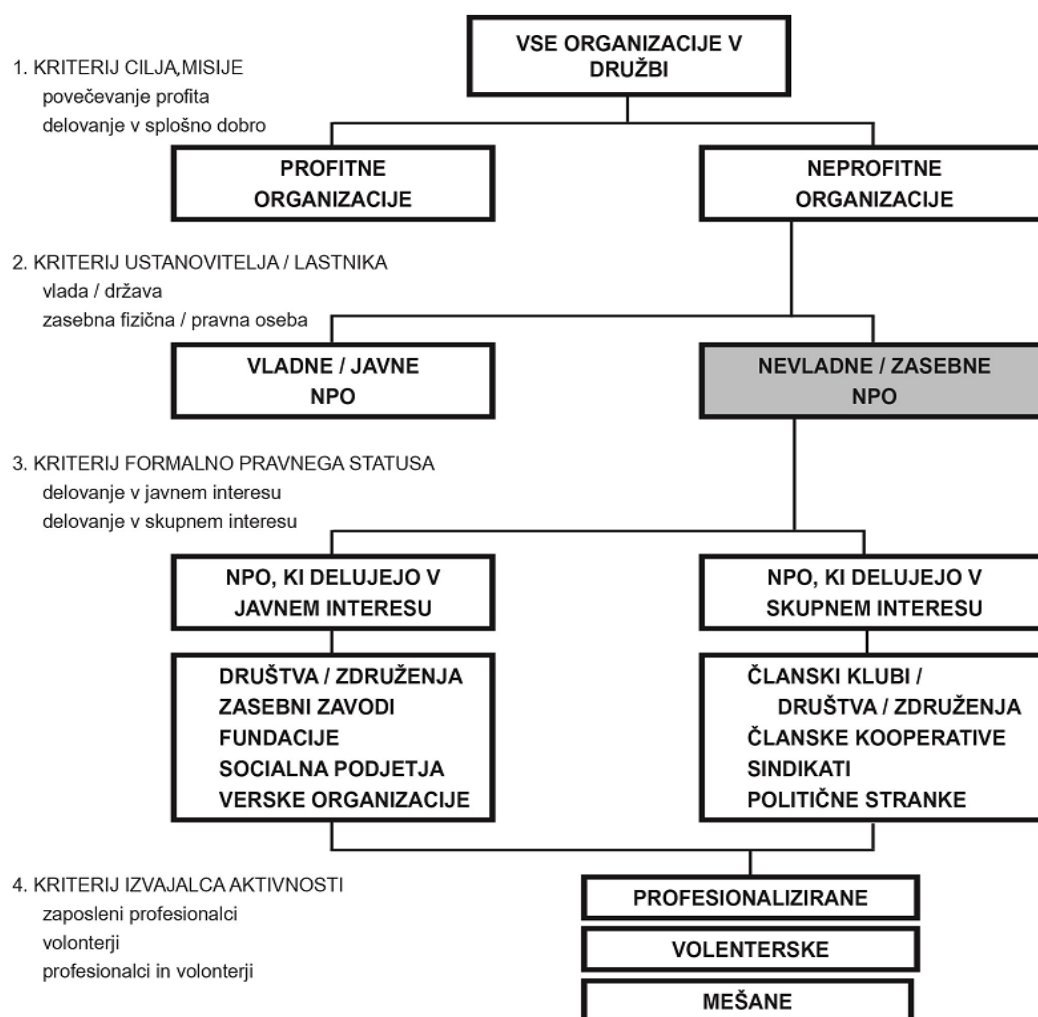
2.1 Tipologija neprofitnih organizacij

Neprofitne organizacije zajemajo širok nabor organizacij. Mednje prištevamo vse organizacije, ki so oproščene plačevanja davkov in katerih prvotni namen je koristiti družbi. Neprofitne organizacije v najširšem pomenu zajemajo državne, regijske in lokalne organe oblasti, bolnišnice, muzeje, šole, združenja, kulturne ustanove, verske skupnosti, dobrodelne organizacije in druge njim podobne organizacije (Dimovski 2002). Neprofitne organizacije delujejo v javnem interesu, njihov namen je trajno zagotavljati storitve in dobrine, ki so pogoj za uspešno delovanje družbe kot celote, njenih podsistemov in posameznega človeka, in niso ustanovljene zaradi ustvarjanja dobička (Trunk-Širca in Tavčar 2000).

Organizacije v družbi (Shema 2.1) lahko razvrstimo na podlagi *merila cilja in namena obstoja*. Profitne so tiste, ki so jih ustanovili z namenom pridobivanja dobička, neprofitne pa so bile ustanovljene z namenom delovanja v splošno družbeno korist. Nadalje razdelimo neprofitne organizacije glede na:

1. *Merilo ustanovitelja oz. lastnika* razdeli neprofitne organizacije na javne, kadar je ustanovitelj oz. lastnik država, in na zasebne, kadar je lastnik ustanovitelj oz. zasebna fizična ali pravna oseba. Poslanstvo javnih neprofitnih organizacij je implementacija javnega interesa, poslanstvo zasebnih neprofitnih organizacij pa je uresničevanje skupnega in/ali javnega interesa.
2. *Merilo formalnopravnega nepridobitnega statusa* razdeli zasebne neprofitne organizacije na tiste s priznanim statusom delovanja v javnem interesu, druge pa delujejo v skupnem interesu svojih članov. Primeri zasebnih neprofitnih organizacij, ki delujejo v javnem interesu, so razna društva, združenja, zasebni zavodi, fundacije, verske organizacije ipd. Za skupni interes svojih članov pa delujejo članski klubi, članske zadrage, zbornice in druga poslovna združenja, sindikati in politične stranke.
3. *Merilo izvajalca dejavnosti* razdeli zasebne neprofitne organizacije na profesionalizirane, volonterske in mešane. V profesionaliziranih organizacijah delajo polno ali delno zaposleni profesionalci, v volonterskih organizacijah so izvajalci del v celoti prostovoljci, v mešanih organizacijah pa delajo profesionalci in prostovoljci. (Kolarič in drugi 2002, 25–28; Monnier in Thiry v Mevlja in Kavčič 2012)

Shema 2.1: Tipologija organizacij v družbi

Vir: Kolarič in drugi (2002, 27).

V raziskovalni sferi obstaja več različnih klasifikacij neprofitnih organizacij. Večina uporablja skupno merilo za razvrščanje področij delovanja organizacije. Najbolj izpopolnjena (uporabna tudi za mednarodno primerjalno raziskovanje) je Mednarodna klasifikacija neprofitnih organizacij (ICPN – International Classification of Nonprofit Organizations), ki so jo oblikovali raziskovalci v okviru projekta mednarodne primerjave neprofitnih organizacij na Univerzi Johna Hopkinsa. Za izhodišče so vzeli klasifikacijo ISIC (International Standard Industrial Classification) in jo dopolnili s področji, ki so jih identificirali med raziskovanjem neprofitnih organizacij v različnih državah, zajetih v mednarodno raziskavo (Salamon in Anheier 1997). Identificirali so 12 področij, na katerih delujejo zasebne neprofitne organizacije, in dobili 12 vrst zasebnih neprofitnih organizacij:

- področje kulture in umetnosti ter rekreacije in športa,

- področje izobraževanja in raziskovanja,
- področje zdravstva,
- področje socialnega varstva,
- področje zaščite okolja in varstva živali,
- področje razvoja lokalnih skupnosti in bivanja,
- področje prava, zagovorništva in politike,
- področje zbiranja sredstev in financiranja nepridobitnih organizacij ter promocije prostovoljstva,
- področje mednarodnega delovanja,
- področje religij,
- področje poslovnega in poklicnega združevanja,
- drugo, česar ni mogoče razvrstiti na nobeno od prejšnjih področij (Kolarič in drugi 2002).

Hogarty (1997) je neprofitne organizacije razvrstil glede na lastništvo, in sicer na:

- *javne organizacije*: organi in organizacije, ki izvajajo funkcije države, organi lokalnih skupnosti, javni zavodi, javni gospodarski zavodi;
- *napol javne organizacije*: gospodarske zbornice, obrtne zbornice;
- *zasebne organizacije*: zavodi, zadruge, društva, gospodarska interesna združenja, verske skupnosti, politične stranke, ustanove, sindikati, poklicna združenja, dobrodelne organizacije in organizacije potrošnikov.

Kamnar (1999) deli neprofitni sektor v Sloveniji na zavode, javne zavode, ustanove, društva, javne gospodarske zavode in druge organizacije, ki opravljajo dejavnost, katere cilj ni pridobivanje dobička, ampak zadovoljevanje javnih potreb, dobrodelne ali splošno koristne dejavnosti. Mevlja in Kavčič (2012) opazata tri prevladujoče oblike neprofitnih organizacij, in sicer so najmnogičnejša društva, sledijo jim zavodi in na koncu ustanove.

Raziskava *Strateški razvoj nevladnih organizacij v Sloveniji* (Mevlja in Kavčič, 2012) obravnava neprofitne organizacije oz. nevladne organizacije (v nadaljevanju NVO), zato je del rezultatov zanimiv tudi za to magistrsko nalogo. NVO, ki so sodelovale na 1. forumu slovenskih nevladnih organizacij v Ljubljani leta 2002, so izpolnile anketni vprašalnik, iz katerega sledijo naslednje ugotovitve. V Sloveniji na področju NVO prevladujejo društva in zveze društev (94 %), nato sledijo zavodi (3 %), vse preostale NVO pa imajo deleže pod 1 %.

Po področjih dela največ NVO deluje na področju izobraževanja in usposabljanja (31 %), sledijo področja kulture in umetnosti (17 %), dela z mladimi in študenti (14 %), varstva okolja in različnih strokovnih združenj (7 %). Za preostala področja so NVO registrirane v manjšem odstotku. Po številu članov v organizacijah jih kar 55,6 % šteje več kot 50 članov. Dobrih 40 % organizacij pa ima članstva pod 50 članov. Pomemben podatek je tudi število let delovanja NVO. Nad 8 let jih deluje kar 68,6 %. Delež organizacij, ki deluje od 3 do 8 let, znaša 31,4 %. Čeprav ima Slovenija relativno dolgo tradicijo interesnega združevanja in samoorganiziranja ljudi, pa je večina zdaj delujočih NVO nastala po osamosvojitvi Slovenije. O financiranju NVO so vprašane organizacije odgovorile, da je bil napredek na tem področju zelo majhen (29,4 %), majhen (39,2 %) in srednji (27,5 %). Da je bil napredek velik, sta odgovorili samo dve organizaciji. Za odgovor zelo velik se ni opredelila nobena organizacija. Podatke iz raziskave povzemam v Tabeli 2.1.

Tabela 2.1: Podatki o nevladnih organizacijah v Sloveniji

Nevladne organizacije v Sloveniji		Odgovori (v %)
Glede na obliko	društva in zveze društev	94
	zavodi	3
	ostalo	3
Glede na področje dela	izobraževanje in usposabljanje	31
	kultura in umetnost	17
	delo z mladimi in študenti	14
	varstvo okolja in strokovna združenja	7
	ostalo	31
Glede na število članov	več kot 50	55,6
	manj kot 50	44,4
Glede na število let delovanja	nad 8 let	68,6
	3–8 let	31,4
Glede na napredek financiranja	zelo majhen	29,4
	majhen	39,2
	srednji	27,5
	velik	3,9

Vir: Povzeto po Mevlja in Kavčič (2012).

Iz rezultatov raziskave lahko ugotovimo, da so NVO v Sloveniji zelo številčne, imajo veliko članov in dolgoletno tradicijo delovanja.

2.3 Zgodovina neprofitnih organizacij v Sloveniji

Zametki civilnega organiziranja na Slovenskem so iz 7. in 8. stoletja, in sicer v generacijskih, namenskih in prijateljskih zvezah in združbah v staroslovanskih rodovno-plemenskih skupnostih (Kolarič, Črnak-Meglič in Vojnovič 2002). Pravi začetek tovrstnih organizacij je nastanek cehov, verskih dobrodelnih organizacij in fundacij v 14. stoletju. V prvi polovici 19. stoletja so se začela delavska gibanja, ki so bila s kasnejšo ureditvijo omejena v svojem delovanju. Pravni akti, ki urejajo področje interesnega združevanja, so bili prvič izdani po letu 1850, in sicer najprej Društveni patent (izdan s strani cesarja Avstro-Ogrske monarhije), ki je urejal društva, leta 1867 pa še Zakon o pravici do združevanja v društva in politična društva. V obdobju narodnega prebujenja so bile pomembne oblike združevanja čitalnice (shajališča višjih slojev) in tabori (množična zbiranja ljudi na prostem). Do 2. svetovne vojne je tudi zadružništvo odigralo pomembno vlogo v gibanju za obrambo interesov slovenskih kmetov, obrtnikov in delavcev. (Nevladne organizacije v Sloveniji 2000)

V obdobju Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev sta tudi pri nas začela veljati srbski Zakon o javnih zborovanjih in združenjih iz leta 1891 in Ogrsko društveno pravo, ki je temeljilo na ministrskih uredbah. Po koncu druge svetovne vojne in z nastopom socialistične ureditve pa je javni sektor prevzel vse funkcije nevladnega sektorja. Delovanje organizacij je bilo organizirano v zelo omejeni obliki, večinoma na lokalnem nivoju. (Kolarič, Črnak-Meglič in Vojnovič 2002)

V 50. letih 20. stoletja se je začel v Jugoslaviji proces decentralizacije političnega sistema, in sicer najprej v smeri prenašanja odgovornosti za posamezna področja družbenega življenja z državne ravni na raven republik. Z ustavo leta 1974 je bila odgovornost za velik del zagotavljanja javnih dobrin in storitev prenesena na občinsko raven. Istega leta je bil sprejet tudi nov Zakon o društvih, ki je dal državljanom dokaj široke možnosti za ustanavljanje prostovoljnih organizacij in društev (Vrečko 2003). V 80. letih so se začela širiti različna družbena gibanja (mirovna, ekološka, feministična, duhovna, subkulturna), ki so poleg političnega delovanja začela oblikovati tudi alternativno mrežo produkcije dobrin in storitev. Podatki kažejo, da se je v obdobju med letoma 1975 in 1985 število društev povečalo za skoraj 50 %. V 90. letih je bil končan proces deregulacije, ki se je začel že v 70. letih. Sprejeti so bili zakoni, ki so uredili temelje delovanja vseh vrst civilnodružbenih organizacij (ustanov, zasebnih zavodov), z zakonom pa je bil odpravljen tudi monopol javnih zavodov pri

zagotavljanju socialnih in drugih servisov. Zakon o ustanovah je omogočil ponovno ustanavljanje fundacij, Zakon o zavodih pa ustanavljanje zasebnih zavodov. Število civilnodružbenih organizacij se je v obdobju tranzicije skoraj podvojilo (Rakar idr. 2011).

Izstop Slovenije iz federacije leta 1991, za razliko od ostalih tranzicijskih držav, ni prinesel tako množičnega nastanka novodobnih neprofitnih organizacij, razen na področjih športa, kulture in socialnega varstva (Nevladne organizacije v Sloveniji 2000). Za obdobje samostojne Slovenije je značilna stagnacija na področju razvoja nevladnega sektorja in sodelovanja z Vlado Republike Slovenije. V splošnem slovenska zakonodaja posebej in natančno opredeljuje ter v posameznih zakonih regulira društva in zveze društev, zasebne zavode, ustanove, fundacije, zadrage, verske skupnosti in verske organizacije (Rakar idr. 2011). Primerjava podatkov med letoma 1996 in 2004 kaže na 39 % rast skupnega števila registriranih nevladnih organizacij, v katere je vključenih preko 900.000 ljudi. Pri tem pa se delež zaposlenih kljub povečanemu številu organizacij ni bistveno spremenil in predstavlja 0,74 % delovno aktivnega prebivalstva, prihodki organizacij pa predstavljajo 1,92 % BDP, kar Slovenijo uvršča na dno evropske lestvice (npr. leta 1995 je povprečni delež prihodkov nevladnih organizacij v 22 državah sveta znašal 4,7 % BDP) (Operativni program razvoja človeških virov 2008).

V Sloveniji prevladuje sistem dominacije države, kjer ima država primarno vlogo pri financiranju in produkciji javnih dobrin in storitev, vloga zasebnega neprofitnega sektorja pa je omejena na zapolnjevanje vrzeli v storitvah javnega sektorja. Država največ financira javne zavode. Zasebne neprofitne organizacije imajo obrobno vlogo, za njihovo dejavnost pa prispeva le minimalna sredstva. (Kolarič, Črnak-Meglič in Vojnovič 2002)

3 DRUŠTVA IN LJUBITELJSKA KULTURA

Za pojem »civilna družba« obstaja veliko različnih definicij in mnogo je nestrinjanja glede »ene in edine pravilne« definicije, čeprav obstaja veliko prekrivanj, ko gre za osnovne komponente tega koncepta. Večina analitikov bi se strinjala, da je moderna civilna družba skupek institucij, organizacij in posameznikov, ki so locirani med družino, državo in trgom, na katerem se ljudje prostovoljno združujejo, da bi prispevali k napredku splošnih interesov družbe. (Anheier 2005)

V Ustavi Republike Slovenije je v 42. členu zagotovljena ena izmed najpomembnejših človekovih pravic in temeljnih svoboščin, pravica do združevanja: » /.../ Vsakdo ima pravico, da se svobodno združuje z drugimi.« (Ustava Republike Slovenije, 42. člen) Pravico do združevanja lahko civilna družba uveljavi v obliki organizacije, kot je društvo. V njem se združujejo ljudje, ki imajo skupne interese in željo po udejstvovanju v družbenem življenju.

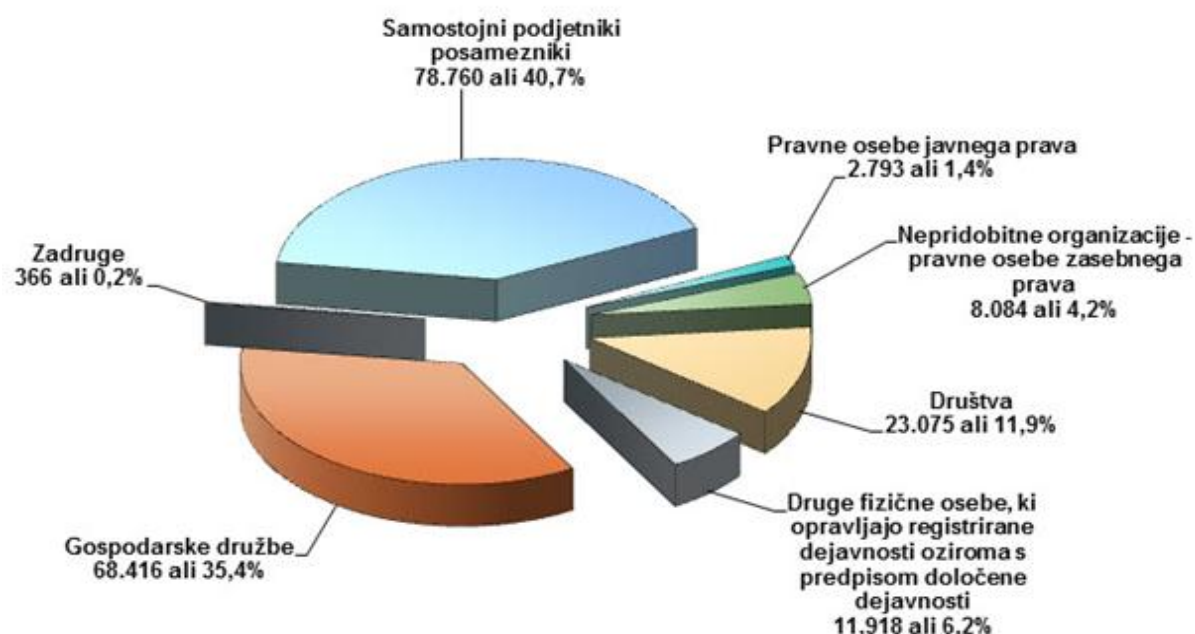
V Poslovnem registru Slovenije se beležijo podatki o poslovnih subjektih, kamor spadajo tudi društva. V Sloveniji je bilo ob koncu leta 2013 registriranih 23.075 društev (glej Tabelo 3.1 in Graf 3.1). Od tega jih je bilo največ v Osrednjeslovenski statistični regiji, in sicer 5.990, najmanj pa v Zasavski statistični regiji, in sicer 420 društev (Glej Tabelo 3.2). (Informacije o Poslovnem registru Slovenije 2014)

Tabela 3.1: Poslovni subjekti v Poslovnem registru Slovenije po skupinah po četrtletjih

Stanje na dan	Skupaj	Gospodarske družbe	Zadruge	Samostojni podjetniki posamezniki	Pravne osebe javnega prava	Nepridobitne organizacije - pravne osebe zasebnega prava	Društva	Druge fizične osebe, ki opravljajo registrirane oziroma s predpisom določene dejavnosti
1	2 (3 do 9)	3	4	5	6	7	8	9
31. 3. 2013	189.627	66.829	356	77.103	2.800	7.959	22.804	11.776
30. 6. 2013	190.615	67.597	359	77.073	2.800	8.007	22.904	11.875
30. 9. 2013	192.704	68.385	362	78.196	2.795	8.049	22.971	11.946
31. 12. 2013	193.412	68.416	366	78.760	2.793	8.084	23.075	11.918

Vir: Informacije o Poslovnem registru Slovenije (2014).

Graf 3.1: Poslovni subjekti v Republiki Sloveniji, stanje na dan 31. 12. 2013

Vir: Informacije o Poslovnem registru Slovenije (2014).

Tabela 3.2: Poslovni subjekti v Poslovnem registru Slovenije po statističnih regijah in po skupinah

Statistična regija	Skupaj	Gospodarske družbe	Zadruge	Samostojni podjetniki posamezniki	Pravne osebe javnega prava	Nepridobitne organizacije - pravne osebe zasebnega prava	Društva	Druge fizične osebe, ki opravljajo registrirane dejavnosti oziroma s predpisom določene dejavnosti
1	2 (3 do 9)	3	4	5	6	7	8	9
Skupaj	193.412	68.416	366	78.760	2.793	8.084	23.075	11.918
Pomurska	8.338	1.921	37	3.433	230	439	1.691	587
Podravska	26.189	8.503	54	11.513	318	893	3.359	1.549
Koroška	5.536	1.207	12	2.718	95	196	837	471
Savinjska	21.640	6.623	37	9.284	363	762	2.935	1.636
Zasavska	2.685	741	1	1.204	64	132	420	123
Spodnjeposavska	5.489	1.376	13	2.646	118	196	819	321
Jugovzhodna Slovenija	10.324	2.605	20	4.635	214	479	1.699	672
Osrednjeslovenska	65.252	30.403	103	21.851	644	2.940	5.990	3.321
Gorenjska	18.617	5.841	36	8.336	230	700	2.042	1.432
Notranjsko-kraška	4.410	1.102	11	1.992	89	278	649	289
Goriška	11.749	3.309	19	5.407	252	528	1.343	891
Obalno-kraška	13.183	4.785	23	5.741	176	541	1.291	626

Vir: Informacije o Poslovnem registru Slovenije (2014).

S kulturnimi, rekreacijskimi in razvedrilnimi dejavnostmi se je ob koncu leta 2013 ukvarjalo 7.334 društev (glej Tabelo 3.3). To je kar 31,8 % od vseh 23.075 društev, ki so zabeležena v Poslovnem registru Slovenije. (Informacije o Poslovnem registru Slovenije 2014)

Tabela 3.3: Poslovni subjekti v Poslovnem registru Slovenije po področjih dejavnosti SKD (standardne klasifikacije dejavnosti) in po skupinah, stanje na dan 31. 12. 2013

Področje dejavnosti SKD	Skupaj	Gospodarske družbe	Zadruge	Samostojni podjetniki posamezniki	Pravne osebe javnega prava	Nepridobitne organizacije - pravne osebe zasebnega prava	Društva	Druge fizične osebe, ki opravljajo registrirane oziroma s predpisom določene dejavnosti
1	2 (3 do 9)	3	4	5	6	7	8	9
Skupaj	193.412	68.416	366	78.760	2.793	8.084	23.075	11.918
A Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo	3.613	441	85	761	1	478	515	1.332
B Rudarstvo	116	77	2	32	-	-	-	5
C Predelovalne dejavnosti	19.125	8.085	33	9.244	4	44	-	1.715
D Oskrba z električno energijo, plinom in paro	1.763	718	2	409	-	3	-	631
E Oskrba z vodo; ravnanje z odpadki; saniranje okolja	514	373	11	121	1	3	-	5
F Gradbeništvo	20.816	9.319	21	11.461	-	3	-	12
G Trgovina; vzdrževanje in popravila motornih vozil	28.018	16.256	96	11.434	25	17	1	189
H Promet in skladiščenje	8.875	3.321	7	5.506	2	3	-	36
I Gostinstvo	10.438	3.325	4	5.429	19	21	1	1.639
J Informacijske in komunikacijske dejavnosti	7.569	3.556	5	3.712	15	235	10	36
K Finančne in zavarovalniške dejavnosti	2.453	1.386	2	1.058	2	5	-	-
L Poslovanje z nepremičninami	3.080	2.170	49	696	5	149	-	11
M Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti	29.459	13.730	27	13.232	52	731	12	1.675
N Druge raznovrstne poslovne dejavnosti	6.405	2.127	7	3.472	15	82	13	689
O Dejavnost javne uprave in obrambe; dejavnost obvezne socialne varnosti	2.879	7	3	33	1.326	32	1.478	-
P Izobraževanje	5.290	749	2	2.533	840	689	211	266
Q Zdravstvo in socialno varstvo	5.061	1.097	4	1.528	251	592	438	1.151
R Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti	13.527	701	1	2.400	229	337	7.334	2.525
S Druge dejavnosti	24.404	978	5	5.699	6	4.658	13.057	1
T Dejavnost gospodinjstev z zaposlenim hišnim osebjem; proizvodnja za lastno rabo	-	-	-	-	-	-	-	-
U Dejavnost eksteritorialnih organizacij in teles	7	-	-	-	-	2	5	-

Vir: Informacije o Poslovnem registru Slovenije (2014).

3.1 Splošna opredelitev društev

Z besedo društvo povezujemo besede, kot so prostovoljnost, združevati se, član, ljubiteljski, ljubitelj, dejavnost in nepridobiten. Društvo je torej organizirana skupina ljudi, ki ima skupne cilje in deluje po določenih pravilih. Ima lastnosti prostovoljnega združevanja oz. delovanja zaradi skupnih ciljev in koristi. Vanj se združujejo oz. vključujejo člani, ki opravljajo njim

skupne ljubiteljske dejavnosti. Društva so demokratična oblika civilno-družbenega združevanja. So nepridobitna in nevladna. V društva se združujejo fizične ali pravne osebe, ki jih družijo določeni skupni interesi, te pa opredelijo v temeljnem aktu oz. statutu in v skladu z Zakonom o društvih (Uradni list RS, št. 64/11). Namen ustanovitve društva in njegovo delovanje ni pridobivanje dobička, saj je to oblika nepridobitne organizacije. Glede na dejavnost obstaja množica društev, naj jih naštejemo le nekaj: gasilska, glasbena, humanitarna, izumiteljska, kulturna, ljubiteljska, medicinska, mladinska, obrtniška, pevska, planinska, športna, študentska, turistična, univerzitetna, znanstvena, idr.

Pomemben del »društvenega življenja« je tudi socialni kapital, ki je individualna karakteristika in se nanaša na skupek dejanskih in potencialnih virov, ki se lahko aktivirajo preko članstva v organizacijah in skozi lastne osebne mreže poznanstev. Ljudje se razlikujejo v velikosti in obsegu njihovih socialnih mrež in številu članstev. (Anheier 2005)

3.2 Pravna opredelitev društva

Društvo je združenje oseb, ki se združujejo zaradi skupnih, praviloma nepridobitnih namenov. Priznan mu je status pravne osebe. Društvo je temeljna korporacija in pravna oseba zasebnega prava. Je prostovoljno združenje oseb in ima nepridobitne namene, po čemer ga razlikujemo od korporacij javnega prava. Nepridobitnost v praksi in teoriji razumemo kot prepoved delitve dobička med člane, čeprav si društvo lahko prizadeva ustvariti čim več prihodkov, a jih ne sme deliti med člane. Ves ustvarjen prihodek mora biti usmerjen za namene društva oz. v njegovo delovanje. (Trstenjak 2003)

V slovenskem pravnem redu so društva opredeljena v Zakonu o društvih (Uradni list RS, št. 64/11, v nadaljevanju ZDru-1-UPB2). V naslednjih alinejah bom povzela vsebino členov od 1. do 11. omenjenega zakona.

- Društvo je samostojno in nepridobitno združenje, ki ga ustanovitelji ustanovijo zaradi uresničevanja skupnih interesov.
- Društvo je pravna oseba zasebnega prava, pravno osebnost pridobi z registracijo.
- Ustanovijo ga lahko najmanj tri poslovno sposobne fizične oz. pravne osebe, razen če je v temeljnem aktu določena dejavnost, ki jo gospodarska družba opravlja kot svojo dejavnost.

- Ustanovitelji na ustanovnem zboru sprejmejo sklep o ustanovitvi in temeljni akt (statut) društva in izvolijo zastopnika društva (ki je lahko le poslovno sposobna fizična oseba); društvo in zastopnik odgovarjata za zakonito poslovanje društva.
- Njegovo delovanje je javno, vključevanje vanj pa prostovoljno; člani so enakopravni.
- Samo si določi namen in cilje, dejavnost in naloge ter način delovanja, odločitve o upravljanju sprejemajo (posredno ali neposredno) člani društva.
- Namen ustanovitve in delovanja društva ni pridobivanje dobička; vse presežke prihodkov nad odhodki društvo namenja za uresničevanje svojega namena in jih ne deli med člane.
- Za svoje obveznosti odgovarja z vsem svojim premoženjem, prav tako tudi odgovorne osebe, ki so v svojo ali tujo korist zmanjšale premoženje društva oz. preprečile povečanje premoženja društva s preusmeritvijo poslovanja na drugo pravno ali fizično osebo z vednostjo, da društvo ne bo moglo poravnati obveznosti do tretjih oseb.

(Uradni list RS 64/11)

Pri ustanovitvi društva je bistven dokument temeljni akt oz. statut, ki ga sprejme zbor članov, sestavljen iz vseh članov (13. člen ZDru-1-UPB2). V statutu so določene obvezne sestavine društva, prav tako pa so lahko v njem urejena tudi druga, za upravljanje in delovanje pomembna vprašanja. Obvezne sestavine statuta so (9. člen ZDru-1-UPB2):

- ime in sedež društva,
- namen in cilji delovanja društva,
- dejavnost oz. naloge društva,
- pogoji in način včlanjevanja ter prenehanja članstva,
- pravice in obveznosti članov,
- način upravljanja društva,
- zastopanje društva,
- financiranje društva in način izvajanja nadzora nad razpolaganjem s premoženjem društva ter nad finančnim in materialnim poslovanjem društva,
- način zagotavljanja javnosti dela društva,
- način sprejemanja sprememb in dopolnitev temeljnega akta,
- način prenehanja društva in razpolaganje s premoženjem v takem primeru.

(Uradni list RS 64/11)

Poleg temeljnega akta je pomembno tudi, kakšno ime bo imelo društvo. Pogoji za to so opredeljeni v 10. členu ZDru-1-UPB2. Ime mora biti v slovenščini¹, ne sme vsebovati besedne zveze Republika Slovenija, mora se razlikovati od imen drugih društev in ne sme biti zavajajoče ali žaljivo. Ime mora vsebovati besedo društvo, združenje ali klub, iz imena pa mora biti razvidna tudi dejavnost društva. V pravnem prometu društvo uporablja le svoje registrirano ime. Če želi društvo kot sestavni del svojega imena uporabljati ime ali del imena državnega organa, lokalne skupnosti, gospodarske družbe ali druge pravne osebe oziroma osebno ime zgodovinske ali znamenite osebnosti, si mora predhodno pridobiti njihovo dovoljenje. (Uradni list RS 64/11)

Kot že omenjeno, so društva demokratična oblika civilno-družbenega združevanja ljudi, zato naj namenim nekaj stavkov tudi upravljanju in organom društva, kar je opredeljeno v 12. in 13. členu ZDru-1-UPB2. Člani društva sodelujejo pri upravljanju društva neposredno ali posredno po predstavnikih, izvoljenih organih oz. zastopniku društva na način, določen s temeljnim aktom. S temeljnim aktom društvo določi način sodelovanja članov pri upravljanju društva ter njihove posebne pravice in dolžnosti. Če temeljni akt ne določa drugače, zbor članov skliče zastopnik društva enkrat letno, lahko pa ga kadarkoli skliče tudi petina vseh članov društva. Če si društvo v temeljnem aktu določi tudi druge organe, mora določiti tudi njihovo sestavo, pristojnosti, odgovornosti, način sprejemanja odločitev, medsebojna razmerja, mandatno dobo ter način izvolitve oziroma imenovanja in razrešitve članov. Organ društva je sklepčen, če je navzoča več kot polovica vseh članov, odločitve pa so veljavno sprejete, če je zanje glasovala večina navzočih članov (razen če ni v statutu drugače določeno). (Uradni list RS 64/11)

3.2.1 Neprofitna dejavnost društev

Neprofitnost oz. nepridobitnost je za društvo kot pravno osebo civilnega prava praviloma nujna, a jo v praksi in teoriji razumemo kot prepoved delitve dobička med člane. Ne smemo pa to zamenjevati z opravljanjem dejavnosti. Dejstvo, da društvo opravlja pridobitno dejavnost, še ne pomeni, da izvaja tudi pridobitni namen. Društvo si lahko prizadeva ustvariti čim več prihodkov oz. »dobiček«, vendar ga ne sme deliti med člane. Lahko pa ta »dobiček«

---

¹ Izjema: »Če ima društvo sedež na območju, kjer živita narodni skupnosti, ime lahko sestavlja tudi prevod imena v italijanskem ali madžarskem jeziku.« (10. člen ZDru-1, Uradni list RS 61/06)

usmeri za namene društva, prav tako lahko člani društva uživajo določene prednosti, ki jih črpajo iz prihodkov (npr. plačan prevoz, malica itd.). (Trstenjak 2003)

V 9. členu Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb (v nadaljevanju ZDDPO-2) je opredeljeno, kdaj je zavezanec, ki je ustanovljen za opravljanje nepridobitne dejavnosti (kot npr. društva, ustanove, javni in zasebni zavodi, verske skupnosti, politične stranke, reprezentativni sindikati, skladi idr.), oproščen davka, in sicer:

(1) Zavezanec kot zavod, društvo, ustanova, verska skupnost, politična stranka, zbornica, reprezentativni sindikat ne plača davka po tem zakonu, če: 1. je v skladu s posebnim zakonom ustanovljen za opravljanje nepridobitne dejavnosti in 2. dejansko posluje skladno z namenom ustanovitve in delovanja. /.../

(4) Minister, pristojen za finance, podrobneje opredeli pridobitno oziroma nepridobitno dejavnost za namene tega člena, pri tem pa upošteva, da se pridobitna dejavnost opravlja na trgu zaradi pridobivanja dobička, da z opravljanjem pridobitne dejavnosti zavezanci iz tega člena konkurirajo na trgu z drugimi osebami po tem zakonu, ter vrsto pravne osebe zavezanca iz tega člena.

(Uradni list RS 117/06)

27. člen ZDDPO-2 pravi: »Pri določanju davčne osnove zavezanca iz 9. člena tega zakona se prihodki iz opravljanja dejavnosti, ki ni pridobitna, ter dejanski ali sorazmerni stroški te dejavnosti izvzemajo iz davčne osnove.« (Uradni list RS 117/06)

Pravilnik o opredelitvi pridobitne in nepridobitne dejavnosti (Uradni list RS, št. 109/2007; v nadaljevanju Pravilnik) v 3. členu opredeli, katere dejavnosti zavezancev se štejejo za nepridobitne in so po 27. členu ZDDPO-2 izvzete iz davčne osnove. To so: donacije (v denarju ali naravi), članarine, volila in dediščine ter prihodki iz davkov in dajatev ter prispevkov, ki so plačani neposredno Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije in Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Pravilnik v 4. členu opredeli, kaj se šteje za pridobitne dohodke: dohodki iz opravljanja javne službe, namenska javna sredstva, bančne obresti (razen na transakcijskih računih), dividende in drugi dohodki iz naložb, dohodki od prodaje blaga in storitev, najemnine, dohodki doseženi z odsvojitvijo osnovnih sredstev, plačila članov in nečlanov, dohodki od srečelovov in podobnih iger. (Uradni list RS 109/07)

V prejšnjem odstavku navedena člena Pravilnika razvrščata najbolj tipične vrste dohodkov, ki se pojavljajo pri opredeljevanju pridobitne ali nepridobitne dejavnosti, v posameznih primerih pa je potrebno upoštevati posebnosti posamezne vrste pravne osebe ter dejstva in okoliščine v konkretnem primeru. Plačevanja davka so oproščeni zavezanci, ki so po posebnem zakonu (npr. ZDru-1-UPB2) ustanovljeni za opravljanje nepridobitne dejavnosti (npr. društvo), ob pogoju, da tudi dejansko poslujejo skladno z namenom ustanovitve in delovanja. Navedena oprostitve velja le za opravljanje nepridobitne dejavnosti, v vsakem primeru pa so ti zavezanci dolžni plačevati davek iz opravljanja pridobitne dejavnosti. (Davčna uprava Republike Slovenije 2012)

Bolj podrobno bom sredstva, ki jih pridobivajo društva, obravnavala v petem in šestem poglavju.

3.3 Društvena glasbena dejavnost

V raziskovalnem delu magistrske naloge bom podrobneje obravnavala kulturna društva oz. glasbena kulturna društva, ki jih lahko razvrstimo pod področje ljubiteljske kulture. Ljubiteljska kultura je izjemno razširjena in močno razvejana oblika kulturnega delovanja, ki sega stoletja nazaj in je bila ključnega pomena za povezovanje, oblikovanje zavesti in identitete slovenskega naroda. Kulturna društva so vgrajena v temelje skoraj vseh naših kulturnih ustanov, ljubiteljska kultura pa ima enega močnejših družbeno-povezovalnih nabojev. Kljub svoji močni zgodovinski vlogi in zavezanosti tradiciji je ljubiteljska kultura danes naklonjena tudi sodobnim konceptom kulturnega ustvarjanja. Ljubiteljska kultura je nepoklicno umetniško delovanje ljudi, ki se običajno sistematično usposablja na kulturnem področju, s katerim se ukvarjajo v prostem času in mu posvečajo večji del svojega življenja. (Teršar 2013)

Ker je ljubiteljska kultura glede na svojo razširjenost, razvejanost in pestrost relativno slabo zastopana v medijih, širša javnost nima prave predstave o tem, za kako razširjeno kulturno prakso gre. O razširjenosti ljubiteljske kulture največ povedo statistike. Tako Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti (v nadaljevanju JSKD) združuje 5.000 društev in produkcijskih skupin ter okrog 100.000 aktivnih udeležencev. Ti se s kulturo ukvarjajo v svojem prostem času in nastopajo brezplačno, kar je okvirno 10 milijonov ur prostovoljnega

dela vseh udeležencev. Sfera ljubiteljske kulture v Sloveniji realizira obsežen program 5.000 kulturnih prireditev na letni ravni po vsej Sloveniji. (Teršar 2013)

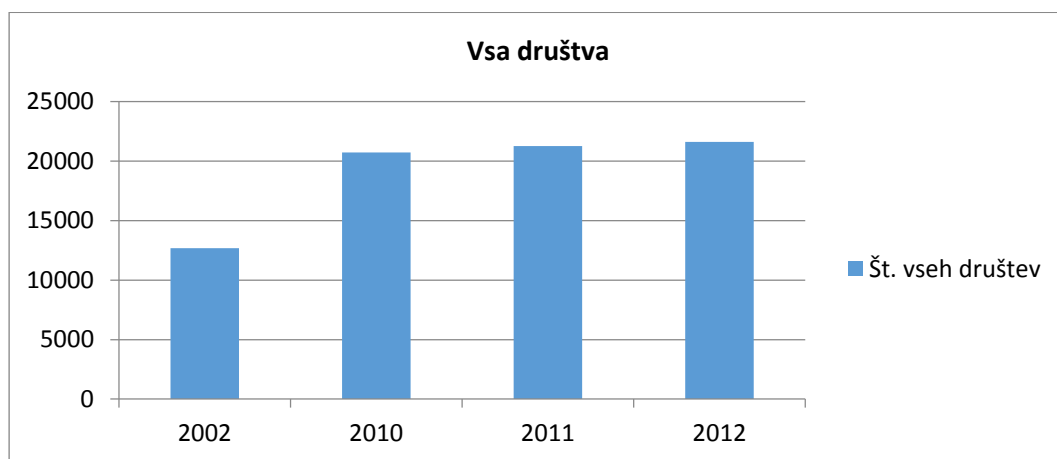
Do leta 2001 so posamezna kulturna društva podatke o svojem delovanju sporočala Statističnemu uradu Republike Slovenije preko vprašalnika KU-KUD (Kultura in umetnosti - Kulturno-umetniška društva) na podlagi svojih evidenc, s petletno periodiko. Od leta 2002 prejema Statistični urad Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS) podatke o delovanju kulturnih društev od JSKD. Podatki, ki jih SURS prejme, zahtevajo zaradi nadaljnjega besedila nekaj pojasnil in definicij:

- *kulturna društva* so društva, ki se ukvarjajo z enim ali več področji kulturne ali umetniške dejavnosti;
- *produksijske enote* so samostojne enote društva, ki izvajajo lasten program dela;
- *aktivni člani* so redni člani kulturnega društva, ki sodelujejo pri pripravi in izvedbi kulturnih prireditev (igralci, pevci, godbeniki, plesalci, režiserji, dirigenti ...) in delajo prostovoljno;
- *drugi člani/ljubitelji* so mentorji in tisti člani, ki se ljubiteljsko ukvarjajo z organizacijo, administracijo in finančnimi sredstvi kulturnega društva.

(Statistični urad Republike Slovenije 2014)

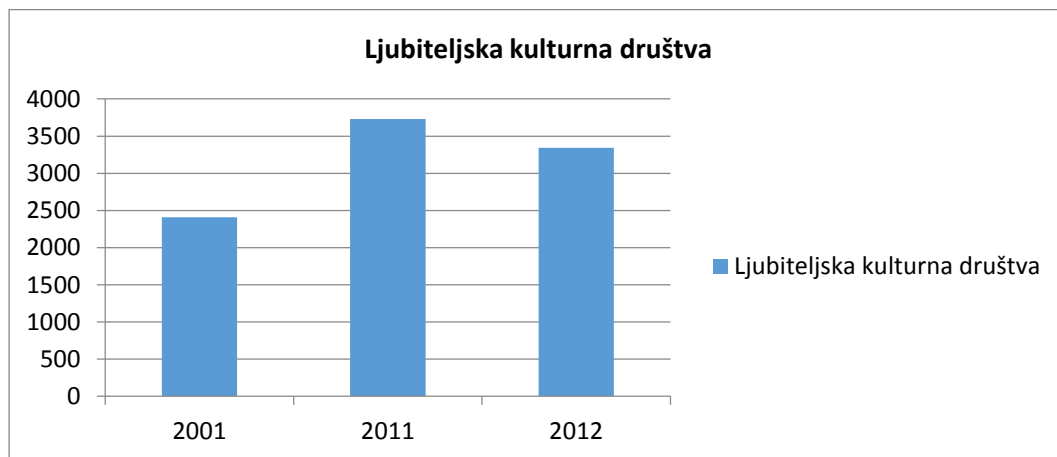
V Informacijah iz letnih poročil društev (2002–2012) lahko pogledamo nekaj statističnih podatkov. V letu 2002 je podatke iz letnih poročil AJPES predložilo 12.687, v letu 2012 pa kar 21.622 društev (Graf 3.2). To je za 2 % več kakor v letu 2011, ko je podatke iz letnih poročil AJPES predložilo 21.275 društev. V desetih letih se je torej število društev povečalo za 8.935 oz. za 70,4 %. Poglejmo še statistiko za ljubiteljska kulturna društva (Graf 3.3). Število registriranih ljubiteljskih kulturnih društev se je od leta 2001 povzpelo z 2.408 na 3.729 leta 2011, v letu 2012 pa je padlo na 3.343. Kulturna in umetniška društva so v letu 2012 predstavljala kar 15,5 % vseh društev v Sloveniji (Graf 3.4). Sočasno je naraščalo tudi število kulturno in umetniško dejavnih članov (Graf 3.5), in sicer z 73.781 (leta 2001) na 98.957 (leta 2008). (Pezdir 2009; Informacije iz letnih poročil društev 2002–2012)

Graf 3.2: Število društev leta 2002, 2010, 2011 in 2012

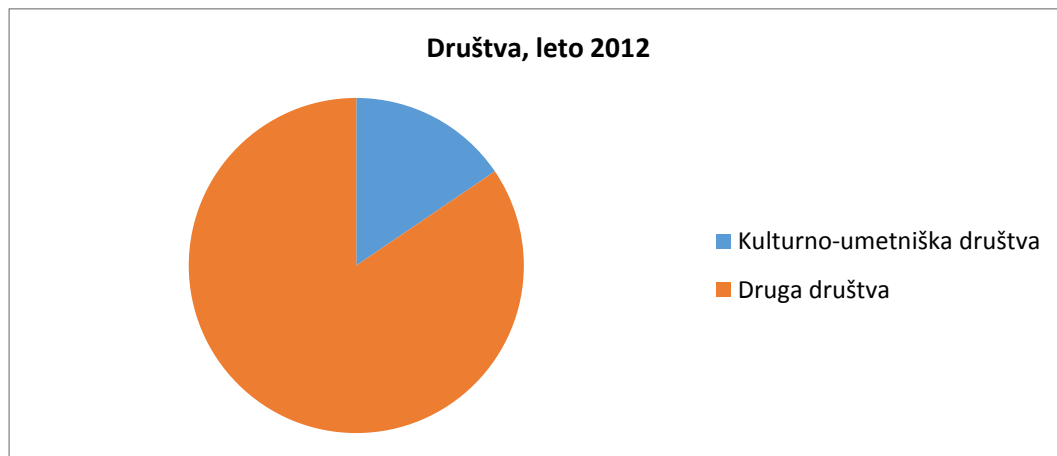
Vir: Informacije iz letnih poročil društev (2002–2012).

Graf 3.3: Število ljubiteljskih kulturnih društev 2001, 2011 in 2012

Vir: Informacije iz letnih poročil društev (2002–2012).

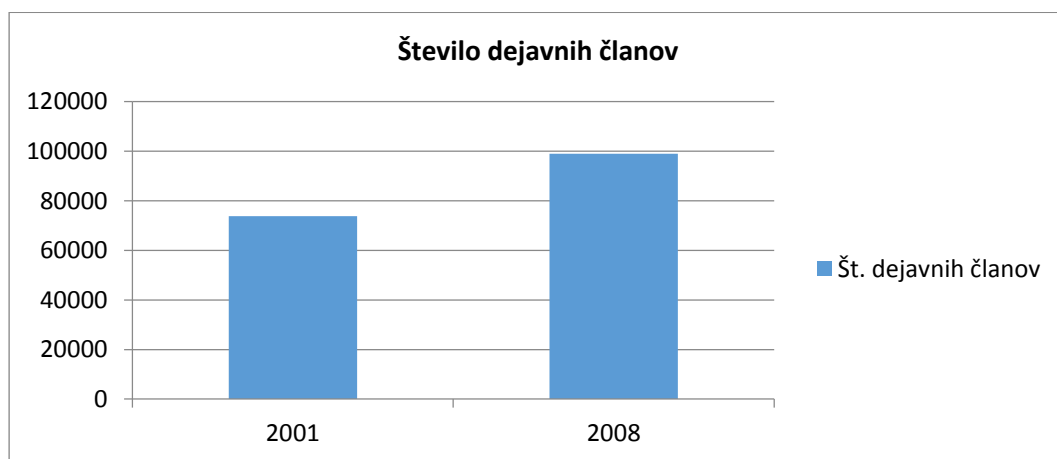
Graf 3.4: Število kulturno-umetniških društev glede na število vseh društev leta 2012

Vir: Informacije iz letnih poročil društev (2002–2012).

Graf 3.5: Število dejavnih članov v kulturno-umetniških društvih leta 2001 in 2008

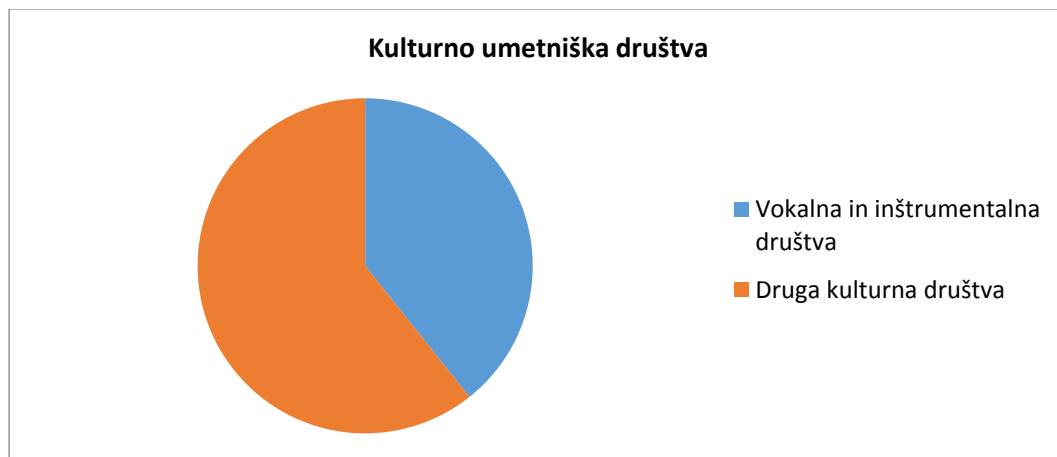
Vir: Pezdir (2009).

Po raziskavi Marka Studna, ki je za JSKD zbiral podatke o društvih, članstvu in prireditvah, je bilo leta 2002 v Sloveniji okoli 3.900 kulturnih društev in skupin, leta 2011 pa 5.000. V zadnjih desetih letih se je ustanovilo tisoč novih društev in skupin. Nastale so manjše skupine, močno se je razvila mladinska kultura in nekatere nove dejavnosti (Arhar 2012). Ti podatki se ne ujemajo s podatki AJPES, ki imajo zabeleženih manj kulturnih (ljubiteljskih) društev. Do odstopanj prihaja, ker vsa društva ne predložijo letnega poročila in zato niso zabeležena v uradnem registru AJPES. Raziskava Marka Studna je sicer neuradna, a je verjetno bolj verodostojna.

Po številu društev je na slovenskem področju vokalna in inštrumentalna ljubiteljska kulturna dejavnost, med kulturno-umetniškimi društvi, najmočnejša in najverjetneje tudi najširše razvejena, saj je leta 2008 dosegla prevladujoči delež (39,3 %) med vsemi kulturno-umetniškimi društvi (Graf 3.6) (Pezdir 2009). Razlog za tako številčno udejstvovanje v inštrumentalnih in vokalnih kulturno-umetniških društvih je verjetno v tem, da je glasbena umetnost večini ljudem najbližja in se z njo najlažje umetniško izražajo, tako ustvarjalno kot poustvarjalno. Drugi razlog pa je, po mojem mnenju, povezan s količino akademsko izobraženih glasbenikov in številom delovnih mest v profesionalnih glasbenih ustanovah. Tukaj nimam v mislih pedagoškega glasbenega poklica, ampak predvsem profesionalne orkestre in zборе, kjer se delovna mesta zelo redko sprostijo, pa še takrat je konkurenca velika. Po podatkih SURS je v letu 2011 v Sloveniji delovalo 17 profesionalnih orkestrov in

zborov, od tega pet pevskih zborov, trije komorni orkestri, trije pihalni orkestri, trije nerazvrščeni orkestri, dva simfonična orkestra in en big band orkester.² (SURs 2011)

Graf 3.6: Vokalna in instrumentalna društva, leto 2008

Vir: Pezdir (2009).

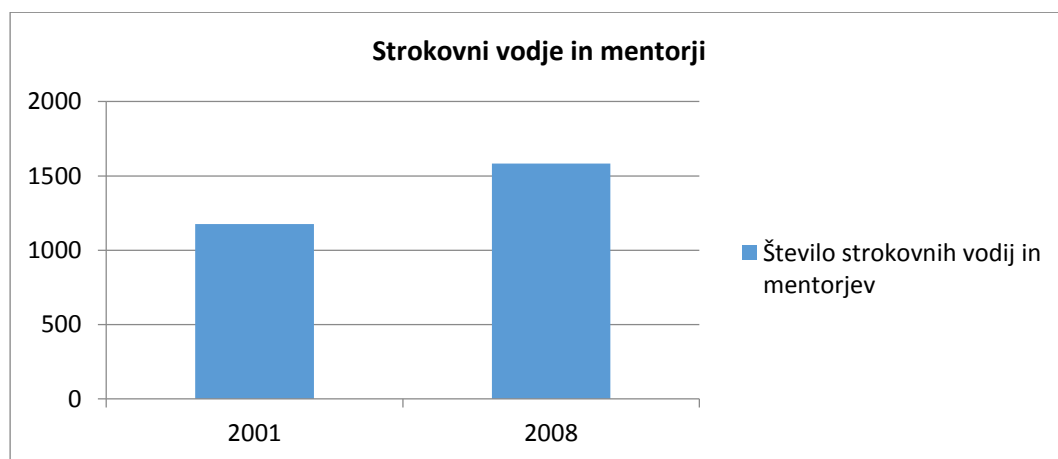
Večina ljudi, ki se odloči za študij glasbe, se želi tudi po študiju glasbeno izražati, ne le preko poučevanja, temveč tudi s petjem ali muziciranjem na inštrumentu nastopati pred zainteresirano javnostjo. Zaradi konkurenčnih in finančnih razlogov glasbenik solist težko uspe doma ali v tujini, pa tudi sicer je to povezano z različnimi dejavniki (možnosti, prodornosti, hotenja ...). Več možnosti ima v društvu, ki se zavzema za pridobivanje sredstev za svoje delovanje v okviru skupine. Ravno zato se veliko profesionalnih glasbenikov, ne le amaterjev, odloči za ustanovitev kulturno-umetniškega društva, v katerem lahko uresničijo svoje umetniške potenciale. Iz tega razloga je tudi kakovost mnogih glasbenih društev v Sloveniji zelo visoka in se velikokrat lahko primerja s profesionalnimi glasbenimi zasedbami.

S številom ljubiteljskih glasbenih društev in povečevanjem dejavnih članov v njih se povečujejo tudi potrebe po strokovnih vodjih in mentorjih dejavnosti. 5.000 kulturnih društev pomeni tudi podobno število mentorjev ali strokovnih vodij, ki so velikokrat profesionalni glasbeniki. V večini primerov so strokovni vodje skromno honorirani. Če društvo letno dobi 1.000 evrov, ne more strokovnemu vodji nameniti visokega honorarja. V redkih primerih so honorarji visoki, velikokrat pa strokovni vodje delo opravljajo brezplačno (Arhar 2012). Število pogodbeno angažiranih vodij glasbenih društev se je od leta 2001 do leta 2008

²Navedeni podatki sicer niso popolnoma točni, saj so bili zbrani podatki za leto 2011 uteženi zaradi manjkajočih odgovorov. (SURs, Glasbena dejavnost, Slovenija, 2011)

povečalo s 1.176 na 1.583 oseb (Graf 3.7) ali za 34,6 % (Pezdir 2009). S tem se dviguje kakovost društev, saj so pogodbeni strokovni vodje večinoma akademsko izobraženi glasbeniki.

Graf 3.7: Število strokovnih vodij in mentorjev glasbenih društev leta 2001 in 2008

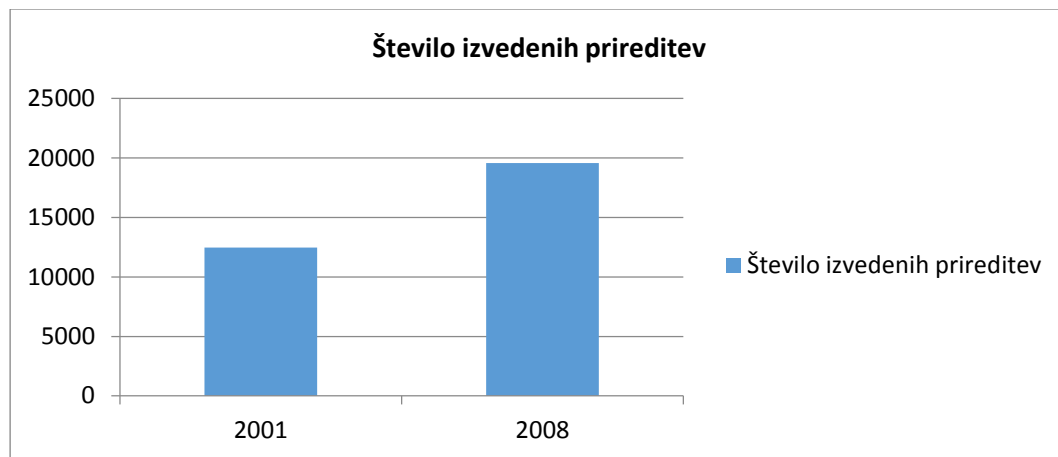
Vir: Pezdir (2009).

V letih od 2001 do 2008 se je močno povečalo skupno število izvedenih prireditev glasbenih društev. Z 12.476 prireditev leta 2001 se je povzpelo na 19.564 prireditev leta 2008 oz. za 56,8 % (Graf 3.8). Ves ta čas pa se je povečevalo tudi število obiskovalcev prireditev, in sicer od 1,6 milijona (leta 2001) do nekaj več kot 3 milijone (leta 2008) ali za 89,2 % (Graf 3.9) (Pezdir 2009). Glede na prej omenjeno kvaliteto glasbenih društev je verjetno ravno to razlog za tako veliko zanimanje in obisk prireditev, ki jih društva organizirajo. Prireditve, ki so v organizaciji velikih kulturnih ustanov (npr. Cankarjev dom, Slovenska filharmonija, SNG Opera in balet, Festival Ljubljana, itd.), so velikokrat cenovno dostopne le premožnejšemu sloju prebivalstva, saj so cene prireditev visoke. Društva po drugi strani ne zaračunavajo visokih cen vstopnic za svoje prireditve ali pa nastopajo celo brezplačno. S tem in s privlačno programsko vsebino privabijo širok krog poslušalcev iz vseh slojev prebivalstva.

Za člane kulturno-umetniških društev je javno nastopanje zelo pomembno. S tem sama dejavnost dobi smisel, saj so srečanja oz. vaje v kulturno-umetniških društvih enkrat ali celo večkrat tedensko, ravno z namenom, da se naučeno znanje nekajkrat letno predstavi (zaigra, zapoje) tudi širši publiki. Poleg tega pa se z javnim nastopanjem krepi tudi samozavest nastopajočih, zmanjšuje se trema pred nastopanjem, pridobiva se kondicija nastopanja, konec koncev pa se na tak način pridobivajo novi člani in povečuje krog poslušalcev. Vse naštetu je

pomembno tudi za profesionalne glasbenike, za amaterske pa še toliko bolj, saj je ukvarjanje z glasbo njihova postranska, ne pa glavna poklicna dejavnost.

Graf 3.8: Skupno število izvedenih prireditev glasbenih društev leta 2001 in 2008

Vir: Pezdir (2009).

Graf 3.9: Število obiskovalcev prireditev glasbenih društev leta 2001 in 2008, v milijonih

Vir: Pezdir (2009).

3.3.1 Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti (JSKD)

Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti je glavna strokovna, organizacijska in finančna podpora več kot pet tisoč kulturnim društvom in produkcijskim skupinam ter okrog 100.000 aktivnim udeležencem v Republiki Sloveniji. Zavzema se za eno temeljnih človekovih pravic, to je pravica do ustvarjalnega sodelovanja v kulturnem življenju. (Teršar v Breskvar 2008; Teršar 2013)

Z uveljavitvijo lokalne samouprave leta 1991 so se občine začele deliti na več manjših občin (danes jih je 212), kulturna organizacijska mreža pa je začela iskati nove organizacijske možnosti. V tem času sta Zveza kulturnih organizacij Slovenije in Ministrstvo za kulturo pripravila podlago za ustanovitev Javnega sklada za kulturne dejavnosti kot nacionalne organizacije za podporo ljubiteljski kulturi (Arhar 2012). Sklad je bil ustanovljen leta 1996 z zakonom kot Sklad Republike Slovenije za ljubiteljske kulturne dejavnosti. Od leta 2000 se imenuje Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti oz. JSKD. Leta 2010 je bil sprejet nov Zakon o Javnem skladu Republike Slovenije za kulturne dejavnosti (Uradni list RS29/10), ki mu je septembra 2010 sledil še Akt o ustanovitvi Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti (Uradni list RS72/10). S skladom je bila postavljena pomembna kulturna mreža, ki pokriva ozemlje Slovenije, sega pa tudi v zamejstvo in mednarodni prostor. (JSKD 2013)

JSKD ima v skladu z Aktom o ustanovitvi dva organa: *nadzorni svet*, ki ga imenuje Vlada Republike Slovenije in ima sedem članov, ter *enočlansko upravo* oz. direktorja. Direktor ima dve vrsti svetovalnih organov, in sicer *strokovne programske komisije* (za vsako izmed področij) ter *svete 59 območnih izpostav*. Sklad ima tudi strokovno službo, ki opravlja strokovne, organizacijske, finančne, administrativne in tehnične naloge. Ta je razporejena na sedežu v Ljubljani in na 59 izpostavah po Sloveniji (JSKD 2013). Za vzpostavitev sistema 59 območnih izpostav so v obdobju petih let z občinami, lokalnimi skupnostmi in društvi potekali dogovori, tako da so leta 1998 nastale prve izpostave, leta 2002 pa je bila ustanovljena še zadnja, ljubljanska izpostava. (Arhar 2012)

JSKD spodbuja kulturno ustvarjalnost, zagotavlja strokovno in organizacijsko podporo ljubiteljskim kulturnim dejavnostim, omogoča dostopnost kulturnih vsebin v celotnem slovenskem kulturnem prostoru, ustvarja pogoje za medkulturni dialog in deluje tudi mednarodno v evropskem in svetovnem prostoru. Večina programov in projektov JSKD je namenjenih prostočasnim kulturnim dejavnostim, hkrati pa 59 območnih izpostav sklada omogoča dostop do pomembnejših kulturno-umetniških dosežkov tudi zunaj večjih urbanih središč (JSKD 2013). V številnih manjših krajih še danes ni zavodov za kulturo, zato pogosto zaposleni na območnih izpostavah JSKD opravljajo celotno kulturno dejavnost tistega kraja (Arhar 2012)

JSKD letno pripravi okoli 2.500 kulturnih dogodkov in 500 izobraževanj (Arhar 2012). Delo JSKD obsega: organiziranje in posredovanje kulturnih prireditev, pripravljanje seminarjev, delavnic, tečajev in kolonij, izdajanje revij in drugih publikacij, sofinanciranje kulturnih projektov, investiranje v prostore in opremo ter podeljevanje priznanj za izjemne dosežke in dolgoletno kulturno delo. JSKD pripravlja programe in projekte na področjih zborovske in instrumentalne glasbe, gledališča in lutk, folklore in etno programov, likovnih programov (kiparstvo, slikarstvo, keramika in fotografija), filma in videa, sodobnega plesa ter literature in založništva. (JSKD 2013)

3.3.2 Zveza kulturnih društev Slovenije (ZKDS)

Druga pomembna organizacija na področju kulturnih društev v Sloveniji je Zveza kulturnih društev Slovenije (v nadaljevanju ZKDS), ki je avtonomna nevladna krovna organizacija in naslednica krovnih organizacij kulturnih društev iz prejšnjega stoletja. Povezuje občinske ali območne zveze kulturnih društev, združenja društev in njihovih skupin na osnovi zvrsti kulturne dejavnosti in izjemoma posamezna kulturna društva, če se nimajo možnosti povezati v lokalne zveze. (ZKDS 2013)

Prvo slovensko kulturno društvo, ki je imelo podobne cilje kot današnja Zveza kulturnih društev Slovenije, je bilo ustanovljeno v Gradcu leta 1810. V drugi polovici 19. stoletja so se društva razširila, tako da jih je bilo na Štajerskem 513, na Primorskem 168, na Koroškem 150 in na Kranjskem 101. Tudi v »taborskem gibanju« so sodelovala številna kulturna društva. Od sredine 19. stoletja do prve svetovne vojne ni bilo enotne krovne organizacije, bile pa so posamezne zveze, ki so bile pretežno vezane na politično usmeritev (npr. katoliška kulturna zveza, zveza liberalcev idr.). Obdobje med svetovnima vojnama je bilo neugodno za kulturno organiziranje Slovencev, saj Kraljevina Jugoslavija kulturnim društvom ni posvečala nobene pozornosti (izjema je bila Dravska banovina). Kljub temu je bila Zveza kulturnih društev v Ljubljani ustanovljena leta 1920, v Celju leta 1922, v Mariboru pa leta 1925. Med drugo svetovno vojno so vsi okupatorji slovenska kulturna društva smatrali kot škodljive organizacije in preganjali njihovo delovanje. Socialistična Jugoslavija je imela načrte o kulturni organiziranosti, ki niso upoštevale slovenske društvene tradicije, zato sta se Prežihov Voranc in kasneje France Bevk zavzemala in tudi dosegla, da se je organizirala Ljudska prosveta Slovenije in kasneje bolj neodvisna Zveza Svobod kot krovna organizacija vseh kulturnih društev. Leta 1969 je nastala Zveza kulturno-prosvetnih organizacij, leta 1977 pa

Zveza kulturnih organizacij, ki se je leta 1996 preimenovala v Zvezo kulturnih društev Slovenije. (ZKDS 2013)

ZKDS sestavljajo naslednji organi:

- *konferenca* (najvišji organ ZKDS, ki ga sestavljajo: po en predstavnik vsakega člana ZKDS, dodatni predstavnik člana na vsakih 20 vključenih društev nad osnovnim številom 20 društev po članu ter člani predsedstva in nadzornega odbora),
- *predsedstvo* (izvršilni organ ZKDS, ima od 15 do 19 članov, ki so: po en voljeni predstavnik iz območij, ki jih določi konferenca ZKDS, predsednik in podpredsedniki ZKDS ter tajnik ZKDS),
- *predsednik in podpredsedniki* (predsednik ZKDS je zakoniti zastopnik ZKDS; 2 podpredsednika skupaj s predsednikom zastopata mrežo kulturnih društev v državi),
- *nadzorni odbor* (kontrolni organ ZKDS, ima tri člane). (ZKDS 2013)

ZKDS spodbuja množične kulturne dejavnosti v društvih in uveljavljanje najkvalitetnejših dosežkov te dejavnosti doma in v tujini. Pri svojem delovanju se ne ozira na politične ali svetovnonazorske delitve in je odprta za vse usmeritve in zvrsti kulturne ustvarjalnosti. Prizadeva si za kulturno povezanost slovenskih društev v domovini in tujini ter za možnosti delovanja kulturnih društev drugih nacionalnosti v Sloveniji. (ZKDS 2013)

3.3.3 Odnos med JSKD in ZKDS

ZKDS je pravni naslednik Zveze kulturnih organizacij Slovenije (v nadaljevanju ZKOS), naloge ZKOS pa opravlja tudi JSKD. Obe organizaciji sta bili ustanovljeni leta 1996. ZKDS je civilna, krovna organizacija zvez društev s posameznih področij, JSKD pa nacionalna ustanova za podporo ljubiteljskim dejavnostim. Društva samostojno izvajajo svoje programe, JSKD pa zanje pripravlja izobraževalne in založniške projekte ter različne prireditve, predvsem pa nudi društvom strokovno podporo. JSKD in ZKDS sta tesno povezana, saj je JSKD podporna organizacija, ki mora prisluhniti civilni družbi, spremljati dogajanje in usmeritve na tem področju, poznati trende, potrebe in zahteve ljubiteljske kulture pri nas in v mednarodnem prostoru, poleg tega ZKDS predlaga v nadzorni svet JSKD 3 člane. Strokovni službi obeh organizacij se udeležujeta skupnih sestankov in sprejemata predloge za

zakonodajo na področju društev, novembra 2012 pa je potekal tudi skupni seminar o vizijah in možnostih ljubiteljske kulture ter razvoju obeh organizacij. ZKDS in JSKD se zavzemata za to, da bi Slovenija sprejela poseben zakon o ljubiteljski kulturi, ki bi lokalnim skupnostim in državi omogočal lažje urejanje razmerij. Trenutno namreč ljubiteljsko kulturo ureja Zakon o društvih (ZDru-1-UPB2), ki pa skrbi tudi za vsa ostala društva. (Arhar 2012)

Poleg razmer v Sloveniji, ki ima področje kulturnih društev sorazmerno dobro organizirano, me je zanimalo, kako imajo to urejeno v tujini. Vsaka država ima namreč drugačen pravni red in zgodovinski razvoj ljubiteljske kulture ter njenega organiziranja v preteklosti in danes.

3.4 Ljubiteljska kulturna glasbena dejavnost v tujini

V demokratičnih družbah obstajajo različni mehanizmi in institucije, ki se ukvarjajo z javnimi izdatki. V nekaterih državah ministrstva neposredno odločajo o razporeditvi javnih sredstev za umetnost (npr. Francija). V anglosaksonskih državah (Velika Britanija, Irska, Kanada, Avstralija in Združene države Amerike) obstajajo institucije (umetnostni sveti, nacionalni umetnostni sklad), ki posredujejo med vlado in prejemniki javnih sredstev za kulturo. V nemško govorečih državah (Nemčija, Avstrija in del Švice) pa o javnih izdatkih za kulturo odločajo vlade in parlamenti lokalnih skupnosti. (Teršar 2012)

Zadnjih deset let je opaziti združene napore vlad mnogih evropskih držav za uveljavitev načela subsidiarnosti v umetnosti, ki so prenesle politiko in financiranje na regionalne in lokalne ravni. Javne zadeve se prenašajo v izvajanje na nižje avtonomne teritorialne skupnosti, ki so sposobne izvajati te naloge in kadar je omogočeno sodelovanje neposredno zainteresiranih ljudi pri opravljanju javnih zadev. Slovenija ima na prvi pogled centralizirano kulturno politiko, saj s kar 70 % sredstev za kulturo razpolaga država. A kljub temu so ustanoviteljice današnjih javnih zavodov občine. Razlika med financerjem in ustanoviteljem je pri nas problematična zato, ker se je zgodila dezintegracija kulturne politike in netransparentnost odgovornosti nosilcev oblasti. (Teršar 2012)

V Franciji so s procesom decentralizacije začeli leta 1980 in potrebovali desetletje za uspešno institucionalizacijo in delovanje decentraliziranega modela. V Avstriji, ki je majhna država z dolgo centralistično tradicijo (večina gospodarskih in umetniških ustanov je na Dunaju), je bilo zapleteno uvajati in ohranjati federalizem. Velikost države je pomembna tako pri

uvajanju decentralizacije kot tudi pri razvijanju boljše politike, regijskega sodelovanja in združevanja. Na Finskem so npr. desetletja govorili o številu področnih ravni samouprave. (Kulturna politika v Sloveniji v Teršar 2012)

Drug pomemben proces na področju nepridobitnih organizacij (tudi kulture) je komercializacija, ki se je začela v 80. letih 20. stoletja v anglosaških državah (ZDA, Velika Britanija, Avstralija) in je pomenila, da so morale nepridobitne organizacije začeti iskati sredstva na tržišču. V ZDA je ob koncu 80. let delež prihodkov komercialnih dejavnosti presegel 50 % vseh prihodkov nepridobitnih prostovoljskih organizacij, v obdobju 1990–1995 pa se je povečal še za 58 %, medtem ko je delež javnih sredstev zrasel za 34 %, delež zasebnih donacij pa le za 8 %. (Salamon in Anhier v Teršar 2012)

Zaradi prej opisanih procesov je bila v Evropski uniji leta 1992 ustanovljena največja evropska krovna pravna organizacija za umetnost in kulturo *Culture Action Europe* oz. Politika platforma za umetnost in kulturo. Sedež organizacije je v Bruslju, člani izvršnega odbora so izvoljeni izmed članskih organizacij in se srečujejo vsake štiri leta na konferencah, kjer določijo cilje in aktivnosti za prihodnost. Danes ima ta organizacija preko 100 članskih organizacij, ki skupaj predstavljajo več kot 80.000 umetniških in kulturnih akterjev ter 14 umetniških »disciplin« v državah Evropske unije in ostalih evropskih državah. Člani organizacije prihajajo z vseh področij kulture, od orkestrrov, pisateljskih organizacij in raziskovalnih inštitucij do gledališč, mednarodnih kulturnih mrež, konservatorijev, zborov in festivalov. Organizacija *Culture Action Europe* je pravna in lobistična organizacija, ki spodbuja umetnost in kulturo kot ključen sestavni del evropskega projekta. Trudi se za boljši in množičnejši dostop do kulture znotraj in zunaj Evropske unije, saj meni, da kultura pripomore k boljši povezanosti narodov, poleg tega pa bi morala biti udeležba v kulturnem življenju pravica vsakega državljana. Organizacija se s pravnimi in lobističnimi sredstvi zavzema za boljši položaj kulture in neprofitnega sektorja v Evropski uniji in z razpisovanjem različnih peticij poskuša vplivati na odločitve glede kulturne politike v Evropskem parlamentu. (Culture Action Europe 2013)

Ena izmed članic organizacije *Culture Action Europe* je tudi organizacija AMATEO (The European network for cultural participation in cultural activities) oz. Evropska mreža za kulturno sodelovanje in kulturne aktivnosti. Članice mreže so organizacije, ki se v posameznih državah ukvarjajo z amatersko, prostovoljno, sociokulturno dejavnostjo na

področju kulture. Zavzemajo se za to, da bi politiki, birokrati, raziskovalci in profesionalni glasbeniki priznali pomen aktivnega sodelovanja v amaterskih kulturnih dejavnostih, saj menijo, da te veliko prispevajo k dvigu pomena in kvalitete umetnosti, družbe in posameznikov. Trudijo se za javno sofinanciranje amaterskih kulturnih dejavnosti, za meddržavno sodelovanje in mednarodne festivale na področju amaterske kulture, za izvajanje skupnih raziskav in širjenja informacij o amaterski kulturi. (AMATEO 2013)

AMATEO je bil ustanovljen leta 2008 v Ljubljani, istega leta pa je bil registriran kot mednarodna organizacija, ki spada pod belgijsko zakonodajo in ima sedež v belgijskem mestu Ghent. Ustanovile so ga nekatere članice evropskih organizacij, ki se ukvarjajo z amatersko, prostovoljno, sociokulturno dejavnostjo na področju kulture. Prvo ime organizacije je bilo Evropska mreža prostovoljnih in amaterskih umetnosti, a ker se nekatere članice niso strinjale z besedama *prostovoljen* in *amaterski*, so ti dve besedi raje zamenjali z besedno zvezo *aktivno sodelovanje*. Članice mreže AMATEO so organizacije, ki v glavnem podpirajo amatersko oz. ljubiteljsko kulturo (kot npr. slovenski JSKD), in sicer prihajajo iz 13 držav: Avstrija, Belgija (ima 4 tovrstne organizacije), Hrvaška, Češka, Danska (ima 3 tovrstne organizacije), Finska, Makedonija, Nizozemska (ima 2 tovrstni organizaciji), Slovenija, Švedska, Velika Britanija in Irska.

V nadaljevanju bom podrobneje predstavila ljubiteljsko kulturno dejavnost na Hrvaškem in v Veliki Britaniji. Hrvaška, ki je bila, tako kot Slovenija, ena od republik v Socialistični federativni republiki Jugoslaviji, ima zato zelo podobno organiziranost ljubiteljske kulture kot Slovenija. To velja tudi za države bivšega vzhodnega bloka. Države srednje in zahodne Evrope pa imajo drugačno organiziranost ljubiteljske kulture, kar bom predstavila na primeru Velike Britanije. V tem delu naloge sem želela predstaviti še več držav iz EU, toda na mojo prošnjo, ki sem jo z elektronsko pošto poslala na veliko naslovov krovnih organizacij ljubiteljske kulture v državah EU, sta se odzvala le predstavnik Hrvaške in predstavnik ene izmed organizacij v Veliki Britaniji.

3.4.1 Hrvaška

Na Hrvaškem je področje ljubiteljske društvene kulture urejeno podobno kot pri nas. Današnji Hrvaški svet za kulturo (Hrvatski sabor kulture), ki je primerljiv s slovenskim JSKD, je združenje in krovna organizacija kulturno-umetniškega amaterizma na Hrvaškem. Sestavlja

ga 12 okrajnih zvez amaterskih kulturno-umetniških društev in združenj, Mestna zveza kulturno-umetniških društev mesta Kutina, Kulturni center Peščenica - Zagrebška scena gledaliških amaterjev, Zveza Čehov v Republiki Hrvaški, Zveza pihalnih orkestrov Splitsko-dalmatinske regije, Zveza kulturno-umetniških združenj mesta Sisak, Zveza pihalnih orkestrov Primorsko-goranske regije, Zveza amaterskih pihalnih orkestrov Slavonije in Baranje, Zveza pihalnih orkestrov severne in srednje Dalmacije ter kulturno-umetniška društva in združenja iz regij, kjer zveze še niso osnovane. (Jelavić 2013) Delovanje združenj in Hrvaškega sveta za kulturo ureja Zakon o združenjih (Zakon o udrugama, NN 88/01, 11/02).

Skupaj Hrvaški svet za kulturo sestavlja 915 združenj, ki imajo 1484 sekcij s približno 80.000 člani. Sekcije sestavljajo folklorni ansambli (352), avtohtone folklorne skupine (149), gledališke skupine (195), likovne sekcije (63), literarne sekcije (36), plesne skupine (46), pihalni orkestri (131), tamburaški orkestri (182), pevski zbori (222), mali vokalni sestavi (95) in avtohtoni mali vokalni sestavi (13). (Jelavić 2013)

Hrvaška kulturno-umetniška društva se v glavnem financirajo podobno kot slovenska. Glavni viri financiranja so: sredstva lokalnih samouprav (občine, mesta, regije) in Ministrstva za kulturo Republike Hrvaške, članarine, privatne donacije, sponzorstva, sredstva, ki jih društva pridobijo iz svojih dejavnosti (Jelavić 2013). Ministrstvo za kulturo Republike Hrvaške je npr. za leto 2013 odobrilo sofinanciranje 215 programov kulturno-umetniških društev v skupni vrednosti 3,74 milijona hrvaških kun, kar je danes približno 490.000 evrov. Od tega je prejelo 91 društev sredstva za organizacijo festivalov in manifestacij v skupni vrednosti 2,576 milijonov hrvaških kun (približno 340.000 evrov), 17 društev za koncertna gostovanja in obletnice v skupni vrednosti 111.000 hrvaških kun (približno 14.600 evrov), 79 društev za nabavo kostumov in inštrumentov v skupni vrednosti 757.000 hrvaških kun (približno 99.500 evrov), 7 društev za založniško dejavnost v skupni vrednosti 77.000 hrvaških kun (približno 10.000 evrov), 5 društev za izvedbo različnih programov v skupni vrednosti 70.000 hrvaških kun (približno 9.200 evrov) in 16 društev za organizacijo seminarjev in delavnic v skupni vrednosti 149.000 hrvaških kun (približno 19.600 evrov). (Kulturno umjetnički amaterizam 2013)

V obdobju 2009 do 2010 je v Republiki Hrvaški delovalo 965 društev kulturno-umetniškega amaterizma, kar je za 23,1 % več kot v obdobju 2006 do 2007. Skupno število članov je bilo v

obdobju 2009 do 2010 glede na sezono 2006 do 2007 večje za 10,7 %. Delež ženskih članic se je povečal za 8,4 %. Delež aktivnih članov (glede na skupno število članov) je znašal 75,4 %, pomožnih članov 22,4 % in plačanega osebja 2,2 %. Od skupnega števila prireditev jih je bilo na sedežih kulturno-umetniških društev izvedenih 46,3 %, na gostovanjih znotraj Republike Hrvaške 47,8 % in v tujini 5,9 %. Amaterske kulturno-umetniške prireditve so bile v radijskih in televizijskih oddajah zastopane s 60,5 % večjim deležem kot v sezoni 2006 do 2007 (Tabele 3.4, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8). (Kovač in drugi 2011)

Tabela 3.4: Društva in sekcije v sestavu društev, člani društev in plačano osebje ter prireditve društev v Republiki Hrvaški, sezona 2009/2010

Društva		Člani društev in plačano osebje						prireditve
skupaj	sekcije v sestavu društev	skupaj	moški	ženske	člani		plačano osebje	
					aktivni člani	pomožni člani		
965	2.620	67.726	28.046	39.680	51.041	15.167	1.518	13.237

Vir: Kovač in drugi (2011).

Tabela 3.5: Aktivni člani društev glede na starost in spol, sezona 2009/2010

	Skupaj	Aktivni člani glede na starost					
		do 14 let	15-24 let	25-34 let	35-44 let	45-64 let	65 let in starejši
Skupaj	51.041	15.862	12.465	5.543	5.842	8.368	2.961
Moški	19.513	4.500	4.915	2.615	2.553	3.691	1.239
Ženske	31.528	11.362	7.550	2.928	3.289	4.677	1.722

Vir: Kovač in drugi (2011).

Tabela 3.6: Plačano osebje v društvih, sezona 2009/2010

	Skupaj	Umetniško osebje					Tehnično osebje	Ostali
		vse	igralci	režiserji	glasbeniki	ostalo umetniško osebje		
Skupaj	1.518	701	2	18	354	327	102	715
Moški	795	459	1	10	278	170	43	293
Ženske	723	242	1	8	76	157	59	422

Vir: Kovač in drugi (2011).

Tabela 3.7: Prireditve in sodelovanje društev na RTV oddajah, sezona 2009/2010

	Skupaj		Na sedežu KUD		Na gostovanju			
	prireditve	obiskovalci	prireditve	obiskovalci	v Republiki Hrvatski		v tujini	
					prireditve	obiskovalci	prireditve	obiskovalci
Skupaj prireditve	13.237	4.478.529	6.132	1.510.409	6.327	2.057.655	778	910.465
Dobrodelne prireditve	800	230.185	457	127.330	322	98.395	21	4.460
Dramske predstave	715	128.316	320	47.111	360	68.785	35	12.420
Koncerti	3.038	837.207	1.419	268.990	1.431	380.517	188	187.700
Vokalni	1.580	440.212	685	135.017	779	193.565	116	111.630
Inštrumentalni	1.458	396.995	734	133.973	652	186.952	72	76.070
Mešane prireditve	5.201	2.127.854	2.184	643.498	2.650	959.197	367	525.159
Proslave	1.403	441.775	869	230.222	494	167.103	40	44.450
Razstave	513	119.768	304	61.107	195	54.235	14	4.426
Ostale prireditve	2.367	823.609	1.036	258.981	1.197	427.818	134	136.310
Sodelovanje v RTV oddajah (ure)	634	-	350	-	268	-	16	-

Vir: Kovač in drugi (2011).

Tabela 3.8: Sekcije v sestavu društev in aktivni člani po sekcijah, sezona 2009/2010

Dejavnost	Sekcije - skupine	Aktivni člani					
		skupaj	moški	ženske	Od tega otroci		
					skupaj	dečki	deklice
Skupaj	2.620	57.119	21.674	35.445	20.154	6.093	14.061
Folklorna	836	25.209	7.917	17.292	10.946	3.030	7.916
Dramska	201	3.272	1.349	1.923	701	242	459
Likovna	67	1.356	527	829	99	27	72
Literarna	53	681	249	432	183	46	137
Plesna	139	3.275	451	2.824	2.187	187	2.000
Orkestri	539	8.298	6.272	2.026	2.907	1.895	1.012
Vokalna in zbori	486	10.001	3.190	6.811	1.247	259	988
Madžoretne skupine	63	1.440	11	1.429	1.190	6	1.184
Etno skupine	83	1.564	663	901	323	166	157
Ostalo	153	2.023	1.045	978	371	235	136

Vir: Kovač in drugi (2011).

3.4.2 Velika Britanija

Organizacija Making Music (Ustvarjati glasbo) je največja organizacija v Veliki Britaniji, ki se ukvarja z ljubiteljsko glasbeno kulturo. Spodbuja in podpira vse vrste glasbenih skupin in posameznikov, ki so del multikulturne glasbene scene. V organizacijo je včlanjenih 3.000 glasbenih skupin (društev). (Making Music 2013)

Organizacija članom omogoča delovanje in razvoj, saj razpisuje projekte, s katerimi poskuša dvigniti nivo njihovega ustvarjanja in povečati obseg dejavnosti. Posameznike in skupine tudi nagraduje s posebnimi nagradami za njihovo delo. V imenu ljubiteljskih glasbenih dejavnosti se pogaja z lokalnimi in državnimi oblastmi. Usluge, ki jih organizacija ponuja svojim članom, zajemajo:

- lobiranje in pravno svetovanje;
  - praktične usluge;
  - razvijanje in širjenje mreže društev;
  - umetniška podpora, letni izbor najboljših skupin, finančna pomoč preko razpisov.
- (Making Music 2013)

Člani organizacije Making Music so: pevski zbori, orkestri, pihalne zasedbe, glasbeni klubi, plesni klubi, jazz zasedbe, folklorne zasedbe, različni festivali itd. Skupaj letno organizirajo 12.000 dogodkov v Veliki Britaniji. Organizacija ponuja tudi širok spekter izobraževanj za amaterske in prostovoljne glasbene skupine in glasbenike v Veliki Britaniji. Ta izobraževanja so običajno brezplačna ali pa imajo zgolj simbolično ceno, namenjena pa so tako članom kot nečlanom. (Making Music 2013)

Odbor organizacije sestavljajo zaposleni delavci, prostovoljci in izvršni direktor. Organizacija ima sedež v Londonu, kjer skrbijo za administrativni del, financiranje, usluge članom in komunikacijo. Poleg glavnega sedeža v Londonu pa ima organizacija še področne organizacije, in sicer za vzhodno Anglijo, Severno Irsko, Škotsko, jugovzhodno Anglijo, jugozahodno Anglijo, Wales, zahodno Anglijo in Yorkshire s severno Anglijo. (Making Music 2013)

Organizacija Making Music oz. Nacionalna federacija glasbenih društev (National Federation of Music Societies – v nadaljevanju NFMS) je bila ustanovljena leta 1935 z namenom

podpreti amaterske glasbene skupine in promovirati glasbeno izobraževanje. Leta 1933, v obdobju Velike krize, so amaterski pevski zbori, orkestri in glasbeni klubi v Veliki Britaniji imeli velike težave s pridobivanjem sredstev, z organiziranjem koncertov in s samim ohranjanjem lastnega obstoja. Skupina vplivnih glasbenikov se je zato odločila ustanoviti regionalne federacije glasbenih društev, s čimer so želeli pomagati amaterskim glasbenim skupinam pri izmenjavi informacij, znanja in izkušenj ter pri financiranju njihovih dejavnosti. Ob koncu leta 1934 je bilo ustanovljenih že 11 federacij, ki jih je sestavljalo 486 društev. Leta 1935 sta Frederick Woodhouse (predstavnik Združenja glasbenih društev) in Sir George Dyson s podporo sklada Carnegie v Yorku ustanovila Nacionalno federacijo glasbenih društev (NFMS). Glasbena društva so se tako financirala iz javnih sredstev, iz sklada Carnegie in z zbiranjem sredstev s pomočjo na novo ustanovljenega Sveta za podporo glasbi in umetnosti (The Council for the Encouragement of Music and the Arts – v nadaljevanju CEMA). Leta 1945 je CEMA postal Svet za umetnost Velike Britanije. Leta 1984 je Svet prenehal s pridobivanjem javnih sredstev za prostovoljne glasbene skupine v Angliji in na Škotskem, a je ohranil svojo krovno vlogo do leta 2007 s pomočjo sredstev iz regionalnih virov. NFMS se je leta 2000 preimenovala v organizacijo Making Music z namenom, da bi poudarili pomembnost vključevanja v organizacijo in razširili število članov. Od takrat se je število članov zelo povečalo in danes obsega širok razpon glasbenih skupin, ki se ukvarjajo z različnimi zvrstmi glasbe (npr. 25 % vseh včlanjenih glasbenih skupin se ne ukvarja s klasično glasbo). (Making Music 2013)

Od leta 1935 je organizacija Making Music v Veliki Britaniji:

- omogočila podporo in pomoč več kot 4.000 glasbenim skupinam;
- pomagala pri ustanoviti preko 600 prostovoljnih glasbenih skupin;
- pomagala članom pri organizaciji več kot 500.000 koncertov, ki jih je obiskalo okoli 60 milijonov poslušalcev;
- organizirala na stotine izobraževanj in razvojnih priložnosti za svoje člane;
- pomagala članom pridobiti preko 7 milijonov funtov (približno 8,24 milijonov evrov) sredstev;
- pomagala članom doseči širši spekter publike s prenosi koncertov na nacionalnem radiu;
- podprla preko 400 mladih koncertantov pri uspešnem začetku njihovih karier s pomočjo različnih nagrad in priznanj. (Making Music 2013)

Kako amaterska glasbena kultura v Veliki Britaniji deluje v praksi, sem poskušala izvedeti od predsednika organizacije Making Music, Robina Osterleyja, zato sem z njim v aprilu 2013 opravila intervju preko interneta (Priloga A). Amaterska glasbena kultura v Veliki Britaniji je formalno organizirana tako, da obstaja veliko število skupin, ki so večinoma neformalne organizacije in tudi polprofesionalne skupine, ki pa so zelo dobro organizirane. Robin Osterley: »Pravno-formalno spadajo pod dobrodelne organizacije, tako kot vse neprofitne organizacije v Veliki Britaniji, in kot take so tudi prijavljene. Tem organizacijam država omogoča pridobivanje sredstev preko davčnih olajšav.« Glavni vir financiranja amaterskih kulturnih organizacij v Veliki Britaniji so članarine. Robin Osterley: »V povprečju te znašajo od 80 do 150 funtov (okoli 95 do 175 evrov) na leto na posameznega člana. Poleg tega pridobivajo sredstva iz prodaje kart za dogodke, ki jih organizirajo. Finančno pa jim pomagajo tudi donatorji in sponzorji.« Obstaja tudi javno financiranje na ravni občin, a so ga deležne le redke organizacije. Za ta sredstva se organizacije potegujejo na javnih razpisih, kjer so izbrani najbolj zanimivi projekti. Toda v glavnem so amaterske kulturne organizacije glede financiranja prepuščene same sebi in lastni iznajdljivosti. Profesionalne kulturne organizacije (npr. profesionalni orkestri, gledališča, muzeji itd.) so financirani s strani države. Po strukturi glasbenih amaterskih skupin je največ vokalnih zasedb in pevskih zborov, ki sestavljajo skoraj polovico glasbenih skupin. Robin Osterley: »Inštrumentalne zasedbe so tudi zelo številčne, saj je skoraj 500 različnih orkestrrov in manjših inštrumentalnih zasedb. Od teh je približno 80 % takih, ki se ukvarjajo samo s klasično glasbo. Treba pa je omeniti tudi veliko število skupin, ki jih sestavljajo predstavniki različnih imigrantskih skupnosti. Ti se ukvarjajo s folklorno dejavnostjo.« Kakovost amaterske kulture v Veliki Britaniji je v povprečju bolj na ljubiteljskem nivoju, gre pa na glasbenem področju, kot pravi Robin Osterley, za » /.../ okoli 30 pevskih zborov in 10 orkestrrov, ki lahko parirajo tudi profesionalnim skupinam.«

(Osterley, intervju z avtorjem, 2013)

Kulturno-umetniška društva torej delujejo bolj ali manj uspešno tudi v drugih državah, kar kaže na to, da so le-ta pomemben del civilne družbe, ki povezuje ljudi tako na lokalni kot na državni in tudi na mednarodni ravni. Še posebej prednjačijo glasbena društva, kar je pokazatelj, da je ukvarjanje z glasbo ljudem blizu. Zakaj je temu tako, sem poskusila opisati v naslednjem poglavju, v katerem je osrednja tema glasba in glasbena subkultura, ki se je razvila okoli nje.

4 GLASBENA SUBKULTURA

Naj najprej namenim nekaj besed pomenu ljubiteljskih kulturnih dejavnosti za človeka in družbo, potem pa bom podrobneje obravnavala samo glasbeno področje znotraj ljubiteljske kulture. Socialne funkcije ljubiteljskih kulturnih dejavnosti zajemajo kulturo kot:

- možnost za socialno vključevanje marginaliziranih družbenih skupin (npr. mladina, starejši, etnične manjšine itd.);
- obliko izboljšanja odnosov znotraj posameznih družbenih skupin (družina, medgeneracijsko sodelovanje, družinska in skupinska dinamika, manjše družbene skupnosti);
- koncept vseživljenjskega izobraževanja in kulturno vzgojo kot vzgojo za kreativno življenje na sploh;
- psihoterapevtsko kategorijo v smislu psihohigienskih učinkov, psihofizične preventive, ohranjanja psihičnega ravnotežja;
- odkrivanje in razvijanje novih osebnih potencialov in možnosti delovanja;
- vstopanje v nove socialne odnose in vsebinsko bogatitev že obstoječih.

Vse to omogočajo prostočasne kulturne dejavnosti, če jih razumemo dovolj široko (Teršar 2013).

Ljubiteljska kultura je pogon družbe, življenja in kreativnosti. Je tudi pomembna socialna komponenta, saj se ljudje tam srečujejo, se pogovarjajo in med seboj sodelujejo. Različne mednarodne raziskave so pokazale, da je društvena kultura (predvsem v časih negotovosti) zelo pomembna za kakovost življenja. Udejstvovanje v kulturni dejavnosti za marsikoga pomeni eno redkih priložnosti za vključitev v družbo. Poleg tega bo ljubiteljska kultura vedno pomagala pri nastajanju institucij in na različnih ravneh pomagala poklicni kulturi. (Arhar 2012)

Društvena kultura je v preteklosti pomagala pri ustanovitvi številnih profesionalnih institucij, ki pa danes društvene kulture pogosto ne vključujejo v svoje delovanje (morda le z razvojem občinstva oz. njegovim »glasbenim izobraževanjem«). Npr. Slovenski komorni zbor je pred 20 leti nastal iz vrhunskih ljubiteljskih pevcev, danes pa je izključno profesionalna institucija. Podobno je bilo tudi z dvema poklicnima godbama (Orkester slovenske policije in Orkester Slovenske vojske) in z nekaterimi gledališči. Ta so se razvila iz društvenih dejavnosti, danes pa v ljubiteljsko kulturo vračajo predvsem svoje znanje v obliki mentorstev. (Arhar 2012)

Ljubiteljska kultura pozitivno vpliva tudi na ekonomijo. Analize, ki so jih opravili na JSKD, so pokazale, da 100.000 oseb, ki se ukvarjajo z ljubiteljsko kulturo, z vožnjami na vaje in na kulturne prireditve s trošarino pri bencinu v državno blagajno prinesejo več denarja, kot ga država in občine namenijo ljubiteljski kulturi. Te osebe kot uporabniki storitev tekstilne industrije, restavracij, izdelovalcev inštrumentov, najema prostorov in druge kulturne ponudbe ravno tako pozitivno vplivajo na gospodarstvo Slovenije. (Arhar 2012)

4.1 Glasba in njen pomen za človeka, družbo in kulturo

Glasba je zagotovo ena bistvenih značilnosti vsake kulture in družbe, je njuna soustvarjalka in sopotnica vsakogar, ki se z njo neposredno ali posredno ukvarja. Definicij o glasbi je mnogo. Tudi sama sem poskušala pojem glasba strniti v eno misel, a ker je hkrati kompleksna in preprosta, jo s težavo enoznačno opredelim. V različnih družbah je pojmovanje glasbe različno. Četudi izvzamemo le eno družbo, se je znotraj njene zgodovine pojem oz. definicija glasbe zelo spreminjala. Kar je bilo v zahodnoevropski glasbeni kulturi še pred 300 leti popolnoma nesprejemljivo, je danes obvezen del znanja zgodovine in teorije glasbe. Npr. kritike o nesprejemljivosti svojih kompozicij je za časa svojega življenja prejel celo Beethoven, ki danes velja za enega največjih skladateljev klasične glasbe. V različni literaturi lahko najdemo nepregledno število definicij glasbe, zato bom v naslednjih odstavkih izpostavila tiste, ki so se mi zdele najzanimivejše.

Beseda muzika izhaja iz grške besede *musiké* (muza). Pod tem pojmom je grška antika razumela poezijo, glasbo in ples skupaj. Šele kasneje je ta beseda dobila pomen samostojne zvočne umetnosti. V zgodovini glasbe so vedno znova prihajale na dan njene povezave z govorico in plesom, po drugi strani pa se je v inštrumentalni glasbi razvila kot samostojen glasbeni pojav. Glasba vsebuje dve prvini: akustično snov in duhovno zamisel, ki se v glasbi spajata v enovito celoto. Akustično gradivo je izbor določenih tonov, ki jih izberemo in uredimo iz različnih naravnih zvokov. Ton veže glasbo na čas, torej iz tonskega trajanja, časovne mere in ritma izhajajo nadaljnja ureditvena načela in kompozicijske možnosti. Duhovna misel pa oblikuje akustično gradivo v tonsko umetnost. (Michels 2002)

V glasbi se razodeva človekova življenjska bit. Vse čutom nedostopno notranje dogajanje se prek glasbe najbolj neposredno javlja v fizični svet. Je prvotna podoba človeškega izražanja, zato je najbolj elementarno izrazno sredstvo, a hkrati najmanj na snov vezano duševno

razodevanje. Kjer je pričetek zgodovine človeštva, tam je tudi začetek glasbe. Pradavna podoba glasbe se ni ohranila, saj so se prvi stvarni glasbeni zapisi pojavili šele v obdobju starogrške kulture. Vseeno pa lahko na podlagi nekaterih še neokrnjenih kultur predvidevamo, da je pračlovek najprej začel z ritmičnim glasbenim izrazom (udarjanje na trde zvoneče predmete ob gibanju svojega telesa in oponašanja z glasom), šele nato pa se je začela razvijati višja razvojna stopnja glasbe – melodija. (Ukmar 1972)

Izvori glasbe segajo v davnino, ko so bili zvoki predvsem slušna znamenja oz. opozorilni signali. Oblikovanje zvočnega sveta se je pričelo, ko je človek zmogel:

- lastnosti glasu ali tona zavestno opredeliti, ga obdržati na določeni višini in mu dati določeno moč ter barvo;
- zvok zavestno prekinjati, ga deliti in urejevati v ritmična trajanja; ko sta se v človeku dovolj okrepili želja in potreba, da bi dal zvočnim pojavom pomen takšnega sporočila, ki presega veljavo uporabnega slušnega znamenja.

(Lebič in Loparnik 1988)

Vsak glasbeni sistem je utemeljen na nizu pojmov, ki povezujejo glasbo z družbenimi dogajanjem na splošno, jo opredeljujejo kot življenjski pojav in jo umeščajo med druge pojave. Tako je za različne družbe po svetu pojmovanje, kakšna je narava glasbe, kako se glasba kot eden izmed življenjskih pojavov sklada z družbo in kam jo pojmovno umeščajo ljudje, ki jo uporabljajo in organizirajo, drugačno. A hkrati so pojmi, kako družba gleda na svojo glasbo, koliko v njej sodeluje, koliko časa in pozornosti ji posveča, koliko ji glasba pomeni, neogibni soustvarjalci in oblikovalci glasbe v vsaki družbi. Glasbo v številnih družbah dojemajo kot bogastvo v nematerialni obliki in ima kot taka ekonomski pomen. (Merriam 2000)

Glasba je posebna govorica, ni tako natančna in povedna kot jezik, pa vendar lahko njeno sporočilo preseže govor. V medsebojnem dopolnjevanju ustvarjalcev, izvajalcev in poslušalcev so z razvojem nastajale in se spreminjale slušne navade in zakonitosti. Vsakdo ima pravico, da sprejme ali zavrne določeno glasbo, saj glasba učinkuje zelo osebno. Že od nekdaj je zmogla izražati najgloblje in za človeka najpomembnejše stvari. (Lebič in Loparnik 1988)

V zgodovini človeštva je imela glasba pomembno družbeno vlogo, saj je poleg obredne funkcije od nekdaj imela tudi zmožnost, da je ljudi združevala, olajševala delo, pozivala k

revolucijam, vzbujala čustva patriotizma, predvsem pa je bila vedno tudi politično angažirana, saj je ena od socialnih sestavin družbenih dogajanj. (Vrbančič 1989)

Ni človeške družbe brez glasbe, so le različna doumevanja njenega pomena. Glasba izraža bistvene vzgibe človeškega življenja v sleherni družbi, okolju in času. Z estetiko glasba odseva ideologijo dobe in prostora ter se ravna po družbi. Kot samostojna umetnost pa na družbo tudi vpliva, saj jo duhovno bogati (dograjuje nravstveni in etični svet ter ji širi obzorja), se ji zoperstavlja (kritizira veljavne navade in oblike življenja) in jo spreminja (zanika ustaljena estetska vodila ter oblikuje nova). Razvoj glasbe kaže duhovni razvoj človeštva. (Lebič in Loparnik 1988)

Merriam je glasbo in njeno povezavo s kulturami po celem svetu poskušal strniti v deset splošnih funkcij, ki jih ima glasba v najširšem možnem smislu v človeški družbi (Merriam 2000):

- izražanje čustev;
- estetski užitek;
- zabava;
- komunikacija;
- simbolna reprezentacija;
- telesni odziv;
- vplivanje na posameznike, da se podrejajo družbenim normam;
- legitimiziranje družbenih institucij in verskih obredov;
- prispevanje k nepretrganosti in stalnosti kulture;
- družbena integracija.

Glasba je torej nepogrešljiva sestavina pri številnih dejavnostih, ki tvorijo družbo in je del univerzalnega človeškega vedenja.

4.2 Vokalna in inštrumentalna glasba

Zvoke ustvarjamo s svojim telesom in glasbili. Naše telo, predvsem glas, pa tudi drugi deli so od nekdanj izreden zvočni vir. Z glasom lahko šepetamo, grgramo, sikamo, kričimo, sopemo, govorimo ali pojemo. Glasbila so le podaljšek našega telesa in so nastala, ko je človek različne predmete izbiral predvsem zato, da bi povečal nekatere zvočne lastnosti glasu. Npr. mu dal večjo moč, višine in nižine (ki jih z glasom ne dosežemo), različne zvočne barve,

hitrejša izvajanje, neprekinjene tone in sočasno igranje več glasov. Glasbilo je torej vsak predmet, iz katerega hote izvabljamo zvoke, ki nam pomenijo glasbo. Glede na lastnosti posameznih glasbil jih delimo v skupine pihal, trobil, tolkal, godal, brenkal, glasbil s tipkami, glasbil s strunami, elektroakustična glasbila in elektronska glasbila. S človeškim glasom in glasbili so se v razvoju le-teh ustvarila tri osnovna območja tvorjenja zvoka v glasbene namene: vokalna glasba, vokalno-inštrumentalna glasba in inštrumentalna glasba. Iz teh skupin so nastali in še vedno nastajajo najrazličnejši sestavi, kot so pevski zbori, vokalne skupine, komorne glasbene skupine, ansambli, orkestri itd. (Lebič in Loparnik 1988)

Z umetnostjo na splošno nas najmočneje povezujeta vid in sluh, kar nam dopušča delitev umetnostnih zvrsti na vizualno umetnost, avditivno umetnost in avdio-vizualno umetnost. Glasba oz. izražanje z zvokom je neke vrste *prajezič*. Zato je glasba sposobna povezave s skoraj vsemi prej naštetimi umetnostnimi zvrstmi:

- z besedo v vokalno in vokalno-inštrumentalno glasbo,
- z gibom v plesno in baletno glasbo,
- s podobo v scensko, filmsko, televizijsko in multimedijsko glasbo.

(Lebič in Loparnik 1988)

4.3 Glasbenik

Glasbenik ima v vsaki družbi posebno vlogo in pogosto tudi poseben položaj, oboje pa določa družba sama. Glasbeniki lahko sestavljajo poseben razred ali kasto, lahko jih imajo za profesionalce ali amaterje, njihovo vlogo jim lahko pripiše družba ali pa jo morajo ustvariti sami, njihov družbeni položaj je lahko visok ali nizek ali kombinacija obojega. Zagotovo pa vedenje glasbenikov oblikujeta tako njihova samopodoba kot pričakovanja in stereotipi, ki jih njihovi vlogi pripisuje širša družba. Oblikovanje subkulture, ki temelji na glasbi, in delno razpoznavanje subkulture prek glasbe sta dovolj razširjena tako v nepismenih kot v zahodnih družbah. (Merriam 2000)

Človek postane glasbenik s procesom učenja. Vsaka kultura oblikuje učni proces tako, da se ta sklada z njenimi ideali in vrednotami. Učenje ni ključno samo zato, ker se moramo glasbenega vedenja naučiti, temveč tudi zato, ker je učenje tisto, zaradi česar je ustvarjanje glasbe dinamičen in nenehno spreminjajoč se proces, ki ga z drugo besedo imenujemo inkulturacija. Prvi vidik inkulturacije je socializacija oz. proces družbenega učenja v zgodnjih

letih človekovega življenja. Drugi vidik je izobraževanje, ki ga lahko opredelimo kot vodeni formalni in neformalni učni proces. Ta poteka večino otroštva in dobe odrasčanja ter posameznika pripravi na to, da prevzame svojo družbeno vlogo kot odrasla oseba. Tretji in najbolj omejen vidik kulturnega učenja je šolanje, ki zajema tiste procese poučevanja in učenja, ki jih izvajajo zunaj doma ljudje, ki so posebno pripravljeni ali usposobljeni za to nalogo. (Herskovits v Merriam in Merriam 2000)

Pojem glasbenik lahko opredelimo glede na različne funkcije. Lahko glasbo poustvarja s svojim glasom, torej je vokalist oz. pevec. Druga možnost je, da je instrumentalist in s pomočjo svojega telesa iz glasbila izvablja glasbo. Lahko se odloči za pot komponista oz. skladatelja in je ustvarjalec, ne le poustvarjalec glasbe. Naslednja funkcija, ki jo ima lahko glasbenik, je funkcija dirigenta oz. vodje večje skupine glasbenikov. Lahko pa postane glasbeni pedagog in znanje prenaša na naslednje generacije glasbenikov. Toda glasbenik ni nujno omejen le na eno funkcijo. Lahko združuje vse prej naštetе funkcije ali le nekatere izmed njih in je kot tak celovitejša glasbena osebnost. Je pa glasbenik tudi pojem, ki se ga da opredeliti glede na nivo, na kakršnem se posameznik ukvarja z glasbo. Gre za t.i. profesionalni in amaterski nivo. Lahko se kdaj zgodi, da je meja med obema nivojema tanka ali celo zabrisana. Mnogo amaterskih glasbenikov namreč dosega ali celo presega nivo profesionalnih glasbenikov tako glede kvalitete znanja kot tudi glede količine časa, ki ga namenijo ukvarjanju z glasbo.

4.4 Občinstvo

Določen način vedenja, po katerem se glasbenik loči od širše družbe, ni značilen le zanj, pač pa tudi za njegovo občinstvo. Vedenje poslušalca oblikuje narava družbene prireditve, kjer izvajajo glasbo, njegov odziv pa je v veliki meri odvisen tudi od njegovega družbenega položaja in vloge. Zanimiva je dilema, ali poslušalčevo vedenje oblikuje glasba ali ga oblikujejo splošne družbene okoliščine. (Merriam 2000)

Umetnost, s tem tudi glasba, je namenjena ljudem. Svojo človeško veljavo lahko izrazi le v stiku z občinstvom, saj je brez njega zaprta v svet ustvarjalčeve domišljije in ne uresniči prvinskega smisla samega dela. Ni toliko pomembno, da občinstvo sprejme novo umetnino, pač pa je bistveno, da občinstvo zazna moč in izraz umetniškega dela. Merila občinstva, poznavalcev ali ustvarjalcev so med seboj različna, zato se vrednostna načela spreminjajo

tako kot družba in čas. O kvaliteti umetniškega dela odloča umetniška moč, ki dokaže veljavo tudi po daljšem času in v drugačnem okolju. (Lebič in Loparnik 1988)

V zahodni družbi se bolj nagibamo k temu, da umetnost (tudi glasbo) delimo na področja in poudarjamo domnevne razlike med *čisto* in *uporabno* umetnostjo ter med *umetnikom* in *komercialnim umetnikom* ali *rokodelcem*. Poleg tega strogo razlikujemo med *umetniki* in njihovim *občinstvom*, kjer je prva skupina maloštevilna in omejena na *nadarjene* posameznike, druga pa manj brezoblična množica, ki umetnost dojema različno in navadno nekritično. T.i. preprosta ljudstva dojemajo glasbo bolj široko, v smislu, da je njen nastanek povezan z velikim številom ljudi in se je udeležujejo skoraj vsi, s čimer poudarjajo, da ne ločujejo strogo med *umetnikom* in *občinstvom*. (Merriam 2000)

4.5 Ulični glasbeniki

Mnogo umetnikov, tudi glasbenikov in glasbenih društev, se vsaj enkrat v karieri odloči za ulično nastopanje. V tem lahko vidijo glavni ali postranski vir zaslužka ali pa zgolj izziv na svoji profesionalni pot, kar še posebej velja za že uveljavljene glasbenike oz. t.i. profesionalne glasbenike. V godbeništvu je nastopanje na ulici stalna praksa, saj na večini prireditev in na t.i. »prvomajskih budnicah« orkestri nastopajo na trgih in v povorkah.

V 5. točki 4. člena Zakona o javnih zbiranjih (v nadaljevanju ZJZ-UPB2) je spontan ulični nastop definiran kot »neorganiziran in brezplačen nastop pouličnih umetnic oziroma umetnikov ali artistk oziroma artistov«. 44. člen ZJZ-UPB2 pa določa, da lahko lokalna skupnost s predpisom določi območja, na katerih so dopustni spontani ulični nastopi in čas, v katerem se lahko izvajajo, ter dopustnost in način uporabe ojačevalcev zvoka. (Uradni list RS 113/05)

Ulično nastopanje ima velik družbeni pomen, saj predstavlja najbolj svobodno obliko izražanja misli, umetniškega ustvarjanja in javnega nastopanja. V odnosu med ustvarjalcem in publiko ni posrednikov (agentov ipd.) ali posredniških struktur (dvoran, organizacij itd.). Nastop se lahko zgodi kjerkoli in kadarkoli, kjer se pojavi dovolj poslušalcev. Nastopajoči so lahko posamezniki ali skupine. Lahko so tudi formalno strukturirani in že uveljavljeni glasbeniki, ki se na tak način želijo preizkusiti v različnih oblikah nastopanja ali se promovirati bolj neposredno. Ulični nastop je praviloma neorganiziran, plačilo pa je odvisno

od naklonjenosti naključnih poslušalcev. Tudi program nastopa ni vnaprej predpisan, ampak se zgodi spontano, saj je prilagojen tipu in odzivu publike. V tem smislu je predstava *človeka z ulice* za *človeka z ulice* morda najbolj demokratična oblika umetniškega izražanja in sprejemanja. (Društvo za eno glasbo 2013)

Včasih je ulično nastopanje organizirano tudi s strani lokalne skupnosti (npr. Mednarodni festival uličnega gledališča Ana Desetnica) ali poslovnežev, ki povabijo izbrane umetnike in jim zagotovijo vsaj delno povrnitev stroškov ter pomoč pri tehnični izvedbi nastopa. S tem se kulturno in turistično popestri dogajanje v nekem kraju (Društvo za eno glasbo 2013). V Mestni občini Ljubljana je spontani ulični nastop na javni površini dovoljen, če se z njim ne ovira javna raba javne površine zaradi števila nastopajočih ali gledalcev. Nastopi so dovoljeni na vseh javnih površinah, razen v območjih stanovanj (Uradni list RS 79/11).

V drugih evropskih državah je ponekod ulično nastopanje omejeno ali celo prepovedano. V mestu Trst so npr. leta 2010 sprejeli odredbo, na podlagi katere lahko poulične glasbenike kaznujejo z globo do 500 evrov in jim zaplenijo glasbila. (Primorski dnevnik 2010) Poulični glasbenik Jairo Enrique iz Kolumbije se s pouličnim nastopanjem ukvarja veliko let. Njegove izkušnje s Slovenijo, v primerjavi z nekaterimi drugimi državami, so dobre: »V večini evropskih mest je igranje glasbe na ulici prepovedano. V Barceloni, Madridu, Parizu, Amsterdamu. Lahko te oglobijo, policija ti lahko vzame ojačevalnik in kitaro. Slovenija pa je na tem področju še vedno nekakšna divjina. Ni še zakonov, ki bi prepovedovali poulično glasbo.« (Župevc 2011)

Ulični nastopi imajo edinstveno vlogo v socialno-ekonomskem in kulturno-političnem smislu. Publika, ki se nikoli ne udeleži uradnih koncertov (zaradi finančnih razlogov ali nezanimanja), lahko med uličnimi nastopi pride v stik z raznolikimi glasbenimi ali drugimi predstavami, in sicer brez vsakršnih obveznosti. (Društvo za eno glasbo 2013)

Amaterski in profesionalni glasbeniki, ki so včlanjeni v glasbena kulturno-umetniška društva, se prej ali slej srečajo s področjem pridobivanja sredstev, ki je nujen del vsakršnega društvenega udejstvovanja. Naslednje poglavje bo obravnavalo prav področje pridobivanja sredstev v neprofitnih organizacijah in konkretnije v društvih.

5 PRIDOBIVANJE SREDSTEV

Po definiciji družboslovca Petra Abrahamsona je koncept trikotnika blaginje tak, da v vseh sodobnih družbah obstajajo tri osnovne sfere, iz katerih pridobivamo dobrine in storitve za zagotavljanje potreb socialne varnosti in blaginje. Te sfere so: država oz. javni sektor, trg oz. profitni sektor ter civilna družba oz. neformalni sektor (Mevlja in Kavčič 2012). Vsaka od treh sfer zagotavlja dobrine in storitve posameznikom na svoj način. Država jih zagotavlja na osnovi moči, in sicer z davki, ki jih prerazdeli. Trg zagotavlja dobrine in storitve preko denarja, instrument, preko katerega deluje civilna družba, pa je solidarnost (Kolarič 1997).

Čeprav naj bi civilna družba delovala predvsem preko solidarnosti, se neprofitne organizacije vseeno srečujejo s problematiko pridobivanja sredstev za svoje delovanje, saj solidarnost in prostovoljnost ne delujeta ves čas. Slej ali prej se v organizaciji pojavijo določeni stroški, ki jih mora ta pokriti s sredstvi, ki jih mora v ta namen prej tudi pridobiti. V nadaljevanju bom opredelila nekaj možnosti pridobivanja sredstev v neprofitnih organizacijah.

5.1 Pridobivanje sredstev v neprofitnih organizacijah

Izraz »fundraising« je skovanka iz angleških besed »fund«, kar pomeni sredstva (denar), in »raise«, kar pomeni zbrati. Tako je slovenska besedna zveza za »fundraising« zbiranje sredstev oz. pridobivanje sredstev. Ker je beseda »fundraising« v slovenskem jeziku pogosto uporabljana, jo bom v nadaljevanju večkrat tudi sama uporabljala namesto besedne zveze pridobivanje sredstev.

Fundraising so vsi postopki zbiranja denarnih ali materialnih sredstev, ki omogočajo neprofitnim organizacijam obstoj in delovanje ter izpolnjevanje njihovega poslanstva. Fundraising je ključni sestavni del vsake neprofitne organizacije, ki ob premišljenem načrtovanju, uporabi ustreznih tehnik in metod ter dobro začrtani strategiji organizacije pripomore k razvoju programov in projektov, kar omogoča večji nabor uporabnikov storitev ali produktov organizacije (Fundacija BIT planota 2014). Fundraising torej pomeni kakršnokoli aktivnost, s pomočjo katere organizacija pridobiva sredstva, ta pa so lahko najrazličnejših oblik, čeprav na to vse prepogosto pozabimo. Sredstva namreč niso le denar. Zelo pogoste so tudi donacije v materialu. Fundraising tako obsega zbiranje sredstev preko:

- javnih razpisov in naročil (lokalnih, regionalnih, nacionalnih, evropskih, mednarodnih),

- fundacij (korporativnih, družinskih, državnih, lokalnih razvojnih fundacij),
- gospodarskega sektorja,
- posameznikov. (Vodlan 2010)

Neprofitne organizacije so vpete v vse ostale sektorje, zato ne preseneča, da pridobivajo sredstva iz veliko različnih virov. V mnogih državah, tudi v Sloveniji, javni sektor znatno podpira neprofitne organizacije s subvencijami, davčnimi olajšavami in koncesijskimi pogodbami (še posebej to velja za zdravstvo). Komercialni sektor prispeva sredstva s sponzorstvi in donacijami, posamezniki pa s članarinami in s plačili za proizvode, storitve in usluge. (Zimmer in Priller 2004)

Zbiranje sredstev oz. fundraising je nevhvaležno opravilo mnogih neprofitnih organizacij. Iskanje razpisov, iskanje potencialnih donatorjev, pisanje prošenj, telefonski klici, veliko dela in na koncu premajhen pritok denarja predstavlja neprofitnim organizacijam negotovost namesto trdno stabilnost. (Mesec 2006). Hkrati pa organizaciji omogoča, da si zagotovi trajnostni obstoj in napredek in tako lažje postane neodvisna od posameznega vira sredstev in manj občutljiva na spremembe financiranja. Smiselno je oblikovanje rezervnega sklada, ki organizaciji zagotavlja preživetje v težkih časih. Pravilo je, da ima vsaka »resna« organizacija rezervni sklad, ki ji omogoča nemoteno trimesečno delovanje brez drugih prihodkov (Vodlan 2010). Pridobivanje sredstev iz več različnih virov omogoča neprofitnim organizacijam lastno finančno stabilnost in neodvisnost, saj v primeru enega samega vira financiranja organizacija veliko tvega, ker ob izgubi le-tega lahko propade (Mevlja in Kavčič 2012). Finančno načrtovanje je za NPO pomembno, zato mora njeno finančno vodstvo čim bolj povečati povratne investicije, zavarovati plačilno sposobnost in povečati sigurnost financ z zmanjševanjem rizikov. (Zimmer in Priller 2004)

V raziskavi Univerze Johna Hopkinsa, ki je zajemala 32 razvitih držav in držav v razvoju, so ugotovili, da se v povprečju več kot polovica vseh prihodkov NPO nateče iz članarin in vstopnin. Za primerjavo, iz javnih sredstev se nameni 35 % sredstev, iz zasebne filantropije pa le 12 %. Podobni podatki veljajo tako za večino držav Latinske Amerike, Afrike, srednje in vzhodne Evrope, kot tudi za ZDA, Avstralijo in Japonsko. Le v državah zahodne Evrope je finančna podpora javnega sektorja najpomembnejši vir prihodkov neprofitnih organizacij. Če pa v enačbi upoštevamo tudi čas, ki ga prostovoljci namenijo neprofitnim organizacijam s

svojim delom, se podatki precej spremenijo. Tako postane filantropija drugi najpomembnejši prihodek neprofitnih organizacij in se z 12 % poveča kar na 30 %. (Anheier 2005)

Čeprav so ciljne skupine za pridobivanje sredstev zasebni donatorji in država, je fundraising tesneje povezan z dobrodelnostjo posameznikov, ki želijo podpreti delovanje neprofitne organizacije. Dobrodelnost (prostovoljno dajanje časa in dobrin za javno dobro) ima npr. v ZDA dolgo tradicijo in je povezano z mišljenjem, da je skrb za javno dobro odgovornost posameznikov, medtem ko je v Evropi skrb za javno dobro običajno v domeni države. V zadnjih letih sta dobrodelnost in fundraising pridobila na veljavi povsod po svetu, sploh zato, ker veliko držav izgublja svojo kredibilnost. V družbi se krepi moč in pomen tretjega sektorja oz. neprofitnih organizacij. Po padcu socializma je tudi za neprofitne organizacije v vzhodni in srednji Evropi postala pomembna finančna podpora javnosti, čeprav profesionalno pridobivanje sredstev še ni popolnoma razvito. (Zimmer in Priller 2004)

5.1.1 Različne možnosti zbiranja sredstev NPO

Neprofitne organizacije morajo imeti dobro organizirano področje pridobivanja sredstev. K temu spada aktivno vodstvo, timsko delo, velik socialni kapital, pametne finančne investicije in dober pregled nad stroški, ki so povezani s pridobivanjem sredstev, dobro strateško načrtovanje ter bazo podatkov vseh obstoječih in potencialnih donatorjev in sponzorjev. Pridobivanje sredstev vključuje tudi različne metode, med najpogostejšimi pa so:

- posebni dogodki – priložnost, da se organizacija pokaže širši javnosti, predstavi svoje cilje in bistvo delovanja ter poskuša pridobiti nove priložnosti in poznanstva, s tem pa tudi finančno podporo;
- razpisi – stabilen vir pridobivanja sredstev, ki jih zagotavljajo država, občine, Evropska unija itd.;
- donacije, darila in prispevki – prostovoljni, brezpogojni, nepovratni viri sredstev ali drugih dobrin, ki načeloma ne zahtevajo ničesar v zameno;
- sponzorstva – vzajemna transakcija, ko podjetja NPO finančno ali kako drugače pomagajo, v zameno pa zahtevajo npr. oglaševanje ali druge usluge.

(Zimmer in Priller 2004)

Za večino NPO je glavni in najbolj stabilen vir sredstev *država*. Problemi, ki so s tem lahko povezani so npr. pretirano prilagajanje dejanskih interesov NPO ciljem države, preveliko

zanašanje na državno finančno pomoč (ki se sčasoma lahko tudi zmanjša ali ukine), birokracija, ki organizacije odvrča od državnih razpisov itn. Naslednji pomemben vir sredstev so *fundacije*, ki so lahko različnih izvorov (družinske, korporativne, profesionalne itd.) in ne prispevajo sredstev kar vsaki organizaciji, pač pa zelo natančno izberejo tisto, katere področje je najbolj sorodno delovanju fundacije. Hkrati fundacije v programe, ki jih financirajo, privabljajo tudi druge financerje in si s tem delajo dobro reklamo.³ Tudi mnoga *podjetja* pomagajo financirati tiste NPO, ki jim bodo dolgoročno prinašale korist. Običajno raje sponzorirajo NPO, ki so v geografski bližini, ki imajo posebno korist za podjetje, ki imajo skupne ali podobne cilje, kjer se osebno poznajo s člani NPO, kjer se lahko preko programov NPO oglašujejo ipd. Tudi davčna zakonodaja omogoča donacije podjetij, tako da prizna davčno olajšavo.⁴ Davčna olajšava se podjetjem prizna za donacije, dane v obliki denarnih sredstev ali daril, in sicer do zneska 0,3 % obdavčenega prihodka davčnega obdobja, če so dana za humanitarne, invalidske, socialno varstvene, dobrodelne, znanstvene, vzgojno-izobraževalne, zdravstvene, športne, kulturne, ekološke in religiozne namene prejemnikom, ki opravljajo nepridobitne dejavnosti, ter do zneska 0,2 % obdavčenega prihodka, če so dana za kulturne namene in prostovoljnemu društvu, ustanovljenim za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki delujejo v javnem interesu. Pomemben vir sredstev so *posamezniki*, ki so »hrbtenica« dobrodelnosti in neprofitnega sektorja. Lahko prispevajo s svojim članstvom, s svojim prostovoljnim delom ali pa tudi z denarnimi prispevki oz. donacijami. Davčni zavezanec lahko do 0,5 % dohodnine, odmerjene od njegovih dohodkov, nameni enemu ali več upravičencem, ki so: društva v javnem interesu, društva in zveze, zavodi, invalidske organizacije, humanitarne organizacije, sindikati, politične stranke, verske skupnosti itn. Ne glede na to, katere vire financiranja si NPO izbere, je zelo pomembno, da si poveča možnosti

---

³ V Sloveniji so fundacije na področju kulture še zelo neizkoriščen način financiranja. Ustanavljanje fundacij na področju kulture bi lahko vidno pripomoglo k vzpostavitvi mecenstva in sponzorstva na področju umetnosti. Lahko bi npr. podpirale sodobno umetniško produkcijo, štipendirale umetnike ali pa spodbujale kulturno izmenjavo v Evropi. (Cimolini 2015)

⁴V skladu s 142. členom ZDoh-2 (Zakon o dohodnini, op. av.) lahko rezident del dohodnine nameni za financiranje splošnokoristnih namenov, tudi fundacij. Ta mehanizem bi lahko razširili na podjetja, ki bi lahko del svojega profita namenila fundaciji. V Avstriji in Nemčiji ustanavljajo fundacije za umetnost zavarovalnice in banke (npr. Erste Stiftung, ki deluje že od 19. stoletja). Kulturno fundacijo Allianz je v Nemčiji ustanovila finančna družba Allianz AG v podporo evropski integraciji s pomočjo kulture. Evropska kulturna fundacija pa je neodvisna fundacija s sedežem na Nizozemskem, ki se v glavnem financira s pomočjo nizozemske loterije (BankGiro Loterij, Lotto in Nationale Instant-Loterij) in deluje pod pokroviteljstvom nizozemske kraljeve družine. (Cimolini 2015)

prihodkov. To doseže tako, da mora postati prepoznavna v javnosti, imeti mora tržni pristop ter smiselno določiti, kaj so njeni cilji in nameni delovanja. S tem tudi lažje pritegne donatorje in sponzorje, ki se raje odločajo za prepoznavne kot za neprepoznavne NPO. (Kotler in Andreasen 1996)

Veliko neprofitnih organizacij se ukvarja s tem, kako se spoprijeti s hitro naraščajočimi stroški, zato preučujejo številne možnosti za povečanje pritoka svojih prihodkov. Takšne organizacije ugotavljajo, da zgolj odvisnost od naklonjenosti drugih ne zadostuje. NPO morajo razmisliti, kako ustvarjati nove vire prihodkov iz lastnih dejavnosti. Taki prihodki lahko izhajajo iz komercialne dejavnosti ali s pridobivanjem novih odjemalcev za storitve organizacije. Bistveno je, da jih je ustvarila organizacija in jih ni prejela kot darilo ali prispevek od drugih. (Kotler in Andreasen 1996)

Organizacija, ki vključuje finančno neodvisnost v svoj osrednji program, bo sistematično in agresivno iskala priložnosti za razširitev virov prihodkov. Da lahko poišče nove vire prihodkov, mora NPO prevzeti »tržno naravnano« miselnost in se zgledovati po uspešnih pridobitnih organizacijah. To pa pomeni, da mora NPO vedeti, kaj »išče trg«, ne pa se zanašati na lastno mišljenje o tem, kaj bi »morala javnost želeli«. S tržno miselnostjo NPO tudi prepozna, da je na trgu konkurenca, ne le glede odjemalcev ali delitve razpisanih sredstev, pač pa tudi glede javne prepoznavnosti in pozornosti. Tu je pomembno, da zna organizacija izpostaviti svoje prednosti in znanja, ki so drugačna in boljša od drugih organizacij, kar ji tudi pomaga pri pridobivanju sredstev iz lastnih dejavnosti. Pretirana tržna naravnost NPO lahko privede tudi do odklonilnega mnenja javnosti ali celo njenih članov, saj se neprofitnost tradicionalno povezuje z dobrodelnostjo in s plemenitimi cilji. (Kotler in Andreasen 1996)

Komercializacija oz. stopnja odvisnosti od prihodkov od prodaje lastnih izdelkov ali storitev je povezana predvsem s pridobitnimi organizacijami, a je vedno bolj pogosta tudi v NPO, saj jim omogoča pridobivanje sredstev, ko drugi prihodki (donacije, državna podpora, sponzorstva) niso na voljo ali pa se zmanjšajo. Ko se pokažejo nove priložnosti za ustvarjanje dobička, se lahko NPO obnašajo zelo podobno kot profitne, čeprav naj bi imele nefinančne in nesebične cilje. Obstajale naj bi zato, da zagotavljajo javno dobro in da iz prihodkov omogočajo brezplačen ali poceni dostop do dobrin ali storitev ter ustvarjajo splošno korist tudi za tiste družbene skupine, ki si jih drugače ne bi mogle privoščiti (področja

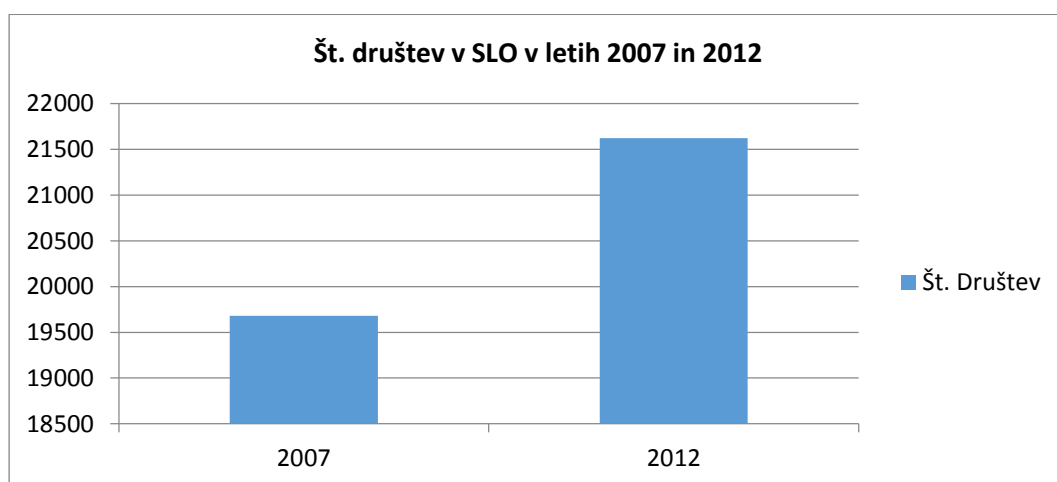
izobraževanja, zdravstva, sociale, dobrodelnosti, kulture, itn.). Panoge, kjer se komercializacija ni razmahnila, so tiste, kjer ni bilo institucionalnih ali tehnoloških sprememb in kjer je bila cena financiranja sprejemljiva, in/ali tam, kjer so bile neprofitnim organizacijam dvignjene davčne ugodnosti in denarne subvencije. Znižanje davčnih ugodnosti in državnih subvencij omogoča NPO, da v svojem delovanju postane podobna profitni organizaciji in se tako pravno kot vedenjsko začne gibati med obema sektorjema. NPO se tržijo in preusmerjajo sredstva, kadar so v to prisiljene zaradi zmanjšanja javnih ali zasebnih donacij, po drugi strani pa se ne želijo skomercializirati, če donacije so, ker s tem ne želijo odbiti donatorjev. A kljub vsemu se je veliko NPO pripravljenih odreči svojemu »nesebičnemu okrilju« in prevzeti vrednote in obnašanje pridobitnih organizacij, če se le pojavijo nove finančne priložnosti. (Weisbrod 2000)

NPO so torej razpete med velikim številom potencialnih financerjev, do katerih se morajo različno obnašati, hkrati pa so v stalnem konfliktu same s seboj, saj se ves čas gibljejo med profitnim in neprofitnim sektorjem ter med nesebičnostjo in tržno naravnostjo, v kar so pravzaprav na nek način prisiljene. Društva, kot podkategorija neprofitnih organizacij, imajo popolnoma enake značilnosti financiranja in se soočajo z enakimi problemi, kot sem jih že do sedaj opisala, a bom v nadaljevanju vseeno izpostavila še nekaj specifik financiranja društev.

5.2 Pridobivanje sredstev v društvih

Financiranje društev je na splošno navedeno v Zakonu o društvih, na kratko pa so viri dohodkov društev članarine, darila, volila, dohodki iz dejavnosti društev in naslova materialnih pravic, prispevki sponzorjev, javna sredstva in drugi viri (ZDru-1-UPB2). Zadnji uradni podatki o društvih in njihovem financiranju so iz leta 2012, in sicer iz letnega poročila Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (v nadaljevanju AJPES). V letih od 2007 do 2012 se je število društev, ki so predložila letno poročilo agenciji AJPES za namen državne statistike in v skladu z Zakonom o društvih ter Zakonom o invalidskih organizacijah, povečalo z 19.682 na 21.622 (Graf 5.1). (Informacija o poslovanju društev v RS v letu 2012)

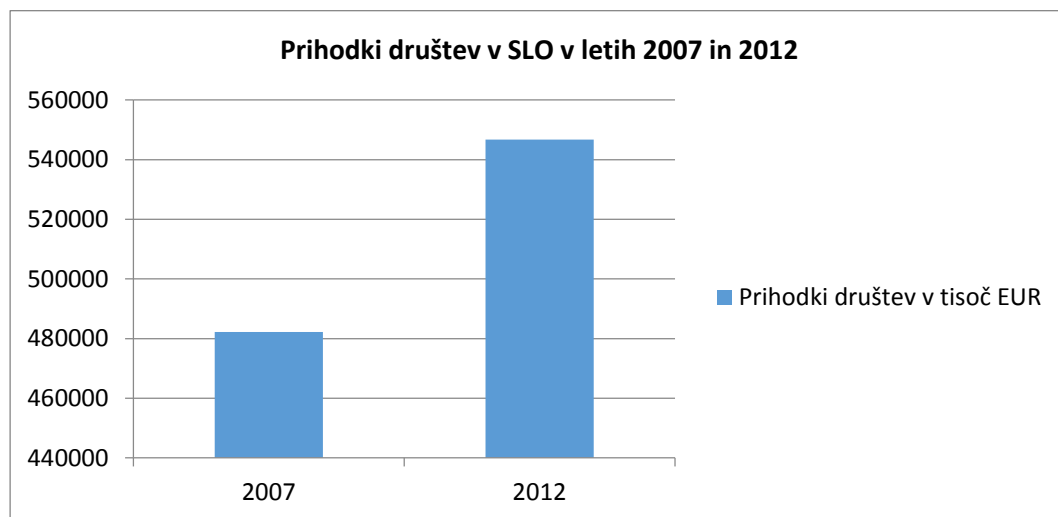
Graf 5.1: Število društev v Sloveniji leta 2007 in leta 2012

Vir: Informacije iz letnih poročil društev (2007 in 2012).

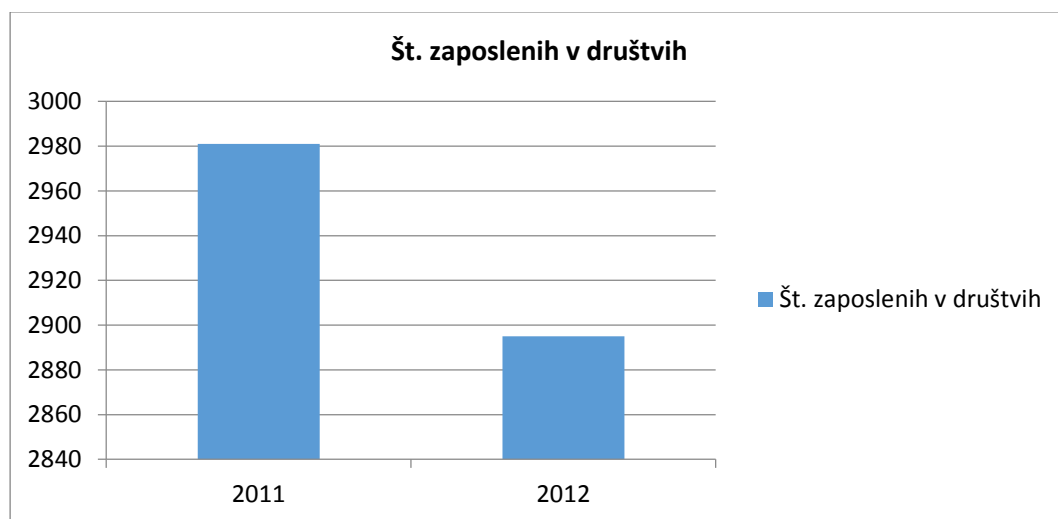
Celotni prihodki vseh prej omenjenih društev so se povečali s 482.195 tisoč evrov na 546.735 tisoč evrov (Graf 5.2) oz. za 3 % glede na leto 2011. Največji delež celotnih prihodkov so dosegla društva iz Osrednjeslovenske regije (48,0 %) in Podravske regije (12,4 %). 40,5 % celotnih prihodkov so društva ustvarila s pridobitno dejavnostjo. V letu 2012 so društva zaposlovala 2.981 delavcev, 86 delavcev več kakor v letu 2011 (Graf 5.3).

Graf 5.2: Prihodki društev v Sloveniji leta 2007 in leta 2012.

Vir: Informacije iz letnih poročil društev (2007 in 2012).

Graf 5.3: Število zaposlenih v društvih v letih 2011 in 2012

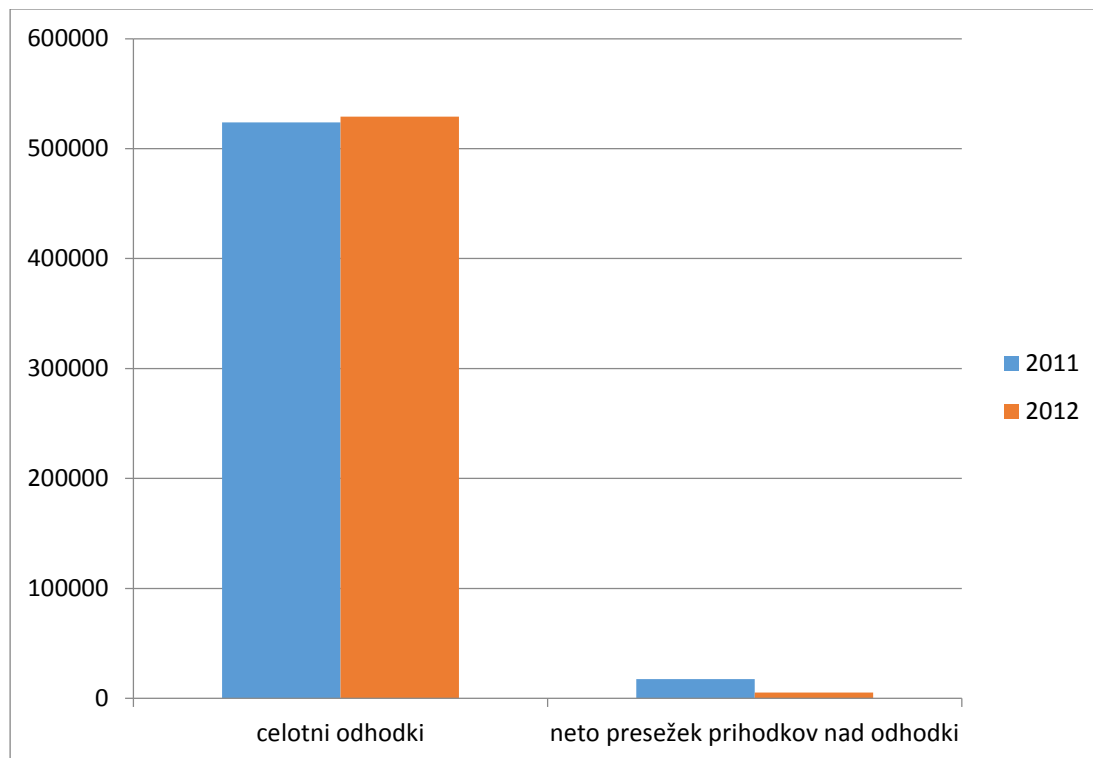
Vir: Informacije iz letnih poročil društev (2011 in 2012).

V letu 2012 so društva obračunala 529.054 tisoč evrov celotnih odhodkov, 1 % več kakor v letu 2011. 40,0 % celotnih odhodkov so društva obračunala za opravljanje pridobitne

dejavnosti. V letu 2012 so društva imela 17.681 tisoč evrov neto presežka celotnih prihodkov nad celotnimi odhodki, v letu 2011 pa 5.275 tisoč evrov (Graf 5.4).

Graf 5.4: Celotni odhodki in neto presežek prihodkov nad odhodki društev, leto 2011 in 2012

Vir: Informacije iz letnih poročil društev (2011 in 2012).

Financiranje društev je na splošno enako kot financiranje ostalih NPO. Kar je izvirni znanstveni prispevek te magistrske naloge, je drugačen pristop k analizi financiranja kulturnih glasbenih društev. Vire financiranja teh društev sem namreč razdelila na dve ločeni »veji« glede na prej našteje običajne vire dohodkov društev, in sicer na direktne oz. neposredne ter indirektne oz. posredne.

5.2.1 Direktni viri sredstev

Pod *direktne* vire financiranja kulturnih glasbenih društev lahko razvrstim članarine, darila, volila, donacije, prispevke sponzorjev in javna sredstva (razni razpisi državnih, občinskih, evropskih in drugih ustanov, skladov in donatorjev). (JSKD, ZDru-1-UPB2)

Članarina je neobdavčen donos društva, njeno plačevanje pa se določi v temeljnem aktu društva – statutu. Če člani dajejo denarni prispevek, ki omogoča opravljanje dejavnosti

društva, tega donosa ne moremo upoštevati kot članarino. Društva imajo navadno redne in častne člane, pri čemer so slednji praviloma oproščeni plačila članarine. (Sorko 2013)

Donacije imajo negospodarski in nepridobiten pomen. Donatorji s svojimi sredstvi podprejo aktivnosti širšega družbenega in javnega interesa (kulturne, vzgojne, izobraževalne, športne, humanitarne itd.). Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (Ur. l. RS 117/06) v 59. členu priznava tudi odhodke kot posebno davčno olajšavo, a le v višini do 0,3 % ustvarjenih prihodkov. Ta nizek odstotek mnoga podjetja odvrča od tega, da bi denar namenila za donacije neprofitnim organizacijam. Donator ni javno znana oseba, pač pa je tajna in se ga ne sme omenjati pri izvajanju aktivnosti, po čemer se donatorji tudi ločijo od sponzorjev. (Sorko 2013)

Sponzorstvo je oblika storitve oglaševanja, kjer je naročnik znan. Pri sponzoriranju so jasno opredeljeni cilji, program in sponzorska načela, ki jih je potrebno natančno upoštevati. Sponzor je torej nekdo, ki se odloči podpreti neko društvo s finančnimi sredstvi, tehnično pomočjo ali v obliki opredmetenih osnovnih sredstev, s čimer omogoči izvedbo vnaprej določenih aktivnosti ali programa. Sponzor in društvo skleneta pogodbo o sponzorstvu, v kateri se sponzor zaveže, da bo prispeval določena sredstva, društvo pa je zavezano oglaševati sponzorja in njegove izdelke oz. storitve. Sponzor sprejme takšno odločitev s pridobitnimi in oglaševalskimi nameni, saj pričakuje povrnitev vloženih sredstev. (Sorko 2013)

Financiranje društev s strani mestnih občin in ministrstev poteka na podlagi objavljenih razpisov o sofinanciranju projektov. Na razpisih izberejo ponudnike, ki jim namenijo finančna sredstva, ta pa so v skladu s sprejetim sklepom o sofinanciranju in s sklenjeno pogodbo. Prejeta sredstva so praviloma neobdavčena. (Sorko 2013)

S črpanjem finančnih sredstev v tujini si lahko društva pomagajo pri izboljšanju materialno-finančne varnosti. Od mednarodnih javnih sredstev največ podpore nudi Evropska komisija oziroma njeni različni generalni direktorati in agencije. Uradno Komisija projektom nevladnih organizacij neposredno dodeli več kot 1.000 milijonov evrov na leto. (Magić in Kokolj 2007)

Društva, ki jim je z zakonom priznan poseben status ali določeno, da je njihova dejavnost v javnem interesu ali da je dobrodelna, lahko od leta 2007 pridobijo sredstva tudi tako, da jim

prebivalci Republike Slovenije namenijo do 0,5 % dohodnine, odmerjene od dohodkov, ki se vštrevajo v letno davčno osnovo.

5.2.2 Indirektni viri sredstev

Med indirektne oz. posredne vire financiranja kulturnih glasbenih društev spadajo dohodki iz dejavnosti društev in drugi viri (ZDru-1-UPB2). Ta sredstva društva pridobivajo z organiziranjem lastnih koncertov in prireditev, nastopov na različnih abonmajskih prireditvah, nastopov na raznih glasbenih festivalih, nastopov za komercialne naročnike (npr. podjetje naroči glasbeno društvo za kulturni program na svojem poslovnem srečanju) ipd.

Podrobnejša analiza direktnih in indirektnih virov sredstev na konkretnih primerih sledi v raziskavi oz. v analizi raziskave, v nadaljevanju pa bom osvetlila še zmanjševanje sredstev društvom s strani države.

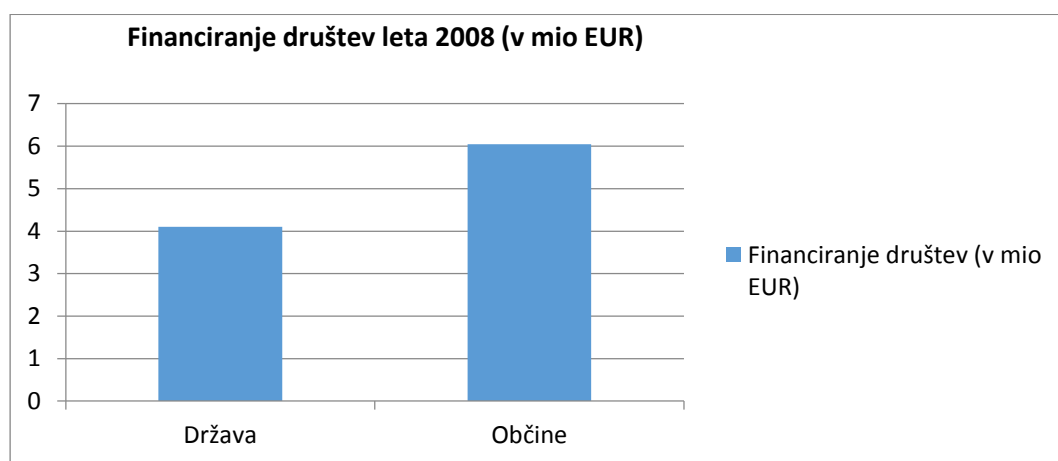
6 GLASBENA DRUŠTVENA DEJAVNOST IN VARČEVANJE DRŽAVE

Ena od potez države pri reševanju posledic krize je varčevanje. Posledice tega pa zelo hitro občuti kultura v najširšem smislu in s tem med kulturnimi dejavnostmi tudi ljubiteljska kultura.

V prejšnjih poglavjih sem pri predstavitvi društev in ljubiteljske kulture uporabila statistične podatke iz obdobja od leta 2001 do leta 2008, nekateri podatki so do leta 2012. Obdobje do leta 2008 je obdobje gospodarske rasti v Sloveniji, in če primerjam podatke o društvih z gospodarsko rastjo, lahko potegnem vzporednico. V tem obdobju se je namreč precej povečalo število kulturno-umetniških glasbenih društev, prav tako pa tudi količina sredstev, ki so bila namenjena tem društvom. Društva so zaradi prejetih sredstev in povečanega financiranja tudi sama lahko organizirala več koncertov oz. prireditev, o čemer pričajo do sedaj navedeni statistični podatki.

Na podlagi pogovorov, ki sem jih imela z različnimi predstavniki kulturno-umetniških glasbenih društev, lahko trdim, da so se sredstva v zadnjih letih zagotovo zmanjšala in se bodo, kot kaže, še zmanjševala. Kot vemo, se je leta 2008 začela svetovna gospodarska kriza, ki je prizadela vsa področja družbe in ji, vsaj pri nas, v kratkem ni videti konca. Da se sklepati, da bo imela stagnacija oz. padanje gospodarske moči še nadalje negativen vpliv tudi na področje financiranja kulturnih glasbenih društvenih dejavnosti.

Graf 6.1: Financiranje kulturnih društev na ravni države in občin leta 2008 (v mio EUR)

Vir: Pezdir (2009).

Za ljubiteljske kulturne dejavnosti oz. sociokulturne dejavnosti, ki se prostovoljno povezujejo v Zvezo kulturnih društev Slovenije (ZKDS) in ki jim potrebno organizacijsko, kadrovsko in strokovno oporo omogoča Javni sklad za kulturne dejavnosti (JSKD), je bilo leta 2008 iz državnega proračuna porabljenih 4,1 milijona evrov (ali 2,29 % vseh kulturi namenjenih sredstev), iz lokalnih proračunskih virov pa so občine v obliki dotacij prispevale še 6,05 milijona evrov (Graf 6.1) (Pezdir 2009). Tudi Evropska unija (v nadaljevanju EU) podpira kulturno udejstvovanje in financiranje le-tega, saj je med cilji Pogodbe o delovanju EU zapisano, da »EU spoštuje svojo bogato kulturno in jezikovno raznolikost ter skrbi za ohranjanje in povečanje evropske kulturne dediščine (3. člen PDEU)«. (Kratek vodič po Evropski uniji)

V manjših občinah ljubiteljska kultura ni manj razvita kot v večjih. Odvisna je od podpore posamezne občine ljubiteljski kulturi. Ljubljana npr. močno prednjači pred Mariborom. Splošen trend kaže, da je ob večjih obveznostih za knjižnice, muzeje, zavode in druge javne organizacije posledično od občin in države manj sredstev za ljubiteljsko kulturo. Od leta 1991 do danes je Ministrstvo za kulturo zmanjšalo delež svojega proračuna za ljubiteljsko kulturo, saj ji je včasih namenilo skoraj 3 % kulturnega proračuna, danes le nekaj manj kot 1,9 %. V letih 2011 in 2012 je resorno ministrstvo za 20 % zmanjšalo sredstva za program in investicije kulturnih društev. Za zdaj se posledice tega primanjkljaja blažijo z vodenjem samostojne kulturne politike, s pridobivanjem evropskih sredstev, s prihodki od publikacij itd. V letu 2011 so se društva morala odpovedati številnim investicijam zaradi zelo skromnih sredstev v t.i. programu »kulturni tolar« (sredstva, namenjena investicijam v kulturi). (Arhar 2012)

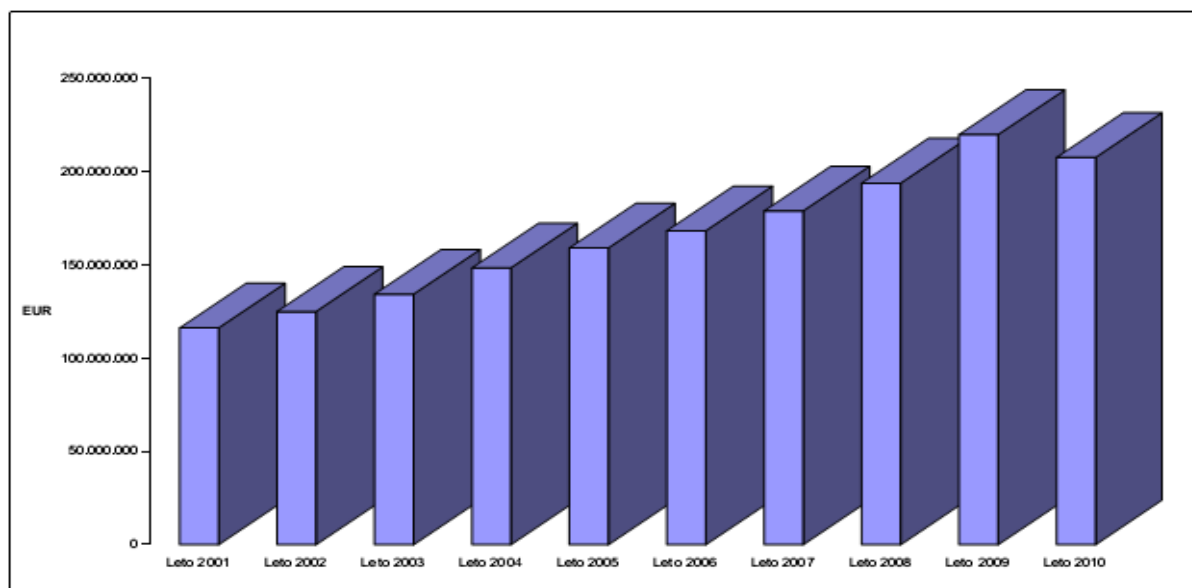
Po Statističnih informacijah Ministrstva za kulturo Republike Slovenije je država iz proračuna v letu 2001 za kulturo (torej za vse kulturne dejavnosti, ki jih sofinancira država) namenila dobrih 116 milijonov evrov, leta 2010 pa skoraj 207,6 milijonov evrov (Tabela 6.1 in Graf 6.2). V odstotkih so ti podatki leta 2001 znašali 2,33 % celotnega državnega proračuna, leta 2010 pa 2,24 % celotnega državnega proračuna (Tabela 6.2 in Graf 6.3). (Lipovšek 2011)

Tabela 6.1: Odhodki države za kulturo, 2001–2010, v EUR

Proračunsko leto	Odhodki države za kulturo, realizacija v EUR
2001	116.229.395
2002	125.079.369
2003	134.342.467
2004	148.381.271
2005	159.103.267
2006	168.306.108
2007	178.989.017
2008	193.901.138
2009	219.854.843
2010	207.588.668

Vir: Lipovšek (2011, 27).

Graf 6.2: Skupni odhodki države za kulturo, realizacija proračuna, 2001–2010, v EUR

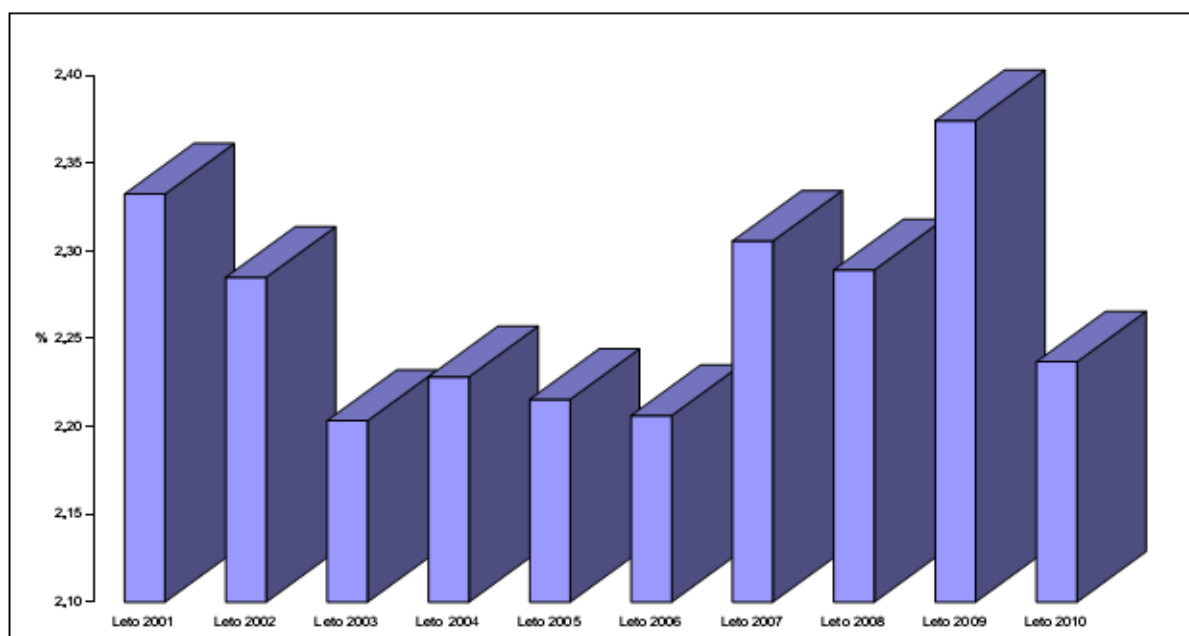
Vir: Lipovšek (2011, 27).

Tabela 6.2: Odhodki države za kulturo – delež državnega proračuna, 2001–2010, v %

Proračunsko leto	Delež odhodkov državnega proračuna za kulturo, v %
2001	2,33
2002	2,29
2003	2,20
2004	2,23
2005	2,22
2006	2,21
2007	2,31
2008	2,29
2009	2,37
2010	2,24

Vir: Lipovšek (2011, 28).

Graf 6.3: Odhodki države za kulturo – delež državnega proračuna, 2001–2010, v %

Vir: Lipovšek (2011, 29).

Najbolj sveži podatki o financiranju kulture na državnem nivoju, ki sem jih uspela pridobiti, so zaskrbljujoči. Za leto 2015 predlagan proračun za kulturo je najnižji nominalni znesek javnih sredstev iz državnega proračuna za kulturo po letu 2006. Država Slovenija v zadnjih 15 letih za kulturne storitve (za knjižnice, muzeje, galerije, gledališča, koncertno, odrsko in filmsko produkcijo, umetniške prireditve ipd.) namenja od 0,8 do 0,9 % bruto domačega proizvoda (v nadaljevanju BDP). V strukturi vseh javnih sredstev je delež države za kulturne storitve znašal od 1,7 do 1,8 %, v letu 2013 le 1,3 %. Rebalans proračuna za leto 2015 kulturi namenja dobrih 157 milijonov evrov, kar je dobre tri milijone evrov manj od prvotno sprejetih

160 milijonov evrov. Če bo rebalans sprejet, bo to najnižji nominalni znesek javnih sredstev iz državnega proračuna za kulturo po letu 2006. (Cimolini 2015)

Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije je v letu 2010 iz skupnega proračuna za kulturo za ljubiteljske dejavnosti, kamor spadajo tudi glasbena društva, namenilo 5,2 milijona evrov (Tabela 6.3 in Graf 6.4). V odstotkih so se torej sredstva ljubiteljskim dejavnostim od leta 2004 do leta 2010 povečala z 2,40 % na 2,72 % (Tabela 6.4 in Graf 6.5), pri čemer je treba upoštevati tudi dejstvo, da se je hkrati povečalo tudi število novoustanovljenih društev. (Lipovšek 2011)

Tabela 6.3: Odhodki Ministrstva za kulturo po programskih sklopih v letu 2010, v EUR

	Program	Projekti	Skupaj
Uprizoritvene umetnosti	24.518.247	2.203.950	26.722.197
Glasbene umetnosti	27.691.716	2.329.427	30.021.143
Vizualne umetnosti	6.966.732	1.400.700	8.367.432
Intermedijske umetnosti	0	998.916	998.916
Založništvo	6.069.748	600.000	6.669.748
Knjižničarstvo	6.412.517	4.480.129	10.892.646
Filmska dejavnost	5.504.209	230.335	5.734.544
Mediji	0	4.577.207	4.577.207
Ljubiteljska dejavnost	5.204.123	0	5.204.123
Varstvo premične kulturne dediščine	29.006.158	2.072.094	31.078.252
Varstvo nepremične kulturne dediščine	13.364.167	12.423.308	25.787.475
Manjšinske skupnosti v RS	754.817	1.678.567	2.433.384
Mednarodno sodelovanje	0	595.826	595.826
Samostojni ustvarjalci na področju kulture	0	5.288.799	5.288.799
Štipendije	0	830.081	830.081

Vir: Lipovšek (2011, 13).

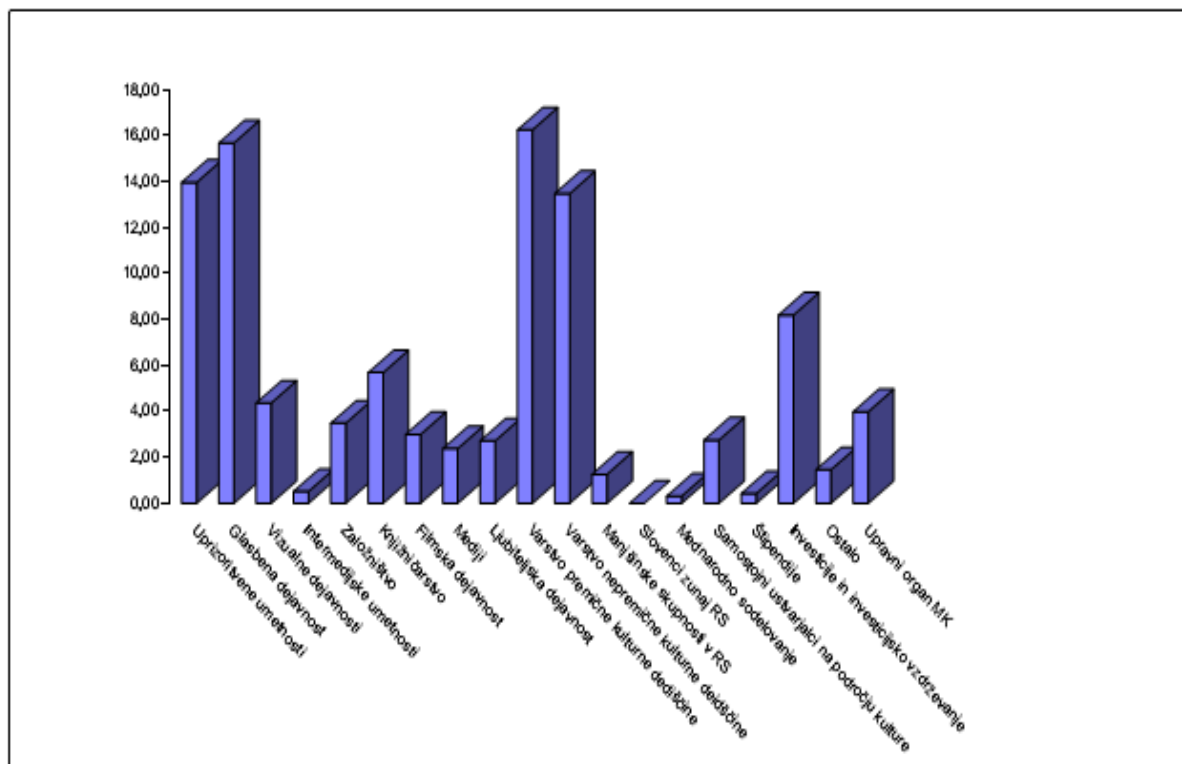

Tabela 6.4: Odhodki Ministrstva RS za kulturo po programskih sklopih, 2004–2010, v %

Programski sklopi	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Uprizoritvene umetnosti	14,91	14,25	13,84	13,37	13,12	13,10	13,97
Glasbena dejavnost	16,82	16,81	15,82	14,95	15,06	14,49	15,69
Vizualne dejavnosti	4,62	4,51	4,52	4,91	5,35	4,83	4,37
Intermedijske umetnosti (4)	0,29	0,27	0,62	0,37	0,34	0,40	0,52
Založništvo	3,28	3,10	3,22	3,09	3,25	3,04	3,49
Knjižničarstvo	6,34	6,57	6,87	6,37	6,09	5,69	5,69
Filmska dejavnost	3,07	3,50	3,70	3,63	3,31	2,76	3,00
Mediji (2)	1,87	3,59	3,12	3,08	2,90	2,69	2,39
Ljubiteljska dejavnost	2,40	2,48	2,47	2,38	2,29	2,48	2,72
Varstvo premične kulturne dediščine	17,51	16,94	16,84	18,50	18,98	18,04	16,25
Varstvo nepremične kulturne dediščine	9,75	11,30	11,78	11,97	10,07	9,32	13,48
Manjšinske skupnosti v RS	0,52	0,62	0,69	0,71	0,74	1,36	1,27
Slovenci zunaj RS (6)	0,73	0,70	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Mednarodno sodelovanje (3)	0,24	0,37	0,33	0,63	1,02	0,21	0,31
Samostojni ustvarjalci na področju kulture	3,08	2,98	2,92	2,99	2,88	2,40	2,76
Štipendije	0,50	0,53	0,50	0,47	0,44	0,41	0,43
Investicije in investicijsko vzdrževanje	9,36	6,37	8,13	7,62	9,58	14,33	8,20
Ostalo	0,58	0,98	0,44	0,57	0,58	0,61	1,46
Upravni organ MK (5)	4,11	4,13	4,19	4,39	4,00	3,84	3,99

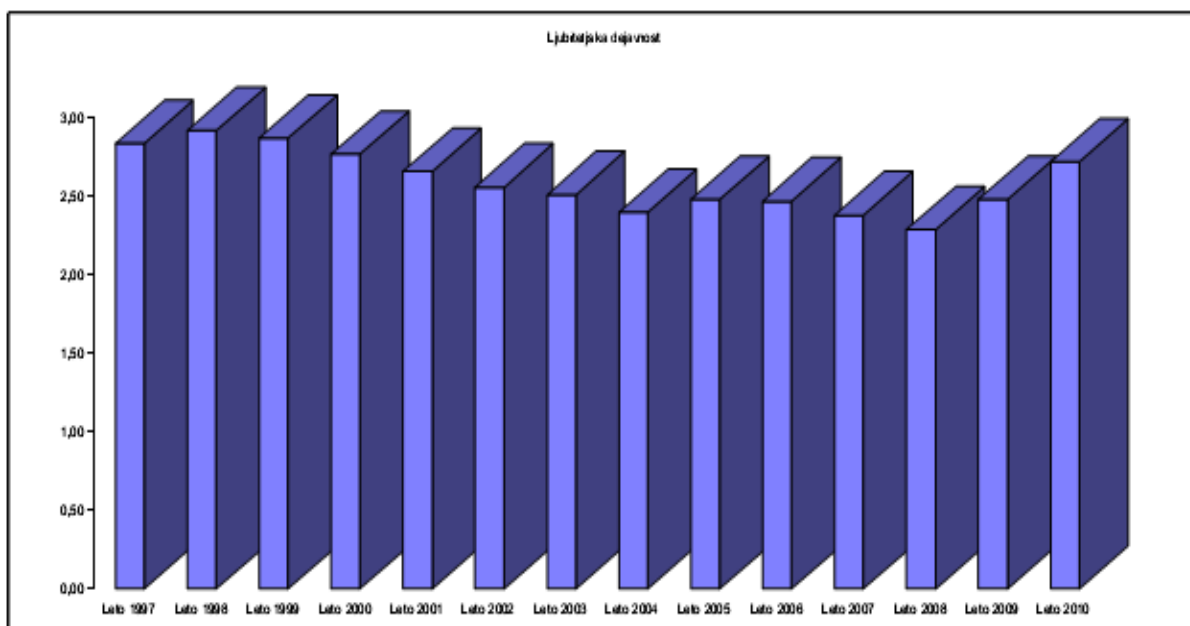
Vir: Lipovšek (2011, 15).

Graf 6.4: Odhodki Ministrstva RS za kulturo po programskih sklopih v %, 2010

Vir: Lipovšek (2011, 16).

Graf 6.5: Odhodki Ministrstva RS za kulturo po programskem sklopu: Ljubiteljska dejavnost, proračunska leta 1997–2010, delež vseh odhodkov Ministrstva RS za kulturo, v %

Vir: Lipovšek (2011, 21).

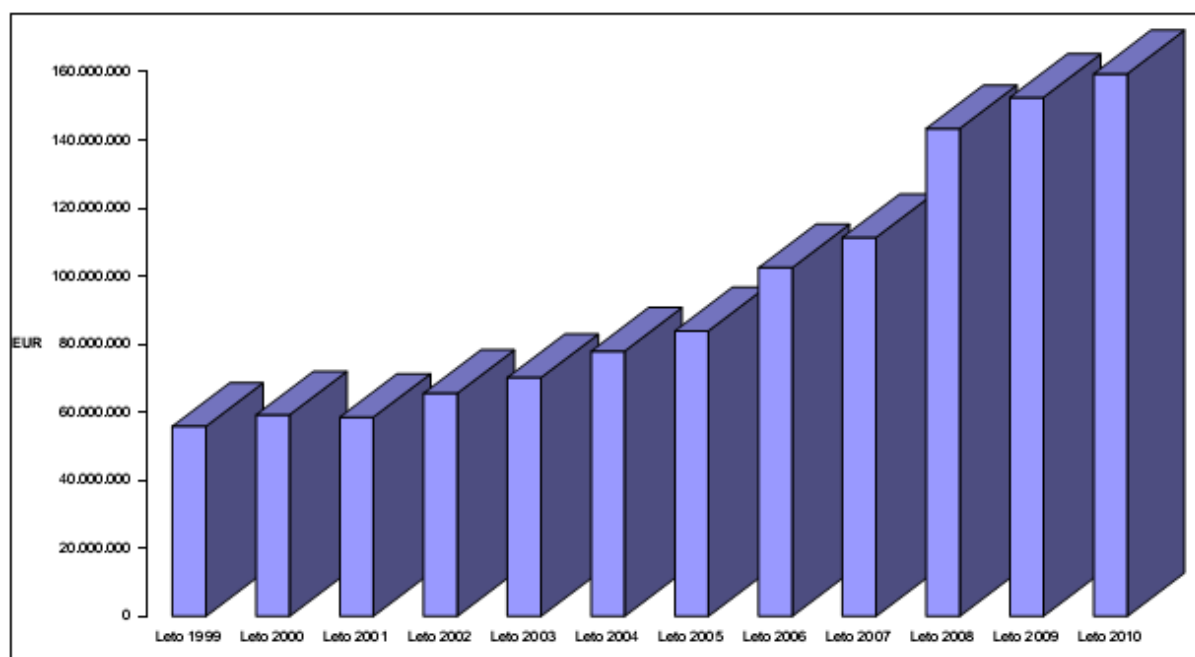
Poglejmo še statistiko na občinski ravni. Občine so za kulturo v letu 1999 namenile dobrih 55,8 milijonov evrov oz. 7,1 % svojega proračuna, v letu 2010 pa skoraj 160 milijonov evrov oz. 6,8 % svojega proračuna (Tabela 6.5, Tabela 6.6, Graf 6.6 in Graf 6.7). Za ljubiteljsko kulturo so občine leta 2007 namenile 9,8 milijonov evrov, leta 2010 pa skoraj 11 milijonov evrov (Tabela 6.7). V primerjavi z ostalimi programi je ljubiteljska kultura od občin prejela sorazmerno nizek delež sredstev (Graf 6.8). (Lipovšek 2011)

Tabela 6.5: Odhodki občin za kulturo po funkcionalnih dejavnostih, realizacija proračunov občin, 1999–2010, v EUR

Proračunsko leto	Odhodki občin za kulturo v EUR - realizacija proračuna
1999	55.865.830
2000	59.257.825
2001	58.544.608
2002	65.559.504
2003	70.176.457
2004	77.963.750
2005	83.919.152
2006	102.489.954
2007	111.411.993
2008	143.420.101
2009	152.576.034
2010	159.539.065

Vir: Lipovšek (2011, 32).

Graf 6.6: Odhodki občin za kulturo po funkcionalnih dejavnostih, realizacija proračunov občin, 1999–2010, EUR

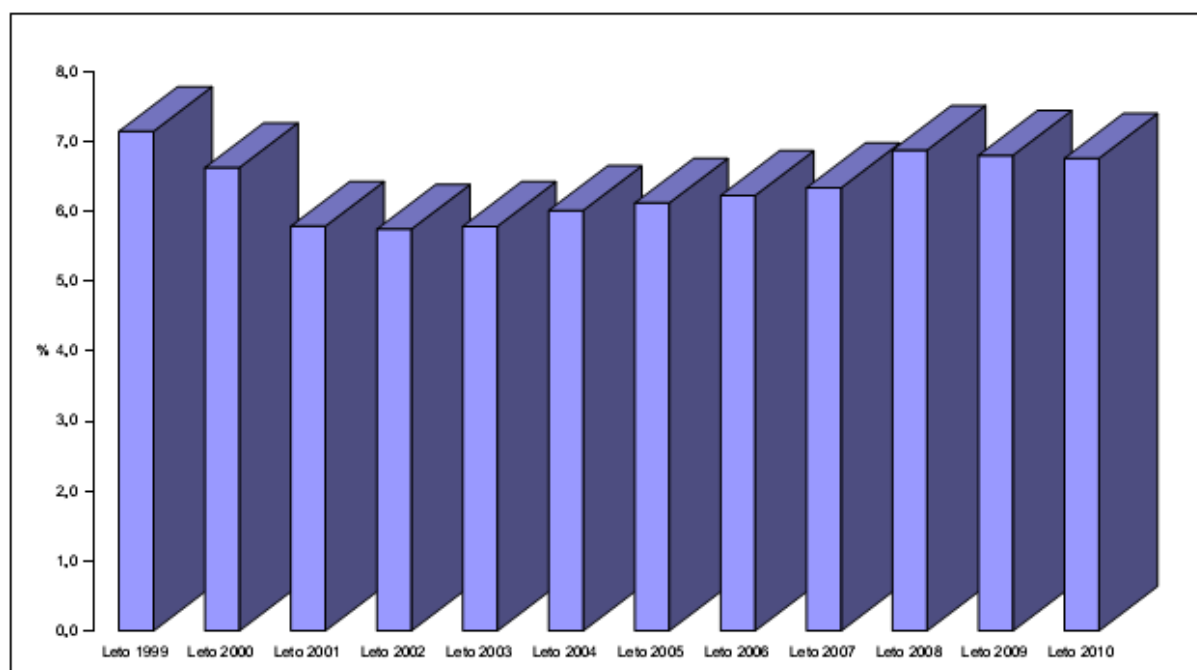
Vir: Lipovšek (2011, 33).

Tabela 6.6: Odhodki občin za kulturo po funkcionalnih dejavnostih – delež konsolidirane realizacije občinskih proračunov, 1999–2010, v %

Proračunsko leto	Odhodki občin za kulturo – delež realizacije občinskih proračunov, 1999-2010, v %
1999	7,1
2000	6,6
2001	5,8
2002	5,7
2003	5,8
2004	6,0
2005	6,1
2006	6,2
2007	6,3
2008	6,9
2009	6,8
2010	6,8

Vir: Lipovšek (2011, 34).

Graf 6.7: Odhodki občin za kulturo po funkcionalnih dejavnostih – delež realizacije občinskih proračunov, 1999–2010, v %

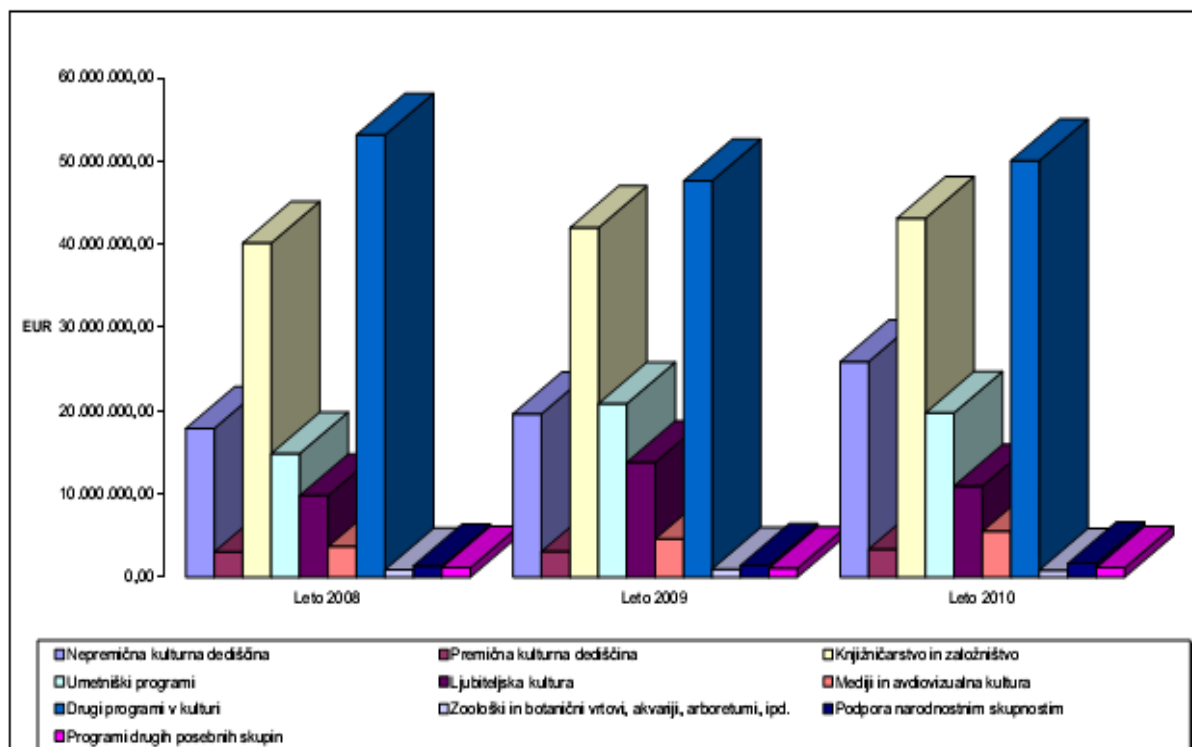
Vir: Lipovšek (2011, 34).

Tabela 6.7: Odhodki občin za kulturo po dejavnostih, opredeljenih v programski klasifikaciji, 2006–2010, v EUR

Področje 18 Kultura, šport in nevladne organizacije		Proračunsko leto 2007	Proračunsko leto 2008	Proračunsko leto 2009	Proračunsko leto 2010
18029001	Nepremična kulturna dediščina	12.107.024,02	17.867.074,59	19.630.034,45	25.908.081,75
18029002	Premična kulturna dediščina	3.687.655,71	3.030.412,25	3.084.188,31	3.366.534,70
18039001	Knjižničarstvo in založništvo	38.259.555,72	40.155.326,50	41.992.346,97	43.153.707,23
18039002	Umetniški programi	11.801.079,44	14.836.041,77	20.854.915,77	19.741.085,70
18039003	Ljubiteljska kultura	9.804.444,12	9.795.295,11	13.798.233,16	10.945.817,19
18039004	Mediji in avdiovizualna kultura	3.385.149,72	3.686.373,57	4.601.473,48	5.507.915,56
18039005	Drugi programi v kulturi	32.227.651,04	53.152.801,08	47.633.855,69	50.048.976,63
18039006	Zoološki in botanični vrtovi, akvariji, arboretumi ipd.	1.231.911,11	896.776,27	980.986,18	866.946,70
18049003	Podpora narodnostnim skupnostim	1.369.839,41	1.370.090,68	1.434.567,60	1.647.517,83
18049004	Programi drugih posebnih skupin	1.085.874,17	1.135.600,21	1.068.824,96	1.128.197,72

Vir: Lipovšek (2011, 37).

Graf 6.8: Odhodki občin za kulturo po podprogramih, opredeljenih v programski klasifikaciji, 2008–2010, v EUR

Vir: Lipovšek (2011, 39).

Na tem mestu moram omeniti tudi nekaj podatkov o obiskanosti kulturnih prireditev v Sloveniji v zadnjem času. Potrošnja v kulturi narašča. Število obiskovalcev muzejev in galerij

se je v zadnjem desetletju povečalo oz. več kot podvojilo, podvojil se je tudi obisk gledališč, narašča izposoja knjig v knjižnicah itd. Obiskovalci predstavljajo velik ekonomski potencial slovenske kulturne produkcije. V letu 2013 kulturno dogajanje v Sloveniji orisujejo naslednji podatki statističnega urada: poklicni orkestri in zbori so izvedli 2.534 koncertov, ki jih je obiskalo 148.700 poslušalcev; 4.746 predstav v slovenskih gledališčih si je ogledalo okoli 881.200 obiskovalcev; muzeji, galerije in likovna razstavišča so pripravili 3.028 razstav, ki so privabile več kot 3,5 milijona obiskovalcev; 55 slovenskih kinematografov je obiskalo okoli 2,3 milijona gledalcev; kulturni domovi pa so pripravili 11.087 prireditev, med katerimi je bilo največ gledaliških in filmskih prireditev ter zborovskih koncertov – teh kulturnih dogodkov se je udeležilo blizu 2,7 milijona obiskovalcev. Gospodinjstva so v letu 2012 na člana za obisk kina, gledališča in koncertov namenila povprečno 17 evrov, za obisk muzejev, knjižnice in galerij 5 evrov in za nakup knjig, časopisov ter revij 84 evrov – skupaj nekaj več kot 105 evrov; letni izdatek člana gospodinjstva za leposlovje in otroške knjige je znašal okoli 12 evrov. (Cimolini 2015)

Splošna kulturna raven v Sloveniji je visoka. To je zasluga številnih kulturnih društev, njihovih zvez in drugih nevladnih struktur, ki jih odlikujeta ustvarjalna volja in organizacijska iznajdljivost, saj pretežni del stroškov pokrivajo iz lastnega žepa. S tem zagotavljajo višjo kakovost življenja v vseh lokalnih skupnostih, kar pa bi morala biti v prvi vrsti odgovornost oblasti (po Ustavi RS). Tako pa se delež javnih sredstev za namen ljubiteljske kulture v zadnjih letih zmanjšuje in ni odraz resničnega pomena te dejavnosti za družbo. (Teršar 2013)

6.1 Financiranje kulturno-umetniških društev in glasbenih društev

Zadnji uradni podatki o društvih in njihovem financiranju, ki sem jih zajela v nalogi, so za leto 2012, in sicer iz letnega poročila AJPES. Po teh podatkih so imela kulturna in umetniška društva leta 2012 (glej Tabelo 6.8):

- registriranih 3.343 kulturnih in umetniških društev, kar je 15,5 % vseh društev (21.622);
- zaposlenih 150 oseb, kar je 5 % vseh zaposlenih v društvih (2.981);
- 33.696 tisoč evrov sredstev oz. 4,3 % sredstev vseh društev v tem letu (781.198 tisoč evrov);

- 41.961 tisoč evrov celotnih prihodkov oz. 7,7 % prihodkov vseh društev (546.735 tisoč evrov); glede na leto 2011 so kulturna in umetniška društva izkazala 2 % več celotnih prihodkov;
- 145.000 evrov neto presežka celotnih prihodkov nad celotnimi odhodki (vsa društva skupaj so imela 17.681 tisoč evrov neto presežka celotnih prihodkov nad celotnimi odhodki);
- 15.188 tisoč evrov celotnih prihodkov iz pridobitne dejavnosti (vsa društva skupaj so imela 221.382 tisoč evrov celotnih prihodkov iz pridobitne dejavnosti);
- neto presežek celotnih prihodkov nad celotnimi odhodki iz pridobitne dejavnosti je bil negativen, in sicer za 112.000 evrov.

(Informacija o poslovanju društev v RS v letu 2012.)

Tabela 6.8: Razvrstitev društev po šifri skupine in pomembnejši podatki o njihovem poslovanju v letu 2012

Šifra skupine	Naziv	Celotna dejavnost									Od tega: pridobitna dejavnost	
		Število društev	Delež v %	Število zaposlenih	Delež v %	Sredstva v tisoč EUR	Delež v %	Celotni prihodki v tisoč EUR	Delež v %	Neto presežek celotnih prihodkov nad celotnimi odhodki v tisoč EUR	Celotni prihodki iz pridobitne dejavnosti v tisoč EUR	Neto presežek celotnih prihodkov nad celotnimi odhodki iz pridobitne dejavnosti v tisoč EUR
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
0100	ŠPORTNA IN REKREATIVNA DRUŠTVA	7.761	35,9	760	25,5	199.703	25,6	226.775	41,5	12.580	118.956	10.080
0200	DRUŠTVA ZA POMOČ LJUDEM	2.836	13,1	1352	45,3	348.777	44,6	140.572	25,7	4.229	22.163	272
0300	KULturna in UMETNIŠKA DRUŠTVA	3.343	15,5	150	5,0	33.696	4,3	41.961	7,7	145	15.188	-112
0400	ZNANSTVENORAZISKOVALNA, IZOBRAŽEVALNA, STROKOVNA IN POKLICNA DRUŠTVA	2.047	9,5	210	7,0	61.953	7,9	44.022	8,1	-510	22.776	-875
0500	DRUŠTVA ZA VARSTVO OKOLJA, GOJITEV IN VZREJO ŽIVALI IN RASTLIN	1.566	7,2	105	3,5	52.209	6,7	23.683	4,3	718	10.439	22
0600	STANOVSKA DRUŠTVA	1.397	6,5	90	3,0	44.288	5,7	39.582	7,2	-484	21.297	-249
0700	DRUŠTVA ZA RAZVOJ KRAJA	1.414	6,5	68	2,3	27.845	3,6	14.022	2,6	722	5.999	684
0800	NACIONALNA IN POLITIČNA DRUŠTVA	299	1,4	41	1,4	2.919	0,4	3.735	0,7	69	480	-7
0900	DRUŠTVA ZA DUHOVNO ŽIVLJENJE	481	2,2	180	6,0	7.235	0,9	9.314	1,7	89	3.126	-104
9900	OSTALA DRUŠTVA	434	2,0	11	0,4	2.270	0,3	2.185	0,4	74	842	8
Ni podatka		44	0,2	14	0,5	304	0,0	884	0,2	48	116	2
SKUPAJ		21.622	100,0	2.981	100,0	781.198	100,0	546.735	100,0	17.681	221.382	9.720

Vir: Informacija o poslovanju društev v Republiki Sloveniji v letu 2012 (2012, 7).

V Informacijah o poslovanju društev v Republiki Sloveniji v letu 2012 lahko izpostavim tudi podatke za glasbena društva. V letu 2012 je podatke agenciji AJPES predložilo 1.138 glasbenih društev, kar je 5,3 % vseh društev oz. 34 % vseh kulturno-umetniških društev (glej

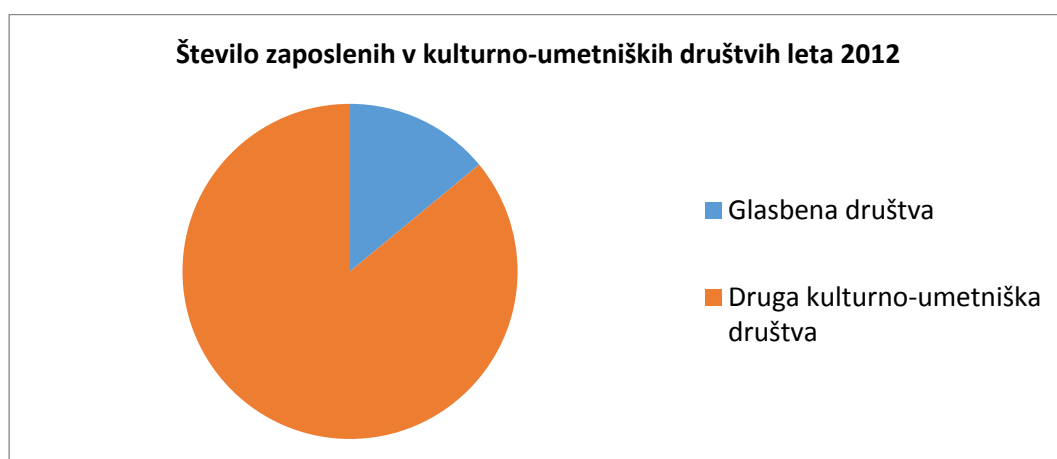
Graf 6.9). V tem letu je bilo v glasbenih društvih zaposlenih 21 oseb, kar je 0,7 % vseh zaposlenih v društvih oz. 14 % zaposlenih v kulturno-umetniških društvih (glej Graf 6.10). Glasbena društva so v letu 2012 imela 12.598 tisoč evrov celotnih prihodkov, kar je 2,3 % glede na vsa društva oz. 30 % glede na kulturno-umetniška društva (glej Graf 6.11). Delež celotnih prihodkov iz pridobitne dejavnosti v celotnih prihodkih v odstotkih pa je znašal 39,3 %. Glasbena društva so imela v letu 2012 11.197 tisoč evrov sredstev, kar je 1,4 % sredstev vseh društev oz. 33 % sredstev vseh kulturno-umetniških društev (glej Graf 6.12). (Informacija o poslovanju društev v RS v letu 2012)

Graf 6.9: Kulturno-umetniška društva leta 2012

Vir: Informacija o poslovanju društev v Republiki Sloveniji v letu 2012 (2012).

Graf 6.10: Število zaposlenih v kulturno-umetniških društvih leta 2012

Vir: Informacija o poslovanju društev v Republiki Sloveniji v letu 2012 (2012).

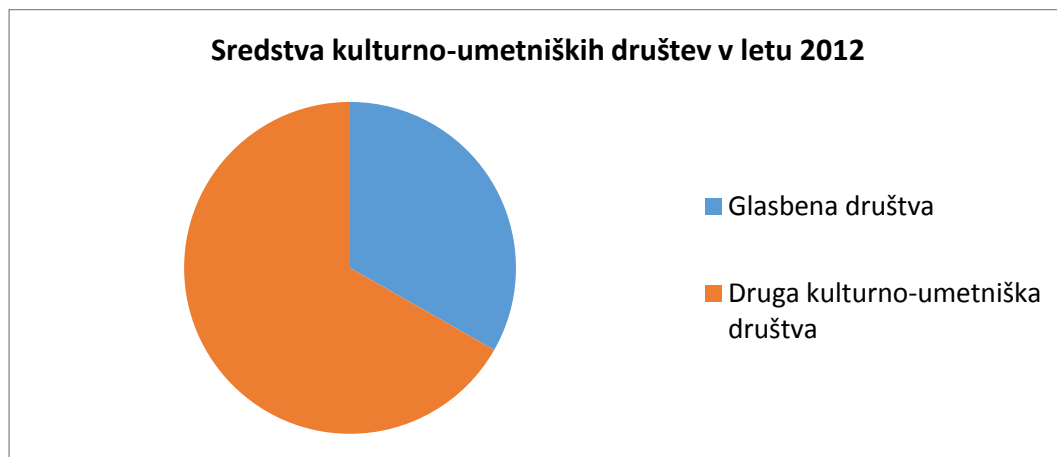

Graf 6.11: Celotni prihodki kulturno-umetniških društev v letu 2012

Vir: Informacija o poslovanju društev v Republiki Sloveniji v letu 2012 (2012).

Graf 6.12: Sredstva kulturno-umetniških društev v letu 2012

Vir: Informacija o poslovanju društev v Republiki Sloveniji v letu 2012 (2012).

6.2 Anketa o financiranju kulturno-umetniških društev v Sloveniji

Ker iz uradnih podatkov lahko sklepamo, da se sredstva za društva (kamor spadajo kulturno-umetniška društva) le povečujejo oz. stagnirajo in ne zmanjšujejo, sem se želela še »neposredno« prepričati o zmanjševanju financiranja kulturno-umetniških društev s strani države, saj iz pogovorov z ljudmi, ki aktivno delujejo v kulturno-umetniških društvih, nisem dobila nobenih informacij o povečevanju sredstev, pač pa le o zmanjševanju. Pripravila sem anonimno internetno anketo na internetni strani www.mojaanketa.si, ki sem jo posredovala kulturno-umetniškim društvom v Sloveniji. Anketa je bila opravljena v obdobju od septembra 2013 do marca 2014 in je bila poslana vsem kulturno-umetniškim glasbenim društvom, ki so

v registru JSKD in ZKDS. Sestavljena je bila iz 22 vprašanj, od tega jih je bilo 8 izbirnega tipa in 14 odprtega tipa. Anketa je v celoti predstavljena na koncu naloge kot Priloga B. Anketo je izpolnilo 37 društev iz različnih krajev Slovenije, ki se ukvarjajo z glasbeno, gledališko, folklorno, etnološko, slikarsko in izobraževalno dejavnostjo. Društva so stara od 2 do 115 let. Število aktivnih članov v društvih je od 3 do 600. Osnovni podatki o društvih, ki so izpolnili anketo, so predstavljeni v Tabeli 6.9.

Tabela 6.9: Društva, ki so sodelovala v anketi o financiranju društev v Sloveniji

Št. KUD	Dejavnost KUD	Starost KUD (leta)	Št. aktivnih članov v KUD	Lokacija sedeža KUD
1	glasbena	115	80	Ljubljana
2	glasbena	31	55	Koper
3	folklorna	42	60	Velenje
4	folklorna, tamburaška	49	92	Vinica
5	glasbena (kitarski orkester)	5	15	Ljubljana
6	glasbena	56	55	Novo mesto
7	glasbena	40	25	Ljubljana
8	folklorna, gledališka, tamburaška	45	120	Beltinci
9	glasbena, folklorna in gledališka (dramska sekcija, pevski zbor, tamburaški orkester, ljudsko petje, etnografija)	60	70	Štajerska
10	glasbena	87	50	Ribnica
11	glasbena	95	50	Velenje
12	glasbena (pevski zbor)	3	9	Ljutomer
13	glasbena, etnološka	91	20	Blejska Dobrava
14	folklorna	65	84	Kranj
15	glasbena (pevski zbor)	46	38	Markovci
16	folklorna, tamburaška	50	80	Vinica
17	folklorna, tamburaška	3	7	Črnomelj
18	glasbena, gledališka, etnološka	104	70	Žvabek
19	folklorna	35	40	Šmartno pri Litiji
20	glasbena (pevski zbor)	36	34	Kamnik
21	glasbena	115	50	Kranj
22	glasbena	88	53	Ribnica
23	glasbena (pevski zbor)	30	45	Postojna
24	glasbena	22	14	Kranj
25	glasbena, gledališka	50	600	Dol pri Hrastniku
26	glasbena	114	80	Ljubljana

27	glasbena (pevski zbor)	88	50	Ljubljana
28	glasbena, gledališka, folklorna, etnološka, slikarska	30	70	Bistrica ob Sotli
29	glasbena (pevski zbor)	94	20	Velenje
30	glasbena (pevski zbor)	12	16	Novo mesto
31	glasbena, gledališka, izobraževalna	2	14	Sevnica
32	umetniška, izobraževalna	12	3	Ljubljana
33	glasbena	40	25	Ljubljana
34	glasbena	40	25	Ljubljana
35	glasbena (pevski zbor)	15	35	Prevalje
36	glasbena (pevski zbor)	70	36	Ajdovščina
37	glasbena (pevski zbor)	25	30	Ljutomer

Vir: Lastni vir – anketa.

V nadaljevanju so predstavljena anketna vprašanja, odgovori in povzetki rezultatov.

V prvem vprašanju me je zanimalo, če anketirana društva pridobivajo javna sredstva za svoje delovanje (razpisi države, občin, JSKD, ZKDS). Iz tabele 6.10, kjer so povzeti rezultati odgovorov na prvo vprašanje, je razvidno, da 92 % kulturno-umetniških društev, ki so sodelovala v anketi, pridobiva javna sredstva za svoje delovanje, in sicer iz razpisov države, občin, JSKD in ZKDS. Le 8 % jih ne pridobiva javnih sredstev.

Tabela 6.10: KUD, ki pridobivajo javna sredstva

Odgovor	Število društev	Društva [%]
Da	34	92 %
Ne	3	8 %
Ne vem	0	0 %
Skupaj	37	100 %

Vir: Lastni vir – anketa.

Drugo vprašanje se je nanašalo na tiste anketirance, ki so na prvo vprašanje odgovorili pritrdilno. Zanimalo me je, kolikšen je delež vseh javnih sredstev (v odstotkih), ki jih društva pridobijo glede na celotna sredstva, s katerimi razpolagajo.

Tabela 6.11: Delež javnih sredstev, ki jih pridobijo KUD

Javna sredstva	Število društev	Društva [%]
do 25 %	12	35 %
26 %–50 %	9	26 %
51 %–75 %	3	9 %
76 %–100 %	7	23 %
Ni odgovora	3	9 %
Skupaj	34	100 %

Vir: Lastni vir – anketa.

Društva, ki so sodelovala v anketi in pridobivajo sredstva za delovanje iz javnih razpisov (34 od 37 društev), so opredelila delež teh sredstev. Rezultate prikazuje Tabela 6.11. 35 % oz. 12 društev je odgovorilo, da iz javnih razpisov pridobijo do 25 % vseh svojih sredstev. 26 % oz. 9 društev je odgovorilo, da pridobijo 26–50 % vseh svojih sredstev iz javnih razpisov. 9 % oz. 3 društva so odgovorila, da pridobijo iz javnih razpisov 51–75 % vseh svojih sredstev, 21 % oz. 7 društev pa je odgovorilo, da pridobijo iz javnih razpisov 76–100 % vseh svojih sredstev. Na vprašanje ni odgovorilo 9 % društev oz. 3 društva, ki ne pridobivajo javnih sredstev.

V tretjem vprašanju me je zanimalo, kolikšen je delež sredstev (v odstotkih), ki ga anketirana društva pridobijo od razpisov države. V Tabeli 6.12 so prikazani rezultati odgovorov na to vprašanje. Odgovorilo je 34 društev, ki pridobivajo javna sredstva iz razpisov. Na vprašanje ni odgovorilo 29 % oz. 10 društev. 58 % oz. 20 društev je odgovorilo, da pridobijo do 25 % sredstev iz razpisov države. 13 % oz. 4 društva pa pridobijo od razpisov države 26–50 % sredstev. Nobeno društvo ni odgovorilo, da pridobijo od razpisov države 51–100 % sredstev.

Tabela 6.12: Sredstva, ki jih pridobijo KUD od razpisov države

Razpisi države	Število društev	Društva [%]
do 25 %	20	58 %
26 %–50 %	4	13 %
51 %–75 %	0	0 %
76 %–100 %	0	0 %
Ni odgovora	10	29 %
Skupaj	34	100 %

Vir: Lastni vir – anketa.

V naslednjem, četrtem vprašanju me je zanimalo, kolikšen je delež sredstev (v odstotkih), ki jih društva pridobijo na razpisih občin. V tabeli 6.13 so predstavljeni rezultati odgovorov na vprašanje. Od 34 društev, ki pridobivajo javna sredstva, jih na vprašanje ni odgovorilo 21 % oz. 7 društev. 38 % oz. 13 društev je odgovorilo, da pridobijo do 25 % sredstev iz razpisov občin. 30 % oz. 10 vprašanih društev pridobi od razpisov občin 26–50 % sredstev. Nobeno društvo ni odgovorilo, da pridobijo od razpisov občin 51–75 %. 11 % oz. 4 društva so odgovorila, da pridobijo od razpisov občin 76–100 % sredstev.

Tabela 6.13: Sredstva, ki jih pridobijo KUD od razpisov občine

Razpisi občine	Število društev	Društva [%]
do 25 %	13	38 %
26 %–50 %	10	30 %
51 %–75 %	0	0 %
76 %–100 %	4	11 %
Ni odgovora	7	21 %
Skupaj	34	100 %

Vir: Lastni vir – anketa.

Peto vprašanje se je nanašalo na razpise JSKD, in sicer me je zanimalo, kolikšen je delež sredstev (v odstotkih), ki ga društva pridobijo od razpisov JSKD, v kolikor pridobivajo ta sredstva (od 34 društev, ki pridobivajo javna sredstva). Rezultati so predstavljeni v Tabeli 6.14. Na vprašanje ni odgovorilo 26 % oz. 9 društev. 68 % oz. 23 društev je odgovorilo, da pridobijo do 25 % sredstev iz razpisov JSKD. 6 % oz. 2 društvi pridobita od razpisov JSKD 26–50 % sredstev. Nobeno društvo ni odgovorilo, da pridobijo od razpisov JSKD 51–100 %.

Tabela 6.14: Sredstva, ki jih pridobijo KUD od razpisov JSKD

Razpisi JSKD	Število društev	Društva [%]
do 25 %	23	68 %
26 %–50 %	2	6 %
51 %–75 %	0	0 %
76 %–100 %	0	0 %
Ni odgovora	9	26 %
Skupaj	34	100 %

Vir: Lastni vir – anketa.

V šestem vprašanju me je zanimalo, kolikšen delež sredstev (v odstotkih) društva (od 34 društev, ki pridobivajo javna sredstva) pridobijo od razpisov ZKDS. Odgovori so prikazani v Tabeli 6.15. Na vprašanje ni odgovorilo 35 % oz. 12 društev. 65 % oz. 22 društev je odgovorilo, da pridobijo do 25 % sredstev iz razpisov ZKDS. Nobeno društvo ni odgovorilo, da pridobijo od razpisov ZKDS 26–100 %.

Tabela 6.15: Sredstva, ki jih pridobijo KUD od razpisov ZKDS

Razpisi ZKDS	Število društev	Društva [%]
do 25 %	22	65 %
26 %–50 %	0	0 %
51 %–75 %	0	0 %
76 %–100 %	0	0 %
Ni odgovora	12	35 %
Skupaj	34	100 %

Vir: Lastni vir – anketa.

Vprašanja 1–6 so se nanašala na pridobivanje sredstev iz javnih razpisov. Iz povzetka rezultatov lahko sklepam, da so društva v Sloveniji finančno v veliki meri odvisna od državnih in občinskih razpisov, prav tako pa tudi od razpisov Javnega sklada za kulturne dejavnosti in Zveze kulturnih društev Slovenije. Veliko društev pridobi iz javnih razpisov vsaj četrtino sredstev, kar jim omogoča osnovno finančno podlago za delovanje. V sedmem vprašanju sem želela pridobiti podatke o sredstvih, ki jih društva pridobijo iz članarin. Čeprav so članarine običajno pogostejše v športnih društvih, pa jih prakticirajo tudi nekatera kulturno-umetniška društva. Od vseh društev, ki so sodelovala v anketi (glej Tabelo 6.16), je 54 % oz. 20 društev odgovorilo, da pridobivajo sredstva za delovanje tudi iz članarin. 46 % oz. 17 društev pa ne pridobiva sredstev za delovanje iz članarin.

Tabela 6.16: KUD, ki pridobivajo sredstva iz članarin

Odgovor	Število društev	Društva [%]
Da	20	54 %
Ne	17	46 %
Ne vem	0	0 %
Skupaj	37	100 %

Vir: Lastni vir – anketa.

Tista anketirana društva, ki pridobivajo sredstva za delovanje tudi iz članarin, so v nadaljevanju odgovarjala tudi na osmo vprašanje, kjer sem želela izvedeti, kolikšen je delež sredstev (v odstotkih), ki ga pridobijo iz članarin. Od društev, ki pridobivajo sredstva iz članarin (20 društev), 90 % oz. 18 društev pridobi iz članarin do 25 %, 10 % oz. 2 društvi pa pridobita 26–50 % vseh sredstev iz članarin. Nobeno društvo ne pridobi iz članarin 51–100 % sredstev. Rezultati so prikazani v Tabeli 6.17.

Tabela 6.17: Delež sredstev, ki jih KUD pridobijo iz članarin

Sredstva iz članarin	Število društev	Društva [%]
do 25 %	18	90 %
26 %–50 %	2	10 %
51 %–75 %	0	0 %
76 %–100 %	0	0 %
Skupaj	20	100 %

Vir: Lastni vir – anketa.

Deveto vprašanje se je nanašalo na sredstva, ki jih društva pridobivajo iz donacij, sponzorstev, prostovoljnih prispevkov, daril itd. V Tabeli 6.18 so prikazani odgovori na vprašanje, če društva pridobivajo sredstva iz prej naštetih virov. Od 37 vprašanih kulturno-umetniških društev 89 % oz. 33 društev pridobiva ta sredstva, 11 % oz. 4 društva pa ne.

Tabela 6.18: KUD, ki pridobivajo sredstva iz donacij, sponzorstev, prostovoljnih prispevkov, daril

Odgovor	Število društev	Društva [%]
Da	33	89 %
Ne	4	11 %
Ne vem	0	0 %
Skupaj	37	100 %

Vir: Lastni vir – anketa.

V desetem anketnem vprašanju me je zanimalo, kolikšen je delež sredstev (v odstotkih), ki ga vprašana društva pridobijo iz donacij, sponzorstev, prostovoljnih prispevkov, daril itd. Od 33 društev, ki pridobivajo sredstva iz prej naštetih virov, 43 % oz. 14 društev pridobi iz tega naslova do 25 % vseh sredstev. 18 % oz. 6 društev pridobi 26–50 % vseh sredstev iz donacij, sponzorstev, prostovoljnih prispevkov in daril. 15 % oz. 5 društev pridobi 51–75 % vseh

sredstev iz donacij, sponzorstev, prostovoljnih prispevkov in daril. 12 % oz. 4 društva pa pridobijo 76–100 % vseh sredstev iz donacij, sponzorstev, prostovoljnih prispevkov, daril ipd. Na vprašanje ni odgovorilo 12 % oz. 4 društva. Opisani podatki so prikazani v Tabeli 6.19. Iz rezultatov lahko sklepam, da so poleg javnih razpisov zelo pomemben vir sredstev za kulturno-umetniška sredstva tudi donacije, sponzorstva, darila, prostovoljni prispevki itd.

Tabela 6.19: Delež sredstev, ki jih KUD pridobijo iz donacij, sponzorstev, prostovoljnih prispevkov, daril

Sredstva iz donacij, sponzorstev, prostovoljnih prispevkov, daril	Število društev	Društva [%]
do 25 %	14	43 %
26 %–50 %	6	18 %
51 %–75 %	5	15 %
76 %–100 %	4	12 %
Ni odgovora	4	12 %
Skupaj	33	100 %

Vir: Lastni vir – anketa.

Ker je lahko dober vir sredstev tudi tujina oz. razpisi Evropske unije, me je v enajstem vprašanju zanimalo, ali se katero od društev poslužuje tudi sredstev iz mednarodnih razpisov. Večina društev se žal teh sredstev ne poslužuje. Od 37 anketiranih kulturno-umetniških društev jih le 3 % oz. 1 društvo pridobiva sredstva za delovanje tudi na mednarodnih razpisih. 94 % oz. 35 društev ne pridobiva sredstev za delovanje iz mednarodnih razpisov. Eno društvo je na to vprašanje celo odgovorilo, da ne ve, ali pridobiva sredstva tudi na mednarodnih razpisih (glej Tabelo 6.20).

Tabela 6.20: KUD, ki pridobivajo sredstva iz mednarodnih razpisov

Odgovor	Število društev	Društva [%]
Da	1	3 %
Ne	35	94 %
Ne vem	1	3 %
Skupaj	37	100 %

Vir: Lastni vir – anketa.

Eno društvo od 37 anketiranih, ki pridobiva sredstva na mednarodnih razpisih, je odgovorilo tudi na dvanajsto vprašanje o deležu sredstev (v odstotkih), ki jih pridobijo na mednarodnih razpisih, in sicer je ta do 25 % vseh sredstev (glej Tabelo 6.21). Na tem področju pridobivanja sredstev imajo društva še ogromno manevrskega prostora in možnosti za izboljšanje finančne situacije. Morda se na mednarodne razpise ne prijavi več društev zaradi potrebnega dodatnega angažiranja, nepripravljenosti posvečati temu več časa in prostovoljstva brez nagrade ali premalo znanja in izkušenj za pridobivanje potrebne dokumentacije.

Tabela 6.21: Delež sredstev, ki jih KUD pridobijo iz mednarodnih razpisov

Sredstva iz mednarodnih razpisov	Število društev	Društva [%]
0 %–25 %	1	100 %
26 %–50 %	0	0 %
51 %–75 %	0	0 %
76 %–100 %	0	0 %
Skupaj	1	100 %

Vir: Lastni vir – anketa.

Viri sredstev iz lastne dejavnosti, torej iz lastnih nastopov, koncertov, prireditev in komercialnih nastopov, so lahko pomemben vir za kulturno-umetniška društva. To sem vključila v trinajsto vprašanje. V Tabeli 6.22 so prikazani rezultati o društvih, ki pridobivajo sredstva iz lastne dejavnosti. Od 34 anketiranih društev 78 % oz. 29 društev pridobiva sredstva iz lastne dejavnosti, 22 % oz. 8 društev pa ne pridobiva teh sredstev.

Tabela 6.22: KUD, ki pridobivajo sredstva iz lastne dejavnosti

Odgovor	Število društev	Društva [%]
Da	29	78 %
Ne	8	22 %
Ne vem	0	0 %
Skupaj	37	100 %

Vir: Lastni vir – anketa.

Društva, ki so na trinajsto vprašanje odgovorila pritrdilno, so odgovorila tudi na štirinajsto vprašanje, v katerem me je zanimal delež sredstev (v odstotkih), ki jih pridobijo iz lastne dejavnosti. Od 29 društev, ki pridobivajo sredstva za delovanje iz lastne dejavnosti, 63 % oz.

18 društev pridobi do 25 % sredstev iz tega naslova. 10 % oz. 3 društva pridobijo iz lastnih sredstev 26–50 % vseh sredstev. Prav tako 10 % oz. 3 društva pridobijo 51–75 % vseh sredstev iz lastne dejavnosti. 7 % oz. 2 društvi pa pridobita 76–100 % sredstev iz lastne dejavnosti. Na vprašanje ni odgovorilo 10 % oz. 3 društva (glej Tabela 6.23).

Tabela 6.23: Delež sredstev, ki jih KUD pridobijo iz lastne dejavnosti

Sredstva iz lastne dejavnosti	Število društev	Društva [%]
do 25 %	18	63 %
26 %–50 %	3	10 %
51 %–75 %	3	10 %
76 %–100 %	2	7 %
Ni odgovora	3	10 %
Skupaj	29	100 %

Vir: Lastni vir – anketa.

Društva so v anketi odgovorila tudi na petnajsto vprašanje, ki se je nanašalo na to, kateri vir sredstev oz. financiranja se jim zdi najpomembnejši. Rezultati so prikazani v Tabeli 6.24. 62 % oz. 23 društev je odgovorilo, da se jim zdijo najpomembnejši javni viri financiranja (država, občine, JSKD, ZKDS, mednarodni razpisi itd.). 19 % oz. 7 društev je odgovorilo, da so najpomembnejši vir financiranja sponzorji, donatorji, darila, prostovoljni prispevki ipd. Ravno tako 19 % oz. 7 društev je kot najpomembnejši vir financiranja navedlo lastno dejavnost. Za članarine kot najpomembnejši vir financiranja se ni opredelilo nobeno društvo, prav tako pa nobeno društvo ni navedlo kakšnega drugega pomembnega vira financiranja.

Tabela 6.24: Najpomembnejši viri financiranja KUD

Odgovor	Število društev	Društva [%]
Javni viri (država, občine, JSKD, ZKDS, EU, ...)	23	62 %
Sponzorji, donatorji, darila, prostovoljni prispevki	7	19 %
Članarine	0	0 %
Lastna dejavnost KUD	7	19 %
Drugo	0	0 %
Skupaj	37	100 %

Vir: Lastni vir – anketa.

V šestnajstem vprašanju, ki je bilo izbirno, sem anketirana društva prosila, če lahko pojasnijo, zakaj so v petnajstem vprašanju navedla določen vir sredstev kot najpomembnejši. Dobila sem veliko zanimivih pojasnil, ki jih navajam v nadaljevanju.

Nekatera društva vidijo najpomembnejši vir financiranja v sponzorstvih, donatorstvih itd.

»Sponzorji in donatorji so organizacije in osebe, ki hkrati skupaj z društvom pomagajo ohranjati dejavnost.«

»Brez donacij ne bi preživeli.«

»Pri donacijah vsaj veš, če jih dobiš, kaj boš imel. Državnih razpisov pa tako več ni, JSKD ipd. Včasih pa so tudi ti razpisi veliko pomenili.«

»Sponzorji in donatorji so tisti, ki nam zagotavljajo tako materialne razmere za delovanje kot tudi možnost našega koncertnega nastopanja.«

»Največji delež dobimo s strani donatorja.«

Nekatera društva najbolj pomemben vir sredstev vidijo v državi, občinah, JSKD in ZKDS.

»Brez sredstev občine, JSKD in drugih razpisov ne bi bili sposobni delovati oziroma pripravljati Mednarodnega folklornega festivala, ki traja 4 dni, gostovanja so posebna finančna postavka, samo delovanje je prostovoljno.«

»Občina z dotacijami financira dejavnost KUD. Če gre po načelu »bolje delaš, več dobiš«, je financiranje korektno.«

»Država in posredno občine se ne zavedajo, kako pomemben del v družbi imata omika in kultura. Osnutke osamosvojitvenih dokumentov (vsebinske in ne pravne) so napisali kulturniki in ne politika.«

»Kot ljubiteljsko društvo, ki združuje mlade ljudi pri kulturnem delovanju, je pomembno, da se le-to financira iz občinskih sredstev. Ker pa naše društvo že vrsto let presega občinske in državne meje, bi bilo pravilno, da bi država pristopila k delnemu financiranju. Vsaj konkretne mednarodne akcije.«

»Državi in lokalni skupnosti bi moralo biti v interesu spodbujati kulturno-umetniški interes svoje populacije.«

»Brez javnih sredstev delovanje slovenskega društva v Avstriji sploh ne bi moglo obstajati.«

Zaradi trenutnega stanja v gospodarstvu so donacije redke in precej nižje kot v prejšnjih letih. V pevskega zboru so večinoma študenti, ki članarine ne bi bili pripravljeni plačevati. Zaradi amaterske naravnosti društva se na koncertih sicer zbirajo prostovoljni prispevki, vendar se s tem pokrijejo kvečjemu stroški prireditve. Iz tega razloga vidim

financiranje s strani države in lokalnih skupnosti kot najpomembnejši vir za pridobivanje sredstev.

»Država nameni sredstva za kulturo in je pomembno, da ta sredstva vsaj delno koristimo.«

»Javno financiranje naj bi bil garantirani vir glede na uspešnost delovanja (kvantiteta in kvaliteta).«

»Pri javnih virih financiranja obstajajo merila, ki naše delo ocenjujejo – glede na dejavnost, uspešnost, prepoznavnost društva ... in so aktivno vpeti v kulturno dogajanje ... «

»Država naj spodbuja kvalitetno ustvarjanje, izvajanje in izobraževanje, mi ga izvajamo.«

»Ker je finančna podpora javnih virov financiranja zagotovljena. Vse ostalo je relativno.«

Če kot društvo deluješ v malem kraju, si vstopnine ne moreš privoščiti. Namesto vstopnin imamo prostovoljne prispevke, ki jih je zelo malo, vendar ravno toliko, da si lahko organiziramo skromno zakusko po kakšnem koncertu, prireditvi. S tem nagradimo člane, ki se skozi vse leto trudijo. Ravno zaradi teh razlogov je najpomembnejše financiranje s strani države oz. njenih organov. Tega pa je žal premalo.

»Država bi lahko tudi nekaj dala, ne da samo jemlje. Sploh pa zaradi ugleda slovenskih pevskih zborov v tujini.«

»Finančno lahko preko dejavnosti v občini zberemo sredstva za obstoj in delovanje društva. Seveda tega denarja ni veliko.«

»Od javnih sredstev dobimo največ sredstev.«

»Ker se sponzorski denar močno krči, tudi ljudje niso pripravljeni plačevati več toliko za kulturo (dražje vstopnice, prostovoljni prispevki). Torej nam ostane samo še javni denar ali pa zaključimo s svojo dejavnostjo.«

Nekaterim društvom se zdi, da bi morala del sredstev za svoje delovanje pokriti tudi sama iz lastne dejavnosti in s pomočjo sponzorjev in donatorjev.

»Gre za amaterska društva, nepridobitno dejavnost, kar bi morala v določeni meri pokriti država. Predvsem na področju infrastrukture (najemnine, prostori, elektrika, voda) in delno za program ter projekte. Društvo pa mora glede na svoje ambicije del programa pokriti tudi samo.«

Če ločimo kulturno dejavnost na komercialno in nekomercialno, bo slednja zmerom potrebovala podporo ustanov, ki so namenjena temu, da se razvija tudi neprofitna kulturna dejavnost, ki ni komercialno usmerjena. Na žalost pa bo zmerom, zaradi arogance družbe in medijev, zapostavljena v primerjavi s komercialno kulturo. V primeru, da bi medijsko imeli enakovredne možnosti, bi dostikrat kakšno neprofitno društvo, ki se ukvarja s

kulturno dejavnostjo, prešlo meje samopodpore in se lahko preživljalo s komercialnimi nastopi.

Ker so iz državnih statistik dostopni podatki o javnem financiranju KUD zastareli ali nekateri med njimi kažejo na to, da so se sredstva za javno financiranje društev povečala, sem želela te podatke preveriti z anketo. Tako se je sedemnajsto vprašanje nanašalo na zniževanje sredstev javnega financiranja, in sicer me je zanimalo obdobje od leta 2008 do leta 2013. Rezultati so v Tabeli 6.25, kjer vidimo, da se 80 % oz. 29 društvom zdi, da so se sredstva javnega financiranja v obdobju 2008–2013 znižala. 12 % oz. 5 društev meni, da se javna sredstva v tem obdobju niso znižala, 8 % oz. 3 društva pa ne vedo, ali so se sredstva znižala ali ne.

Tabela 6.25: Znižanje sredstev javnega financiranja KUD v obdobju 2008–2013

Odgovor	Število društev	Društva [%]
Da	29	80 %
Ne	5	12 %
Ne vem	3	8 %
Skupaj	37	100 %

Vir: Lastni vir – anketa.

Od 34 anketiranih društev jih je 29 odgovorilo tudi, za koliko so se jim znižala javna sredstva (osemnajsto vprašanje). V Tabeli 6.26 lahko vidimo, da so se 32 % oz. 9 društvom javna sredstva znižala do 25 %. 45 % oz. 13 društev je odgovorilo, da so se jim javna sredstva znižala za 26–50 %. 10 % oz. 3 društva so odgovorila, da so se jim javna sredstva znižala za 51–75 %, 3 % oz. 1 društvo pa je odgovorilo, da so se javna sredstva znižala za 76–100 %. Na vprašanje ni odgovorilo 10 % oz. 3 društva.

Tabela 6.26: Znižanje javnih sredstev KUD v odstotkih.

Znižanje javnih sredstev KUD	Število društev	Društva [%]
do 25 %	9	32 %
26 %–50 %	13	45 %
51 %–75 %	3	10 %
76 %–100 %	1	3 %
Ni odgovora	3	10 %
Skupaj	29	100 %

Vir: Lastni vir – anketa.

Naslednje, devetnajsto vprašanje je bilo izbirno, in sicer me je zanimalo, ali znižanje javnih sredstev vpliva na njihovo delovanje in kako. Odgovore bom v celoti navedla v nadaljevanju. Večina društev je odgovorila pritrdilno.

»Zmanjšali so se izdatki za letne koncerte (dvorane). Problem pa ni toliko v zmanjšanju sredstev, temveč tudi v manjšem številu nastopov za javne organizacije, predvsem s strani občin, ki veliko raje za vse javne prireditve plačujejo »pop« glasbenike.«

»Manj koncertov, manj nastopov, za katere si moramo sami kriti prevozne stroške, nobenih investicij (nakup novih folklornih kostumov, nakup tamburaških inštrumentov, obnova društvenih prostorov, ...).«

Društvo ima stroške kot npr.: prostor, strokovno vodenje, nakup not, glasbil, izobraževanje članov, popravila glasbil. Gre za nek minimum, brez katerega društvo ne more kakovostno delovati. Ostalo gre za program: gostovanja, tekmovanja, priprave. Če se sredstva znižajo, režeš tukaj in to je kriza. Če se bodo sredstva še zniževala, lahko zgodbo na tem nivoju zaključimo in se gremo samo še druženje.

»Skrčiti smo morali obseg nastopov, povezanih s prevozi – letno do 3.000 evrov. Če je gostovanje dvodnevno in daljše, tudi do 5.000 evrov. Zato je potrebna racionalizacija.«

»Manj sredstev za delovanje, manj nabave nove opreme.«

Problem znižanja deleža javnih sredstev ni v znižanju, ampak tudi v zviševanju porabe za zagotovitev pokrivanja javnih bremen, ki iz naslova delovanja nujno izhajajo (bančne in računovodske storitve, brez katerih je nemogoče poslovati). Država nima pojma, kako se lotiti davčne politike, da bi prostovoljstvo stimulirala, namesto da ga financira. Poglejmo malo čez mejo, stvari tečejo, in ravno tako imajo, zaradi takega načina delovanja davčne države, desetkrat večji društveni proračun.

»Znižanje sredstev povzroča manj vlaganja v osnovna sredstva (kostumi, glasbila), manj gostovanj, manjše pokrivanje stroškov, ki jih imajo člani pri svoji aktivnosti.«

»Da, manj nastopov, manj novih projektov, manj nabave glasbil in folklornih kostumov.«

»Da. Manj aktivnosti, slabša kvaliteta.«

»Zaradi znižanja javnih sredstev smo bili prisiljeni v uvedbo članarine.«

»KUD je prisiljeno iskati nove rešitve in ob vsaki naložbi oz. strošku podrobno preveriti, ali se izplača.«

»Da, prikrajšani smo pri nabavi osnovnega notnega materiala.«

»Da. Iščemo druge vire financiranja – seveda se potem sami ukvarjamo s tem delom. Se udeležujemo manjšega števila tekmovanj in nastopov.«

»KUD se težje udeležuje mednarodnih festivalov in koncertov, ki niso blizu kraja delovanja. Prav tako je okrnjeno delovanje društva, ker potrebujemo glasbila, pa si še nismo prihranili dovolj denarja, vedno težje je tudi plačevati najemnino in vzdrževanje za vadbeni prostor.«

»Vsekakor, ker so se vsa sredstva znižala. Trenutno ni več dovolj sredstev za dokup uniform, nakup novih inštrumentov, za izobraževanja itd.«

»Ne moremo si več privoščiti raznih intenzivnih vaj oz. si jih tako, da člani vse pokrijejo sami, kar pa je zelo žalostno. Glede na to, da je že tako ogromno dela v društvu, moramo poleg vsega še gledati na vsak evro, kar pa je seveda stresno. S tem trpi tudi profesionalnost in kvaliteta.«

»Težji nakup notnega materiala, manj denarja za gostovanja in nastope izven kraja delovanja društva.«

»Da. Na način, da uporabljamo inštrumente nižjega cenovnega razreda, da imamo manj potrošnega materiala in da organiziramo manj koncertov.«

»Znižanje sredstev vpliva na pevce – zapuščanje zbora, manj prijav na tekmovanja, manj nastopov, stagnacija zbora v celoti.«

Marsikatera turneja v tujini odpade. Prehranjevanje po koncertih je skromnejše, po navadi samoorganizirano (ne več v gostilnah, picerijah, restavracijah). Zborovodkinja se mora sprijazniti z nižjim honorarjem. Iščemo cenejše možnosti, npr. sami oblikujemo tiskovine, ne kupujemo toliko originalnih not, pri organizaciji iščemo partnerje, ki vidijo v naši dejavnosti korist. Občine in zavodi, ki potrebujejo koncert ali prireditev, nas pokličejo in združimo dejavnosti, s čimer privarčujemo. Tudi pevci morajo primakniti kakšen evro več pri dražjih projektih, kjer so stroški veliki (prevozi, prenočišča, prehrana) ...

Nekaterim društvom pa se sredstva niso znižala oz. znižanje ne vpliva na njihovo delovanje.

»Ne vpliva na delovanje.«

»Delovanje KUD ni odvisno samo od financ – če imaš okrog sebe prave ljudi in z dejavnostjo opozoriš nase v prostoru, lahko zagotoviš dokaj dobro delovanje.«

»Mislim, da ne, več sredstev pridobimo sami.«

V dvajsetem vprašanju me je zanimalo, ali se anketiranim društvom zdi, da bi morala država bolj finančno podpirati delovanje kulturno-umetniških društev. Od 34 anketiranih društev 86 % oz. 32 društev meni, da bi morala država bolj finančno podpirati delovanje kulturno-umetniških društev. Le 2 % oz. 1 društvo je odgovorilo, da državi ni treba bolj finančno podpirati kulturno-umetniških društev. 4 društva oz. 11 % anketiranih društev ni vedelo, ali

naj država bolj finančno podpira kulturno-umetniška društva. Rezultati so prikazani v Tabeli 6.27.

Tabela 6.27: Ali naj država bolj podpira KUD?

Odgovor	Število društev	Društva [%]
Da	32	87 %
Ne	1	2 %
Ne vem	4	11 %
Skupaj	37	100 %

Vir: Lastni vir – anketa.

V naslednjem, enaindvajsetem vprašanju sem želela natančneje izvedeti, zakaj anketiranci, ki so na prejšnje (dvajseto) vprašanje odgovorili pritrdilno, menijo, da bi morala država bolj finančno podpirati delovanje KUD. V celoti so odgovori predstavljeni v nadaljevanju.

»Ker je kultura nacionalnega pomena in je odraz posameznega naroda.«

»Ker so ljubiteljska kulturna društva marsikje edini nosilec kulturnega življenja in ker imajo zelo široko ciljno publiko.«

»Zaradi ohranjanja ljubiteljske kulturne dejavnosti, zaradi ohranjanja »žive« zgodovine (prek pesmi, plesov naših prednikov ...).«

»Širil bi se razvoj kulture in s tem kulturno znanje, kultura bi bila bolj dostopna, ustvarjali bi jo lahko tudi tisti, ki nimajo dovolj sredstev, povečalo bi se vsesplošno zanimanje za kulturne dogodke.«

»Društva dvigujejo kulturo naroda, predstavljajo in zastopajo Slovenijo v tujini, pripomorejo k živahnemu družbenemu življenju v lokalnem okolju, ohranjajo kulturno dediščino Slovencev, vključujejo in izobražujejo mlade, skrbijo za povezanost med generacijami, delujejo brezplačno in s plemenitimi nameni – pretežno nepridobitno.«

»Večina KUD skrbi za dogajanje v svojem prostoru – na kratko, skrbi za slovensko besedo v najširšem smislu.«

»Ohranjanje narodne identitete.«

»Če imamo denar za sanacijo bank, bi lahko kak milijon namenili tudi za kulturo, kar bi KUD pomenilo ogromno, v primerjavi s 3.500 milijoni za sanacijo bank pa dejansko nič.«

»Dolga leta je bila Slovenija celo hvaljena s strani EU, da ima močno razvito kulturno dejavnost. Zadnja leta pa že opažamo veliko nižanje kakovosti društev ali celo propadanje društev. Skratka, zelo upada zanimanje med mladimi, da bi delovali kot ljubitelji.«

»Državljanji tvorimo državo!«

»Ker gre za ljubiteljsko kulturno dejavnost in prostovoljstvo.«

»Ker s stalnim virom financiranja kulturno-umetniških društev omogoča nemoteno delovanje le-teh, pa četudi gre za minimalen znesek financiranja. Tako se društva lahko ukvarjajo s svojo dejavnostjo, namesto da potrebujejo v svojih vrstah ekonomiste, ki bi jim pomagali pridobivati sredstva iz drugih virov financiranja.«

»Kultura je zelo pomemben del družbene omike. Otroci in odrasli smiselno in kreativno oblikujejo svoj svet in preživljajo svoj prosti čas.«

»Zato ker je tovrstna kulturna dediščina slovensko ustno in pisno izročilo, ki mora iti iz roda v rod, da se ne pozabi ali izbriše.«

»Ker gre za kulturno dediščino, v primeru mednarodnih nastopov pa tudi za promocijo države.«

Kulturo je potrebno postaviti kot neko gospodarsko zadevo, ki prinaša gospodarsko rast – npr. pomočnica turizmu, tudi tu bi država morala gledati tako, da se lahko pridobivajo nova delovna mesta – vsekakor želja po takšnem delu najprej zraste iz ljubiteljske dejavnosti, kot so društva, in se potem lahko formira na drugem nivoju. Premalo se razmišlja o tem, da je tudi kultura tista, ki privablja turiste in dela turizem (vse je v povezovanju).

»Zaradi vse manjšega prostovoljnega pristopa do delovanja v KUD. Vodstvene funkcije, ki jih nekateri opravljamo zastonj, se ne razlikujejo po odgovornosti od vodstvenih funkcij drugih funkcionarjev, uradnikov, ki so za svoje delo plačani.«

»Država bi morala več vložiti v programe, ki se ji zdijo nacionalno pomembni. Obstaja kar nekaj društev, ki so baza za kulturni razvoj države in nacionalnega ponosa. Društva so tista, ki ohranjajo kulturo in razvijajo ter ozaveščajo prebivalce posamezne države.«

»Zelo dober primer so dirigenti in režiserji v manjših društvih. V svoje delo vlagajo ogromno dela, truda in prostega časa. Žalostno je, da za takšne ljudi včasih zmanjka denarja. Z društvi, ki prirejajo kulturne prireditve, se dviguje samozavest slovenskega naroda in spodbuja neka širina pri ljudeh, ki je dandanes skorajda ni več.«

»Že samo ime KUD pove vse. Tu gre konec koncev za ohranjanje naše zelo bogate kulturne dediščine, ki je vsaki državi v ponos.«

»Veliko ljudi se ukvarja z ljubiteljsko kulturo, ki jo je potrebno negovati in vzdrževati že zaradi same narodne zavesti, saj je bila v težkih časih ravno kultura tista, ki je narod držala skupaj.«

»Ker se denar, ki ga dobimo od državnih sredstev, potroši za namen društva. Dobijo pa ga prevozniki, gostilničarji, trgovci, oblikovalci, tiskarji. Ker gospodarstvo ne zmore ali ne želi

več podpirati amaterske kulture v tolikšni meri, jo bomo brez javnega denarja izgubili oz. kvalitativno močno oklestili.«

V zadnjem, dvaindvajsetem vprašanju so anketiranci lahko sami napisali svoje mnenje o financiranju kulturno-umetniških društev v Sloveniji. V nadaljevanju navajam odgovore v celoti.

»Država in lokalne skupnosti se mačehovsko obnašajo do kulturnih društev.«

Največja ovira za delovanje glasbeno-instrumentalnih sestavov je SAZAS (Združenje skladateljev in avtorjev za zaščito glasbene avtorske pravice Slovenije, op. a.), ki mu je potrebno plačevati za društva dokaj visoka nadomestila za uporabo glasbenih del. Ker so društvene prireditve ob vseh pomembnejših praznikih in ker imamo samostojne koncerte, za SAZAS potrošimo veliko sredstev. Kulturno-umetniška društva bi morala biti izvzeta iz plačevanja prispevkov SAZAS, ker niso profitna. Bi pa morali zakonsko urediti vsebino kulturno-umetniških društev. Narodnozabavni ansambli ne bi smeli biti oblikovani kot društvo, ker je njihov značaj pridobitništvo.

Poglejmo si primere, ki jasno dokazujejo, da pride v ljubiteljski kulturi več sredstev tistemu, ki se opira na lastno delo. T.i. kvalitetni umetniki niso finančno podprti le zato, ker so vrhunski, ampak tudi zato, ker so »pri koritu«. Ekipa SNG Drama ne pride v Črnomelj na obletnico prvih predstav zato, ker tam ne morejo postaviti mize in nekaj stolov. Sramota. Po zatohlem veje tudi iz »kulturniških krogov«.

»Zelo se bo potrebno truditi, da bomo s svojo aktivnostjo še obdržali delovanje ljubiteljske dejavnosti, ki je poleg knjige največji promotor identitete slovenskega naroda. Če pa se bomo pustili globalizirati Evropi in Združenim državam Amerike, potem slovenskega naroda kmalu ne bo več mogoče prepoznati kot naroda s svojo identiteto oz. lastno kulturo.«

»Zakonodaja glede odgovornosti zakonitih zastopnikov KUD, da jamčijo z vsem svojim premoženjem, je zgrešena, saj delo opravljamo prostovoljno in zastonj in nismo šolani za funkcije, ki jih opravljamo. To je ljubiteljska kultura.«

»Kultura tudi nekaj stane in tega bi se morali vsi zavedati. Žalostno je, da kulturniki, ki želijo družbi ponuditi nekaj dobrega in lepega, na koncu vlagajo svoja sredstva, da lahko preživijo.«

Podatke o financiranju kulturno-umetniških društev, predvsem tiste, za katere državna statistika ne kaže zmanjševanja financiranja, sem poskušala pridobiti z anketo. Na podlagi rezultatov ankete, ki jo je izpolnilo 37 kulturno-umetniških društev, lahko zaključim, da so se društvom v zadnjih nekaj letih javni viri financiranja občutno zmanjšali, prav tako pa tudi

sponzorska in donatorska sredstva ter prostovoljni prispevki in darila, kar je povezano z vsesplošno finančno krizo. To so sredstva, od katerih je delovanje društev najbolj odvisno, saj predstavljajo njihovo finančno osnovo. Sredstva iz lastne dejavnosti so tudi pomemben vir financiranja kulturno-umetniških društev, a so tudi ta povezana s prej omenjenimi viri sredstev. Javni razpisi, donatorji, sponzorji, prostovoljni prispevki, darila itd. kulturno-umetniškemu društvu namreč omogočajo temelj za osnovno delovanje, s katerim se društva pravzaprav lahko šele lotijo organiziranja lastnih dejavnosti, torej koncertov in prireditev, saj so s tovrstnim organiziranjem prireditev običajno povezani veliki stroški, kot so ponavadi: najem dvorane, stroški za transport glasbil, stroški za morebitne gostujoče nastopajoče, stroški za ozvočenje, stroški za postavitve odra, stroški za biljeterje itd. Društvo potrebuje tudi prostore za srečevanja oz. za vaje, za katere mora po navadi plačevati najemnino, glasbeno društvo potrebuje notni material, glasbila, nekatera folklorna društva potrebujejo ljudske kostume in obutev. Z vsem naštetim so povezani določeni osnovni stroški, ki so za mnoga kulturno-umetniška društva velik zalogaj in si jih brez javnega financiranja in brez sponzorskih ter donatorskih sredstev ne morejo privoščiti. Še podrobneje bom financiranje kulturno-umetniških društev in njegov vpliv na delovanje društev obravnavala v nadaljevanju, ko bo sledil glavni raziskovalni del te naloge.

6.3 Vpliv na direktno financiranje kulturno-umetniških društev

Kot že večkrat povedano so direktni viri financiranja kulturnih glasbenih društev: članarine, darila, volila, prispevki sponzorjev in javna sredstva (različni razpisi državnih, občinskih, evropskih in drugih ustanov, skladov in donatorjev). Ker so ta sredstva direktno vezana na finančno situacijo v državi, je jasno, da vsesplošno zmanjševanje sredstev na vseh področjih vpliva tudi na zmanjševanje sredstev za kulturno-umetniška društva. Ker se znižujejo plače in pokojnine, povečuje pa se tudi brezposelnost, si veliko ljudi vedno težje privošči plačevanje članarin v kulturnih društvih, pa tudi prevozne in druge stroške, ki so povezani z udejstvovanjem v teh društvih.

Tudi v obdobju gospodarske rasti država ni pretirano finančno podpirala ljubiteljske kulture. V današnji krizi je situacija še dosti slabša kot prej. Ljubiteljska kultura je večinoma slonela na javnih sredstvih (za razliko od tujine, kjer se sredstva pretežno pridobivajo iz zasebnih virov), ki se zdaj zmanjšujejo, donatorjev in sponzorjev, ki bi lahko finančni primanjkljaj nadomestili, pa je vedno manj. (Arhar 2012)

V obdobju od marca 2012 do marca 2013 so se sredstva občutno zmanjšala tudi kulturi na državnem nivoju, saj se je včasih samostojno Ministrstvo za kulturo v marcu 2012 združilo z več resorji v Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport (Ministrstvo za kulturo 2013). Ta združitev je vplivala na to, da je bilo iz mase javnih sredstev za razširjeno ministrstvo kulturi dodeljenih manj sredstev, tako da je bilo posledično tudi manj različnih razpisov. Marca 2013 se je sicer spet odprlo samostojno Ministrstvo za kulturo, toda le vprašamo se lahko, koliko sredstev bo država tudi v bodoče namenila ljubiteljski dejavnosti glede na splošno stanje proračuna.

Nosilci kulturnih programov ne zmorejo več sami pokrivati vseh stroškov dejavnosti, po drugi strani pa na prireditvah ni dovolj obiskovalcev, če te niso brezplačne. Zato grozi razpad stoletne mreže kulturnih društev, v kolikor se bo ves čas zmanjševalo in »zamrzovalo« njihovo financiranje. V primeru razpada kulturnih društev gre za nepovraten proces in za nepopravljivo škodo. Ne gre toliko za vprašanje, ali bo nekaj prireditev več ali manj, temveč gre za zavedanje, da je kultura predvsem socialno vezivo, ki povezuje ljudi. Gre za dolgotrajen proces medsebojnega zaupanja, ki je jedro socialnega kapitala. Vsaka kulturna prireditev je namreč skupni projekt celega kraja, ki zahteva učinkovito dogovarjanje, povezovanje in sprejemanje kompromisov. (Teršar 2013)

6.4 Vpliv na indirektno financiranje kulturno-umetniških društev

Indirektna sredstva so bolj nepredvidljiva od direktnih in so še bolj vezana na finančno situacijo v gospodarstvu. Tudi v tem primeru je pomembno, da omenim zmanjševanje plač in pokojnin, kar vpliva na to, da si mnogo potencialnih obiskovalcev prireditev, ki jih organizirajo društva, ne morejo privoščiti vstopnin. Veliko prireditev je sicer brezplačnih, toda nekatera društva, ki ne zmorejo sama financirati lastnih koncertov in nastopov, so primorana za svoje prireditve zaračunavati vstopnine. Čeprav so te vstopnine običajno cenejše kot vstopnine za prireditve t.i. »resnih« oz. profesionalnih kulturnih prireditev (kot npr. prireditve v okviru Cankarjevega doma, SNG Opere in baleta, Festivala Ljubljana, Slovenske filharmonije), so za mnoge ljubitelje društvene kulture še vedno predrage. Zmanjšanje finančnega priliva društva občutijo tudi v primeru, ko jih druge ustanove najamejo za nastope na njihovih prireditvah. V tem primeru lahko pride do principa »verižne reakcije«, kar pomeni, da če se npr. nekemu glasbenemu festivalu zmanjšajo sredstva (ki jih tudi festival

pridobiva neposredno in posredno, tako kot društva), potem ta festival ne bo mogel realizirati svojega načrtovanega programa, kamor spadajo tudi nastopajoči (npr. neko glasbeno društvo). Naslednji primer so komercialni naročniki. Podjetja, ki so v dobrih gospodarskih razmerah naročala glasbena društva za popestritev svojih poslovnih ali drugih dogodkov, tega ne počnejo več, saj velikokrat nimajo dovolj sredstev niti za plače svojih zaposlenih. Pomanjkanje takšnih in drugačnih naročil se odraža v zmanjševanju sredstev, ki jih društva lahko pridobijo tudi na tak način.

7 METODOLOŠKI OKVIR

7.1 Kvalitativni pristop in vzorec

V glavno raziskavo sem vključila šest po dejavnosti in številu članov različnih glasbenih društev, ki imajo vsaj nekajletno tradicijo delovanja na glasbenem področju. S predstavniki vsakega od šestih društev sem opravila individualni poglobljeni polstrukturirani intervju. Želela sem pridobiti iskrene odgovore, zato je bilo bistveno, da intervjuvani o temi odgovarjajo individualno, hkrati pa sem s sproščenim pogovorom lahko pridobila veliko podatkov, ki so me zanimali. Sogovorniki so si med seboj različni, prihajajo iz različnih delov Slovenije, zato so tudi razmere, v katerih delujejo njihova kulturno-umetniška društva, različne. S polstrukturiranim intervjujem sem dobila podatke o okoliščinah, prepričanjih, mnenjih, stališčih, vrednotah in o globljih vidikih obravnavane teme. Zato menim, da je bila izbira kvalitativne tehnike zbiranja mnenj najbolj primerna.

V intervjujih sem poskušala pridobiti podatke o trgu, na katerem društva delujejo, in o virih financiranja – direktnih in indirektnih – ter obsegu pridobljenih sredstev v obdobju zadnjih petih let. Prav tako me je zanimalo, kako zmanjšanje ali morda celo morebitno povečanje obsega pridobljenih sredstev vpliva na samo delovanje društva. Intervjuji s predstavniki posameznih društev so bili opravljeni v obdobju od sredine julija 2014 do sredine oktobra 2014. Intervju je bil sestavljen iz 26 osnovnih vprašanj, ki pa sem jim dodala tudi podvprašanja, v kolikor je bilo to potrebno. Na koncu magistrske naloge so v Prilogi C predstavljena osnovna vprašanja, ki so sestavljala intervju, ki sem ga opravila s predstavniki vsakega od društev. V Prilogah C.1, C.2, C.3, C.4, C.5 in C.6 so tudi vsi odgovori, ki sem jih z intervjuji pridobila.

V nadaljevanju naloge bom predstavila odgovore, ki sem jih pridobila z intervjuji, in sicer s podrobnejšo obdelavo rezultatov. Rezultate raziskave sem obdelala s pomočjo metode kontrasta, saj si je šest društev različnih po številu članov, po načinu delovanja, po načinu pridobivanja sredstev ter po načinu ustvarjanja in predstavljanja svoje dejavnosti v javnosti.

7.2 Vzorčenje

Obravnavana društva sem razdelila v tri skupine po dve društvi, ki se ukvarjata s podobno dejavnostjo, različni pa sta si po številu članov. Prva skupina vključuje društvi, ki se ukvarjata z *zborovsko oz. vokalno* glasbeno dejavnostjo. Druga in tretja skupina sta sestavljeni iz društev, ki se ukvarjajo z *inštrumentalno dejavnostjo*. V drugo skupino sem vključila dve inštrumentalni društvi, ki za poustvarjanje glasbe uporabljata *brenkala*. V tretjo skupino sem vključila dve *pihalni godbi*, saj imajo pihalni orkestri v Sloveniji že dolgo tradicijo delovanja.

Na podlagi lastnih izkušenj s področja društvene kulturne dejavnosti in na podlagi podatkov, ki sem jih pridobila v anketi, sem društva, ki so vključena v raziskavo, izbirala tudi glede na njihov primarni vir pridobivanja sredstev. Nekatera društva imajo v ozadju enega ali več sponzorjev, ki so lahko velika ali manjša uspešna podjetja, ki delujejo v isti občini kot društvo. Nekatera društva se financirajo pretežno iz javnih sredstev, ki jih pridobijo na državnih ali občinskih razpisih. Spet druga društva pa so finančno odvisna predvsem od trga in zasebnikov.

Preden podrobneje predstavim posamezna društva, bom na kratko opisala delovanje zborovske oz. vokalne glasbe ter inštrumentalne ljubiteljske glasbe v Sloveniji, s tem da bom znotraj inštrumentalne glasbe posebej izpostavila kitarske in mandolinske orkestre ter pihalne orkestre. To je pomembno zato, da si lahko predstavljamo, kakšen obseg ljudi zajemajo ta področja ljubiteljske glasbene kulturno-umetniške dejavnosti.

7.2.1 Ljubiteljsko zborovsko petje

Zborovska glasba je najbolj razširjena oblika ljubiteljske dejavnosti v Sloveniji, saj je vanjo vključenih kar 64.000 pevcev. Zborovsko petje v Sloveniji izhaja iz dolgoletne tradicije. Začelo je nastajati v drugi polovici 19. stoletja, ko je dobilo močno nacionalno vsebino z nastankom čitalnic. V tem času so nastajale značilne zborovske skladbe slovenskih in čeških skladateljev, pisane večinoma za t.i. »čitalniške« moške zборе. Z nastankom Glasbene matice Ljubljana (l. 1872) in njenega mešanega pevskega zbora (l. 1891) je prišla do veljave višja izvajalska raven zborov in potreba po pevski literaturi koncertnega tipa. To je spodbudilo mnoge ljubiteljske zборе in mnoge skladatelje k pisanju izvirnih skladb in obdelav ljudskih pesmi. V tem obdobju so nastale skladbe najpomembnejših slovenskih skladateljev (Adamič,

Lajovic, Ravnik, Kogoj, Osterc), ki so jih večinoma krstno izvedli prav ljubiteljski zbori. Med drugo svetovno vojno je zaradi kulturnega molka ljubiteljsko zborovstvo precej zamrlo, po njej pa se je število zborov zelo povečalo, saj so jih ustanavljali skoraj v vsakem kraju. Pozneje pa se je do začetka devetdesetih let število zborov manjšalo, hkrati pa se je dvigala izvedbena raven in izobrazbena struktura zborovodij. K temu sta pripomogli tudi tekmovanji v Zagorju ob Savi za otroške in mladinske zборе ter tekmovanje Naša pesem v Mariboru za odrasle zборе. (JSKD 2013; Jagodic v Breskvar 2008)

V okviru JSKD se spodbuja in spremlja množično udejstvovanje v zborovskem petju, vrednoti dosežke zborov in pripravlja izobraževalne programe. Omogočeno je tudi strokovno spremljanje nastopov na treh ravneh: na območni ravni se lahko predstavi vsak zbor, na regijski je zaželen čim bolj raznolik in izviren spored, na državni in mednarodni ravni pa se teži k mednarodni primerljivosti rezultatov. (JSKD 2013)

7.2.2 Inštrumentalna ljubiteljska glasba, kitarski in mandolinski orkestri

JSKD spodbuja ljubiteljsko ukvarjanje z inštrumentalno glasbo za vse generacije glasbenikov. Sem spadajo: ljubiteljski pihalni orkestri, tamburaške in mandolinske skupine, plesni orkestri, big band zasedbe, rock skupine in citrarji. Vse leto so organizirane delavnice, seminarji, simpoziji, šole za mlade glasbenike, poletni tabori, letna srečanja ter mednarodna in slovenska tekmovanja različnih težavnostnih stopenj. (JSKD 2013)

Kitarski orkestri so v Sloveniji sorazmerno nova oblika orkestrske zasedbe. Edini kitarski orkester z daljšim stažem delovanja (52 let) je Kitarski orkester Ljudmila Rusa, ki je do leta 2008 deloval v okviru Glasbene šole Franca Šturma. Prav ta orkester je postal podlaga za kasnejše spodbujanje ustanavljanja kitarskih orkestrov po večini javnih glasbenih šol v Sloveniji. Danes so kitarski orkestri tudi uradno del učnega programa za pouk kitare v javnih glasbenih šolah. Od leta 2007 deluje kitarski orkester tudi na Akademiji za glasbo Univerze v Ljubljani. Vsaki dve leti se kitarski orkestri predstavijo na Srečanju kitarskih orkestrov in ansamblov Slovenije, ki ga organizirata Glasbena šola »Risto Savin« Žalec in Zveza slovenskih glasbenih šol, srečanje pa snema tudi ekipa RTV Slovenija. Na srečanju leta 2013 se je predstavilo 15 kitarskih orkestrov glasbenih šol in en orkester Akademije za glasbo Univerze v Ljubljani.

Mandolino se pri nas pogosto zamenjuje s tamburico, ki ima v slovenski ljudski glasbi dolgo tradicijo, še posebej v južnem in vzhodnem delu države. V resnici gre za dva popolnoma različna inštrumenta, čeprav obe spadata v družino brenkal. Mandolina je bolj prepoznavna v nekaterih drugih evropskih državah, kjer je v ljudski in umetni glasbi prisotna že nekaj stoletij (Španija, Francija, Italija, Hrvaška, Nemčija), na Japonskem in v Združenih državah Amerike pa je postala precej razširjena v 20. stoletju. V prej omenjenih državah gojijo mandolinsko glasbo predvsem v obliki mandolinskih orkestrov, za katere mnogi priznani skladatelji pišejo t.i. resno klasično glasbo. Pri nas lahko mandolino slišimo v glavnem kot spremljevalni inštrument v raznih etno, rock, pop in bluegrass zasedbah, v orkestrski obliki pa ni zelo pogosta. Po meni znanih podatkih sta v Sloveniji le dve večji zasedbi, ki ju večinsko sestavljajo mandoline. To sta Orkester mandolina Ljubljana in manj poznana Mandolinska skupina Amos.

Mandolinski in kitarski orkestri se lahko včlanijo v mednarodno organizacijo *Evropsko združenje kitarskih in mandolinskih orkestrov* oz. EGMA (The European Guitar and Mandolin Association), ki je krovna organizacija kitarskih in mandolinskih federacij v Evropi. Združenje je sestavljeno iz 16 evropskih narodov, trudi pa se vzdrževati prijateljske odnose tudi s partnerskimi organizacijami na Bližnjem vzhodu, v Amerikah in Avstraliji ter z državami vzhodne Evrope. Cilji združenja so: glasbeno povezovanje različnih narodov, mednarodne izmenjave, organiziranje izobraževanj, ustvarjanje socialnega kapitala in mednarodne izmenjave informacij s področja mandolinskih in kitarskih orkestrov in tovrstne glasbe. (EGMA 2013)

7.2.3 Pihalni orkestri

Najstarejša godba v Sloveniji je Godbeno društvo rudarjev Idrija, ki je bilo ustanovljeno pred dobrimi 350 leti. O godbeništvu je pisal že Janez Vajkard Valvasor v knjigi *Slava vojvodine Kranjske*. Godbe so sprva nastajale pod vodstvom tujih glasbenikov, predvsem industrijskih delavcev iz Avstro-Ogrske, ki so tudi poučevali vse inštrumente. Kasneje so začeli njihovo vlogo prevzemati Slovenci, ki so ustvarili slovenske skladbe in tradicijo, ki traja še danes. (Leskovic v Breskvar 2008)

Godbe imajo osrednjo vlogo v glasbenem življenju številnih krajev, saj sodelujejo skoraj pri vseh pomembnejših prireditvah posameznega kraja. Imajo tudi mnogo pozitivnih funkcij, med

katere spada splošna in glasbena vzgoja, kajti godbe nudijo možnost glasbenega izobraževanja, omogočajo stike in krepijo medčloveške odnose med generacijami in različnimi socialnimi skupinami. Najzahtevnejša vloga godb je predstavitev na koncertnih odrih, kjer slovenske godbe dosegajo visoko kakovostno raven. (Hartman v Breskavar 2008)

Danes v Sloveniji deluje več kot 150 amaterskih godb in pihalnih orkestrov z več kot 7.000 člani. Mnogi izmed njih spadajo po kvaliteti v svetovni vrh, kar dokazujejo tudi z dosežki na mednarodnih in svetovnih tekmovanjih pihalnih orkestrov. Imamo tudi dva profesionalna pihalna orkestra, in sicer Pihalni orkester slovenske policije in Pihalni orkester slovenske vojske. Neprofesionalne godbe oz. pihalni orkestri so, tako kot vsa ostala društva, del krovne organizacije JSKD. Poleg JSKD pa za godbe skrbi tudi Zveza slovenskih godb (v nadaljevanju ZSG), ki spodbuja in izobražuje glasbenike. (Leskovic v Breskvar 2008)

ZSG je reprezentativna stanovska organizacija, ki v Sloveniji in zamejstvu pokriva delovanje slovenskih godb in delno tudi drugih glasbenih skupin. V ZSG so združene slovenske godbe, bobnarske, mažoretne in druge glasbene skupine, ki skupaj štejejo 106 članov (skupin, ne posameznikov). Tudi pred ustanovitvijo ZSG kot samostojne zveze društev v letu 1997 so bile slovenske godbe povezane v svojem združenju (v okviru ZKDS oz. njenih predhodnic). ZSG si prizadeva za dvig kakovosti in pospešitev razvoja godb, mažoretnih, bobnarskih in drugih glasbenih skupin v Sloveniji in zamejstvu, povezuje se z mednarodnimi glasbenimi zvezami in drugimi sorodnimi organizacijami, skrbi za izobraževanje glasbenikov in dirigentov, spodbuja razvoj slovenskega godbenega izročila, organizira tekmovanja godb vseh kakovostnih ravni, pridobiva nove skladbe in drugo gradivo, izdaja publikacije, skrbi za predstavljanje in popularizacijo slovenskega godbeništva, dokumentira dejavnosti slovenskih godb ter zastopa slovensko godbeništvo v dialogu z oblastnimi, šolskimi in drugimi strukturami v Sloveniji. (Zveza slovenskih godb 2013)

7.2.4 Predstavitev šestih društev

V raziskavo sem vključila po dve društvi, ki predstavljata posamezne prej opisane skupine. Prvo skupino, torej zborovsko oz. vokalno glasbeno društvo, predstavljata Vokalna skupina Perpetuum Jazzile in Komorni zbor Ave. Druga skupina je sestavljena iz dveh inštrumentalnih brenkalskih društev, in sicer sta to Orkester mandolina Ljubljana in Kitarski orkester Ljudmila Rusa. V tretjo skupino spadata dva pihalna orkestra oz. godbi. To sta

Pihalni orkester Krka in Kulturno-umetniško društvo Ribniški pihalni orkester. Vsako od teh društev bom v naslednjih podpoglavjih podrobneje predstavila.

Ker pa sem društva izbirala tudi na podlagi lastnega predvidevanja glede načina njihovega financiranja, jih bom razvrstila tudi glede na to področje. Dve društvi, ki pridobivata večji del sredstev od sponzorjev iz domače občine, sta Pihalni orkester Krka in Kulturno-umetniško društvo Ribniški pihalni orkester. Društvi, ki pridobita velik del sredstev iz državnih ali občinskih razpisov, sta Orkester mandolina Ljubljana in Komorni zbor Ave. Društvi, ki pa sta finančno odvisni od trga in zasebnikov oz. od lastne dejavnosti, sta Kitarski orkester Ljudmila Rusa in Vokalna skupina Perpetuum Jazzile. Podatke o načinu financiranja sem preverila z raziskavo.

7.2.4.1 Vokalna skupina Perpetuum Jazzile

Vokalna skupina Perpetuum Jazzile je ena izmed komercialno najuspešnejših slovenskih ljubiteljskih vokalnih skupin, za katero lahko trdim, da po kvaliteti in obsegu delovanja meji že na profesionalni zbor. Ustanovljena je bila leta 1983, takrat z imenom Gaudeamus, pod vodstvom Marka Tirana. Februarja 2010 je priznani švedski glasbeni pedagog, vokalist, komponist in dirigent Peder Karlsson umetniško vodenje zasedbe prevzel od Tomaža Kozlevčarja, ki je glasbeno plat skupine vodil zadnje desetletje. (Mikuš 2011; Perpetuum Jazzile 2013)

Trenutno ima skupina okoli 60 članov, čeprav se številka vsako leto povečuje. Sestavljajo jo pevci, ki so razdeljeni na zborovske glasove, in sicer: soprani, alti, tenorji in basi. Posebnost v skupini je pevec, ki izvaja »beatbox«, kar pomeni vokalno izvajanje ritmov, udarcev bobnov in drugih glasbenih zvokov zgolj z uporabo ust, ustnic, jezika in glasu. Zasedba je postala mednarodno prepoznavna leta 2009 s priredbo skladbe Africa, ki jo v originalu izvaja glasbena skupina Toto. Posnetek te skladbe je največkrat gledani slovenski posnetek na portalu YouTube in ima že več kot sedemnajst milijonov ogledov. Skupina je leta 2010 za prej omenjen uspeh s skladbo Africa prejela nagrado Viktor za posebne dosežke. Leta 2010 je imela skupina kar 74 nastopov doma in v tujini. Posnetek je pripomogel tudi k preboju na tuje trge, saj je skupina v letu 2011 dobila dve ponudbi pomembnih koncertnih agencij iz Nemčije in Združenih držav Amerike (v nadaljevanju ZDA). V letu 2012 je imela skupina dve veliki turneji po Evropi in ZDA. V letu 2013 so z dvema razprodanima koncertoma v športni

dvorani Stožice v Ljubljani dosegli uspeh, ki ga lahko štejemo med najpomembnejše dosežke ljubiteljske zborovske dejavnosti. Do sedaj je skupina izdala sedem zgoščenk. (Mikuš 2011; Perpetuum Jazzile 2013)

7.2.4.2 Komorni zbor Ave

Komorni zbor Ave je eden najbolj prepoznavnih pevskih sestavov v Sloveniji in Evropi. Ustanovljen je bil leta 1984 v župniji Ljubljana-Vič kot Vokalna skupina Ave. Pod umetniškim vodstvom ustanovitelja Andraža Hauptmana je skupina postala širše prepoznavna in s kakovostnim poustvarjanjem raznolike zborovske glasbe uspela doma in v tujini. Obenem se je razširila v komorni zbor, v katerem prepevajo pevci iz vse Slovenije in zamejstva. Trenutno ima zbor 32 članov, ki so razdeljeni na glavne zborovske glasove: sopran, alt, tenor in bas. (Komorni zbor Ave 2013)

Zbor je uspešno sodeloval na številnih državnih in mednarodnih tekmovanjih in festivalih ter koncertiral v Sloveniji in na turnejah po Evropi, Afriki, Severni in Južni Ameriki. Za svoje nastope je prejel veliko število nagrad in priznanj. Zadnje mednarodno priznanje je prejel kot finalist prestižnega zborovskega tekmovanja za Veliko nagrado Evrope 2010 v Varni v Bolgariji. Komorni zbor Ave je dobitnik nagrade mesta Ljubljane (1994), Nagrade Prešernovega sklada (1994), Plakete mesta Ljubljane (2000) in Srebrnega priznanja Zveze kulturnih društev Ljubljana (2002). (Komorni zbor Ave 2013)

Zbor je sodeloval na več mednarodnih seminarjih zborovske glasbe in mednarodnem tekmovanju za mlade zborovske dirigente. Sodeloval je z uglednimi dirigenti iz Slovenije in tujine ter posnel več kaset in zgoščenk z različno zborovsko tematiko. Zbor so do sedaj umetniško vodili akademski glasbeniki Andraž Hauptman, Branka Potočnik Krajnik in Jerica Gregorc Bukovec. (Komorni zbor Ave 2013)

7.2.4.3 Orkester Mandolina Ljubljana

Orkester Mandolina Ljubljana je bil prvotno manjša mandolinska skupina, ki jo je leta 1974 pod okriljem Zveze borcev NOV ustanovil Slavko Kokalj. Število članov je z leti naraščalo in trenutno jih ima orkester okoli 30. Orkester je z leti številčno rasel in se preoblikoval po zgledu resnejših mandolinskih orkestrov iz tujine. Orkester je sestavljen iz šestih sekcij, ki so:

1. mandoline, 2. mandoline, mandole, mandolončelo, kitare in kontrabasi. Zadnja leta so v orkestru vedno bolj prisotna tudi tolkala. (Orkester mandolina Ljubljana 2013)

Prva leta je zasedbo vodil ustanovitelj Slavko Kokalj, kasneje pa profesionalni dirigenti. Do danes se jih je zvrstilo pet: Slavica Drev, Milan Kontarček, Tine Golež, Dušan Nedović in Andrej Zupan, profesor klarineta na Konservatoriju za glasbo in balet v Ljubljani ter na Akademiji za glasbo v Ljubljani – orkestru dirigira od leta 2003. Med največje dosežke orkestra spadajo številna in zaporedna zlata priznanja in nagrade s Srečanj tamburašev in mandolinistov Slovenije, zmage na treh mednarodnih mandolinskih tekmovanjih ter udeležba na pomembnih mednarodnih mandolinskih festivalih po celi Evropi. Orkester je do sedaj izdal tri zgoščenke, za RTV Slovenija pa posnel tri videospote in celovečerni koncert. Vsako leto se predstavi z dvema premiernima koncertoma v Ljubljani in številnimi nastopi na prireditvah ter samostojnimi koncerti v Sloveniji in tujini. Kot solisti so z orkestrom sodelovali številni priznani glasbeniki iz sveta klasične in zabavne glasbe, orkester sam pa je bil povabljen k snemanju zgoščenk z nekaterimi izmed njih. Od leta 1999 dalje člani orkestra občasno sodelujejo tudi z orkestroma Slovenske filharmonije ter Opere in baleta v Ljubljani. V letu 2014 je orkester praznoval svojo 40. obletnico delovanja. (Orkester mandolina Ljubljana 2013)

7.2.4.4 Kitarski orkester Ljudmila Rusa

Kitarski orkester Ljudmila Rusa je leta 1963 v okviru Glasbene šole Franca Šturma v Ljubljani ustanovil znani kitarski pedagog Ljudmil Rus, ki ga vodi še danes. Orkester, v katerem se je v vseh letih obstoja izmenjalo skoraj 100 različnih kitaristov, je eden najstarejših sestavov te vrste na svetu. Trenutno ga sestavlja od 10 do 15 kitaristov, ki so pod vodstvom svojega mentorja doživeli veliko odmevnih umetniških dogodkov. Prvim nastopom so sledili številni javni nastopi, snemanja na radiju, v glasbenih studiih in na televiziji ter gostovanja doma in v tujini. Orkester je uspešno sodeloval na več mednarodnih tekmovanjih v Italiji. S kitarskim orkestrom so sodelovali in še sodelujejo že priznani uveljavljeni glasbeniki in plesalci. Iz kitarskega orkestra pa so izšli tudi številni kitarski pedagogi in koncertanti. V letu 2013 je orkester praznoval svojo 50. obletnico obstoja in delovanja. (Kitarski orkester Ljudmila Rusa 2013)

Ljudmil Rus, ustanovitelj in dirigent kitarskega orkestra, je skoraj 50 let poučeval kitaro na Glasbeni šoli Franca Šturma. S svojim strokovnim znanjem in pedagoškimi izkušnjami je vzgojil veliko kitaristov, uveljavljenih doma in v tujini. Poleg svojega rednega dela je Ljudmil Rus velik del življenja posvetil kitarskemu orkestru, za katerega je samostojno prirejal skladbe različnih avtorjev iz sveta klasične, zabavne in ljudske glasbe. Poleg priredb pa je tudi sam ustvaril več avtorskih del za orkester. Ljudmil Rus je leta 2011 prejel nagrado Republike Slovenije za življenjsko delo na področju glasbenega šolstva, leta 2015 pa zlato priznanje JSKD. Leta 2010 je izdal knjigo z naslovom *Njeno veličanstvo kitara in njeni podaniki*, ki je prvo tovrstno delo v slovenskem jeziku. (Kitarski orkester Ljudmila Rusa 2013)

7.2.4.5 Pihalni orkester Krka

Pihalni orkester Krka je bil ustanovljen leta 1957 z imenom Pihalna godba Straža. Godba je pod tem imenom delovala deset let in je ob ustanovitvi štela 25 članov. Prvi dirigent orkestra je bil Ladislav Leško, ki je člane tudi glasbeno izobraževal, saj jih večina ni imela ustrezne glasbene izobrazbe. Njegovo delo je kasneje nadaljeval dirigent Milan Posavec. Leta 1967 je pokroviteljstvo prevzelo podjetje Novoles, ki je bilo sponzor godbe petindvajset let. Leta 1990 je dirigentsko vlogo orkestra prevzel Miro Saje, ki je s svojim profesionalnim znanjem orkestru omogočil hitrejšo glasbeno rast. Orkester je začel igrati zahtevnejše skladbe, udeleževati pa se je začel tudi tekmovanj doma in v tujini. Leta 1994 so mesto glavnega sponzorja prevzela Krka Zdravilišča, osem let kasneje pa podjetje Krka, d.d., iz Novega mesta. Po njem je orkester tudi dobil svoje novo ime. V novembru 2012 je Pihalni orkester Krka praznoval 55. obletnico obstoja. Orkester trenutno šteje 64 aktivnih članov, od leta 2007 pa ga vodi dirigent Matevž Novak. Od leta 1995 do danes je orkester prejel pet prvih nagrad na Slovenskih državnih tekmovanjih pihalnih orkestrov ter pet prvih nagrad na mednarodnih in svetovnih tekmovanjih pihalnih orkestrov. (Pihalni orkester Krka 2013)

Pihalni orkester sestavlja skupina amaterskih glasbenikov, ki so razdeljeni na štiri večje skupine inštrumentov, ti pa se naprej delijo na manjše sekcije. Tako skupino pihal sestavljajo sekcije: pikolo flavte, prve flavte, druge flavte, oboe, fagoti, prvi klarineti, drugi klarineti, tretji klarineti, bas klarineti, alt saksofoni, tenor saksofoni in bariton saksofoni. Trobila so sestavljena iz sekcij trobent, rogov, pozavn, baritonov in tub. Samostojni sekciji pa sta klaviature in tolkala. (Pihalni orkester Krka 2013)

Orkester izvaja skladbe klasičnega in sodobnega repertoarja, ki so pisane za pihalne orkestre. Poleg tega, da se orkester trudi publiki predstaviti in približati vedno nove skladbe, skrbi tudi za glasbeno izobraževanje mladih z glasbenimi uricami za osnovnošolce in srednješolce. Orkester je večkrat sodeloval z nekaterimi vodilnimi slovenskimi in tujimi glasbeniki. (Pihalni orkester Krka 2013)

7.2.4.6 Kulturno-umetniško društvo Ribniški pihalni orkester

Ribniški pihalni orkester je kulturno-umetniško društvo, ki je najstarejše še delujoče društvo v občini Ribnica. Zаметki godbe segajo v začetek 20. stoletja, uradno pa je godbo ustanovil Milo Juvanc leta 1926. V orkestru je takrat sodeloval tudi glasbenik in dirigent Bojan Adamič. Najuspešnejše obdobje orkestra oz. takratne godbe je bilo od leta 1930 do 1941, saj je spadala med takratne najboljše podeželske godbe. Od leta 1934 do začetka 2. svetovne vojne je delovala pod vodstvom znanega tigrovca Antona Majnika. Po vojni je delovanje godbe prešlo pod okrilje Gasilskega društva Ribnica. Godba je v začetku 70. let za nekaj časa zamrla, ponovno pa oživila v letu 1975, ko je strokovno vodenje godbe prevzel upokojeni glasbenik vojaškega orkestra Ladislav Moka, včlanjevati pa so se začeli mladi šolani glasbeniki. Funkcijo dirigenta so opravljali še Bojan Oražem, Igor Kovačič, Matevž Novak in Matjaž Jevšnikar. Orkester trenutno vodi dirigent Jernej Šmalc, sicer akademski glasbenik in profesor klarineta. (KUD Ribniški pihalni orkester 2013)

Godba se je po letu 1975 vse bolj povezovala s takratnimi podjetji in se oddaljevala od gasilskega pokroviteljstva. Leta 1978 so člani godbe registrirali samostojno društvo pod imenom Ribniška godba na pihala, leta 1997 pa se je preimenovala v Ribniško pihalno godbo. Leta 2005 je dobila zdajšnji naziv Kulturno-umetniško društvo Ribniški pihalni orkester in tako nadaljevala tradicijo najstarejšega društva v občini. Število članov Ribniškega pihalnega orkestra se giblje od 35 do 40 aktivnih članov, tako da orkester spada med manjše pihalne orkestre. Orkester sestavljajo posamezne sekcije: pikolo flavta, flavta, klarinet, saksofon, trobenta, tenor, bariton, pozavna, bas in tolkala. Zanimiv je podatek, da se je v zadnjih tridesetih letih sestava članstva spremenila tako, da je naraslo število članic, in sicer od nič pa na skoraj 30 % celotnega števila, v določenem obdobju pa so članice dosegale skoraj 50 % deleža skupnega članstva. (KUD Ribniški pihalni orkester 2013)

Orkester sodeluje na občinskih prireditvah in se udeležuje različnih priložnostnih srečanj s sorodnimi društvi, prejel je tudi vsa najvišja občinska priznanja in večkrat gostoval v Italiji. Orkester predstavi svoje resno delo na najmanj dveh samostojnih tradicionalnih koncertih, in sicer na poletnem v mesecu juniju in na letnem koncertu v začetku meseca decembra. Ribniški pihalni orkester sodeluje tudi s skupino mažoret iz Društva mažoret in plesalcev Ribnica. Posebno mesto v medsebojnih stikih ima sodelovanje z gasilskimi društvi, turističnim društvom Ribnica in Sodražica, s pevskimi društvi in skupinami iz ožjega okolja, pa tudi z že uveljavljenimi slovenskimi glasbeniki. (KUD Ribniški pihalni orkester 2013)

V tem poglavju sem podrobneje predstavila vsako od šestih društev, ki sem jih vključila v glavno raziskavo te naloge. V nadaljevanju pa sledi obdelava odgovorov, ki sem jih pridobila z opravljenimi intervjuji s šestimi predstavniki prej predstavljenih kulturno-umetniških glasbenih društev.

8 REZULTATI

Osnovni podatki o intervjuvancih so predstavljeni v Tabeli 8.1., podrobnejša obdelava odgovorov pa sledi v nadaljevanju.

Tabela 8.1: Osnovni podatki o društvih in predstavnikih društev, ki so sodelovali v intervjuju

Naziv KUD	Leto ustanovitve	Št. aktivnih članov	Funkcija predstavnika v KUD
KUD Vokalna skupina Perpetuum Jazzile	1983	50	Menedžer društva
KUD Komorni zbor Ave	1984	32	Predsednik društva
KUD Stadion, Orkester mandolina Ljubljana	1974	30	Programski vodja
KUD Kitarski orkester Ljudmila Rusa	2008	16	Predsednica društva
KUD Pihalni orkester Krka	1957	65	Predsednica društva
KUD Ribniški pihalni orkester	1926	46	Predsednik društva

Vir: Lastni vir – Intervju.

Rezultate raziskave sem obdelala s pomočjo metode kontrasta, saj si je šest društev različnih po številu članov, po načinu delovanja, po načinu pridobivanja sredstev ter po načinu ustvarjanja in predstavljanja svoje dejavnosti v javnosti.

Svetovna gospodarska in finančna kriza, ki je nastopila v letu 2008, je zaznamovala tudi Slovenijo. Z intervjujem sem preverila, ali so tudi kulturno-umetniška društva zaznala tovrsten vpliv na njihovo dejavnost. Po pričakovanjih so prav vsa društva potrdila negativen vpliv. Še najmanj neposrednega negativnega vpliva na njihovo dejavnost (povpraševanje po njihovih koncertih in njihovi glasbi) beležijo v vokalni skupini Perpetuum Jazzile, je pa čutiti negativen vpliv na člane društva. Kar nekaj članov je izgubilo službe in prenehalo sodelovati v društvu, tako da se vpliv krize na vokalno skupino kaže predvsem na področju človeških virov. V komornem zboru Ave so po drugi strani pri naročnikih koncertov opazili zmanjšanje želje po plačilu honorarjev za koncerte. Na Orkester mandolina Ljubljana vpliva kriza na področju financiranja s strani države oz. državnih in lokalnih institucij (JSKD, MOL), je pa ostal delež obiskovalcev koncertov ves čas približno enak in podobno je tudi s številom naročenih koncertov za znane naročnike. Kitarški orkester Ljudmila Rusa čuti vpliv krize predvsem s težavnim pridobivanjem donatorjev in sponzorjev, upadlo je tudi število naročil za plačane nastope. Podobno kot ostala v raziskavo vključena društva tudi Pihalni orkester Krka občuti vpliv svetovne gospodarske krize, predvsem na področju financiranja projektov prek razpisov in pozivov Ministrstva za kulturo, JSKD in občine, v kateri deluje. Proračun za instrumentalne dejavnosti je v primerjavi z drugimi dejavnostmi precej manjši, vsako društvo pa zaradi omejitve sredstev dobi le njihov majhen delež, čeprav vsi delajo kvalitetno in je vsako leto izjemno veliko kreativnih projektov, ki bi si, po njihovem mnenju, zaslužili večjo podporo. Nekaj problemov na področju financiranja je društvo imelo zaradi več kot šestmesečnega čakanja na nakazilo sredstev, ki so jih uspešno pridobili na razpisu. Pihalni orkester Krka ima sicer močno generalno pokroviteljico, farmacevtsko podjetje Krka, d.d., Novo mesto, ki mu omogoča redno delovanje. V Ribniškem pihalnem orkestru občutijo vpliv krize v tem, da se finančna sredstva ne povečujejo, ampak stagnirajo. Vseskozi se »borijo« za preživetja društva, kljub temu pa jim je v letu 2011, ko so praznovali 85. obletnico obstoja, s široko zastavljeno akcijo pri različnih podjetjih uspelo zbrati sredstva za nakup novih uniform.

V nalogi poskušam dokazati hipotezo, da zmanjševanje sredstev zaradi gospodarske krize negativno vpliva tudi na samo delovanje kulturnih društvenih dejavnosti, predvsem v tistem

delu, ki je vezan na sredstva, ki jih društva pridobivajo iz lastne dejavnosti ali od nastopov za razne komercialne naročnike. V intervjujih, ki sem jih opravila s predstavniki šestih društev, so se z mojo hipotezo strinjali večinoma vsi. Menedžer Vokalne skupine Perpetuum Jazzile ugotavlja, da je učinek posreden, saj:

/.../ zmanjševanje sredstev pomeni manj možnosti vlaganja v osnovno dejavnost društva. Ne moreš plačevati dirigenta, nimaš denarja za nakup inštrumentov, ki jih potrebuješ za vadbo, poveča se najemnina za prostor ali celo izgubiš prostor za vaje ipd. Vse to vpliva na osiromašenje programa, kar pomeni, da so umetniški presežki manj pogosti. Bolj ambiciozni in talentirani glasbeniki razmišljajo o tem, da bi zapustili ali zamenjali društvo. Posledica je slabši kader in slabša kakovost.

Podobno ugotavljajo tudi predstavniki ostalih društev. Predsednica Kitarskega orkestra Ljudmila Rusa opaža, da »komercialni naročniki ne namenjajo več toliko denarja za kulturno popestritev dogodkov, ki jih organizirajo, ali pa so sredstva, v primerjavi z leti pred gospodarsko krizo, bistveno zmanjšali«. Zato je »na tak način delovanje kulturnih društev slabše, saj zaradi pomanjkanja naročil in s tem finančnih sredstev ni možen razvoj dejavnosti«. V Pihalnem orkestru Krka menijo, da društva zaradi gospodarske krize težje pridobivajo sredstva na lokalni in državni ravni, hkrati pa se naročniki raje odločijo za cenejše možnosti kot za najem celotnega kulturnega društva, ki zahteva več logistike in sredstev. Za razliko od ostalih društev pa v Orkestru mandolina Ljubljana ne zaznavajo vpliva zmanjševanja sredstev na njihovo dejavnost, vsaj ne neposredno. Predsednik društva pravi, da je to lahko:

/.../ posledica dejstva, da v zadnjem času Orkester mandolina Ljubljana dobro in vedno bolje deluje. Da je vedno bolj prepoznaven in zato tako pri obiskovalcih kot naročnikih koncertov (organizatorjih festivalov, dogodkov, seminarjev, srečanj op. avt.) vedno bolj zaželen. Tako so sicer prisotna letna nihanja, vendar je v splošnem, tudi od leta 2008, zaznati porast povpraševanja po našem orkestru, prav tako pa se obisk, zopet z nihanji, konstantno povečuje ali vsaj ohranja. Je pa res, da je potrebno zaradi tega opravljati določene aktivnosti, kot npr. ohranjanje cen vstopnic, kljub rasti vseh drugih stroškov, prav tako pa se za znane naročnike cene v tem obdobju »raje« ne povečujejo.

Ker so uradni statistični podatki o prihodkih in odhodkih kulturno-umetniških društev dostopni samo do leta 2012 in iz teh podatkov ni razviden upad prihodkov kulturno-umetniških društev, prav tako pa se je vsako leto tudi povečevalo število novoustanovljenih društev, me je v intervjuju zanimalo, kako bi predstavniki šestih društev komentirali to

statistiko na podlagi podatkov o prihodkih in odhodkih njihovih društev. V Kitarskem orkestru Ljudmila Rusa so prihodki društva stagnirali do leta 2012, po letu 2012 pa občutno padli. Podobno je tudi v Ribniškem pihalnem orkestru, kjer prihodki v glavnem stagnirajo. Prihodki Pihalnega orkestra Krka pa so se v zadnjih letih povečali, hkrati pa so se povečali tudi odhodki, saj se zvišujejo cene inštrumentov in ostalih nujnih dobrin, ki jih za svoje delovanje potrebujejo, zato bistvenega povišanja sredstev ne občutijo. Vokalna skupina Perpetuum Jazzile ima posebno situacijo, saj je v obdobju zadnjih desetih let dosegala nenehno rast prihodkov. Menedžer pravi:

To nam je uspelo na račun razvoja naše glasbe in pristopa do nje, povečevanja lastne atraktivnosti in prepoznavnosti v javnosti, z veliko nastopi ... S krepitvijo naše dejavnosti, tako glede kakovosti kot obsega prihodkov, ki so v 95 % povezani s številom naših koncertov, smo dosegli rast. Statistika povečevanja društev (iz uradnih statističnih podatkov, op. avt.) pa je verjetno povezana tudi z ekonomskimi kazalci in z lahkim postopkom ustanavljanja društva, s katerim prideš do oblike, kjer lahko opravljaš tudi neko gospodarsko dejavnost. Torej lahko npr. zapreš svoj d.o.o. in ustanoviš društvo. Tudi stroški so manjši, davčna politika za društvo je ugodnejša itd.

Podobno meni tudi predsednik Orkestra mandolina Ljubljana, ki ravno tako opaža povečanje sredstev v orkestru in jih pripisuje predvsem dobremu in trdemu delu orkestra in posameznih članov društva. O delovanju društev in o uradni statistiki pa meni:

Društvo, ki dela dobro in ki ima dobro in zanimivo vsebino in program in ki to zna dobro predstaviti, bo uspešno, sicer ne. Morda je danes, v primerjavi s preteklim časom, res potrebno postoriti več, tako na kvaliteti kot prepoznavnosti, hkrati pa so »pravila igre« v splošnem znana vsem. So pa nihanja v nekem opazovanem društvu skozi čas povsem naraven in logičen pojav, saj so lahko posledica številnih dejavnikov, ki so v svojem bistvu enaka dogajanjem v podjetjih. Za razliko od podjetij, kjer je faktorjev več in so morda bolj enakomerno razporejeni, pa prav pri društvih »kader« igra še odločilnejšo vlogo. Ker je specifična društva taka, da sta članstvo in udejstvovanje praviloma brezplačna in prostovoljna, je tudi prehajanje v in iz društva logično več in so posledica različnih dejavnikov, ki jih v podjetjih ni. Pravilno in dobro organizirano društvo bo hkrati s tem imelo manj problemov kot tista, ki na tem področju »šepajo«, kar je sicer že bližje podjetjem. Novoustanovljena društva pa kot novi igralci vstopajo na prizorišče s povsem enakim izhodiščem, kot omenjeno zgoraj: če bodo delala dobro in kvalitetno, bodo kmalu prepoznavna, kar se bo seveda poznalo tudi na financah – tudi javnih – sicer ne. Zaradi anomalij, ki jih dopušča in omogoča slovenska zakonodaja (ZGD-1, ZDru-1, op. a.), je

ustanavljanje vedno večjega števila društev sicer povsem logično že s tega vidika, saj lahko prinese taka organizacijska pravna oblika določene nezanemarljive prednosti, ne glede na dejanski oz. zapisani namen ustanovitve. Taka društva pa na javnih razpisih morda niti ne bodo uspešna, zato pa bodo koristila druge ugodnosti, ki so tej organizacijski obliki omogočene.

Predsednik društva Komorni zbor Ave sicer ni komentiral prihodkov in odhodkov svojega društva, je pa na kratko komentiral ustanavljanje novih društev. »Ljubiteljska kultura v najširšem smislu povezuje ljudi različnih interesov. Kar je dokaz, da se vsak lahko najde v takem društvu, ki ustreza njegovemu lastnemu osebnemu umetniškemu izražanju.«

Sredstva, ki jih kulturno-umetniška društva pridobivajo, sem v magistrski nalogi razdelila na direktna in indirektna, kar je podrobneje razloženo že v predhodnih poglavjih. Zanimalo me je, iz katerih od navedenih sredstev se društva, ki so sodelovala v intervjuju, financirajo, prav tako pa me je zanimalo, kakšen je delež posameznih virov sredstev glede na celotno financiranje društva. Vokalna skupina Perpetuum Jazzile pridobi glavnino sredstev iz indirektnih virov. Iz javnega denarja pridobijo morda 1 % sredstev. Zaradi krepitve dejavnosti skozi leta so se jim javna sredstva vseskozi zmanjševala. Pred leti so sprejeli strateško odločitev, da postanejo neodvisni od javnega denarja, saj jim ta ni predstavljal zadostnih sredstev, ki bi jih potrebovali za nivo dejavnosti, ki so jo želeli vzpostaviti. Vedno bolj so se opirali na lastno dejavnost, npr. na koncerte, prodajo zgoščenk, majic ipd. Sponzorji in donatorji so Vokalni skupini Perpetuum Jazzile vedno pomenili manjši del pridobljenih sredstev. V letih, ko so se usmerjali v boljši program, je bilo bistveno več dela z organiziranjem koncertov in s pridobivanjem naročnikov za namen same dejavnosti, ne zgolj zaradi financ kot takih. Kot pravi menedžer Vokalne skupine Perpetuum Jazzile: »Največjo pomembnost bi dal usmeritvi k trženju lastne dejavnosti, če želi društvo neko rast in kvaliteto, ki presega funkcijo društva v smislu prostočasne dejavnosti. V zadnjih letih so podjetja ugasnila in so prenehala s podporo raznih civilnih sfer, kar zelo vpliva tudi na sponzorstva in donatorstva ter njihovo zmanjševanje.« Podobno, le malo manj ekstremno, je tudi v Komornem zboru Ave in v Orkestru mandolina Ljubljana. Komorni zbor Ave trenutno pridobi 30 % sredstev iz direktnih virov (npr. razpisi JSKD), 70 % sredstev pa pridobijo indirektno oz. iz lastne dejavnosti oz. kot pravi predsednik društva: »Država preko Javnega sklada za kulturne dejavnosti le delno podpira naše delovanje.« V Orkestru mandolina Ljubljana je delež pridobljenih sredstev približno 4:1 v korist indirektnih sredstev. Programski vodja pojasni:

Članarin nimamo, prav tako je delež sponzorstev in donatorstev zanemarljiv oziroma le občasen. Sam bi sicer zadnji dve postavki uvrstil pod posredna sredstva, sploh če niso dana s strani državnih organizacij, npr. državnih podjetij ali celo občine in države – za slednje ne vem, ali je pravno sploh mogoče – in sploh sponzorstev, saj gre v prvi vrsti za obojestransko izmenjavo nekih koristi, kar bolj sodi v drugo kategorijo. V vsakem primeru so med neposrednimi sredstvi najvišja sredstva JSKD in MOL, slednji v materialni obliki, za prostore, med posrednimi pa lastni koncerti in prihodki od prodaje vstopnic na teh koncertih, predvsem pa plačani koncerti za znane naročnike. Prav s slednjimi se financira pretežni del dejavnosti v društvu, saj so prihodki od lastnih koncertov običajno ravno zadostni za kritje s temi dogodki povezanih stroškov.

Tudi Kitarski orkester Ljudmila Rusa se je do leta 2014 v celoti financiral iz indirektnih sredstev oz. preko komercialnih naročnikov. Od leta 2014 naprej pa se financira le z direktnimi sredstvi – razpisi države in občine, JSKD, ZKDL. Po drugi strani pa ima Pihalni orkester Krka ravno obratno situacijo, saj se financirajo predvsem z direktnimi viri. Približno 80 % vseh prihodkov dobijo iz naslova razpisov, sponzorstev in donacij, ostalih 20 % pa je indirektnih sredstev. Tudi Ribniški pihalni orkester se v večini financira iz direktnih virov sredstev. Predstavili so mi podatke o pridobljenih sredstvih za leto 2013, ki so skupaj znašali 12.165 EUR. Od tega je bila večina sredstev (86,02 %) pridobljenih iz direktnih virov, in sicer: 5,95 % od Ministrstva za kulturo – sredstva iz naslova društva v javnem interesu, 52,12 % iz javnega razpisa občine Ribnica, 19,48 % od donacij podjetij ter 8,47 % od članarin aktivnih in podpornih članov. Indirektnih virov sredstev je bilo 13,98 %, in sicer so bili to prihodki od prodaje storitev.

Glede na to, da večina društev pridobiva sredstva iz več virov, kar je obravnavano v prejšnjem odstavku, me je zanimalo, kateri izmed virov sredstev je za posamezno društvo najpomembnejši. Za Orkester mandolina Ljubljana, Komorni zbor Ave, Vokalno skupino Perpetuum Jazzile in za Kitarski orkester Ljudmila Rusa so najpomembnejši indirektni viri sredstev, ki jih pridobijo iz lastne dejavnosti oz. bolj specifično s koncertno dejavnostjo in z nastopi za komercialne naročnike. Za Ribniški pihalni orkester predstavlja najpomembnejši vir sredstev občina Ribnica oz. njeni javni razpisi, pomembni pa se jim zdijo tudi donatorji. Pihalni orkester Krka pa ima kot glavni in najpomembnejši vir sredstev generalno pokroviteljico, farmacevtsko podjetje Krka, d.d.

V nalogi obravnavam obdobje od začetka gospodarske krize leta 2008 do leta 2014 in kako so se sredstva za intervjuvana društva v tem obdobju spreminjala, torej ali povečevala ali zmanjševala. Komornemu zboru Ave so se najbolj zmanjšali državni viri financiranja, nikjer pa niso opazili nobenega povečanja sredstev. Pihalni orkester Krka opazi občutno zmanjšanje sredstev s strani JSKD in sredstev na lokalni ravni. Več kot je novih kulturnih društev, manj sredstev dobi vsako posamezno društvo. Kot pravi predsednica KUD Pihalni orkester Krka: »Tendenca JSKD in lokalnih skupnosti je dodeliti »vsakemu malo« in žal premalo temelji na kompetencah in uspešnosti društev.« Več sredstev pridobijo preko razpisov na nacionalni in lokalni ravni – Ministrstvo za kulturo RS in Mestna občina Novo mesto. Orkester mandolina Ljubljana ne opazi zmanjšanja rednih sredstev. Programski vodja društva razloži:

Čeprav je preko državnih razpisov v absolutnem na voljo vsako leto nekaj manj denarja, smo uspeli z rastjo in kvaliteto višino sredstev vsaj v relativnem obdržati na približno enaki ravni, kljub večji produkciji, ki bi sicer lahko pomenila večji delež, je pa mnogo manj t.i. »izrednih dogodkov«, torej donacij in sponzorstev. Že v preteklosti iz tega naslova nismo beležili večjih prihodkov, vendar prav ti v omenjenem obdobju pravzaprav ne obstajajo več. Povečeval pa se je delež lastnih prihodkov od prodaje vstopnic in predvsem koncertov za naročnike.

Vokalna skupina Perpetuum Jazzile opaža, da so sponzorji in donatorji praktično izginili. Javno financiranje je za njih v glavnem ves čas enako oz. so se javna sredstva deloma zmanjševala, ampak ne bistveno. Zelo so se tudi zmanjšala naročila podjetij za nastope na privatnih dogodkih, čeprav so se jim v letu 2014 začele stvari obračati na bolje. Povečala pa so se jim sredstva iz koncertne dejavnosti. Menedžer društva pojasni: »Pridobili smo nove trge, dobili smo nemške poslovne partnerje, kjer imamo turnee, v lanskem letu smo imeli veliko prihodkov od dveh koncertov v dvorani Stožice, čeprav so bili tudi stroški organizacije ogromni.« Ribniškemu pihalnemu orkestru so se najbolj zmanjšale donacije podjetij, povečala pa so se sredstva iz javnih razpisov občine, ki temeljijo na realizaciji projektov in delu društva iz prejšnjih let. Kitarški orkester Ljudmila Rusa je izgubil največ sredstev od komercialnih naročnikov. Povečanja sredstev niso opazili, so pa v letu 2014 začeli s pridobivanjem sredstev od države in občine, tako da bodo poskusili razliko pokriti na tak način.

Z intervjuji sem želela pridobiti podatke o prihodkih društev v letih 2009, 2010, 2011, 2012 in 2013. Hkrati me je zanimalo tudi, s katerimi dejavnostmi društev oz. viri so ti prihodki povezani. Podatkov žal nisem uspela pridobiti od Komornega zbora Ave in Kitarškega orkestra Ljudmila Rusa. V vokalni skupini Perpetuum Jazzile so zabeležili, da so se od leta

2009 do leta 2013 prihodki povečali za štirikrat, s tem da sta izstopali leti 2012 in 2013, saj so imeli takrat zelo veliko koncertov in tudi koncertne turneje v Nemčiji. Hkrati so se v enaki meri povečali tudi odhodki, saj, kot pojasnjuje menedžer vokalne skupine: » /.../ moraš vse presežke prihodkov nad odhodki porabiti za dejavnost društva, tako da gre v bistvu za investiranje.« Pihalnemu orkestru Krka so se v obdobju od leta 2009 do leta 2013 sredstva povečala za približno 7.000 EUR, tako da so letni prihodki orkestra sedaj okoli 30.000 evrov. Povečanje sredstev opažajo kot posledico povišanja sredstev s strani generalne pokroviteljice, Krke, d.d. Poleg tega pa so uspešnejši na razpisih Ministrstva za kulturo in Mestne občine Novo mesto. V Orkestru mandolina Ljubljana znašajo letni prihodki med 30 in 40 tisoč evri, kar je odvisno od aktivnosti društva in njegovih članov ter uspešnosti samostojnih koncertov in števila koncertov za komercialne naročnike. Najbolj izčrpen odgovor sem dobila od predsednika Ribniškega pihalnega orkestra, ki mi je posredoval natančne podatke za vsako leto posebej, s tem da so podatki razčlenjeni tudi glede na vire prihodkov, kar je strnjeno v Tabeli 8.2. Iz podatkov lahko vidimo, da je celotni letni znesek prihodkov v vseh letih (2009–2013) znašal med 10.000 in 12.000 evri, izstopa le leto 2011, ko je znesek zaradi donacij podjetij znašal 21.443 evrov. V letih 2009, 2010, 2012 in 2013 pa je bila večina sredstev pridobljenih s strani javnih razpisov občine Ribnica, najmanj sredstev pa s strani JSKD in Ministrstva za kulturo. Direktno pridobljena sredstva prednjačijo pred indirektnimi, saj se direktna sredstva gibljejo med 82–92 % vseh sredstev, indirektna, ki so v tem primeru prihodki od prodaje storitev, pa med 7–18 % vseh sredstev.

Tabela 8.2: Prihodki Ribniškega pihalnega orkestra za leta 2009, 2010, 2011, 2012 in 2013

Leto	Prihodki				Celotni letni znesek
	Indirektni	Delež	Direktni	Delež	
2009	Prihodki od prodaje storitev	17,83 %	JSKD	8,01 %	12.489 EUR
			Javni razpisi občine Ribnica	37,89 %	
			Donacije podjetij	25,22 %	
			Članarine aktivnih in podpornih članov	11,05 %	
2010	Prihodki od prodaje storitev	7,93 %	JSKD	2,80 %	10.726 EUR
			Javni razpisi občine Ribnica	55,89 %	
			Donacije podjetij	18,09 %	
			Članarine aktivnih in podpornih članov	15,29 %	
2011	Prihodki od	7,79 %	JSKD	1,33 %	21.443 EUR

	prodaje storitev		Javni razpisi občine Ribnica	23,77 %	
			Donacije podjetij	58,47 %	
			Članarine aktivnih in podpornih članov	8,64 %	
2012	Prihodki od prodaje storitev	10,50 %	Javni razpisi občine Ribnica	44,95 %	12.380 EUR
			Donacije podjetij	35,99 %	
			Članarine aktivnih in podpornih članov	8,56 %	
2013	Prihodki od prodaje storitev	13,97 %	Ministrstvo za kulturo – sredstva iz naslova društva v javnem interesu	5,95 %	12.165 EUR
			Javni razpisi občine Ribnica	52,12 %	
			Donacije podjetij	19,48 %	
			Članarine aktivnih in podpornih članov	8,48 %	

Vir: Lastni vir – Intervju.

Posebej so me zanimali tudi podatki o pridobljenih sredstvih v letu 2014, in sicer do takrat, ko so bili opravljeni intervjuji (julij 2014–oktober 2014), ter o že izpeljanih projektih in načrtih do konca leta 2014. V letu 2014 so tri intervjuvana društva praznovala obletnico delovanja, in sicer Komorni zbor Ave 30. obletnico, Orkester mandolina Ljubljana 40. obletnico in Kitarski orkester Ljudmila Rusa 50. obletnico. Zaradi omenjenih obletnic so se ta tri društva v času intervjujev ukvarjala z organiziranjem gala koncertov v Slovenski filharmoniji (Komorni zbor Ave in Kitarski orkester Ljudmila Rusa) in v Gallusovi dvorani Cankarjevega doma (Orkester mandolina Ljubljana). Kitarski orkester Ljudmila Rusa je tako v letu 2014 pridobil sredstva od Mestne občine Ljubljana v višini 150 evrov, ki jih je prejel za nastop na otvoritveni slovesnosti Tedna ljubiteljske kulture. Za večji samostojni koncert ob 50. obletnici delovanja je na državnem razpisu JSKD prejel 700 evrov, na občinskem razpisu JSKD pa 1.380 evrov. V Orkestru mandolina Ljubljana ugotavljajo, da bi bil celoten znesek prihodkov v letu 2014 nekoliko nižji kot pretekla leta, sploh v primerjavi z letom 2013 in 2012, če ne bi v novembru 2014 organizirali gala dogodka v Gallusovi dvorani Cankarjevega doma. Tako je ocena prihodkov za leto 2014 na ravni leta 2013. Predvideni prihodki iz tega naslova so sicer precej visoki, hkrati pa so tudi predvideni odhodki temu primerno višji. V vokalni skupini Perpetuum Jazzile v letu 2014 opažajo zmanjšanje števila koncertov glede na leti 2013 in

2012. Tudi sredstva so manjša, kar povezujejo s tem, da niso načrtovali večjih projektov. Turneja v Nemčiji je bila v manjšem obsegu kot v letu 2012, tudi samostojni koncert ni bil v dvorani Stožice, ampak v Cankarjevem domu. Leto 2014 je bilo za Perpetuum Jazzile bolj zatišno leto, v prihodnjih letih pa pričakujejo večje projekte. Pihalni orkester Krka je v letu 2014 načrtoval štiri pomembne koncerte in dva projekta ter nakup dveh inštrumentov in notnega gradiva. Ocenjevali so, da bi lahko leto 2014 končali s pozitivno ničlo. V Ribniškem pihalnem orkestru so v letu 2014 prejeli sredstva iz naslova javnega razpisa občine Ribnica za področje kulture, in sicer znesek v višini 3.100 evrov, z nastopi so zbrali 600 evrov, pričakujejo še dotacijo občine Ribnica iz naslova javnega razpisa za turizem, ki naj bi znašala okvirno 2.000 evrov. Načrtujejo tudi zbiranje sredstev po podjetjih in firmah.

Glede na to, da želim v nalogi poudariti pomen indirektnih virov sredstev za kulturno-umetniška društva, me je zanimalo, kolikšen delež sredstev intervjuvana društva pridobijo iz teh virov sredstev. Komorni zbor Ave je v letu 2013 pridobil 12.000 evrov indirektnih sredstev. Vokalna skupina Perpetuum Jazzile pridobi letno iz lastne dejavnosti 99 % vseh sredstev. Pihalni orkester Krka iz posrednih virov pridobi okoli 20 % sredstev letno. Ribniški pihalni orkester pridobi iz posrednih virov 7–18 % vseh sredstev na leto. Kitarski orkester Ljudmila Rusa je do vključno leta 2013 pridobil 100 % sredstev iz lastne dejavnosti, v letu 2014 pa je bila večina sredstev iz naslova neposrednih virov. Orkester mandolina Ljubljana pridobi približno 80 % prihodkov na leto dni iz lastne dejavnosti.

Vse predstavnike društev sem vprašala, ali se jim zdi pridobivanje sredstev, ki spadajo pod indirektno vire, pomembno za njihovo društvo. Vsi so se strinjali, da so ta sredstva zelo pomembna. Za Komorni zbor Ave, Vokalno skupino Perpetuum Jazzile, Kitarski orkester Ljudmila Rusa in Orkester mandolina Ljubljana so ta sredstva najpomembnejša in ključna. Programski vodja Orkestra mandolina Ljubljana pojasnjuje: »Brez teh prihodkov bi društvo bodisi ne delovalo bodisi bi delovalo v obliki, ki bi bila za resno kulturno ustvarjanje povsem nepomembna.« Predsednica Kitarskega orkestra Ljudmila Rusa pa pravi: »Na tak način si tudi delamo reklamo, zadovoljni komercialni naročniki pa se vračajo.« Za Ribniški pihalni orkester so indirektni viri sredstev pomembni predvsem za kritje stroškov nakupa inštrumentov ali notnega materiala. V Pihalnem orkestru Krka pa večino sredstev pridobijo iz drugih virov, zato jim indirektna sredstva služijo predvsem za pokrivanje stroškov organizacije rednih koncertov in nastopov, a se jim kljub temu indirektni viri zdijo izjemno pomembni.

Naslednje področje, ki me je v intervjujih zanimalo, je povezava med višino sredstev, s katerimi kulturno-umetniška društva razpolagajo, in kvaliteto delovanja društev ter kvaliteto izvajanja njihovih dejavnosti. V glavnem so se vsi intervjuvanci strinjali, da višja sredstva kulturno-umetniškemu društvu omogočajo kvalitetnejše in boljše delovanje ter izvedbe več projektov. Predsednica Kitarskega orkestra Ljudmila Rusa je navedla primer:

Če bi naše društvo imelo več finančnih sredstev na razpolago, bi se prijavi na razna mednarodna tekmovanja in gostovanja, posneli bi tudi zgoščenko. Ko smo pred recesijo v gospodarstvu lahko zbrali sredstva za mednarodna tekmovanja in gostovanja, smo te projekte tudi izvedli. Če bi lahko plačali najeme dvoran in kotizacije za SAZAS, bi imeli več samostojnih javnih nastopov. V kolikor bi imeli toliko finančnih sredstev, da bi jih lahko namenili tudi za oglaševanje našega orkestra, bi prav tako izvajali več projektov.

Zelo podoben odgovor je dal tudi predsednik Ribniškega pihalnega orkestra. Predsednica Pihalnega orkestra Krka je v zvezi s kvaliteto izpostavila specifiko orkestrov, kjer je kakovost v veliki meri odvisna tudi od inštrumentov in dirigenta, kar je povezano s sredstvi, saj višja sredstva omogočajo nakup boljših inštrumentov in pogodbeno razmerje s kvalitetnejšim dirigentom. Podobno je odgovoril tudi menedžer Vokalne skupine Perpetuum Jazzile, ki je sicer mnenja, da kulturno-umetniško društvo lahko izpelje več projektov in bolj kvaliteten program, če ima višja sredstva, toda hkrati opozarja, da ti dve spremenljivki nista vzročno posledični. »Odvisno je, v kaj društvo ta denar investira. Če usposablja kader, kupuje material, note, ima dobre mentorje, se na daljši rok učinki tovrstnega investiranja tudi obrestujejo. Če pa društvo denarja ne vlaga v to, se mu kakovost seveda ne izboljša.« Predsednik Komornega zbora Ave je izpostavil razpise JSKD, in sicer trdi, da pri izbiri društev na razpisih ne gre toliko za samo kvaliteto, temveč za to, da se zadovolji najširšo množico tistih, ki se prijavijo na razpise. Programski vodja Orkestra mandolina Ljubljana, poleg tega, da tako kot ostali meni, da so finančna sredstva z gospodarnim ravnanjem in porabljen za prave namene zelo pomembna in omogočajo kvalitetno delovanje, izpostavi še eno pomembno dejstvo:

/.../ društva, ki bodo do sredstev znala priti sama, kakorkoli že, bodo imela več možnosti za uspeh tudi pri pridobivanju javnih sredstev, vsaj v drugi fazi. Prvič to pomeni večjo svobodo pri oblikovanju tudi resnejših vsebin, drugič izbiro kakovostnejših kadrov, npr. dirigenti, umetniški vodje, in programov kakor tudi večjo možnost samopromocije. Problem danes je, da se vse preveč društev zanaša na javna sredstva, ki jih je vedno manj iz preprostega razloga. Ko se reže v kulturi, se reže tam, kjer je najlažje vzeti. In lažje kot

profesionalnim formacijam, ki imajo izkazan nacionalni kulturni interes in zaposlenih ogromno ljudi, je jemati ljubiteljskim dejavnostim. To je dejstvo, pa če nam je všeč ali ne. Kulturniška pogača se je delila pred leti in se vsake toliko malenkostno spremeni, pričakovati da bomo društva del nje, je utopično.

Ker so s sredstvi kulturno-umetniških društev povezani tako prihodki kot odhodki, me je zanimalo, kolikšni so odhodki oz. letna bilanca društev, ki so sodelovala v raziskavi. Odgovori so bili po pričakovanjih podobni pri vseh intervjuvanih društvih, in sicer so odhodki pri vseh šestih društvih približno enaki prihodkom, letna bilanca pa se giblje okoli pozitivne ničle. Davčna zakonodaja društva skoraj prisili v to, da sredstva, ki jih pridobijo, tudi porabijo, saj je presežek prihodkov nad odhodki obdavčen, zato društva višek denarja raje namenijo v nadaljnji razvoj, npr. za nakup inštrumentov, notnega materiala ipd. V zvezi s stroškovnim področjem društev sem želela izvedeti tudi, kateri stroški oz. odhodki so najbolj pogosti in kateri se društvom zdijo najbolj sporni oz. nepotrebni. Odhodki, ki so jih predstavniki društev izpostavili so: potni stroški, nakup in vzdrževanje inštrumentov, notno gradivo, plačilo dirigentov, plačilo gostujočih glasbenikov, nakup uniform, najem prostorov in stroški ogrevanja (nekatera društva imajo sicer občinske prostore na voljo zastonj), avtobusni prevozi, oglaševanje koncertov, tisk, najem koncertnih dvoran, vzdrževanje inventarja, stroški tekmovanj, gostovanj in festivalov, stroški za pogostitve po koncertih. Vsem predstavnikom društev se je zdel najbolj sporen strošek plačila avtorskih pravic združenju SAZAS, predvsem zaradi netransparentnosti delitve denarja. Kot pravi programski vodja Orkestra mandolina Ljubljana: » /.../ večina tega zneska nikdar ni izplačana avtorjem, ki jim je znesek namenjen, pač pa delovanju združenja SAZAS samega. Kar je še ena povsem normalnih in vsem znanih anomalij slovenske zakonodaje.« Glede nepotrebnih stroškov je predsednica Pihalnega orkestra Krka izpostavila tudi dejstvo, da »so cene tako »navite«, da se nam enostavno ne izplača imeti preveč koncertov. Žal nam zaračunavajo tudi dvorane, ki bi morale biti najbolj dostopne prostovoljnemu društvu – od celotnega dobička nam odbijejo tudi do 30 % in plačilo SAZAS.« Poleg SAZAS in stroškov za najem dvoran je predsednik Ribniškega pihalnega orkestra kot nepotreben strošek navedel tudi plačevanje IPF oz. Zavodu za uveljavljanje pravic izvajalcev in proizvajalcev fonogramov Slovenije. Predsednica Kitarskega orkestra Ljudmila Rusa pa je navedla kot sporen strošek tudi previsok znesek za vodenje poslovnega bančnega računa, ki ga mora imeti društvo odprtega na banki. Najbolj izčrpen odgovor o stroških sem dobila od menedžerja Vokalne skupine Perpetuum Jazzile, ki je razdelal vsa stroškovna področja njihovega društva, kar je prikazano v Tabeli 8.3.

Tabela 8.3: Odhodki društva Vokalna skupina Perpetuum Jazzile

Stroški		Delež
stroški produkcije koncertov	- najemi dvoran, odrov, stolov itd. - strošek produkcije avdio in video posnetkov (najem studiev, najem režiserja) - nakupi opreme ipd.	40 %
stroški strateško ključnega rednega dela društva (plače in honorarji za redno in projektno delo)	- poklicni menedžer - mentor iz Švedske in njegovi sodelavci - stroški vaj in korepeticij - stroški vodenja koncertov - stroški priredb, stroški pisanja skladb - finančna administratorica - vodja distribucijskega centra (prodaja zgoščenk in DVD-jev) - zunanji sodelavci (pianist, vokalni »perkucionist«, fotografinja, koreografinja, vizažistka) - projektno delo - stroški organizacije turnej in plačilo pevcev (kompenzacija za neplačan dopust v rednih službah) - inštruktorji za individualno usposabljanje vokalne tehnike - koncertni gostje (npr. tuje vokalne skupine)	30 %
stroški izvajanja osnovne dejavnosti	- SAZAS (Združenje skladateljev in avtorjev za zaščito glasbene avtorske pravice Slovenije, op. a.) - »ticketing« - stroški intenzivnih vaj - stroški za festivale v tujini (zdravstvena zavarovanja za tujino) - stroški koncertnih oblačil - prevozni stroški (avtobus, letala, taksiji)	20 %
stroški oglaševanja	- televizijski oglasi - internetno oglaševanje - radijsko oglaševanje - plakati - internetna zaščita - zaščita treh blagovnih znamk v EU (Perpetuum Jazzile, Vocal Extravaganza, Vocal Extasy)	7%
strošek reprezentance	- gostinske storitve, večerje, trgovinski nakupi (npr. malica, pijača za daljša potovanja) - lekarniški nakupi (npr. kalcijeve tablete za pevce) - stroški brezplačnih vstopnic za družine in prijatelje članov društva	2%

	- stroški zabav po koncertih, družabni dogodki skozi leto (vinska turneja, vikend na Kolpi)	
stroški pošte, banke, računovodstva, davkov, pisarniškega materiala		1%

Vir: Lastni vir – Intervju.

Čeprav se v nalogi prvenstveno ukvarjam z indirektnimi viri sredstev, ki jih pridobivajo društva iz lastne dejavnosti oz. od nastopov za razne komercialne naročnike, me je vseeno zanimalo, kakšen se zdi društvom odnos države in občin do amaterske kulturno-umetniške dejavnosti, predvsem s finančnega vidika. Vseh šest vprašanih društev je odgovorilo podobno, in sicer da država in občine premalo podpirajo ljubiteljsko kulturo, tako na motivacijskem kot na finančnem področju. Predsednica Kitarskega orkestra Ljudmila Rusa predlaga: »V letošnjem letu (2014, op. avt.) se /.../ je prvič začel projekt Teden ljubiteljske kulture. Finančno je ta dejavnost s strani države in občine sicer slabo podprta. Menim, da bi država ali občina (MOL, op. a.) lahko namenila nekaj sredstev za to, da bi neprofitnim amaterskim kulturnim društvom omogočila brezplačen najem raznih dvoran, ki so v njeni lasti.« Problematiko financiranja s strani države in občin izpostavi tudi Predsednica Pihalnega orkestra Krka:

Država podpira predvsem profesionalne ustanove, ki za svoje delovanje že »a priori« dobivajo po več milijonov sredstev in služijo z visokimi vstopninami, ki jih glede na svoj status lahko zaračunajo, žal pa s sredstvi ne delajo ekonomično, ampak razsipno. Če bi pogledali na sredstva, ki jih pridobimo od države, bi naš orkester moral »preživeti« leto s pičlimi 12.000 evri, kar je npr. cena klarineta ali baritona, kaj šele, da bi morali plačati najemnine, vzdrževati instrumente in oditi z avtobusom na pomemben festival.

Malo drugačen vidik tega področja pa sta izpostavila predstavnik Orkestra mandolina Ljubljana in vokalne skupine Perpetuum Jazzile. Programski vodja Orkestra mandolina Ljubljana:

Odnos države in občin je dober in slab, saj bi lahko bilo boljše in tudi slabše. V vsakem primeru zanašanje na dohodke iz tega naslova društvu ne bo prineslo koristi in ne obogatitve, bi pa lahko država in občine naredile več v sami promociji in izpostavitvi teh dejavnosti, kar bi zagotovo imelo dolgoročnejshe finančne in druge koristi za obe vpleteni strani.

Menedžer Vokalne skupine Perpetuum Jazzile pa meni:

Naše društvo je dokazalo, da smo pred 15 leti sprejeli pravilno odločitev, da se nehamo zanašati na državo. Sredstva pridobljena z lastno tržno dejavnostjo so morda na videz

nestabilna, a v resnici niso. Če se na tržišču ustališ, potem imaš z različnimi dogodki zagotovljena sredstva in nisi odvisen od državnih funkcionarjev. To sicer zahteva ogromno dela in je tudi dolgoročno usmerjeno, a hkrati prinaša ogromno odrekovanja in ogromno prostovoljnega dela, ki ga delaš ob službi, družini itd. Je pa slovensko tržišče premajhno, da bi se vsa kulturno-umetniška društva usmerila v tržno delovanje, čeprav je še veliko maneverskega prostora za marsikoga. Vsako posamezno društvo se mora odločiti, kaj je njihov motiv delovanja in kakšne so njihove ambicije. Nekaterim društvom popolnoma odgovarja, da gre za ljubiteljsko in pristočasno dejavnost. Če društvo želi bolj profesionalen nivo, pa se mora usmeriti v tržno delovanje.

Glede na to, da je Slovenija majhna država in ima za svojo velikost kar precej veliko število kulturnih društev na število prebivalcev, me je zanimalo, ali društva finančno sodelujejo tudi s tujino (razpisi, festivali, tekmovanja itd.) in ali izkoriščajo možnosti financiranja, ki jih omogoča npr. Evropska Unija in tudi države izven nje. Razen Orkestra mandolina Ljubljana in Vokalne skupine Perpetuum Jazzile se druga štiri društva še niso posluževala mednarodnih virov financiranja, a o tej možnosti resno razmišljajo. Programski vodja Orkestra mandolina Ljubljana je mnenja:

/.../ mednarodni razpisi na ravni EU so preprosto preveliki za slovenska društva, kot je naše. Na teh razpisih se podeljujejo sredstva za razpisne projekte, ki imajo proračun 50.000 evrov in več, kar je za veliko večino društev preveč. Zato sem že sam podal idejo na ZKDL (Zvezo kulturnih društev Ljubljane, op. a.), da bi skupaj organizirali projekte, kjer bi bilo to zaradi velikosti projekta mogoče. Seveda je to zopet organizacijski zalogaj s številnimi vprašanji in podvprašanji. Se pa naše društvo udeležuje mednarodnih razpisov manjših oz. lokalnih skupnosti znotraj EU in širše, kjer občasno dejansko prihaja do sodelovanj, npr. gostovanje orkestra v Franciji na podlagi razpisa organizatorja v letu 2014.

Vokalna skupina Perpetuum Jazzile s tujino sodeluje na zelo profesionalnem nivoju. Že več let imajo turnejo po Nemčiji, bili so tudi v Združenih državah Amerike. Menedžer skupine: »V Nemčiji imamo poslovne partnerje, koncertno agencijo, ki nas trži v Nemčiji, Avstriji in Švici. Dvakrat smo bili tudi v ZDA, kjer smo imeli projektne sodelavce, nismo pa z njimi v takšnem poslovnem odnosu kot z nemškimi partnerji. Za nas je tujina nuja, ker je slovenski trg premajhen.«

Društva se bolj ali manj poslužujejo že znanih virov financiranja, me je pa vseeno zanimalo, ali katero od društev pozna še kakšne druge, malo manj znane možnosti pridobivanja sredstev. Trije predstavniki društev (Komorni zbor Ave, Pihalni orkester Krka in Vokalna skupina Perpetuum Jazzile) so odgovorili, da drugih načinov, poleg teh, ki se jih že do sedaj poslužujejo, ne poznajo. Predsednik Ribniškega pihalnega orkestra je odgovoril, da se poslužujejo dodatnega vira iz naslova podporne članarine, ker imajo nekaj stalnih podpornih članov. Predsednica Kitarskega orkestra Ljudmila Rusa predlaga možnost nastopanja na ulici in prejemanja prostovoljnih prispevkov na tak način. Poleg tega je dodala še možnost, ki jo načeloma poznajo vsa društva, in sicer, da lahko davčni zavezanci enkrat letno društvu namenijo do 0,5 % dohodnine, v kolikor ima društvo Status društva v javnem interesu. Programski vodja Orkestra mandolina Ljubljana pa je navedel zanimivo možnost, ki je večina društev verjetno ne pozna:

Nekatera društva imajo velike presežke denarja, ki jih – zakonsko sporno, ne pa nedopustno – naj ne bi usmerjala v finančne prihodke. Če pa društvo ve, da bo imelo pol leta presežek, npr. 10.000 evrov, zakaj jih ne bi vezalo na banki ali drugače finančno oplemenitilo? Še vedno se presežek lahko oz. mora porabiti za delovanje društva. Znesek ne bo velik, ne bo pa zanemarljiv. In možnosti je še precej.

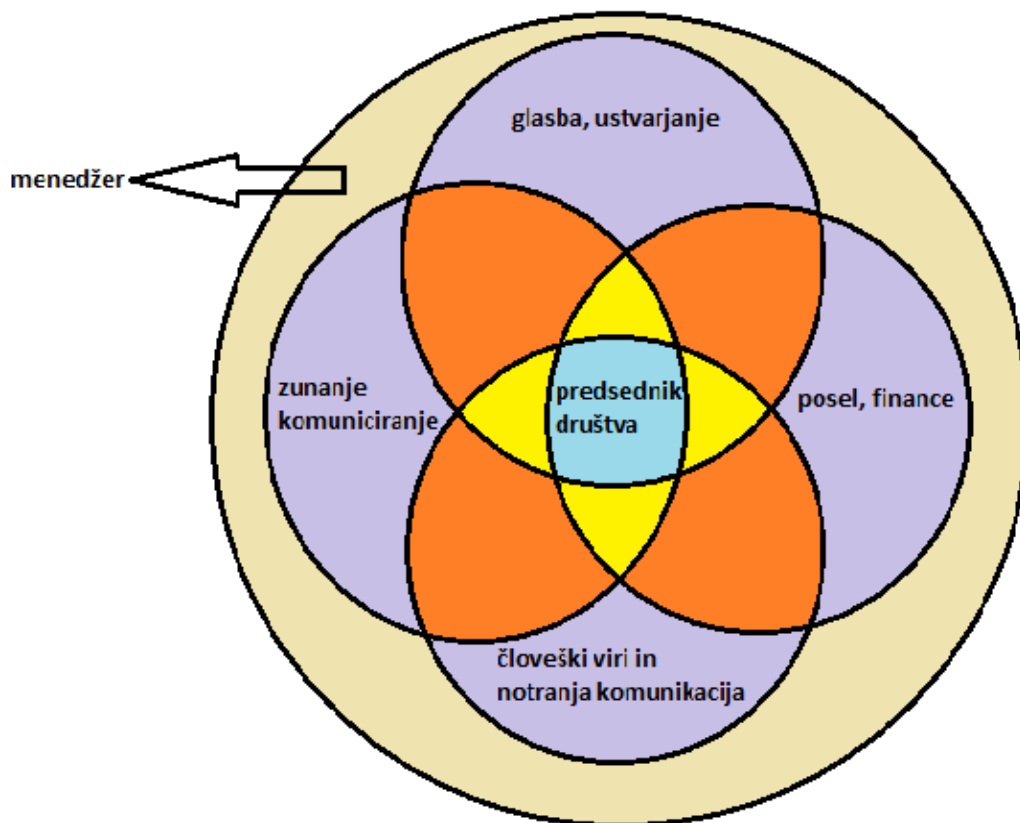
Za dobro delovanje društva je pomembna tudi dobra organiziranost. Predstavnike šestih društev sem vprašala, kako je v njihovem društvu razdeljeno finančno, administrativno, umetniško, vodstveno in organizacijsko področje oz. organi društva. V Komornem zboru Ave imajo prej naštetá področja združena v funkciji predsednika društva in v izvršnem odboru. Upravo Pihalnega orkestra Krka sestavljajo predsednica, člani upravnega odbora, blagajnik in tajnik. V Orkestru mandolina Ljubljana načeloma vsako področje pokriva druga oseba, a se stvari tudi spreminjajo glede na potrebe in zahtevnost nalog. V Kitarskem orkestru Ljudmila Rusa je finančno, administrativno, vodstveno in organizacijsko področje v domeni predsednice društva, umetniško področje pokriva dirigent, računovodstvo pa ureja računovodkinja. Ribniški pihalni orkester ima petčlanski izvršilni odbor, ki ga sestavljajo predsednik društva, tajnik, blagajnik, predsednik skrbniškega odbora in predsednik disciplinske komisije. Skrbniški odbor sestavljajo predsednik in 4 člani, ki nosijo odgovornost za obleke in instrumente, notni material in arhiviranje. Disciplinsko komisijo sestavljajo predsednik disciplinske komisije in 2 člana. Kot v večini tovrstnih društev sloni vse delo bolj ali manj na predsedniku društva in enemu ali dveh članih. Dirigent je strokovni vodja in dela popolnoma samostojno in neodvisno.

Najbolj kompleksno in zapleteno organizacijsko strukturo ima Vokalna skupina Perpetuum Jazzile, ker je skozi leta njihova potreba po organiziranosti vedno bolj rastla. Pred kratkim so postavili popolnoma novo strukturo in jo šele dobro uvajajo ter preizkušajo. Osnovno razdelitev si lahko ogledamo v Shemi 8.1. Društvo je razdeljeno na štiri glavna področja, ki se med seboj stikajo. V stičišču teh štirih področij je predsednik društva, ki ga volijo člani društva. Menedžer je v društvu zaposlen oz. ima z društvom sklenjeno pogodbo o zaposlitvi in je prisoten na vseh področjih. Štiri glavna področja so:

- glasba in ustvarjanje,
- posel in finance,
- človeški viri in notranja komunikacija ter
- zunanja komunikacija.

Vsako od štirih področij se naprej deli na podpodročja, ki jih vodijo t.i. »operativci«. Vsak od njih ima še »podoperativce«, ki delujejo vsak na svojem sklopu nalog. Vsi do sedaj naštetih so tudi člani društva.

Shema 8.1: Organiziranost društva Vokalna skupina Perpetuum Jazzile

Vir: Lastni vir – Intervju.

Področje glasbenega ustvarjanja vodi mentor iz Švedske, ki mu pomagajo 4 glasbeni vodje, ki so tudi sami pevci v Vokalni skupini Perpetuum Jazzile. Področja nalog v tem delu so razdeljena na:

- področje glasbenega vodenja (koordiniranje med glasbenim vodstvom in skupino),
- avdio produkcija, video produkcija in zunanja podoba skupine (kostumi, pričeske, scenografija, luči, ličenje, koreografija, videospoti, avdio produkcija ipd.).

Naslednji sklop, torej posel in finance, je razdeljen na:

- proračun in finance (kjer pomaga tudi finančni administrator),
- prodaja izdelkov na koncertih in preko spleta (zgoščenke, majice, video posnetki itd.),
- organizacija koncertov in dogodkov (če ni zunanjega organizatorja dogodka ali koncerta) ter
- pravno področje.

Sklop človeških virov in notranje komunikacije je razdeljen na:

- upravljanje s človeškimi viri (reševanje problemov s člani),
- logistiko, administracijo in interno informiranje ter
- zabave in druženje.

Zadnji sklop, zunanja komunikacija, je razdeljen na:

- marketing (oglaševanje in vse, kar spada zraven),
- spletne kanale (vsebina spletnih strani, Facebook stran, ki ima že 106.000 oboževalcev, računalniška podpora, razvoj in izboljševanje spletnih kanalov, itd.) in
- odnose z javnostmi (mediji, komunikacija z oboževalci ipd.).

Za vsako od teh področij je bil razpis in člani so se lahko na razpis prijavi. Nekatera izmed del so plačana, nekatera ne, sistem nagrajevanja namreč še ni do konca vzpostavljen.

Ker sem želela v magistrski nalogi poudariti pomen lastnih virov sredstev, me je zanimalo, koliko dogodkov letno v šestih društvih organizirajo in ali so s količino le-teh zadovoljni. Kitarški orkester Ljudmila Rusa organizira letno en dogodek, kar ni toliko, kot bi si člani društva želeli, a si zaradi omejenih finančnih sredstev večje količine ne morejo privoščiti. Komorni zbor Ave organizira na leto dva do tri dogodke, kar se jim zdi dovolj. Orkester mandolina Ljubljana organizira najmanj dva celovečerna premierna koncerta, praviloma pa še vrsto drugih manjših ali večjih projektov. Ribniški pihalni orkester na leto organizira tri samostojne koncerte – pomladni, poletni, letni – in nekaj promenadnih nastopov, do pet na leto. V Pihalnem orkestru Krka imajo letno okoli dvajset dogodkov, kar se jim zdi zadostna

količina glede na sredstva, s katerimi razpolagajo, in glede na službene obveznosti ter ostale hobije članov orkestra. Najbolj dejavni pa so v Vokalni skupini Perpetuum Jazzile, saj so v »najmočnejšem« letu imeli kar petinsedemdeset koncertov. Trenutna količina koncertov je petdeset na leto, idealno pa bi se jim zdelo petinšestdeset koncertov letno. Med pevci so izvedli anketo, koliko dogodkov mesečno bi si želeli imeti, in odgovori so se v povprečju gibali med dvanajst in petnajst dogodkov mesečno, kar vključuje vaje dvakrat tedensko, koncerte in snemanja.

Dogodki, ki jih kulturno-umetniška društva organizirajo sama, so dostikrat brezplačni, a društva velikokrat, zaradi dragih najemnin za koncertne dvorane, zaračunavajo tudi sorazmerno nizke vstopnine. Zanimalo me je, kako imajo to urejeno v šestih društvih, ki so sodelovala v raziskavi. Kitarški orkester Ljudmila Rusa po navadi ne zaračunava vstopnin na koncertih v lastni organizaciji. Le na koncertu ob 50. obletnici orkestra bodo zaračunali vstopnino, zato da bodo lahko pokrili stroške najema dvorane. Komorni zbor Ave za koncerte v cerkvah ne zaračunava vstopnin, za ostale dogodke pa včasih da, včasih ne. Ribniški pihalni orkester praviloma ne zaračunava vstopnin, le za koncert ob 85. obletnici delovanja, leta 2011, so prodajali vstopnice, ker so morali finančno pokriti strošek dvorane in opremo za ozvočenje in razsvetljavo. Pihalni orkester Krka zaračunava vstopnine za koncerte v lastni organizaciji zato, da pokrije stroške najema dvorane. V Orkestru mandolina Ljubljana zaračunavajo vstopnine, ker sicer ne bi mogli kriti stroškov take produkcije in ker imajo obiskovalce, ki so za to pripravljeni plačati. Tudi v Vokalni skupini Perpetuum Jazzile zaračunavajo vstopnino, zato da si pokrijejo stroške organiziranja lastne dejavnosti.

Ker je društev v Sloveniji veliko in ker se tudi na splošno odvija veliko kulturnih prireditev, sploh v Mestni občini Ljubljana, me je zanimalo, kako šest društev skrbi za javno prepoznavnost. V glavnem se vsa društva poslužujejo internetne promocije, ki je večinoma brezplačna in doseže precej široko množico ljudi. Tako imajo v vseh društvih uradno spletno stran in Facebook profil. V Komornem zboru Ave se poleg uporabe spletnih medijev trudijo za promocijo predvsem s kvalitetnim delom in z vidnimi nastopi, ki so najboljša reklama. Podobno je tudi v Kitarškem orkestru Ljudmila Rusa. V Pihalnem orkestru Krka dogodke redno reklamirajo in se poskušajo pojavljati tudi v drugih medijih, ne samo na spletu. Ribniški pihalni orkester glede promocije deluje predvsem na lokalnem nivoju, tako da se oglašujejo v ribniškem glasilu Rešeto, na ribniškem lokalnem radiu Radio 1 Urban, na kočevskem radiu Univox in na lokalni televizijski postaji. V letu 2014 so sodelovali tudi v oddaji Moja

Slovenija na nacionalni televiziji in na Planet TV v oddaji Raketa. Orkester mandolina Ljubljana se oglašuje predvsem preko spleta, poleg že omenjenih spletnih strani veliko uporablja spletno stran YouTube in z elektronsko pošto obvešča dolgoletne oboževalce. Izkorišča tudi javno dostopne in brezplačne možnosti na radiu, televiziji in v tiskanih medijih. V Vokalni skupini Perpetuum Jazzile se s promocijo zelo resno ukvarjajo. Na koncertih in preko spleta prodajajo svoje promocijske izdelke (zgoščenke, majice, video posnetke), skrbijo za čim širše oglaševanje v vseh dostopnih medijih, redno komunicirajo z oboževalci ipd.

Glede na to, da so v kulturno-umetniških društvih zelo pomembni tudi socialni odnosi med člani, sem želela izvedeti, kako društva skrbijo za to, da člani ostajajo zvesti društveni dejavnosti. Zanimalo me je, ali imajo društva članarino in ali člane tudi finančno motivirajo za zvestobo. Članarino ima Komorni zbor Ave, kar je statutarna obveznost članov društva. Tudi Ribniški pihalni orkester ima članarino, ki znaša 10 evrov letno. Druga društva nimajo članarine in v tem vidijo del motivacije za člane. Pomembna motivacija je tudi ljubezen do glasbene dejavnosti, izbira dobrega, vedno novega in zanimivega programa, nastopi oz. koncerti, aktivno vključevanje članov v naloge, ki jih mora društvo opravljati poleg osnovne dejavnosti, predvsem pa dobri prijateljski odnosi med člani, ki se ohranjajo z druženjem na vajah pa tudi izven same društvene dejavnosti. Predsednik Ribniškega pihalnega orkestra pojasni:

Obvezno praznujemo rojstne dneve. Enkrat letno priredimo piknik, ki ga pokrijemo s prostovoljnimi prispevki godbenikov, pomaga pa tudi kakšen podporni član. /.../ Tudi vsak koncert zaključimo s prigrizkom, ki ga finančno pokrijemo starejši zaposleni godbeniki. V prostoru imamo hladilnik, mladi člani in članice imajo na razpolago brezalkoholno pijačo in prigrizke zastoj, saj to krijemo stari godbeniki z lastnimi prostovoljnimi prispevki.

Podobno je tudi v Orkestru mandolina Ljubljana. Programski vodja društva:

Dodatna motivacija, poleg tega, da ni članarine, so gostovanja v tujini, za katere članom ni potrebno plačati ničesar, kakor tudi vsakoletne intenzivne vikend vaje, ki so za člane prav tako brezplačne. Vsak član dobi za koncerte, ki so v režiji našega orkestra, tudi določeno število gratis vstopnic, prav tako pa skrbimo za to, da člani nimajo stroškov s svojim inštrumentarijem. Na stroške orkestra se menja potrošni material za inštrumente, kot npr. strune, vsak član prejme notno stojalo, pručko, note, itd.

Področje honorarjev pa imajo vsa društva urejeno podobno, in sicer za člane v glavnem ni »finančne motivacije«, to večinoma prejemajo le pogodbeni sodelavci društev – dirigent, glasbeni gostje na koncertih oz. profesionalni glasbeniki, korepetitorji itd. Finančne

motivacije za člane se poslužuje le Vokalna skupina Perpetuum Jazzile, kar obrazloži njihov menedžer: »V zadnjem času smo vzpostavili sistem nagrajevanja, tako da gre del koncertnega honorarja tudi za plačilo pevcev. To sicer niso ogromni zneski, toda preko leta se nekaj nabere. Tudi stroški intenzivnih vaj in vsi ostali stroški za pevce so kriti. /.../ Redno zaposlen je samo menedžer, ostali člani pa so plačani honorarno, glede na obseg dela, ki ga opravijo. V glavnem pa se veliko stvari opravi tudi prostovoljno.«

Za kulturno-umetniška društva je dobro, če v naprej načrtujejo projekte, že zato, ker je večina razpisov strukturiranih tako, da se prijavijo projekti, ki jih društvo namerava izpeljati v prihodnjem letu. S tega vidika me je zanimalo, kaj ima šest društev, ki so sodelovala v raziskavi, v načrtih za prihodnost. V Komornem zboru Ave bodo nadaljevati dosedanje delo, v Pihalnem orkestru Krka želijo še naprej delati kvalitetno na področju amaterske kulture, Orkester mandolina Ljubljana si želi postati še boljši, v Kitarskem orkestru Ljudmila Rusa pa si želijo izboljšati finančno stanje in povečati obseg dela. Tudi v Ribniškem pihalnem orkestru želijo več finančnih sredstev, da bi lahko kupili nove inštrumente, organizirali boljše in kvalitetnejše samostojne prireditve z gosti, se udeležili tekmovanj in pridobili boljše prostore za delovanje – primerne za pihalni orkester. V Vokalni skupini Perpetuum Jazzile imajo v načrtu vključiti v program nove glasbene zvrsti in nove skladbe, usmerjeni so k prehodu od priredb in reprodukcije že obstoječe glasbe k ustvarjanju avtorske glasbe. Njihov cilj pa je tudi popularizacija vokalne skupine na tujih trgih.

V finančnih načrtih države in občin je vedno manj prostora in posluha za financiranje oz. sofinanciranje dejavnosti, ki se na prvi pogled morda zdijo nepomembne, a imajo neko drugo in dolgoročnejšo dodano vrednost tako za posameznike kot tudi za občine, regije in za samo državo. Zato me je zanimalo, kako bi predstavniki šestih društev pojasnili in argumentirali pomen obstoja njihovega kulturno-umetniškega društva in pomen obstoja same ljubiteljske oz. amaterske kulturne glasbene dejavnosti v Sloveniji.

Predsednik Komornega zbora Ave: »S svojimi dosežki in kvaliteto smatramo, da smo pomembni. Kakovost umetniškega ustvarjanja in izražanja je pomembna človeška potreba.«

Menedžer Vokalne skupine Perpetuum Jazzile:

Smo pomembni, ker razvijamo nov pristop k vokalni glasbi. V Sloveniji je zakoreninjena vokalna glasba, ki ni prvenstveno ritmičnega značaja, mi pa širimo novosti predvsem na

ritmičnem področju. Tudi v svetovnem merilu je malo primerljivih vokalnih skupin. Na našem koncertu ima poslušalec občutek, da je na koncertu rock glasbe. Zdi se mi, da smo razvili zelo zanimiv produkt. Ljubiteljsko kulturo pa smatram za ključno. Skozi amatersko kulturo družba ohranja zdravje in konstruktivno kanaliziranje energije, obenem pa je tudi velik vir idej, novih umetniških pristopov, ki se imajo priložnost razvijati v vedno bolj profesionalnem smislu.

Predsednica Pihalnega orkestra Krka:

Naš orkester je v slovenskem in mednarodnem prostoru prepoznan kot eden izmed najboljših amaterskih pihalnih orkestrov. Orkester se redno udeležuje državnih in mednarodnih tekmovanj, festivalov, gostuje pri priznanih tujih orkestrih. Naši koncertni nastopi so polni energije, navdušenja in zanosa. Letos smo pridobili status kulturnega društva v javnem interesu RS, zato menimo, da smo pomemben nosilec amaterske kulture v Sloveniji. Sama amaterska kultura pa ima izjemen pomen, saj prav ona pripomore k izobraževanju lokalnih skupnosti.

Predsednik Ribniškega pihalnega orkestra:

Naše društvo je pomembno za vzgojo in glasbeno izobraževanje mladih ter izobraževanje publike. V orkestru je možnost izpolnitve tretjega življenjskega obdobja. S svojim delovanjem pospešujemo kulturni utrip občine. Na gostovanjih prikažemo naše delo in predstavljamo matično občino. Sodelujemo z drugimi društvi in tako krepimo medsebojne vezi in prijateljstvo. Skrbimo za sožitje generacij. Z izvedbami skladb slovenskih avtorjev ohranjamo slovensko identiteto. S svojo dejavnostjo se lahko približamo najširšemu krogu poslušalcev, primer: budnice po vaseh za praznik dela, 1. maj. Tako rekoč »pridemo tudi na dom«, česar pa visoko plačani in samovšečni »hoch« kulture ne uspeva. Pa še državo malo stanemo.

Predsednica Kitarskega orkestra Ljudmila Rusa:

Vsekakor smo pomembni. Naj povem, da se je igranje v kitarskih orkestrih, katerega pionir je prav naš orkester, razširilo po vsej Sloveniji. Ponosni smo, da je naš orkester oral ledino na tem področju in je pionir igranja te zvrsti glasbe. Po dolgih letih se je tovrstno igranje prijelo povsod po Sloveniji. V podobnih zasedbah trenutno deluje več kot 20 kitarskih orkestrov na nižjih glasbenih šolah, srednjih glasbenih šolah, pa tudi na Akademiji za glasbo v Ljubljani. Dosegli smo tudi, da je zdaj igranje v kitarskem orkestru vključeno v

učne programe glasbenih šol, kar je sijajen dosežek in korak k temu, da bo kitara enakovredna drugim klasičnim inštrumentom. Ljubiteljska glasbena kultura pa je pomembna, ker ponuja pestrost na področju glasbe, omogoča razvoj glasbene kulture in povezuje ljudi s podobnimi interesi.

Programski vodja Orkestra mandolina Ljubljana:

Pomembni smo, ker smo edini tovrstni sestav v Sloveniji, ker širimo svetovno mandolinsko kulturno dediščino v Sloveniji in slovensko kulturo med mandolinsko srenjo po Evropi in širše. In ker smo res dobri v tem, kar počnemo. Ljubiteljska kultura pa je pomembna zaradi dveh glavnih razlogov. Prvi je povezovalni element med ljudmi, ki mislijo podobno in jih družijo ista ljubezen ter je s tem družabni »dogodek« tako za njih same kot za okolico. Da ne omenjam tudi višjih elementov vzdrževanja slovenske kulturne dediščine in pripadnosti neki skupini, ki se odraža tudi širše. Drugi razlog pa je, da tudi iz takih dejavnosti vsake toliko vzklije umetniški presežek, ki ga profesionalne institucije nikdar ne bi mogle proizvesti in ki bogati tako sodelujoče posameznike kot širšo zainteresirano okolico, tako pri nas kot v tujini. Slednjih primerov je bilo v zadnjih letih že več.

9 SKLEP

Na podlagi podatkov, pridobljenih z anketo in intervjuji, lahko potrdim, da je glasbena društvena dejavnost v Sloveniji z organizacijskega vidika dobro urejena. Drugače je s finančnega vidika. Država in občine namenijo vsako leto manj sredstev za delovanje ljubiteljske glasbene kulture, čeprav se število kulturno-umetniških društev povečuje. Kot razlog za zmanjšano financiranje je najpogosteje navedena gospodarska kriza in nujnost varčevanja. Zagotovo je področje kulture in posledično ljubiteljske kulture med tistimi, ki si jih dnevna politika, ne da bi veliko tvegala, brez večje odgovornosti za dolgoročne posledice izbere kot manj pomembna. Tudi sponzorska in donatorska sredstva so vedno manj dostopna, saj podjetja in posamezniki zaradi vpliva gospodarske krize in pomanjkanja sredstev za lastno delovanje zelo težko finančno podprejo ljubiteljsko kulturo. Državna in občinska sredstva ter sponzorstva in donatorstva sem v nalogi opredelila kot direktne vire financiranja glasbenih društev.

Večjo pozornost sem v raziskavah posvetila indirektnim virom financiranja kulturno-umetniških glasbenih društev, torej tistim, ki jih društva pridobivajo z lastno dejavnostjo, kar so npr. koncerti v lastni organizaciji, koncerti za različne komercialne naročnike, dogodki v organizaciji koncertnih agencij, nastopi na glasbenih abonmajih in različnih kulturnih dogodkih ipd. Predpostavljala sem, da so se zaradi gospodarske krize indirektni viri financiranja kulturnih glasbenih društev zmanjšali, iz česar sem razvila hipotezo, da zmanjševanje indirektnih virov financiranja kulturnih glasbenih društev destruktivno vpliva na njihovo delovanje. Indirektni viri sredstev so za društva v kriznem obdobju pomembnejši, saj so lahko znatno večji od direktnih virov. Tako lahko društva veliko več vlagajo v svojo dejavnost in posledično postajajo tudi vedno bolj javno prepoznavna.

Na podlagi podatkov, pridobljenih z raziskavama, lahko hipotezo tako potrdim kot zavržem. Ugotovila sem, da lahko kulturno-umetniška glasbena društva razvrstim v dve skupini. V prvi, številčno večji skupini so društva, ki svojo dejavnost opravljajo predvsem iz ljubiteljskih vzgibov. Hote ali nehoti so v veliki meri odvisna od direktnih virov sredstev, ki predstavljajo njihov osnovni finančni temelj za delovanje. Indirektnih sredstev pridobijo malo ali pa jih sploh ne dobijo, zato je vpliv krize na njihovo delovanje zelo velik. Z vedno manjšo količino pridobljenih sredstev (predvsem iz direktnih virov) težko pokrijejo osnovne stroške za delovanje. Na račun tega se odpovedujejo drugim pomembnim »investicijam«, ki bi jim

omogočile dejavnost dvigniti na višjo raven. Ker ne morejo delovati na višji ravni, so v javnosti manj prepoznavna, ne uspe jim pridobiti dodatnih sredstev in znajdejo se v »začaranem krogu«. Druga, precej manj številčna skupina so društva, ki se s krizo spopadajo bolj uspešno. Za svoje delovanje pridobivajo tudi sredstva iz direktnih virov, predvsem pa so njihov glavni vir financiranja indirektna sredstva. Zavestno so se odločila za bolj tržno usmerjenost in po kvaliteti mejijo na profesionalizem. Ta društva so ravno tako občutila zmanjševanje direktnih in indirektnih virov financiranja, a so veliko dela in energije usmerila v to, da so našla različne možnosti pridobivanja sredstev. Svoj program so prilagodila povpraševanju občinstva in delovanje razširila tudi v tujino. Pridobljena sredstva so vlagala v dvig kvalitete in v večjo javno prepoznavnost, pri čemer so izkoristila vse (predvsem brezplačne) možnosti oglaševanja, ki jih ponuja svetovni splet in ostali mediji. Pomembno je omeniti, da imajo ta društva tudi take člane, ki so s svojim znanjem (izobrazba, služba, zanimanje) bistveno pripomogli k temu, da so društva znala poiskati in izkoristiti prej naštete kapacitete okolja, v katerem delujejo.

Z raziskavama sem ugotovila tudi pomen regije in občine, kjer neko društvo deluje. Bogatejše okolje z uspešnim gospodarstvom pozitivno vpliva na razvoj glasbenih kulturnih društev, ker jim nudi več možnosti pridobivanja sredstev. Premožnejšemu prebivalstvu so kulturne prireditve dostopnejše. V finančno oslabljenih regijah, bodisi zaradi neugodne lokacije, visoke brezposelnosti, odseljevanja mladih ali drugih dejavnikov, je glasbena društvena dejavnost v težki situaciji. Navkljub temu je zelo pomembno, da glasbena društvena dejavnost obstaja in deluje tudi v takem okolju, saj kraju in prebivalstvu daje dodano vrednost, zagon in upanje. Ljudje imajo možnost umetniškega izražanja, druženja, izobraževanja, povezovanja in medgeneracijskega sodelovanja, kar je za tovrstne regije zelo pomembno. V mnogih krajih je ravno društvena glasbena dejavnost razlog, da se odseljeni mladi morda vsaj enkrat tedensko vračajo in s tem ohranjajo njihovo kulturno življenje, hkrati pa pripomorejo tudi k finančnemu prilivu v občinsko blagajno.

Verjetno bi se glasbena ljubiteljska kultura sicer lahko bolj usmerjala v profitno sfero, saj »trg« še ni nasičen s tovrstno ponudbo, in tam poskušala poiskati možnosti finančnih prilivov. Zanimive možnosti predstavlja tudi tujina, tuji glasbeni festivali, tekmovanja, abonmaji ipd. Vendar lahko to za člane društev pomeni težave zaradi odsotnosti z rednega dela. Društvena dejavnost spada v ljubiteljsko sfero, toda veliko glasbenih društev meji na profesionalizem in nekateri ljudje, ki niso udeleženi v tovrstni dejavnosti, nimajo razumevanja zanjo. Menim tudi,

da bi pretirana tržna usmerjenost lahko marsikaterega dejavnega in potencialnega člana društva odbila od ljubiteljske kulture, ker je smisel društvene dejavnosti ravno v neprofitnosti, prostovoljnosti in ljubiteljstvu. Participacija države in občin pri financiranju ljubiteljske kulture je zelo pomembna in bistveno je, da se financiranje ne znižuje, saj večini društev omogoča finančno osnovo za delovanje. Tista društva, ki pa se zavestno odločajo za tržno usmerjenost in približevanje profesionalizmu, imajo zaenkrat še vedno nekaj maneverskega prostora in možnosti, da uspejo, predvsem z indirektnimi viri sredstev in tudi z usmerjenostjo na tuje kulturne »trge«, biti še uspešnejša.

10 LITERATURA

1. *Akt o ustanovitvi Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti*. Uradni list RS 72/10. Dostopno prek: <http://bit.ly/1GuhJp1> (20. marec 2013).
2. Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve. 2013. *Informacija o poslovanju društev v Republiki Sloveniji v letu 2012*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1Gui3nT> (20. marec 2014).
3. *AMATEO – The European network for cultural participation in cultural activities*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1BOs8W0> (6. april 2013).
4. Anheier, Helmut K. 2005. *Nonprofit Organizations: theory, management, policy*. London, New York: Routledge.
5. Anthony, Robert N. in David W. Young. 1994. *Management Control in Nonprofit Organisations*. Boston: Irwin.
6. Arhar, Nika. 2012. Igor Teršar: Kulturna društva so prostor močnega vrenja ustvarjalne sile. *MMC RTV SLO*, 20. december. Dostopno prek: <http://bit.ly/19UIO8R> (9. februar 2013).
7. Bavec, Cene. 2005. *Urejenost organizacije (Delovna verzija skript)*. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za management.
8. - - - 2007. *Urejenost organizacije (Zapiski s predavanj)*. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za management.
9. Biloslavo, Roberto. 2006. *Strateški management in management spreminjanja*. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za management.
10. Blau, M. Peter in Richard Scott. 1963. *Formal Organizations, A Comparative Approach*. London: Routledge & Kegan Paul.
11. Breskvar, Dragica. 2008. *Kulturna prepletanja Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti*. Ljubljana: Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti.
12. Cimolini, Mika. 2015. *Kako vzpostaviti sistem znotraj financiranja kulture in kaj sem spoznala kot članica strokovne komisije na Ministrstvu za kulturo?* Dostopno prek: <http://bit.ly/1yf3IUb> (14. februar 2015).
13. *Culture Action Europe*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1BsncGt> (6. april 2013).
14. Črnak-Meglič, Andreja. 2009. *Obseg in viri financiranja nevladnih organizacij (društev, ustanov in zasebnih zavodov) v letu 2008*. Ljubljana: Ministrstvo za javno upravo.

15. *Davčna uprava Republike Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.durs.gov.si/> (2. junij 2012).
16. Dimovski, Vlado. 2002. Management neprofitnih organizacij. V *Management*, ur. Stane Možina, 694–732. Radovljica: Didakta.
17. *Društvo za eno glasbo*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1Ce1GZv> (27. februar 2013).
18. EGMA – *The european guitar and mandolin association*. Dostopno prek: <http://www.egma-online.org/> (6. april 2013).
19. *Fundacija BIT planota*. Predavanje »Kdo pravi, da se ne da?« – Fundraising ali pridobivanje sredstev v NVO. Dostopno prek: <http://bit.ly/1NjA9cj> (6. februar 2015).
20. Hall, Richard H. 1999. *Organizations: Structures, Processes, and Outcomes*. New Jersey: Prentice Hall.
21. Hogarty, James. 1997. *The Nonprofit Organisation Handbook*. New York: Spencer Press.
22. *Informacije iz letnih poročil – društva (2002–2012)*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1Gui3nT> (13. marec 2014).
23. *Informacije o Poslovnem registru Slovenije, Zadnje poročilo, Podatki o številu poslovnih subjektov v Poslovnem registru Slovenije*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1Bsntcl> (6. marec 2014).
24. *Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti (JSKD)*. Dostopno prek: <http://www.jskd.si> (20. marec 2013).
25. Jelavić, Dražen. 2013. Korespondenca po elektronski pošti. Ljubljana in Zagreb, 2. april.
26. Kamnar, Helena. 1999. *Javni zavodi med državo in trgovino*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
27. *Kitarski orkester Ljudmila Rusa*. Dostopno prek: <http://kitarski-orkester.blogspot.com> (9. februar 2013).
28. Kolarič, Zinka. 1997. Prostovoljne – neprofitne organizacije v Sloveniji. *Neprofitni management* 1 (1): 17–20.
29. Kolarič, Zinka, Andreja Črnak-Meglič, Maja Vojnovič. 2002. *Zasebne neprofitno-volonterske organizacije v mednarodni perspektivi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
30. *Komorni zbor Ave*. Dostopno prek: <http://www.kz-ave.si/> (11. februar 2013).
31. Kotler, Phillip in Alan R. Andreasen. 1996. *Strategic Marketing for Non-Profit Organizations*. Fifth edition. New Jersey: Prentice Hall.

32. Kovač, Ivan, Željka Zwirn Periš in Marija Pirš ur. 2011. *Udruge kulturno-umjetničkog amaterizma u sezoni 2009./2010*. Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske.
33. *Kratek vodič po Evropski uniji – Kultura in izobraževanje: kulturna politika*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1OB05Dq> (10. junij 2012).
34. *Kulturno umetniško društvo Ribniški pihalni orkester*. Dostopno prek: <http://www.kud-rpo.si> (12. februar 2013).
35. *Kulturno umjetnički amaterizam*. Pregled programa po podprogramskoj djelatnosti za godinu 2013. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Dostopno prek: <http://bit.ly/19UJWt8>. (5. april 2013).
36. Lebič, Lojze in Borut Loparnik. 1988. *Umetnostna vzgoja. Osnove glasbene umetnosti*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
37. Lipovšek, Brigita in skupina. 2011. *Materialni položaj kulture v Sloveniji*. Statistične informacije Ministrstva za kulturo Republike Slovenije, Sektor za analize, strategije in kulturni sistem. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, interno gradivo.
38. Magić, Jasna in Živa Kokolj. 2007. *Zbiranje evropskih sredstev – primeri dobrih praks: priročnik za nevladne organizacije*. Ljubljana: Zavod Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij.
39. *Making Music*. Dostopno prek: <http://www.makingmusic.org.uk/> (30. april 2013).
40. Mesec, Bojana. 2006. *Življenjski cikel neprofitne organizacije*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
41. Merriam, Alan Parkhurst. 2002. *Antropologija glasbe*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče (Zbirka Spekter).
42. Mevlja, Bojan in Klemen Kavčič. 2012. *Strateški razvoj nevladnih organizacij v Sloveniji: Strategija systemskega razvoja nevladnih organizacij*. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za management. Dostopno prek: <http://bit.ly/1HM4YYu> (17. marec 2014).
43. Michels, Ulrich in Guther Vogel. 2002. *Glasbeni atlas*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
44. Mikuš, Špela. 2011. Finance zamenjal za Perpetuum Jazzile. *Finance* 169/2011. Dostopno prek: <http://bit.ly/1HOoi4a> (9. februar 2013).
45. *Ministrstvo za kulturo*. Dostopno prek: <http://www.arhiv.mk.gov.si/> (3. oktober 2012).

46. *Nevladne organizacije v Sloveniji: poročilo o usklajenosti ureditve položaja nevladnih organizacij v Sloveniji s priporočili Open Society Institut New York*. 2000. Ljubljana: Pravno-informacijski center nevladnih organizacij.
47. *Odlok o posebni in podrejeni rabi javnih površin*. Ur. l. RS, št. 79/11. Dostopno prek: <http://bit.ly/1CdZYrd> (27. februar 2013).
48. *Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013*. 2008. Ljubljana: Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko.
49. *Orkester mandolina Ljubljana*. Dostopno prek: <http://www.mandolina.si/main-page.html> (10. februar 2013).
50. Osterley, Robin. 2013. Skype intervju s predsednikom organizacije Making Music. Ljubljana in London, 26. april.
51. Perme, Janja. 2007. Davčne olajšave, donacije in davki. *Revija Kapital* (11). Dostopno prek: <http://bit.ly/1EYmtRL> (10. april 2014).
52. *Perpetuum jazzile*. Dostopno prek: <http://perpetuumjazzile.si> (9. februar 2013).
53. Pezdir, Slavko. 2009. Ljubiteljska kultura v luči statističnih podatkov. *Delo*, 7. avgust 2009. Dostopno prek: <http://bit.ly/1BOt3G0> (28. maj 2012).
54. *Pihalni orkester Krka*. Dostopno prek: <http://bit.ly/190Mepw> (28. januar 2013).
55. *Pravilnik o opredelitvi pridobitne in nepridobitne dejavnosti*. Ur. l. RS 109/07. Dostopno prek: <http://bit.ly/1NjBj7z> (1. junij 2012).
56. *Primorski dnevnik*. 2010. Koga motijo poulični glasbeniki? (23. oktober). Dostopno prek: <http://bit.ly/1NjBkZ5> (28. februar 2013).
57. Rakar, Tatjana, Tomaž Deželan, Senka Š. Vrbica, Zinka Kolarič, Andreja Črnak-Meglič in Mateja Nagode. 2011. *Civilna družba v Sloveniji*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
58. Rus, Veljko. 1994. Management v neprofitnih organizacijah. V *Management*, ur. Stane Možina, 938–969. Radovljica: Didakta.
59. Salamon, Lester M. in Helmut K. Anheier. 1997. *Defining the nonprofit sector: a cross-national analysis*. Manchester, New York: Manchester University Press.
60. Sorko, Nataša. 2013. *Viri financiranja društev*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1BOtgca> (21. marec 2013).
61. *Statistični urad Republike Slovenije*. Glasbena dejavnost, Slovenija, 2011 – končni podatki. Dostopno prek: <http://bit.ly/1D2k2Af> (14. marec 2013).
62. - - - Kulturna društva Slovenija, metodološka pojasnila. Dostopno prek: <http://bit.ly/1EHwfFw> (6. marec 2014).

63. Tavčar, Mitja I. 2005. *Strateški management nepridobitnih organizacij*. Koper: Fakulteta za management.
64. Teršar, Igor. 2012. *Upravljanje kulturnih dejavnosti v Sloveniji: primerjalni pristop*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
65. - - - 2013. *Ljubiteljska kultura kot pomemben dejavnik družbenega razvoja*. Posvet Državnega sveta Republike Slovenije z naslovom Kultura včeraj, danes, jutri. Ljubljana, 7. februar.
66. Trstenjak, Verica. 2003. *Pravne osebe*. GV založba.
67. Trunk Širca, Nada in Mitja I. Tavčar. 2000. *Management nepridobitnih organizacij*. Koper: Visoka šola za management.
68. Ukmar, Vilko. 1972. *Glasba v preteklosti*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
69. *Ustava Republike Slovenije*. 1991. Dostopno prek: <http://bit.ly/1GupjA6> (23. maj 2012).
70. Vodlan, Veronika. 2010. *Fundraising: priročnik za nevladne organizacije*. Ljubljana: Zavod Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij.
71. Vrbančič, Ivan. 1989. *Svet glasbe: priročnik za glasbeno vzgojo od 6. do 8. razreda osnovne šole*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
72. Vrečko, Igor. 2003. *Strategija systemskega razvoja nevladnih organizacij v Sloveniji za obdobje 2003-2008*. Ljubljana: Združenje za projektni management Slovenije.
73. Weisbrod, Burton Allen. 2000. *To Profit or Not to Profit, The Commercial Transformation of the Nonprofit Sector*. New York : Cambridge University Press.
74. *Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2)*. Ur. l. RS 117/06. Dostopno prek: <http://bit.ly/1Bspbuf> (1. junij 2012).
75. *Zakon o društvih (ZDru-1-UPB2)*. Ur. l. RS 64/11. Dostopno prek: <http://bit.ly/1M5AmnU> (23. maj 2012).
76. *Zakon o javnem skladu Republike Slovenije za kulturne dejavnosti (ZJSKD)*. Ur. l. RS29/10. Dostopno prek: <http://bit.ly/1xiBa26> (20. marec 2013).
77. *Zakon o javnih zbiranjih (ZJZ-UPB2)*. Ur. l. RS. 113/05. Dostopno prek: <http://bit.ly/1xiBa26> (27. februar 2013).
78. *Zakon o udrugama*. »Narodne novine« RH 88/01, 11/02. Dostopno prek: <http://bit.ly/1GuqJKX>(5. april 2013).
79. Zimmer, Annette in Eckhard Priller. 2004. *Future of Civil Society, Making Central European Nonprofit-Organizations Work*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.

80. *Zveza kulturnih društev Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.zveza-kds.si/> (21. marec 2013).
81. *Zveza slovenskih godb*. Dostopno prek: <http://www.zvezaslovenskih-godb.si/> (29. marec 2013).
82. Župevc, Kristina. 2011. Kolumbijski glasbenik: Poulična umetnost je v Ljubljani zelo donosen posel. *Dnevnik*, 2. junij. Dostopno prek: <http://bit.ly/1xCgu5z> (27. februar 2013).

PRILOGE

PRILOGA A: Intervju s predsednikom organizacije Making Music (Ustvarjati glasbo) Robinom Osterleyjem

Vprašanje 1: G. Osterley, kako je amaterska glasbena kultura v Veliki Britaniji formalno organizirana in koliko kulturnih oz. glasbenih društev okvirno obstaja?

Odgovor 1: Obstaja veliko število skupin. Večinoma gre za neformalne glasbene organizacije in tudi polprofesionalne skupine, ki pa so zelo dobro organizirane. Pravno-formalno spadajo pod dobrodelne organizacije, tako kot vse neprofitne organizacije v Veliki Britaniji, in tako so tudi prijavljene. Tem organizacijam država omogoča pridobivanje sredstev preko davčnih olajšav.

Vprašanje 2: Na kakšen način amaterske kulturne organizacije v Veliki Britaniji pridobivajo sredstva za svoje delovanje in ali tudi država oz. občine finančno prispevajo k razvoju le-teh?

Odgovor 2: Amaterske kulturne organizacije se pretežno financirajo iz članarin. V povprečju te znašajo od 80 do 150 funtov (od 95 do 175 evrov) na leto na posameznega člana. Poleg tega pridobivajo sredstva od prodaje kart za dogodke, ki jih organizirajo. Finančno pa jim pomagajo tudi donatorji in sponzorji. Javno financiranje sicer obstaja na ravni občin, a so ga deležne le redke organizacije. Za ta sredstva se organizacije potegujejo na javnih razpisih, kjer so izbrani najbolj zanimivi projekti. Toda v glavnem so amaterske kulturne organizacije glede financiranja prepuščene same sebi in lastni iznajdljivosti. Profesionalne kulturne organizacije (npr. profesionalni orkestri, gledališča, muzeji itd.) pa so financirani s strani države.

Vprašanje 3: Ali je amaterska kultura v Veliki Britaniji po kvaliteti na visokem nivoju?

Odgovor 3: Obstaja veliko skupin in nekatere (med njimi) so lahko tudi na zelo visokem nivoju. Na glasbenem področju gre za okoli 30 pevskih zborov in 10 orkestrov, ki lahko parirajo tudi profesionalnim skupinam. V povprečju pa gre bolj za amatersko delovanje, zato na splošno ne bi mogli govoriti o zelo visokem nivoju.

Vprašanje 4: Če izpostavim glasbene amaterske skupine, kakšna je njihova struktura?

Odgovor 4: Največ je vokalnih zasedb in pevskih zborov, ki sestavljajo skoraj polovico vseh glasbenih skupin. Inštrumentalne zasedbe so tudi zelo številčne, saj je skoraj 500 različnih orkestrov in manjših inštrumentalnih zasedb. Od teh je približno 80 % takih, ki se ukvarjajo samo s klasično glasbo. Treba pa je omeniti tudi veliko število skupin, ki jih sestavljajo predstavniki različnih imigrantskih skupnosti. Ti se ukvarjajo s folklorno dejavnostjo.

PRILOGA B: Spletna anketa »Financiranje kulturno-umetniških glasbenih društev«

1. vprašanje: Ali vaše KUD pridobiva javna sredstva za svoje delovanje (razpisi države, občine, JSKD, ZKDS)?
2. vprašanje: Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z DA, kolikšen je delež vseh sredstev vašega KUD (v odstotkih), ki ga pridobite iz javnih sredstev? (izbirno vprašanje)
3. vprašanje: Kolikšen je delež sredstev (v odstotkih), ki ga vaše KUD pridobi od razpisov države? (V kolikor pridobiva ta sredstva.) (izbirno vprašanje)
4. vprašanje: Kolikšen je delež sredstev (v odstotkih), ki ga vaše KUD pridobi od razpisov občine? (V kolikor pridobiva ta sredstva.) (izbirno vprašanje)
5. vprašanje: Kolikšen je delež sredstev (v odstotkih), ki ga vaše KUD pridobi od razpisov JSKD? (V kolikor pridobiva ta sredstva.) (izbirno vprašanje)
6. vprašanje: Kolikšen je delež sredstev (v odstotkih), ki ga vaše KUD pridobi od razpisov ZKDS? (V kolikor pridobiva ta sredstva.) (izbirno vprašanje)
7. vprašanje: Ali vaše KUD pridobiva sredstva za delovanje tudi iz članarin?
8. vprašanje: Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z DA, kolikšen je delež sredstev (v odstotkih), ki ga vaše KUD pridobi iz članarin? (izbirno vprašanje)
9. vprašanje: Ali vaše KUD pridobiva sredstva tudi iz donacij, sponzorstev, prostovoljnih prispevkov, daril itd.?
10. vprašanje: Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z DA, kolikšen je delež (v odstotkih), ki ga vaše KUD pridobi iz donacij, sponzorstev, prostovoljnih prispevkov, daril ... ? (izbirno vprašanje)
11. vprašanje: Ali vaše KUD pridobiva tudi sredstva iz mednarodnih razpisov (EU ipd.)?

12. vprašanje: Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z DA, kolikšen je delež sredstev (v odstotkih), ki ga vaše KUD pridobi iz mednarodnih razpisov? (izbirno vprašanje)
13. vprašanje: Ali vaše KUD pridobiva sredstva tudi iz lastne dejavnosti (nastopi, koncerti, prireditve, komercialni nastopi)?
14. vprašanje: Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z DA, kolikšen je delež sredstev (v odstotkih), ki ga vaše KUD pridobi iz lastne dejavnosti? (izbirno vprašanje)
15. vprašanje: Kateri vir financiranja KUD se vam zdi najpomembnejši?
16. vprašanje: Ali lahko pojasnite odgovor na prejšnje vprašanje? (izbirno vprašanje)
17. vprašanje: Ali se vam zdi, da so se v obdobju 2008–2013 znižala sredstva javnega financiranja (država, občine, JSKD, ZKDS) kulturno-umetniškimi društvom?
18. vprašanje: Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z DA, ali lahko napišete, za koliko odstotkov so se javna sredstva znižala vašemu KUD? (izbirno vprašanje)
19. vprašanje: Če so se vašemu KUD znižala sredstva javnega financiranja, ali to vpliva na delovanje KUD? Ali lahko podrobneje opišete, kako (če) znižanje sredstev vpliva na delovanje vašega KUD? (izbirno vprašanje)
20. vprašanje: Ali se vam zdi, da bi morala država bolj finančno podpirati delovanje KUD?
21. vprašanje: Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z DA, zakaj menite, da bi morala država bolj finančno podpirati delovanje KUD? (izbirno vprašanje)
22. vprašanje: Ali bi želeli za konec še kaj dodati? (izbirno vprašanje)

PRILOGA C: Osnovna vprašanja za poglobljeni polstrukturirani intervju

Ime kulturno-umetniškega društva: _____

Leto ustanovitve: _____

Število članov: _____

Funkcija izpraševanca v društvu, ki ga predstavlja: _____

Osnovna vprašanja:

1. vprašanje: Od leta 2008 je v Sloveniji čutiti vpliv svetovne gospodarske krize. Ali opazite tovrsten vpliv tudi v vašem kulturnem društvu?
2. vprašanje: V magistrski nalogi želim dokazati, da zmanjševanje sredstev zaradi gospodarske krize negativno vpliva tudi na delovanje kulturnih društvenih dejavnosti, predvsem v tistem delu, ki je vezan na sredstva, ki jih društva pridobivajo iz lastne dejavnosti (organizacija koncertov) ali od nastopov za razne komercialne naročnike (podjetja, glasbeni festivali, razne agencije, privatni naročniki ipd.). Bi se strinjali z mojo hipotezo in ali lahko bolj natančno pojasnite svoj odgovor?
3. vprašanje: Uradni statistični podatki o prihodkih in odhodkih kulturno-umetniških društev so dostopni samo do leta 2012. Iz teh podatkov je razvidno, da so se prihodki kulturno-umetniških društev iz leta v leto povečevali ali stagnirali. Iz teh podatkov je razvidno tudi, da se je vsako leto povečalo število novoustanovljenih kulturno-umetniških društev. Kako bi komentirali to statistiko, če izhajate iz prihodkov in odhodkov vašega kulturno-umetniškega društva?
4. vprašanje: Sredstva, ki jih kulturno-umetniška društva pridobivajo, sem v magistrski nalogi razdelila na posredna in neposredna. Pod neposredna sem štela tiste vire sredstev, ki jih društva pridobivajo iz različnih razpisov države, občin, Evropske unije in ostalih razpisov, donatorjev, sponzorjev, članarin itn. Pod posredna sredstva pa sem štela sredstva, ki jih društva pridobijo iz lastne dejavnosti (npr. vstopnine za koncerte) in od nastopov za različne komercialne naročnike (npr. koncerti za podjetja, za različne koncertne agencije, nastopi na glasbenih festivalih itn.). Ali bi lahko obrazložili, iz katerih od prej naštetih sredstev (lahko dodate tudi kakšen vir, ki ga jaz še nisem navedla) se vaše društvo financira in približno kakšen je delež posameznih virov sredstev?
5. vprašanje: Kateri izmed virov vaših sredstev, ki ste jih navedli pri prejšnjem vprašanju, so za vaše društvo najpomembnejši in zakaj?

6. vprašanje: Kateri viri sredstev vašega društva so se v obdobju 2008–2014 najbolj zmanjšali (če so se zmanjšali)?
7. vprašanje: Ali so se morda kateri od virov sredstev vašega društva v obdobju 2008–2014 povečali?
8. vprašanje: Če imate približen pregled nad prihodki vašega društva, bi bila zelo hvaležna, če bi lahko navedli, kakšni so bili letni prihodki vašega društva za leta 2009, 2010, 2011, 2012 in 2013. Prosila bi tudi, če bi lahko natančneje obrazložili povečanje ali zmanjšanje prihodkov za prej omenjena leta glede na to, s katerim virom sredstev in s katerimi dejavnostmi vašega kulturno-umetniškega društva v posameznem letu so povezani.
9. vprašanje: Prosila bi, če lahko komentirate tudi letošnje leto (2014) glede na do sedaj pridobljena sredstva in glede na do sedaj izpeljane projekte ter glede na načrte, ki jih še imate do konca leta.
10. vprašanje: Kolikšen delež sredstev vaše kulturno-umetniško društvo pridobi iz posrednih virov sredstev, ki sem jih naštel v 4. vprašanju?
11. vprašanje: Ali se vam zdi pridobivanje sredstev, ki spadajo pod posredne vire sredstev, pomembno za vaše društvo?
12. vprašanje: Kako bi komentirali trditev, da je višina sredstev, ki jih kulturno-umetniško društvo pridobi, povezana s kvaliteto delovanja društva in tudi s kvaliteto izvajanja dejavnosti, ki jo kulturno-umetniško društvo opravlja? Ali menite, da kulturno-umetniško društvo lahko izpelje več projektov in bolj kvaliteten program, če ima višja sredstva? Prosim za natančnejšo obrazložitev odgovora oz. morda kakšno anekdoto na primeru vašega kulturno-umetniškega društva.
13. vprašanje: Kolikšni pa so odhodki vašega kulturno-umetniškega društva in kakšna je letna bilanca?
14. vprašanje: Ali lahko tudi bolj natančno pojasnite odhodke in stroške, ki jih ima vaše kulturno-umetniško društvo, in kateri izmed stroškov se vam zdijo najbolj nepotrebni ali najbolj sporni?
15. vprašanje: Kakšen se vam zdi odnos države in občin do amaterske kulturno-umetniške dejavnosti in ali menite, da finančno dovolj podpirajo to dejavnost?
16. vprašanje: Ali se v vašem društvu poslužujete tudi sodelovanja na mednarodnih razpisih in ali tudi na kakšen drugačen način sodelujete s tujino? Se vam zdi to dobra možnost za financiranje slovenskih kulturno-umetniških društev, in če da, zakaj? (Če imate kakšno zanimivo anekdoto, jo, prosim, opišite.)

17. vprašanje: Vire sredstev, ki sem jih do sedaj omenila, načeloma poznajo vsa amaterska kulturno-umetniška društva. Ali poznate še kakšne druge možnosti pridobivanja sredstev, ki se jih lahko poslužujejo kulturno-umetniška društva?
18. vprašanje: Kako imate v vašem društvu razdeljeno finančno, administrativno, umetniško, vodstveno, organizacijsko področje?
19. vprašanje: Koliko dogodkov letno organizirate v vašem kulturno-umetniškem društvu in ali ste s količino le-teh zadovoljni?
20. vprašanje: Ali na dogodkih, ki jih sami organizirate, zaračunavate tudi vstopnino, in če da, zakaj?
21. vprašanje: Kako skrbite za javno prepoznavnost?
22. vprašanje: Na kakšen način se trudite za to, da člani društva ostajajo zvesti dejavnosti, s katero se društvo ukvarja? Ali vaši člani plačujejo članarino? Ali se poslužujete tudi »finančne motivacije« članov ali jih kako drugače motivirate?
23. vprašanje: Ali je kateri izmed članov ali sodelavcev vašega društva plačan za svoje delo, in če da, zakaj?
24. vprašanje: Ali menite, da je vaše kulturno-umetniško društvo pomembno, in če da, zakaj?
25. vprašanje: Ali se vam zdi amaterska kulturna glasbena dejavnost v Sloveniji pomembna in zakaj?
26. vprašanje: Kakšni so načrti in želje vašega društva za prihodnost?

PRILOGA C.1: Intervju s predsednikom KUD Komorni zbor Ave

Ime kulturno-umetniškega društva: KUD Komorni zbor Ave

Leto ustanovitve: 1984

Število članov: 32

Funkcija izpraševanca v društvu, ki ga predstavlja: predsednik društva

1. vprašanje: Od leta 2008 je v Sloveniji čutiti vpliv svetovne gospodarske krize. Ali opazite tovrsten vpliv tudi v vašem kulturnem društvu?

Odgovor: Da. Opazna je zmanjšana želja po plačilu honorarjev za koncerte.

2. vprašanje: V magistrski nalogi želim dokazati, da zmanjševanje sredstev zaradi gospodarske krize negativno vpliva tudi na delovanje kulturnih društvenih dejavnosti, predvsem v tistem delu, ki je vezan na sredstva, ki jih društva pridobivajo iz lastne dejavnosti (organizacija koncertov) ali od nastopov za razne komercialne naročnike (podjetja, glasbeni festivali, razne agencije, privatni naročniki ipd.). Bi se strinjali z mojo hipotezo?

Odgovor: Se strinjam s hipotezo.

3. vprašanje: Uradni statistični podatki o prihodkih in odhodkih kulturno-umetniških društev so dostopni samo do leta 2012. Iz teh podatkov je razvidno, da so se prihodki kulturno-umetniških društev iz leta v leto povečevali ali stagnirali. Iz teh podatkov je razvidno tudi, da se je vsako leto povečalo število novoustanovljenih kulturno-umetniških društev. Kako bi komentirali to statistiko, če izhajate iz prihodkov in odhodkov vašega kulturno-umetniškega društva?

Odgovor: Ljubiteljska kultura v najširšem smislu povezuje ljudi različnih interesov. Kar je dokaz, da se vsak lahko najde v svojem društvu, kateremu ustreza lastno osebno umetniško izražanje.

4. vprašanje: Sredstva, ki jih kulturno-umetniška društva pridobivajo, sem v magistrski nalogi razdelila na posredna in neposredna. Pod neposredna sem štela tiste vire sredstev, ki jih društva pridobivajo iz različnih razpisov države, občin, Evropske unije in ostalih razpisov, donatorjev, sponzorjev, članarin itn. Pod posredna sredstva pa sem štela sredstva, ki jih društva pridobijo iz lastne dejavnosti (npr. vstopnine za koncerte) in od nastopov za različne komercialne naročnike (npr. koncerti za podjetja, za različne koncertne agencije, nastopi na glasbenih festivalih itn.). Ali bi lahko obrazložili, iz katerih od prej naštetih sredstev se vaše društvo financira in približno kakšen je delež posameznih virov sredstev?

Odgovor: Trenutno je delež 30/70 v korist lastnemu pridobivanju sredstev. Država preko Javnega sklada za kulturne dejavnosti le delno podpira naše delovanje.

5. vprašanje: Kateri izmed virov vaših sredstev, ki ste jih navedli pri prejšnjem vprašanju, so za vaše društvo najpomembnejši in zakaj?

Odgovor: Pridobivanje sredstev s svojim rednim delovanjem, »zborovskim koncertiranjem«, je najpomembnejše.

6. vprašanje: Kateri viri sredstev vašega društva so se v obdobju 2008–2014 najbolj zmanjšali?

Odgovor: Državni viri.

7. vprašanje: Ali so se morda kateri od virov sredstev vašega društva v obdobju 2008–2014 povečali?

Odgovor: Ne.

8. vprašanje: Če imate približen pregled nad prihodki vašega društva, bi bila zelo hvaležna, če bi lahko navedli, kakšni so bili letni prihodki vašega društva za leta 2009, 2010, 2011, 2012 in 2013. Prosila bi tudi, če bi lahko natančneje obrazložili povečanje ali zmanjšanje prihodkov za prej omenjena leta glede na to, s katerim virom sredstev in s katerimi dejavnostmi vašega kulturno-umetniškega društva v posameznem letu so povezani.

Odgovor: Ne želimo posredovati teh podatkov.

9. vprašanje: Prosila bi, če lahko pokomentirate tudi letošnje leto (2014) glede na do sedaj pridobljena sredstva in glede na do sedaj izpeljane projekte ter glede na načrte, ki jih še imate do konca leta.

Odgovor: Letos praznuje Komorni zbor Ave 30. obletnico delovanja. Želja je seveda večja od zmožnosti.

10. vprašanje: Kolikšen delež sredstev vaše kulturno-umetniško društvo pridobi iz posrednih virov sredstev, ki sem jih naštela v 4. vprašanju?

Odgovor: V 2013 je bilo teh sredstev 12.000 EUR.

11. vprašanje: Ali se vam zdi pridobivanje sredstev, ki spadajo pod posredne vire sredstev, pomembno za vaše društvo?

Odgovor: To so naši najpomembnejši viri.

12. vprašanje: Kako bi komentirali trditev, da je višina sredstev, ki jih kulturno-umetniško društvo pridobi, povezana s kvaliteto delovanja društva in tudi s kvaliteto izvajanja dejavnosti, ki jo kulturno umetniško društvo opravlja? Ali menite, da kulturno-umetniško društvo lahko izpelje več projektov in bolj kvaliteten program, če ima višja sredstva? Prosim

za natančnejšo obrazložitev odgovora oz. morda kakšno anekdoto na primeru vašega kulturno-umetniškega društva.

Odgovor: JSKD mora na razpisu zadovoljiti najširšo množico prijavljenih. Kvaliteta igra relativno majhno vlogo.

13. vprašanje: Kolikšni pa so odhodki vašega kulturno-umetniškega društva in kakšna je letna bilanca?

Odgovor: V 2013 so bili prihodki in odhodki enaki. Žal nam ne uspe nič prihraniti.

14. vprašanje: Ali lahko tudi bolj natančno pojasnite odhodke in stroške, ki jih ima vaše kulturno-umetniško društvo, in kateri izmed stroškov se vam zdijo najbolj nepotrebni ali najbolj sporni?

Odgovor: Najvišji odhodki predstavljajo postavke »honorarji« in »prevozni stroški«. Ker moramo skrbeti za lastno bilanco, so stroški pod nadzorom.

15. vprašanje: Kakšen se vam zdi odnos države in občin do amaterske kulturno-umetniške dejavnosti in ali menite, da finančno dovolj podpirajo to dejavnost?

Odgovor: Provokativno vprašanje ... V Ljubljani, kjer je koncentracija društev največja, je kvaliteta drugega pomena.

16. vprašanje: Ali se v vašem društvu poslužujete tudi sodelovanja na mednarodnih razpisih in ali tudi na kakšen drugačen način sodelujete s tujino? Se vam zdi to dobra možnost za financiranje slovenskih kulturno-umetniških društev, in če da, zakaj?

Odgovor: Na dosedanjih mednarodnih razpisih do sedaj nismo bili uspešni.

17. vprašanje: Vire sredstev, ki sem jih do sedaj omenila, načeloma poznajo vsa amaterska kulturno-umetniška društva. Ali poznate še kakšne druge možnosti pridobivanja sredstev, ki se jih lahko poslužujejo kulturno-umetniška društva?

Odgovor: Žal ne. Bi jo pa radi.

18. vprašanje: Kako imate v vašem društvu razdeljeno finančno, administrativno, umetniško, vodstveno, organizacijsko področje?

Odgovor: Združeno v funkciji predsednika društva in izvršnem odboru.

19. vprašanje: Koliko dogodkov letno organizirate v vašem kulturno-umetniškem društvu in ali ste s količino le-teh zadovoljni?

Odgovor: Lastna organizacija je ca. 2 do 3 dogodke letno, kar je dovolj.

20. vprašanje: Ali na dogodkih, ki jih sami organizirate, zaračunavate tudi vstopnino, in če da, zakaj?

Odgovor: Odvisno od namena prireditve in kraja prireditve. V cerkvi pač ni vstopnin.

21. vprašanje: Kako skrbite za javno prepoznavnost?

Odgovor: S kvalitetnim delom. V zborovstvu je to najboljši način.

22. vprašanje: Na kakšen način se trudite za to, da člani društva ostajajo zvesti dejavnosti, s katero se društvo ukvarja? Ali vaši člani plačujejo članarino? Ali se poslužujete tudi »finančne motivacije« članov ali jih kako drugače motivirate?

Odgovor: Članarina je statutarna obveznost člana društva. Honorarje izplačujemo le pogodbenim sodelavcem zbora – umetniško vodstvo, korepetitorstvo, gostujoči umetniki.

23. vprašanje: Ali je kateri izmed članov ali sodelavcev vašega društva plačan za svoje delo, in če da, zakaj?

Odgovor: Sem pojasnil že pri prejšnjem odgovoru.

24. vprašanje: Ali menite, da je vaše kulturno-umetniško društvo pomembno, in če da, zakaj?

Odgovor: S svojimi dosežki in kvaliteto smatramo, da smo pomembni.

25. vprašanje: Ali se vam zdi amaterska kulturna glasbena dejavnost v Sloveniji pomembna in zakaj?

Odgovor: Kvaliteta umetniškega ustvarjanja in izražanja je pomembna človeška potreba.

26. vprašanje: Kakšni so načrti in želje vašega društva za prihodnost?

Odgovor: Nadaljevati dosedanje delo.

PRILOGA C.2: Intervju z menedžerjem KUD Vokalna skupina Perpetuum Jazzile

Ime kulturno-umetniškega društva: Perpetuum Jazzile

Leto ustanovitve: 1983

Število članov: 50

Funkcija izpraševanca v društvu, ki ga predstavlja: menedžer

1. vprašanje: Od leta 2008 je v Sloveniji čutiti vpliv svetovne gospodarske krize. Ali opazite tovrsten vpliv tudi v vašem kulturnem društvu?

Odgovor: Da, sigurno je vpliv. Ne sicer glede povpraševanja po naših koncertih in naši glasbi. Predvsem je vpliv v smislu vpliva na člane in na njihove službe. Zaradi tega jih je kar nekaj npr. izgubilo službe in prenehalo sodelovati v našem društvu. Problemi za društvo so predvsem na področju človeških virov.

2. vprašanje: V magistrski nalogi želim dokazati, da zmanjševanje sredstev zaradi gospodarske krize negativno vpliva tudi na delovanje kulturnih društvenih dejavnosti, predvsem v tistem delu, ki je vezan na sredstva, ki jih društva pridobivajo iz lastne dejavnosti (organizacija koncertov) ali od nastopov za razne komercialne naročnike (podjetja, glasbeni festivali, razne agencije, privatni naročniki ipd.). Bi se strinjali z mojo hipotezo in ali lahko bolj natančno pojasnite svoj odgovor?

Odgovor: Strinjam se s hipotezo. Učinek je posreden. Zmanjševanje sredstev pomeni manj možnosti vlaganja v osnovno dejavnost društva. Ne moreš plačevati dirigenta, nimaš denarja za nakup inštrumentov, ki ga potrebuješ za vadbo, poveča se najemnina za prostor ali celo izgubiš prostor za vaje ipd. Vse to vpliva na osiromašenje programa, kar pomeni, da so umetniški presežki manj pogosti. Bolj ambiciozni in talentirani glasbeniki razmišljajo o tem, da bi zapustili ali zamenjali društvo. Posledica je slabši kader in slabša kakovost.

3. vprašanje: Uradni statistični podatki o prihodkih in odhodkih kulturno-umetniških društev so dostopni samo do leta 2012. Iz teh podatkov je razvidno, da so se prihodki kulturno-umetniških društev iz leta v leto povečevali ali stagnirali. Iz teh podatkov je razvidno tudi, da se je vsako leto povečalo število novoustanovljenih kulturno-umetniških društev. Kako bi komentirali to statistiko, če izhajate iz prihodkov in odhodkov vašega kulturno-umetniškega društva?

Odgovor: Situacija našega društva je malce posebna. V obdobju zadnjih desetih let smo imeli nenehno rast prihodkov na račun razvoja naše glasbe in pristopa do nje, povečevanja atraktivnosti in prepoznavnosti v javnosti, veliko nastopov. Skozi krepitev naše dejavnosti,

tako glede kakovosti kot obsega prihodkov, ki so v 95 % povezani s številom naših koncertov, smo dosegli rast. Statistika povečevanja društev pa je verjetno povezana tudi z ekonomskimi kazalci in z lahkim postopkom ustanavljanja društva, s katerim prideš do oblike, kjer lahko opravljaš tudi neko gospodarsko dejavnost. Torej lahko npr. zapreš svoj d.o.o. in ustanoviš društvo. Tudi stroški so manjši, davčna politika za društvo je ugodnejša itd.

4. vprašanje: Sredstva, ki jih kulturno-umetniška društva pridobivajo, sem v magistrski nalogi razdelila na posredna in neposredna. Pod neposredna sem štela tiste vire sredstev, ki jih društva pridobivajo iz različnih razpisov države, občin, Evropske unije in ostalih razpisov, donatorjev, sponzorjev, članarin itn. Pod posredna sredstva pa sem štela sredstva, ki jih društva pridobijo iz lastne dejavnosti (npr. vstopnine za koncerte) in od nastopov za različne komercialne naročnike (npr. koncerti za podjetja, za različne koncertne agencije, nastopi na glasbenih festivalih itn.). Ali bi lahko obrazložili, iz katerih od prej naštetih sredstev (lahko dodate tudi kakšen vir, ki ga jaz še nisem navedla) se vaše društvo financira in približno kakšen je delež posameznih virov sredstev?

Odgovor: Glavnina naših sredstev je iz posrednih virov. Iz javnega denarja dobimo morda 1 % sredstev. Zaradi krepitve dejavnosti skozi leta so se javna sredstva vseskozi zmanjševala. Pred leti smo sprejeli strateško odločitev, da postanemo neodvisni od javnega denarja. Javni denar ni predstavljal zadostnih sredstev, ki bi jih mi potrebovali za nivo naše dejavnosti, ki smo ga želeli vzpostaviti. Vedno bolj smo se opirali na lastno dejavnost, kot npr. koncerti, prodaja zgoščenk, majic ipd. Največjo pomembnost bi dal usmeritvi k trženju lastne dejavnosti, če želi društvo neko rast in kvaliteto, ki presega funkcijo društva v smislu prostočasne dejavnosti. Sponzorji in donatorji so bili vedno v zelo omejenem obsegu. V letih, ko smo se usmerjali v boljši program, je bilo bistveno več dela z organizacijo koncertov, s pridobivanjem naročnikov itd. za namen same dejavnosti, ne zgolj zaradi financ kot takih. V zadnjih letih so podjetja ugasnila in so prenehala s podporo raznih civilnih sfer, kar zelo vpliva tudi na sponzorstva in donatorstva ter njihovo zmanjševanje.

5. vprašanje: Kateri izmed virov vaših sredstev, ki ste jih navedli pri prejšnjem vprašanju, so za vaše društvo najpomembnejši in zakaj?

Odgovor: Iz lastne dejavnosti.

6. vprašanje: Kateri viri sredstev vašega društva so se v obdobju 2008–2014 najbolj zmanjšali (če so se zmanjšali)?

Odgovor: Sponzorstvo in donatorstvo, ki je praktično ugasnilo. Javno financiranje je v glavnem ves čas enako oz. deloma so se javna sredstva zmanjševala, ampak ne bistveno. Zelo

so se tudi zmanjšala naročila podjetij za nastope na privatnih dogodkih, čeprav je v letošnjem letu opaziti prebujanje. V letih od 2010 do 2013 je bilo veliko mrtvilo.

7. vprašanje: Ali so se morda kateri od virov sredstev vašega društva v obdobju 2008–2014 povečali?

Odgovor: Da, iz koncertne dejavnosti. Pridobili smo nove trge, dobili smo nemške poslovne partnerje, kjer imamo turneje, v lanskem letu (2013) smo imeli veliko prihodkov z dvema koncertoma v dvorani Stožice, čeprav so bili tudi stroški organizacije ogromni.

8. vprašanje: Če imate približen pregled nad prihodki vašega društva, bi bila zelo hvaležna, če bi lahko navedli, kakšni so bili letni prihodki vašega društva za leta 2009, 2010, 2011, 2012 in 2013. Prosila bi tudi, če bi lahko natančneje obrazložili povečanje ali zmanjšanje prihodkov za prej omenjena leta glede na to, s katerim virom sredstev in s katerimi dejavnostmi vašega kulturno-umetniškega društva v posameznem letu so povezani.

Odgovor: Od leta 2009 do leta 2013 so se prihodki povečali za štirikrat. Izstopali sta leti 2012 in 2013, saj smo takrat imeli zelo veliko število koncertov in tudi koncertne turneje po Nemčiji. So se pa tudi odhodki v enaki meri povečali, torej tudi za štirikrat. Vse presežke prihodkov nad odhodki moraš porabiti za dejavnost društva, tako da gre v bistvu za investiranje.

9. vprašanje: Prosila bi, če lahko pokomentirate tudi letošnje leto (2014) glede na do sedaj pridobljena sredstva in glede na do sedaj izpeljane projekte ter glede na načrte, ki jih še imate do konca leta.

Odgovor: V letošnjem letu je opaziti zmanjšanje števila koncertov glede na lani ali predlani. Tudi sredstva so manjša. To je povezano s tem, da nismo imeli planiranih večjih projektov. Turneja v Nemčiji bo v manjšem obsegu kot v letu 2012, tudi letošnji koncert ne bo v Stožicah, ampak v Cankarjevem domu. Letos je za naše društvo bolj zatišno leto. V prihodnjih letih pa pričakujem spet večje projekte.

10. vprašanje: Kolikšen delež sredstev vaše kulturno-umetniško društvo pridobi iz posrednih virov sredstev, ki sem jih naštela v 4. vprašanju?

Odgovor: Skoraj 99 %.

11. vprašanje: Ali se vam zdi pridobivanje sredstev, ki spadajo pod posredne vire sredstev, pomembno za vaše društvo?

Odgovor: Ključno, kar sem pojasnil tudi že v prejšnjih odgovorih.

12. vprašanje: Kako bi komentirali trditev, da je višina sredstev, ki jih kulturno-umetniško društvo pridobi, povezana s kvaliteto delovanja društva in tudi s kvaliteto izvajanja

dejavnosti, ki jo kulturno umetniško društvo opravlja? Ali menite, da kulturno-umetniško društvo lahko izpelje več projektov in bolj kvaliteten program, če ima višja sredstva?

Odgovor: Trditev drži. Ni pa vzročno posledično, da je več denarja tudi večja kvaliteta. Odvisno je, v kaj društvo ta denar investira. Če usposablja kader, kupuje material, note, ima dobre mentorje, se na daljši rok učinki tovrstnega investiranja tudi obrestujejo. Če pa društvo denarja ne vlaga v to, se mu kvaliteta seveda ne izboljša.

13. vprašanje: Kolikšni pa so odhodki vašega kulturno-umetniškega društva in kakšna je letna bilanca?

Odgovor: Približno enaki kot prihodki. Glede bilance delujemo nekako na pozitivni nuli.

14. vprašanje: Ali lahko tudi bolj natančno pojasnite odhodke in stroške, ki jih ima vaše kulturno-umetniško društvo, in kateri izmed stroškov se vam zdijo najbolj nepotrebni ali najbolj sporni?

Odgovor: Največji delež odhodkov so stroški produkcije koncertov, najemi dvoran, odrov, stolov itd. Sem bi dodal še strošek produkcije avdio in video posnetkov (najem studiev, najem režiserja ...), nakupi opreme ipd. Ta sklop je stroškovno najtežji in zajema ca. 40 % vseh odhodkov.

Naslednji stroški bi spadali v sklop strateško ključnega rednega dela društva (plače in honorarji). Jaz kot menedžer sem tukaj poklicno in sem tudi največji del tega sklopa stroškov. Imamo pa tudi mentorja iz Švedske, ki ima štiri sodelavce, ki mu pomagajo pri njegovem delu. Tukaj so tudi stroški vaj, korepeticij, stroški vodenja koncertov, stroški priredb, stroški pisanja skladb, imamo finančno administratorko, vodjo distribucijskega centra (CD-ji, DVD-ji in njihova prodaja), zunanje sodelavce (npr. pianist, vokalni perkucionist, fotografinja, koreografinja, vizažistka). Sem bi dodal tudi projektno delo, stroški za organizacijo turnej, v tem primeru se tudi plača pevce (s čimer se kompenzira neplačan dopust, ki ga morajo vzeti v rednih službah), individualno usposabljanje vokalne tehnike, inštruktorji za vokalno tehniko (npr. iz Švedske), gosti, ki jih imamo na koncertih (npr. tuje vokalne skupine). Stroški dela predstavljajo ca. 30 % odhodkov, kamor spada redno in projektno delo.

So tudi preostali stroški izvajanja osnovne dejavnosti (SAZAS, »ticketing«, stroški intenzivnih vaj, stroški za festivale v tujini, zdravstvena zavarovanja za tujino, stroški koncertnih oblačil, prevozni stroški – avtobus, letala, taksiji), ki predstavljajo okoli 20 % stroškov.

Stroški oglaševanja so nova kategorija. Sem spadajo televizijski oglasi, internetno oglaševanje, radijsko oglaševanje, plakati itd. V to kategorijo bi dodal tudi internetno zaščito.

V državah Evropske Unije imamo zaščitene tudi tri naše blagovne znamke, ki so Perpetuum Jazzile, Vocal Extravaganza in Vocal Extasy. Ta kategorija je nekako 7 % stroškov.

Imamo tudi strošek reprezentance. To so gostinske storitve, večerje, trgovinski nakupi (npr. za daljša potovanja, malica, pijača), lekarniški nakupi (npr. kalcijeve tablete za pevce), stroški brezplačnih vstopnic za družine in prijatelje pevcev, zabave po koncertih, družabni dogodki skozi leto (vinska turneja, vikend na Kolpi), kjer se družimo in povezujemo. To bi znašalo okoli 2 %.

Stroški pošte, banke, računovodstva, davkov in pisarniškega materiala pa so še 1 %. To pa so manjši stroški.

Od vseh teh stroškov se mi zdi najbolj nepotreben strošek plačilo za SAZAS. Predvsem je to povezano s tem, ker je delitev denarja, ki ga dobijo, netransparentna.

15. vprašanje: Kakšen se vam zdi odnos države in občin do amaterske kulturno-umetniške dejavnosti in ali menite, da finančno dovolj podpirajo to dejavnost?

Odgovor: Rekel bi, da je ne podpirajo dovolj. To je lahko slabo, lahko pa tudi ne. Z lastnim delovanjem je naše društvo dokazalo, da smo pred 15 leti sprejeli pravilno odločitev, da se nehamo naslanjati na državo. Z lastno tržno dejavnostjo pridobljena sredstva so morda na videz nestabilna, a v resnici niso. Če se na tržišču ustališ, potem imaš z različnimi dogodki zagotovljena sredstva in nisi odvisen od državnih funkcionarjev. Je pa res, da to zahteva ogromno dela in je tudi dolgoročno usmerjeno in ogromno odrekovanja in ogromno prostovoljnega dela, ki ga delaš ob službi, družini itd. Je pa slovensko tržišče premajhno, da bi se vsa kulturno-umetniška društva usmerila v tržno delovanje, čeprav je še veliko manevrskega prostora za marsikoga. Vsako posamezno društvo se mora odločiti, kaj želijo in kaj je njihov motiv delovanja in kakšne so njihove ambicije. Nekaterim društvom popolnoma odgovarja, da gre res za neko ljubiteljsko in pristočasno dejavnost. Če pa društvo želi malo bolj profesionalno delovanje, pa se mora usmeriti v tržno delovanje.

16. vprašanje: Ali se v vašem društvu poslužujete tudi sodelovanja na mednarodnih razpisih in ali tudi na kakšen drugačen način sodelujete s tujino? Se vam zdi to dobra možnost za financiranje slovenskih kulturno-umetniških društev, in če da, zakaj?

Odgovor: Da, npr. turneja po Nemčiji. To je popolnoma tržna dejavnost. V Nemčiji imamo poslovne partnerje, koncertno agencijo, ki nas trži v Nemčiji, Avstriji in Švici. Bili smo tudi dvakrat v ZDA, kjer smo imeli projektne sodelavce, nismo pa z njimi v takšnem poslovnem odnosu kot z nemškimi partnerji. Za nas je tujina nuja, ker je slovenski trg premajhen.

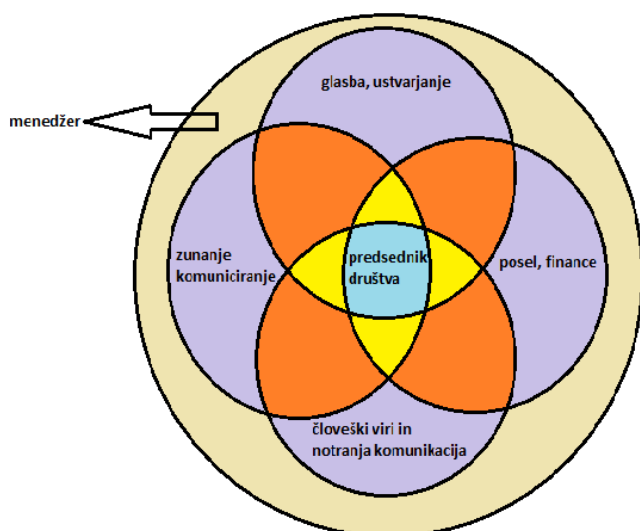

17. vprašanje: Vire sredstev, ki sem jih do sedaj omenila, načeloma poznajo vsa amaterska kulturno-umetniška društva. Ali poznate še kakšne druge možnosti pridobivanja sredstev, ki se jih lahko poslužujejo kulturno-umetniška društva?

Odgovor: Nimam drugih predlogov.

18. vprašanje: Kako imate v vašem društvu razdeljeno finančno, administrativno, umetniško, vodstveno, organizacijsko področje?

Odgovor: Imamo zelo zapleteno in kompleksno organizacijsko strukturo, ker je skozi leta potreba po organiziranosti vedno bolj rastla. Pred kratkim smo postavili popolnoma novo strukturo in jo sedaj šele dobro uvajamo. Društvo je razdeljeno na štiri glavna področja, ki se vsa med seboj stikajo. V stičišču teh štirih področij je predsednik društva, ki ga volijo člani društva. Menedžer je poklicni in je vseprisoten na vseh področjih. Področja so: glasba in ustvarjanje, posel in finance, človeški viri in notranja komunikacija ter zunanja komunikacija. Vsako od štirih področij se deli še naprej na pod področja, ki jih vodijo operativci. Vsak od operativcev ima še podoperativce, ki delujejo vsak na svojem sklopu nalog. Vse to so člani društva. Področje glasbenega ustvarjanja vodi mentor iz Švedske, ki mu pomagajo še štirje glasbeni vodje, ki so tudi sami pevci v zboru Perpetuum Jazzile. Področja nalog v tem delu so razdeljena na: področje glasbenega vodenja (koordiniranje med glasbenim vodstvom in skupino), avdio produkcija, video produkcija in zunanja podoba skupine (kostumi, pričeske, scenografija, luči, ličenje, koreografija, videospoti, avdio produkcija ipd.). Naslednji sklop, torej posel in finance, je razdeljen na: proračun in finance (kjer pomaga tudi finančni administrator), prodaja izdelkov na koncertih in preko spleta (zgoščenke, majice, video posnetki, itd.), organizacija koncertov in dogodkov (če ni zunanjega organizatorja dogodka ali koncerta), pravno področje. Sklop človeških virov in notranje komunikacije je razdeljen na: upravljanje s človeškimi viri (reševanje problemov s člani), logistiko, administracijo in interno informiranje ter zabave in druženje. Zadnji sklop, zunanja komunikacija, je razdeljen na: marketing (oglaševanje in vse, kar spada zraven), spletne kanale (vsebina spletnih strani, Facebook stran, ki ima že 106.000 oboževalcev, IT podpora, razvoj in izboljševanje spletnih kanalov, itd.) in odnose z javnostmi (mediji, komunikacija z oboževalci ipd.). Za vsako od teh naštetih področij je bil razpis in člani so se lahko na razpis prijavili. Nekatera izmed del so plačana, nekatera ne, sistema nagrajevanja še nimamo do konca vzpostavljenega. Shema PJ je:

19. vprašanje: Koliko dogodkov letno organizirate v vašem kulturno-umetniškem društvu in ali ste s količino le-teh zadovoljni?

Odgovor: V »najmočnejšem« letu smo imeli 75 koncertov, trenutno smo na številki 50 koncertov na leto. Idealno bi bilo 65 koncertov na leto. Tudi ko smo delali anketo med pevci, so si v povprečju želeli 12–15 dogodkov mesečno, kar vključuje vaje (dvakrat tedensko), koncerte, snemanja.

20. vprašanje: Ali na dogodkih, ki jih sami organizirate, zaračunavate tudi vstopnino, in če da, zakaj?

Odgovor: Da, zato da si pokrijemo stroške organiziranja lastne dejavnosti.

21. vprašanje: Kako skrbite za javno prepoznavnost?

Odgovor: Sem opisal že v odgovoru na 18. vprašanje.

22. vprašanje: Na kakšen način se trudite za to, da člani društva ostajajo zvesti dejavnosti, s katero se društvo ukvarja? Ali vaši člani plačujejo članarino? Ali se poslužujete tudi »finančne motivacije« članov ali jih kako drugače motivirate?

Odgovor: Članarino smo pred leti ukinili. Člani ostajajo zvesti tako, da jih motiviraš s kvalitetnim delom. Ko generiraš program, ki je za njih zanimiv in je vedno poln novosti in novih pristopov. S tem pevce motiviraš, da so pripravljeni nakloniti svoj prosti čas tej dejavnosti. Poslužujemo pa se tudi "finančnih motivacij". V zadnjem času smo vzpostavili sistem nagrajevanja, tako da gre del koncertnega honorarja tudi za plačilo pevcev. Niso to sicer ogromni zneski, toda preko leta se nekaj nabere. Tudi stroški intenzivnih vaj in vsi ostali stroški za pevce so kriti.

23. vprašanje: Ali je kateri izmed članov ali sodelavcev vašega društva plačan za svoje delo, in če da, zakaj?

Odgovor: Redno zaposlen je samo menedžer, ostali člani pa so plačani honorarno glede na obseg dela, ki ga opravijo. V glavnem pa se veliko stvari opravi tudi prostovoljno.

24. vprašanje: Ali menite, da je vaše kulturno-umetniško društvo pomembno, in če da, zakaj?

Odgovor: Da, ker razvijamo nov pristop k vokalni glasbi. V Sloveniji je zakoreninjena vokalna glasba, ki ni prvenstveno ritmičnega značaja, mi pa širimo novosti predvsem na ritmičnem področju. Tudi v svetovnem merilu je malo primerljivih vokalnih skupin. Na našem koncertu ima poslušalec občutek, da je na koncertu rock glasbe. Zdi se mi, da smo razvili zelo zanimiv produkt.

25. vprašanje: Ali se vam zdi amaterska kulturna glasbena dejavnost v Sloveniji pomembna in zakaj?

Odgovor: Da, zdi se mi ključna. Skozi amatersko kulturo družba ohranja zdravje in konstruktivno kanaliziranje energije, obenem pa je tudi velik vir idej, novih umetniških pristopov, ki se imajo priložnost razvijati v »vedno bolj profesionalnem smislu«.

26. vprašanje: Kakšni so načrti in želje vašega društva za prihodnost?

Odgovor: Nova glasba, nove skladbe, vedno bolj smo z mislimi in z dejanji usmerjeni k prehodu od priredb in reprodukcije že obstoječe glasbe k ustvarjanju nove in avtorske glasbe. Cilj pa je tudi popularizacija skupine na tujih trgih.

PRILOGA C.3: Intervju s predsednico KUD Pihalni orkester Krka

Ime kulturno-umetniškega društva: KUD Pihalni orkester Krka

Leto ustanovitve: 1957

Število članov: 65 aktivnih članov

Funkcija izpraševanca v društvu, ki ga predstavlja: predsednica društva

1. vprašanje: Od leta 2008 je v Sloveniji čutiti vpliv svetovne gospodarske krize. Ali opazite tovrsten vpliv tudi v vašem kulturnem društvu?

Odgovor: Vpliv svetovne gospodarske krize naše društvo občuti predvsem na področju financiranja projektov skozi razpise in pozive Ministrstva za kulturo, JSKD in občine, v kateri delujemo, saj je proračun za instrumentalne dejavnosti v primerjavi z drugimi precej manjši, vsako društvo pa zaradi omejitve sredstev dobi le majhen delež pogače, čeprav vsi delamo kvalitetno in je vsako leto izjemno veliko kreativnih projektov, ki bi si zaslužili večjo podporo. Nekaj problemov na področju financiranja je bilo tudi z dolgim čakanjem na nakazilo sredstev, ki smo jih uspešno pridobili, a čakali nanje tudi več kot pol leta. KD Pihalni orkester Krka ima sicer močno generalno pokroviteljico Krko, d.d., Novo mesto, ki nam omogoča redno delovanje.

2. vprašanje: V magistrski nalogi želim dokazati, da zmanjševanje sredstev zaradi gospodarske krize negativno vpliva tudi na delovanje kulturnih društvenih dejavnosti, predvsem v tistem delu, ki je vezan na sredstva, ki jih društva pridobivajo iz lastne dejavnosti (organizacija koncertov) ali od nastopov za razne komercialne naročnike (podjetja, glasbeni festivali, razne agencije, privatni naročniki ipd.). Bi se strinjali z mojo hipotezo in ali lahko bolj natančno pojasnite svoj odgovor?

Odgovor: S tezo se strinjamo, saj društva zaradi gospodarske krize težje pridobivamo sredstva na lokalni in državni ravni, hkrati pa se naročniki raje odločijo za cenejše opcije kot za celo kulturno društvo, ki zahteva več logistike in sredstev.

3. vprašanje: Uradni statistični podatki o prihodkih in odhodkih kulturno-umetniških društev so dostopni samo do leta 2012. Iz teh podatkov je razvidno, da so se prihodki kulturno-umetniških društev iz leta v leto povečevali ali stagnirali. Iz teh podatkov je razvidno tudi, da se je vsako leto povečalo število novoustanovljenih kulturno-umetniških društev. Kako bi komentirali to statistiko, če izhajate iz prihodkov in odhodkov vašega kulturno-umetniškega društva?

Odgovor: Prihodki Pihalnega orkestra Krka so se v zadnjih letih povečali, hkrati pa se povečujejo tudi odhodki, saj se zvišujejo cene inštrumentov in ostalih nujnih dobrin, ki jih za svoje delovanje potrebujemo; zato bistvenega povišanja sredstev ne občutimo.

4. vprašanje: Sredstva, ki jih kulturno-umetniška društva pridobivajo, sem v magistrski nalogi razdelila na posredna in neposredna. Pod neposredna sem štela tiste vire sredstev, ki jih društva pridobivajo iz različnih razpisov države, občin, Evropske unije in ostalih razpisov, donatorjev, sponzorjev, članarin itn. Pod posredna sredstva pa sem štela sredstva, ki jih društva pridobijo iz lastne dejavnosti (npr. vstopnine za koncerte) in od nastopov za različne komercialne naročnike (npr. koncerti za podjetja, za različne koncertne agencije, nastopi na glasbenih festivalih itn.). Ali bi lahko obrazložili, iz katerih od prej naštetih sredstev (lahko dodate tudi kakšen vir, ki ga jaz še nisem navedla) se vaše društvo financira in približno kakšen je delež posameznih virov sredstev?

Odgovor: Društvo se financira predvsem iz neposrednih virov – približno 80 % vseh prihodkov dobimo iz naslova razpisov, sponzorstev in donacij. Ostalih 20 % pa je posrednih sredstev.

5. vprašanje: Kateri viri vaših sredstev, ki ste jih navedli pri prejšnjem vprašanju, so za vaše društvo najpomembnejši in zakaj?

Odgovor: Najbolj pomembna sredstva dobimo od generalne pokroviteljice.

6. vprašanje: Kateri od virov sredstev vašega društva so se v obdobju 2008–2014 najbolj zmanjšali (če so se zmanjšali)?

Odgovor: Najbolj so se zmanjšala sredstva JSKD in sredstva na lokalni ravni – več kot je novih kulturnih društev, manj sredstev dobi vsako posamezno društvo, saj je tendenca JSKD in lokalnih skupnosti »vsakemu malo« in žal premalo temelji na kompetencah in uspešnosti društev.

7. vprašanje: Ali so se morda kateri od virov sredstev vašega društva v obdobju 2008–2014 povečali?

Odgovor: Več sredstev pridobimo skozi razpise na nacionalni in lokalni ravni – Ministrstvo za kulturo, Mestna občina Novo mesto.

8. vprašanje: Če imate približen pregled nad prihodki vašega društva, bi bila zelo hvaležna, če bi lahko navedli, kakšni so bili letni prihodki vašega društva za leta 2009, 2010, 2011, 2012 in 2013. Prosila bi tudi, če bi lahko natančneje obrazložili povečanje ali zmanjšanje prihodkov za prej omenjena leta glede na to, s katerim virom sredstev in s katerimi dejavnostmi vašega kulturno-umetniškega društva v posameznem letu so povezani.

Odgovor: Od leta 2009 do leta 2013 so se nam sredstva povečala za ca. 7.000 EUR. Letni prihodki orkestra so sedaj ca. 30.000 EUR letno. Povečanje sredstev je predvsem posledica povišanja sredstev s strani generalne pokroviteljice, uspešnejši smo na razpisih Ministrstva za kulturo Mestne občine Novo mesto.

9. vprašanje: Prosila bi, če lahko pokomentirate tudi letošnje leto (2014) glede na do sedaj pridobljena sredstva in glede na do sedaj izpeljane projekte ter glede na načrte, ki jih še imate do konca leta.

Odgovor: Do konca leta imamo še 4 pomembne koncerte in dva projekta. Načrtujemo še nakup dveh inštrumentov in notnega gradiva, kar pomeni, da upamo, da bomo na koncu leta na »pozitivni nuli«.

10. vprašanje: Kolikšen delež sredstev vaše kulturno-umetniško društvo pridobi iz posrednih virov sredstev, ki sem jih naštel v 4. vprašanju?

Odgovor: Iz posrednih virov sredstev pridobimo okoli 20 % sredstev.

11. vprašanje: Ali se vam zdi pridobivanje sredstev, ki spadajo pod posredne vire sredstev, pomembno za vaše društvo?

Odgovor: Glede na to, da naše društvo večino sredstev pridobi iz drugih virov, nam posredna sredstva služijo predvsem za pokrivanje stroškov organizacije rednih koncertov in nastopov. Čeprav sredstva iz posrednih virov sredstev predstavljajo majhen delež prihodkov, so nam vsekakor tudi izjemno pomembni.

12. vprašanje: Kako bi komentirali trditev, da je višina sredstev, ki jih kulturno-umetniško društvo pridobi, povezana s kvaliteto delovanja društva in tudi s kvaliteto izvajanja dejavnosti, ki jo kulturno umetniško društvo opravlja? Ali menite, da kulturno-umetniško društvo lahko izpelje več projektov in bolj kvaliteten program, če ima višja sredstva?

Odgovor: S to tezo se popolnoma strinjamo. Več sredstev kot imamo, boljše in lažje delamo na kvaliteti. Specifika orkestrov je žal taka, da je zelo odvisna tudi od kvalitete instrumentov in dirigenta.

13. vprašanje: Kolikšni pa so odhodki vašega kulturno-umetniškega društva in kakšna je letna bilanca?

Odgovor: Problematika na področju kulturnih društev je tudi ta, da moramo na koncu leta plačati davek na dodano vrednost. Kar pomeni, da stremimo k temu, da ves denar, ki nam »ostane« na računu, tudi porabimo, saj je škoda, da bi ga namenili za plačilo davkov, če ga lahko porabimo npr. za nakup instrumentov. Ob koncu leta smo torej vedno na »pozitivni nuli«. Na leto pa tako porabimo okoli 35.000 EUR sredstev.

14. vprašanje: Ali lahko tudi bolj natančno pojasnite odhodke in stroške, ki jih ima vaše kulturno-umetniško društvo, in kateri izmed stroškov se vam zdijo najbolj nepotrebni ali najbolj sporni?

Odgovor: Stroški so predvsem instrumenti, notno gradivo, dirigent, oprema, uniforme, ogrevanje, najem prostorov, avtobusni prevoz, oglaševanje koncertov, tisk, najem koncertnih dvoran, popravila instrumentov oziroma vzdrževanje inventarja, stroški tekmovanj, gostovanj in festivalov. Najbolj nepotrebni so stroški najema dvoran in plačilo združenju SAZAS, saj so cene tako »navite«, da se nam enostavno ne splača imeti preveč koncertov. Žal nam zaračunavajo tudi dvorane, ki bi morale biti najbolj dostopne prostovoljnemu društvu – od celotnega dobička nam odbijejo tudi do 30 % in plačilo združenju SAZAS.

15. vprašanje: Kakšen se vam zdi odnos države in občin do amaterske kulturno-umetniške dejavnosti in ali menite, da finančno dovolj podpirajo to dejavnost?

Odgovor: Velikokrat imamo občutek, da se država do nas obnaša izjemno mačehovsko. Podpira predvsem profesionalne ustanove, ki za svoje delovanje že »a priori« dobivajo po več milijonov sredstev, služijo z visokimi vstopninami, ki jih glede na svoj status lahko zaračunajo, žal pa s sredstvi ne delajo ekonomsko, ampak razsipno. Če bi pogledali na sredstva, ki jih pridobimo od države, bi naš orkester moral »preživeti« leto s pičlimi 12.000 EUR (toliko staneta npr. klarinet in bariton), kaj šele, da bi morali plačati najemnine, vzdrževati instrumente in oditi z avtobusom na pomemben festival.

16. vprašanje: Ali se v vašem društvu poslužujete tudi sodelovanja na mednarodnih razpisih in ali tudi na kakšen drugačen način sodelujete s tujino? Se vam zdi to dobra možnost za financiranje slovenskih kulturno-umetniških društev, in če da, zakaj?

Odgovor: Zaenkrat se še ne poslužujemo sredstev na mednarodnih razpisih, vendar o tem resno razmišljamo, saj bi si tako olajšali delovanje.

17. vprašanje: Vire sredstev, ki sem jih do sedaj omenila, načeloma poznajo vsa amaterska kulturno-umetniška društva. Ali poznate še kakšne druge možnosti pridobivanja sredstev, ki se jih lahko poslužujejo kulturno-umetniška društva?

Odgovor: Ne.

18. vprašanje: Kako imate v vašem društvu razdeljeno finančno, administrativno, umetniško, vodstveno, organizacijsko področje?

Odgovor: Upravo orkestra sestavljajo predsednica, člani upravnega odbora, blagajnik in tajnik.

19. vprašanje: Koliko dogodkov letno organizirate v vašem kulturno-umetniškem društvu in ali ste s količino le-teh zadovoljni?

Odgovor: Letno imamo okoli 20 dogodkov, menimo, da je količina ravno prava glede na sredstva in ostale hobije članov orkestra.

20. vprašanje: Ali na dogodkih, ki jih sami organizirate, zaračunavate tudi vstopnino, in če da, zakaj?

Odgovor: Vstopnino zaračunamo, da pokrijemo stroške najema dvorane.

21. vprašanje: Kako skrbite za javno prepoznavnost?

Odgovor: Imamo uradno spletno stran in Facebook račun. Dogodke redno reklamiramo, poskušamo pa se čim bolj pojavljati v medijih.

22. vprašanje: Na kakšen način se trudite za to, da člani društva ostajajo zvesti dejavnosti, s katero se društvo ukvarja? Ali vaši člani plačujejo članarino? Ali se poslužujete tudi »finančne motivacije« članov ali jih kako drugače motivirate?

Članarine nimamo, poskušamo jih animirati s kvaliteto dela in z lepimi prijateljskimi odnosi. Vsak prevzame svojo nalogo in s tem ga animiramo, da je v društvu čim bolj aktiven.

23. vprašanje: Ali je kateri izmed članov ali sodelavcev vašega društva plačan za svoje delo, in če da, zakaj?

Odgovor: Nihče ne prejema plačila, razen dirigent.

24. vprašanje: Ali menite, da je vaše kulturno-umetniško društvo pomembno, in če da, zakaj?

Odgovor: Pihalni orkester Krka je v slovenskem in mednarodnem prostoru prepoznan kot eden izmed najboljših amaterskih pihalnih orkestrrov. Orkester se redno udeležuje državnih in mednarodnih tekmovanj, festivalov, gostuje pri priznanih tujih orkestrih. Naši koncertni nastopi so polni energije, navdušenja in zanosu. Letos smo pridobili status kulturnega društva v javnem interesu RS, zato menimo, da smo pomemben nosilec amaterske kulture v Sloveniji.

25. vprašanje: Ali se vam zdi amaterska kulturna glasbena dejavnost v Sloveniji pomembna in zakaj?

Odgovor: Izjemno, saj prav amaterska kultura pripomore k izobraževanju lokalnih skupnosti.

26. vprašanje: Kakšni so načrti in želje vašega društva za prihodnost?

Odgovor: Še naprej delati kvalitetno na področju amaterske kulture.

PRILOGA C.4: Intervju s predsednikom KUD Ribniški pihalni orkester

Ime kulturno-umetniškega društva: KUD Ribniški pihalni orkester

Leto ustanovitve: 1926

Število članov: 46

Funkcija izpraševanca v društvu, ki ga predstavlja: predsednik društva

1. vprašanje: Od leta 2008 je v Sloveniji čutiti vpliv svetovne gospodarske krize. Ali opazite tovrsten vpliv tudi v vašem kulturnem društvu?

Odgovor: Da, finančna sredstva se ne povečujejo, tako da je glede tega bolj ali manj stagnacija. Vseskozi smo na robu preživetja, vendar pa nam je leta 2011 (85-letnica društva) s široko zastavljeno akcijo pri podjetjih in firmah uspelo zbrati sredstva, da smo kupili nove uniforme.

2. vprašanje: V magistrski nalogi želim dokazati, da zmanjševanje sredstev zaradi gospodarske krize negativno vpliva tudi na delovanje kulturnih društvenih dejavnosti, predvsem v tistem delu, ki je vezan na sredstva, ki jih društva pridobivajo iz lastne dejavnosti (organizacija koncertov) ali od nastopov za razne komercialne naročnike (podjetja, glasbeni festivali, razne agencije, privatni naročniki ipd.). Bi se strinjali z mojo hipotezo in ali lahko bolj natančno pojasnite svoj odgovor?

Odgovor: Se strinjam. Tega bi lahko bilo več, naši koncerti pa so tako ali tako brez vstopnine, saj želimo ponudbo razširiti na čim večji krog obiskovalcev.

3. vprašanje: Uradni statistični podatki o prihodkih in odhodkih kulturno-umetniških društev so dostopni samo do leta 2012. Iz teh podatkov je razvidno, da so se prihodki kulturno-umetniških društev iz leta v leto povečevali ali stagnirali. Iz teh podatkov je razvidno tudi, da se je vsako leto povečalo število novoustanovljenih kulturno-umetniških društev. Kako bi komentirali to statistiko, če izhajate iz prihodkov in odhodkov vašega kulturno-umetniškega društva?

Odgovor: Promet bolj ali manj stagnira. Slovenska kultura ima veliko srečo, saj nas velika večina članov društev dela na amaterski, prostovoljni bazi, brez nadomestil za delo, vaje, nastope itd.

4. vprašanje: Sredstva, ki jih kulturno-umetniška društva pridobivajo, sem v magistrski nalogi razdelila na posredna in neposredna. Pod neposredna sem štela tiste vire sredstev, ki jih društva pridobivajo iz različnih razpisov države, občin, Evropske unije in ostalih razpisov, donatorjev, sponzorjev, članarin itn. Pod posredna sredstva pa sem štela sredstva, ki jih

društva pridobijo iz lastne dejavnosti (npr. vstopnine za koncerte) in od nastopov za različne komercialne naročnike (npr. koncerti za podjetja, za različne koncertne agencije, nastopi na glasbenih festivalih itn.). Ali bi lahko obrazložili, iz katerih od prej naštetih sredstev (lahko dodate tudi kakšen vir, ki ga jaz še nisem navedla) se vaše društvo financira in približno kakšen je delež posameznih virov sredstev?

- Prihodki leta 2013 12.165 EUR

Neposredni

- Ministrstvo za kulturo – sredstva iz naslova društva v javnem interesu__ 5,95 %
- JSKD_____0,00 %
- javni razpisi občine Ribnica_____52,12 %
- donacije podjetij _____19,48 %
- članarine aktivnih in podpornih članov _____8,47 %
- ostalo (prostovoljni prispevki ...)_____0,00 %

Posredni

- prihodki od prodaje storitev_____13,97 %

5. vprašanje: Katera izmed virov vaših sredstev, ki ste jih navedli pri prejšnjem vprašanju, so za vaše društvo najpomembnejša in zakaj?

Odgovor: Najbolj stabilen vir so sredstva iz naslova javnih razpisov občine Ribnica, ki jih pridobimo na podlagi realizacije (po številu in zvrsteh nastopov se giblje med 22–26 na leto) v preteklem letu. Pomembna so sredstva donatorjev, vendar so sorazmerno nizka.

6. vprašanje: Kateri viri sredstev vašega društva so se v obdobju 2008–2014 najbolj zmanjšali (če so se zmanjšali)?

Odgovor: Donacije podjetij. Tu smo pričakovali veliko več, pa zaradi »krize« za kulturo, sploh prostovoljno, ni denarja.

7. vprašanje: Ali so se morda kateri od virov sredstev vašega društva v obdobju 2008–2014 povečali?

Odgovor: Sredstva iz javnih razpisov občine na podlagi realizacije projektov oz. dela društva.

8. vprašanje: Če imate približen pregled nad prihodki vašega društva, bi bila zelo hvaležna, če bi lahko nkvalitetadli, kakšni so bili letni prihodki vašega društva za leta 2009, 2010, 2011, 2012 in 2013. Prosila bi tudi, če bi lahko natančneje obrazložili povečanje ali zmanjšanje prihodkov za prej omenjena leta glede na to, s katerim virom sredstev in s katerimi dejavnostmi vašega kulturno-umetniškega društva v posameznem letu so povezani.

- Prihodki leta 2009: 12.489 EUR

Neposredni

- Ministrstvo za kulturo – sredstva iz naslova društva v javnem interesu__ 0,00 %
- JSKD_____ 8,01 %
- javni razpisi občine Ribnica_____ 37,89 %
- donacije podjetij_____ 25,22 %
- članarine aktivnih in podpornih članov _____ 11,05 %
- ostalo (prostovoljni prispevki ...)_____ 0,00 %

Posredni

- prihodki od prodaje storitev_____ 17,83 %
- Prihodki leta 2010: 10.726 EUR

Neposredni

- Ministrstvo za kulturo – sredstva iz naslova društva v javnem interesu__ 0,00 %
- JSKD_____ 2,80 %
- javni razpisi občine Ribnica_____ 55,89 %
- donacije podjetij _____ 18,09 %
- članarine aktivnih in podpornih članov _____ 15,29 %
- ostalo (prostovoljni prispevki ...)_____ 0,00 %

Posredni

- prihodki od prodaje storitev_____ 7,93 %
- Prihodki leta 2011: 21.443 EUR

Neposredni

- Ministrstvo za kulturo – sredstva iz naslova društva v javnem interesu__ 0,00 %
- JSKD_____ 1,33 %
- javni razpisi občine Ribnica_____ 23,77 %
- donacije podjetij _____ 58,46 %
- članarine aktivnih in podpornih članov_____ 8,63 %
- ostalo (prostovoljni prispevki ...)_____ 0,00 %

Posredni

- prihodki od prodaje storitev_____ 7,79 %
- Prihodki leta 2012: 12.380 EUR

Neposredni

- Ministrstvo za kulturo – sredstva iz naslova društva v javnem interesu__ 0,00 %
- JSKD_____ 0,00 %
- javni razpisi občine Ribnica_____ 44,95 %
- donacije podjetij _____ 35,99 %

- članarine aktivnih in podpornih članov _____ 8,56 %
- ostalo (prostovoljni prispevki ...) _____ 0,00 %

Posredni

- prihodki od prodaje storitev _____ 10,50 %
- Prihodki leta 2013: 12.165 EUR

Neposredni

- Ministrstvo za kulturo – sredstva iz naslova društva v javnem interesu _____ 5,95 %
- JSKD _____ 0,00 %
- javni razpisi občine Ribnica _____ 52,12 %
- donacije podjetij _____ 19,48 %
- članarine aktivnih in podpornih članov _____ 8,47 %
- ostalo (prostovoljni prispevki ...) _____ 0,00 %

Posredni

- prihodki od prodaje storitev _____ 13,97 %

9. vprašanje: Prosila bi, če lahko pokomentirate tudi letošnje leto (2014) glede na do sedaj pridobljena sredstva in glede na do sedaj izpeljane projekte ter glede na načrte, ki jih še imate do konca leta.

Odgovor: V letošnjem letu smo prejeli sredstva iz naslova javnega razpisa občine Ribnica za področje kulture, in sicer znesek 3.100 EUR, z nastopi smo zbrali 600 EUR, pričakujemo še dotacijo občine Ribnica iz naslova javnega razpisa za turizem, ki naj bi znašala ca. 2.000 EUR. Potrebna bo še akcija pri podjetjih in firmah.

10. vprašanje: Kolikšen delež sredstev vaše kulturno-umetniško društvo pridobi iz posrednih virov sredstev, ki sem jih naštel v 4. vprašanju?

To sem odgovoril že v 8. vprašanju.

11. vprašanje. Ali se vam zdi pridobivanje sredstev, ki spadajo pod posredne vire sredstev, pomembno za vaše društvo?

Odgovor: Seveda je pomembno, saj iz tega predvsem krijemo stroške nakupa kakšnega inštrumenta ali notnega materiala.

12. vprašanje: Kako bi komentirali trditev, da je višina sredstev, ki jih kulturno-umetniško društvo pridobi, povezana s kvaliteto delovanja društva in tudi s kvaliteto izvajanja dejavnosti, ki jo kulturno umetniško društvo opravlja? Ali menite, da kulturno-umetniško društvo lahko izpelje več projektov in bolj kvaliteten program, če ima višja sredstva?

Odgovor: Seveda je pomembno, saj tako lahko izpelje več gostovanj, več je udeležbe zunaj matične občine na raznih srečanjih, tekmovanjih ipd. V KUD Ribniški pihalni orkester smo se odpovedali tekmovanju, da smo lahko kupili manjkajoči inštrument za novo članico. Že pregovor pravi: »Malo denarja, malo muzike«.

13. vprašanje: Kolikšni pa so odhodki vašega kulturno-umetniškega društva in kakšna je letna bilanca?

Odgovor: Odhodki so primerljivi s prihodki, torej, kolikor dobimo, toliko porabimo. Nekje v tem okviru.

14. vprašanje: Ali lahko tudi bolj natančno pojasnite odhodke in stroške, ki jih ima vaše kulturno-umetniško društvo, in kateri izmed stroškov se vam zdijo najbolj nepotrebni ali najbolj sporni?

Odgovor: Med glavne odhodke v zadnjih letih lahko štejemo nakup uniform, potem so tu še stroški nabave novih inštrumentov, stroški popravil inštrumentov, potni stroški za gostovanja, potni stroški za dirigenta (dela brez vsakršnega nadomestila – zastonj; plačamo samo prevoz na vaje in nastope), stroški nabave notnega materiala. Potem so tu še stroški raznih projektov, koncertov, SAZAS, IPF, stroški vodenja prireditve, stroški za gostujoče godbenike, stroški najema dvorane. Kot društvo, ki se ukvarja z neprofitno dejavnostjo in popolnoma amatersko, brez vsakršnih nadomestil, bi bili morda lahko oproščeni stroška za SAZAS, predvsem pa strošek za IPF, ki se nam zdi najbolj sporen. Občina pa bi morala za takšno društvo priskrbeti dvorano za koncert brez vsakršnega nadomestila. Prostori, v katerih delujemo, so za delovanje orkestra neprimerni, a imamo to srečo, da smo v tem prostoru zastonj (brez vsakršnih stroškov elektrike, vode, ogrevanja).

15. vprašanje: Kakšen se vam zdi odnos države in občin do amaterske kulturno-umetniške dejavnosti in ali menite, da finančno dovolj podpirajo to dejavnost?

Odgovor: Odnos je bolj »pišmevuhovski« oz. v smislu »kdo te pa sili, da se ukvarjaš s kulturo«. Dejavnost se premalo podpira.

16. vprašanje: Ali se v vašem društvu poslužujete tudi sodelovanja na mednarodnih razpisih in ali tudi na kakšen drugačen način sodelujete s tujino? Se vam zdi to dobra možnost za financiranje slovenskih kulturno-umetniških društev, in če da, zakaj?

Odgovor: Ne. Samo enkrat smo gostovali v Dolini pri Trstu na Majenici.

17. vprašanje: Vire sredstev, ki sem jih do sedaj omenila, načeloma poznajo vsa amaterska kulturno-umetniška društva. Ali poznate še kakšne druge možnosti pridobivanja sredstev, ki se jih lahko poslužujejo kulturno-umetniška društva?

Odgovor: Pri nas se poslužujemo dodatnega vira iz naslova podporne članarine. Imamo nekaj stalnih podpornih članov.

18. vprašanje: Kako imate v vašem društvu razdeljeno finančno, administrativno, umetniško, vodstveno, organizacijsko področje?

Odgovor: Imamo petčlanski izvršilni odbor (predsednik društva, tajnik, blagajnik, predsednik skrbniškega odbora, predsednik disciplinske komisije). Skrbniški odbor sestavljajo predsednik in 4 člani (odgovornost za obleke in inštrumente, notni material, arhiviranje). Disciplinsko komisijo sestavljajo predsednik disciplinske komisije in 2 člana. Kot v večini tovrstnih društev sloni vse delo bolj ali manj na predsedniku društva in enemu ali dveh članih. Dirigent je strokovni vodja in dela popolnoma samostojno in neodvisno.

19. vprašanje: Koliko dogodkov letno organizirate v vašem kulturno-umetniškem društvu in ali ste s količino le-teh zadovoljni?

Odgovor: Na leto organiziramo 3 samostojne koncerte (pomladni, poletni, letni) in nekaj promenadnih nastopov (do 5 na leto).

20. vprašanje: Ali na dogodkih, ki jih sami organizirate, zaračunavate tudi vstopnino, in če da, zakaj?

Odgovor: Ne. Vstopnino smo zaračunali samo ob naši 85. obletnici leta 2011, da smo nekako pokrili strošek dvorane in delček opreme (ozvočenje, razsvetljava).

21. vprašanje: Kako skrbite za javno prepoznavnost?

Odgovor: Nekaj v domačem glasilu Rešeto pa tudi na ribniškem lokalnem radiu Radio 1 Urban, radiu Univox Kočevje in lokalni TV. V letošnjem letu (2014) pa smo sodelovali v oddaji Moja Slovenija na RTV SLO 1 in v oddaji Raketa na Planet TV. Sodelovali smo tudi na Unionfestu, kjer smo skupaj z ansamblom Kvintet 7 na tekmovanju za najlepšo napitnico dosegli 3. mesto.

22. vprašanje: Na kakšen način se trudite za to, da člani društva ostajajo zvesti dejavnosti, s katero se društvo ukvarja? Ali vaši člani plačujejo članarino? Ali se poslužujete tudi »finančne motivacije« članov ali jih kako drugače motivirate?

Odgovor: Vsekakor je pomembno druženje pred, med in po vaji. Obvezno praznujemo rojstne dneve. Enkrat letno priredimo piknik, ki ga pokrijemo s prostovoljnimi prispevki godbenikov, pomaga pa tudi kakšen podporni član. V primeru daljših intenzivnih vaj (seksijske vaje celo dopoldne, popoldne še skupna dvourni vaja) pa pojemo kakšno pico. Tudi vsak koncert zaključimo s prigrizkom (jedi z žara, pica), ki ga finančno pokrijemo starejši zaposleni godbeniki. V prostoru imamo hladilnik, mladi člani imajo na razpolago brezalkoholno pijačo in kakšen prigrizek (slano pecivo, piškoti) zastonj, saj to krijemo stari godbeniki z lastnimi

prostovoljnimi prispevki. Članarina je 10 EUR letno. V našem orkestru ni nikakršnih »finančnih motivacij in stimulacij«. Motivacija je dobra družba in dober glasbeni program.

23. vprašanje: Ali je kateri izmed članov ali sodelavcev vašega društva plačan za svoje delo, in če da, zakaj?

Odgovor: Nihče.

24. vprašanje: Ali menite, da je vaše kulturno-umetniško društvo pomembno, in če da, zakaj?

Odgovor: Pomembno je glede vzgoje in glasbenega izobraževanja mladih ter izobraževanja publike. V orkestru je možnost izpolnitve tretjega življenjskega obdobja. S svojim delovanjem pospešujemo kulturni utrip občine. Na gostovanjih prikažemo naše delo in predstavljamo matično občino. Sodelujemo z drugimi društvi in tako krepimo medsebojne vezi in prijateljstvo. Skrbimo za sožitje generacij.

25. vprašanje: Ali se vam zdi amaterska kulturna glasbena dejavnost v Sloveniji pomembna in zakaj?

Odgovor: Z izvedbami skladb slovenskih avtorjev ohranjamo slovensko identiteto. S svojo dejavnostjo se lahko približamo najširšemu krogu poslušalcev (primer: budnice tudi po vaseh). Tako rekoč »pridemo tudi na dom«, česar pa visoko plačani in samovšečni »hoch« kulturi ne uspeva. Pa še državo malo stanemo.

26. vprašanje: Kakšni so načrti in želje vašega društva za prihodnost?

Odgovor: Da bi imeli več finančnih sredstev za nabavo novih inštrumentov, za boljše in kvalitetnejše samostojne prireditve z gosti, imamo željo po tekmovanju, predvsem pa si želimo bolj primerne prostore za delovanje, kot jih imajo ostali pihalni orkestri in godbe (vsaj kolikor poznam Dolenjsko in Belo Krajino). Načrti pa so zaenkrat v okviru planiranih finančnih sredstev.

PRILOGA C.5: Intervju s predsednico KUD Kitarski orkester Ljudmila Rusa

Ime kulturno-umetniškega društva: KUD Kitarski orkester Ljudmila Rusa

Leto ustanovitve: 2008

Število članov: 16

Funkcija izpraševanca v društvu, ki ga predstavlja: predsednica društva

1. vprašanje: Od leta 2008 je v Sloveniji čutiti vpliv svetovne gospodarske krize. Ali opazite tovrsten vpliv tudi v vašem kulturnem društvu?

Odgovor: Da. Težko je dobiti donatorje ali sponzorje. Pozna se tudi upad naročil plačanih nastopov.

2. vprašanje: V magistrski nalogi želim dokazati, da zmanjševanje sredstev zaradi gospodarske krize negativno vpliva tudi na delovanje kulturnih društvenih dejavnosti, predvsem v tistem delu, ki je vezan na sredstva, ki jih društva pridobivajo iz lastne dejavnosti (organizacija koncertov) ali od nastopov za razne komercialne naročnike (podjetja, glasbeni festivali, razne agencije, privatni naročniki ipd.). Bi se strinjali z mojo hipotezo in ali lahko bolj natančno pojasnite svoj odgovor?

Odgovor: Se strinjam. Komercialni naročniki ne namenjajo več denarja za kulturno popestritev njihovih dogodkov oz. so jih bistveno zmanjšali v primerjavi z nekaj leti pred gospodarsko krizo. Na tak način je delovanje kulturnih društev slabše, saj zaradi pomanjkanja naročil in s tem finančnih sredstev ni možen razvoj dejavnosti.

3. vprašanje: Uradni statistični podatki o prihodkih in odhodkih kulturno-umetniških društev so dostopni samo do leta 2012. Iz teh podatkov je razvidno, da so se prihodki kulturno-umetniških društev iz leta v leto povečevali ali stagnirali. Iz teh podatkov je razvidno tudi, da se je vsako leto povečalo število novoustanovljenih kulturno-umetniških društev. Kako bi komentirali to statistiko, če izhajate iz prihodkov in odhodkov vašega kulturno-umetniškega društva?

Odgovor: V našem društvu so prihodki stagnirali do leta 2012. Po letu 2012 pa drastično padli.

4. vprašanje: Sredstva, ki jih kulturno-umetniška društva pridobivajo, sem v magistrski nalogi razdelila na posredna in neposredna. Pod neposredna sem štela tiste vire sredstev, ki jih društva pridobivajo iz različnih razpisov države, občin, Evropske unije in ostalih razpisov, donatorjev, sponzorjev, članarin itn. Pod posredna sredstva pa sem štela sredstva, ki jih društva pridobijo iz lastne dejavnosti (npr. vstopnine zakoncerte) in od nastopov za različne

komercialne naročnike (npr. koncerti za podjetja, za različne koncertne agencije, nastopi na glasbenih festivalih itn.). Ali bi lahko obrazložili, iz katerih od prej naštetih sredstev (lahko dodate tudi kakšen vir, ki ga jaz še nisem navedla) se vaše društvo financira in približno kakšen je delež posameznih virov sredstev?

Odgovor: Naše društvo se je do letošnjega leta v celoti financiralo iz posrednih sredstev (komercialni naročniki). Od letošnjega leta naprej pa se zaenkrat financira le z neposrednimi sredstvi (razpis države in občine).

5. vprašanje: Katera izmed virov vaših sredstev, ki ste jih navedli pri prejšnjem vprašanju, so za vaše društvo najpomembnejša in zakaj?

Odgovor: Do letošnjega leta so bila posredna sredstva komercialnih naročnikov najpomembnejši vir financ našega društva, saj se je z njimi društvo v celoti financiralo.

6. vprašanje: Kateri viri sredstev vašega društva so se v obdobju 2008–2014 najbolj zmanjšali (če so se zmanjšali)?

Odgovor: Sredstva komercialnih naročnikov.

7. vprašanje: Ali so se morda kateri od virov sredstev vašega društva v obdobju 2008–2014 povečali?

Odgovor: Povečali se niso. Se bo pa od letos društvo prvič financiralo tudi s sredstvi države in občine.

8. vprašanje: Če imate približen pregled nad prihodki vašega društva, bi bila zelo hvaležna, če bi lahko navedli, kakšni so bili letni prihodki vašega društva za leta 2009, 2010, 2011, 2012 in 2013. Prosila bi tudi, če bi lahko natančneje obrazložili povečanje ali zmanjšanje prihodkov za prej omenjena leta glede na to, s katerim virom sredstev in s katerimi dejavnostmi vašega kulturno-umetniškega društva v posameznem letu so povezani.

Odgovor: Trenutno nimam teh podatkov.

9. vprašanje: Prosila bi, če lahko pokomentirate tudi letošnje leto (2014) glede na do sedaj pridobljena sredstva in glede na do sedaj izpeljane projekte ter glede na načrte, ki jih še imate do konca leta.

Odgovor: Letošnje leto se zaenkrat financira iz sredstev MOL (150 evrov), ki smo jih prejeli za nastop na otvoritveni slovesnosti Tedna ljubiteljske kulture. V novembru pripravljamo večji samostojni koncert, za katerega smo na državnem razpisu JSKD prejeli 700 EUR, na občinskem razpisu JSKD pa 1380 EUR.

10. vprašanje: Kolikšen delež sredstev vaše kulturno-umetniško društvo pridobi iz posrednih virov sredstev, ki sem jih naštetela v 4. vprašanju?

Odgovor: Do letošnjega leta 100 % delež.

11. vprašanje: Ali se vam zdi pridobivanje sredstev, ki spadajo pod posredne vire sredstev, pomembno za vaše društvo?

Odgovor: Da. Na tak način si tudi delamo reklamo, zadovoljni komercialni naročniki pa se vračajo.

12. vprašanje: Kako bi komentirali trditev, da je višina sredstev, ki jih kulturno-umetniško društvo pridobi, povezana s kvaliteto delovanja društva in tudi s kvaliteto izvajanja dejavnosti, ki jo kulturno umetniško društvo opravlja? Ali menite, da kulturno-umetniško društvo lahko izpelje več projektov in bolj kvaliteten program, če ima višja sredstva?

Odgovor: Menim, da višja sredstva omogočajo boljše delovanje in izvedbo več projektov. Če bi naše društvo imelo več finančnih sredstev na razpolago, bi se prijavili tudi na razna mednarodna tekmovanja in gostovanja, posneli bi tudi zgoščenko. Ko smo pred recesijo v gospodarstvu lahko zbrali sredstva za mednarodna tekmovanja in gostovanja, smo te projekte tudi izvedli. Če bi lahko plačali najeme dvoran in kotizacije za SAZAS, bi imeli več samostojnih javnih nastopov. V kolikor bi imeli toliko finančnih sredstev, da bi jih lahko namenili tudi za oglaševanje našega orkestra, bi prav tako izvajali več projektov.

13. vprašanje: Kolikšni pa so odhodki vašega kulturno-umetniškega društva in kakšna je letna bilanca?

Odgovor: Odhodki so enaki prihodkom.

14. vprašanje: Ali lahko tudi bolj natančno pojasnite odhodke in stroške, ki jih ima vaše kulturno-umetniško društvo, in kateri izmed stroškov se vam zdijo najbolj nepotrebni ali najbolj sporni?

Odgovor: Odhodki vključujejo potne stroške, nakup opreme (stojala, lučke, mape, strune), kotizacije na tekmovanjih in srečanjih, enkrat letno večerja za člane. Najbolj sporni so previsoki stroški vodenja poslovnega bančnega računa in avtorski honorarji združenju SAZAS.

15. vprašanje: Kakšen se vam zdi odnos države in občin do amaterske kulturno-umetniške dejavnosti in ali menite, da finančno dovolj podpirajo to dejavnost?

Odgovor: V letošnjem letu se je odnos države in občine popravil, ker se je prvič začel projekt Teden ljubiteljske kulture. Finančno je ta dejavnost s strani države in občine slabo podprta. Menim, da bi država ali občina lahko namenila nekaj sredstev za to, da bi neprofitnim amaterskim kulturnim društvom omogočila zastonj najem raznih dvoran, ki so v njeni lasti.

16. vprašanje: Ali se v vašem društvu poslužujete tudi sodelovanja na mednarodnih razpisih in ali tudi na kakšen drugačen način sodelujete s tujino? Se vam zdi to dobra možnost za financiranje slovenskih kulturno-umetniških društev, in če da, zakaj?

Odgovor: Se ne poslužujemo. Se mi pa zdi to dobra možnost, saj bi lahko na tak način v tujini večkrat predstavili kulturno pestrost Slovenije.

17. vprašanje: Vire sredstev, ki sem jih do sedaj omenila, načeloma poznajo vsa amaterska kulturno-umetniška društva. Ali poznate še kakšne druge možnosti pridobivanja sredstev, ki se jih lahko poslužujejo kulturno-umetniška društva?

Odgovor: Ena izmed možnosti je še nastopanje na ulici in prejemanje prostovoljnih prispevkov. Davčni zavezanci pa lahko enkrat letno društvu namenijo do 0,5 % dohodnine, v kolikor ima društvo status društva v javnem interesu.

18. vprašanje: Kako imate v vašem društvu razdeljeno finančno, administrativno, umetniško, vodstveno, organizacijsko področje?

Odgovor: Finančno, administrativno, vodstveno in organizacijsko področje upravlja predsednica društva. Umetniško področje pokriva dirigent. Računovodski del finančnega področja pokriva računovodkinja.

19. vprašanje: Koliko dogodkov letno organizirate v vašem kulturno-umetniškem društvu in ali ste s količino le-teh zadovoljni?

Odgovor: Letno organiziramo en dogodek. S količino nismo zadovoljni, a zaradi premalo finančnih sredstev si večjega števila ne moremo privoščiti.

20. vprašanje: Ali na dogodkih, ki jih sami organizirate, zaračunavate tudi vstopnino, in če da, zakaj?

Odgovor: Vstopnine po navadi ne zaračunavamo. Na letošnjem koncertu ob obletnici orkestra bomo sicer zaračunali vstopnino, zato da pokrijemo stroške najema dvorane.

21. vprašanje: Kako skrbite za javno prepoznavnost?

Odgovor: Preko internetne strani, posnetkov na YouTubeu, ustne reklame.

22. vprašanje: Na kakšen način se trudite za to, da člani društva ostajajo zvesti dejavnosti, s katero se društvo ukvarja? Ali vaši člani plačujejo članarino? Ali se poslužujete tudi »finančne motivacije« članov ali jih kako drugače motivirate?

Odgovor: Člane društva veže ljubezen do glasbe in igranja kitare ter prijateljske vezi. Članarine ne plačujejo. Finančne motivacije ni. Motivacija so sami nastopi.

23. vprašanje: Ali je kateri izmed članov ali sodelavcev vašega društva plačan za svoje delo, in če da, zakaj?

Odgovor: Ne.

24. vprašanje: Ali menite, da je vaše kulturno-umetniško društvo pomembno, in če da, zakaj?

Odgovor: Vsekakor. Naj povemo, da se je igranje v kitarskih orkestrih, katerega pionir je prav naš orkester, razširilo po vsej Sloveniji. Ponosni smo, da je prav naš orkester oral ledino na

tem področju in je pionir igranja te zvrsti glasbe. Po dolгих letih se je tovrstno igranje prijelo povsod po Sloveniji. V podobnih zasedbah trenutno deluje več kot 20 kitarskih orkestrów na nižjih glasbenih šolah, srednjih glasbenih šolah, pa tudi na Akademiji za glasbo v Ljubljani. Dosegli smo tudi, da je zdaj igranje v kitarskem orkestru vključeno v učne programe, kar je sijajen dosežek in korak k temu, da bo kitara enakovredna drugim klasičnim inštrumentom.

25. vprašanje: Ali se vam zdi amaterska kulturna glasbena dejavnost v Sloveniji pomembna in zakaj?

Odgovor: Da. Ponuja pestrost na področju glasbe. Omogoča razvoj glasbene kulture. Povezuje ljudi s podobnimi interesi.

26. vprašanje: Kakšni so načrti in želje vašega društva za prihodnost?

Odgovor: Izboljšanje finančnega stanja in s tem povečanje obsega dela.

PRILOGA C.6: Intervju s programskim vodjo KUD Orkester mandolina Ljubljana

Ime kulturno-umetniškega društva: KUD Stadion, Orkester Mandolina Ljubljana

Leto ustanovitve: 1974

Število članov: ca. 30

Funkcija izpraševanca v društvu, ki ga predstavlja: programski vodja

1. vprašanje: Od leta 2008 je v Sloveniji čutiti vpliv svetovne gospodarske krize. Ali opazite tovrsten vpliv tudi v vašem kulturnem društvu?

Odgovor: Da in ne. Da na področju financiranja s strani države oz. državnih in lokalnih institucij (JSKD, MOL ...) in pogojni ne na področju obiska koncertov, torej deleža s strani obiskovalcev in števila naročenih koncertov (za znane naročnike).

2. vprašanje: V magistrski nalogi želim dokazati, da zmanjševanje sredstev zaradi gospodarske krize negativno vpliva tudi na delovanje kulturnih društvenih dejavnosti, predvsem v tistem delu, ki je vezan na sredstva, ki jih društva pridobivajo iz lastne dejavnosti (organizacija koncertov) ali od nastopov za razne komercialne naročnike (podjetja, glasbeni festivali, razne agencije, privatni naročniki, itd. ipd.). Bi se strinjali z mojo hipotezo in ali lahko bolj natančno pojasnite svoj odgovor?

Odgovor: Pri nas tega niti ni zaznati, vsaj ne neposredno, kar pa je lahko tudi posledica dejstva, da v zadnjem času Orkester mandolina Ljubljana dobro in vedno bolj deluje. Da je vedno bolj prepoznaven in zato tako pri obiskovalcih kot naročnikih koncertov (organizatorjih festivalov, dogodkov, seminarjev, srečanj ...) vedno bolj zaželen. Tako so sicer prisotna letna nihanja, vendar je v splošnem (tudi od 2008) zaznati porast povpraševanja po našem orkestru, prav tako pa se obisk, zopet z nihanji, konstantno povečuje ali vsaj ohranja. Je pa res, da je potrebno zaradi tega opravljati določene aktivnosti, npr. ohranjanje cen vstopnic kljub rasti vseh drugih stroškov, prav tako pa se za znane naročnike cene v tem obdobju »raje« ne povečujejo.

3. vprašanje: Uradni statistični podatki o prihodkih in odhodkih kulturno-umetniških društev so dostopni samo do leta 2012. Iz teh podatkov je razvidno, da so se prihodki kulturno-umetniških društev iz leta v leto povečevali ali stagnirali. Iz teh podatkov je razvidno tudi, da se je vsako leto povečalo število novoustanovljenih kulturno-umetniških društev. Kako bi komentirali to statistiko, če izhajate iz prihodkov in odhodkov vašega kulturno-umetniškega društva?

Odgovor: Kot pojasnjeno prej. Društvo, ki dela dobro in ki ima dobro in zanimivo vsebino ter zna to dobro predstaviti, bo uspešno, sicer ne. Morda je danes res potrebno postoriti več na kvaliteti in prepoznavnosti kot včasih, hkrati pa so »pravila igre« v splošnem znana vsem. So pa nihanja v nekem opazovanem društvu skozi čas povsem naraven in logičen pojav, saj so lahko posledica številnih dejavnikov, ki so v svojem bistvu enaka dogajanjem v podjetjih, pri čemer prav pri društvih »kader« igra še odločilnejšo vlogo, za razliko od podjetij, kjer je faktorjev več in so morda bolj enakomerno razporejeni. Ker je specifična društva taka, da je članstvo in udejstvovanje praviloma brezplačno oz. prostovoljno, je tudi prehajanje v in iz društva logično več in posledica različnih dejavnikov, ki jih v podjetju vsaj zaradi tega razloga ni. Pravilno in dobro organizirano društvo bo hkrati s tem imelo manj problemov kot tista, ki na tem področju »šepajo«, kar je sicer že bližje podjetjem, itd. Novoustanovljena društva pa kot novi igralci vstopajo na prizorišče s povsem enakim izhodiščem, kot omenjeno prej: če bodo delala dobro in kvalitetno, bodo kmalu prepoznavna, kar se bo seveda poznalo tudi na finančnih – tudi javnih, sicer ne. Zaradi anomalij, ki jih dopušča in omogoča slovenska zakonodaja (ZGD-1, ZDru-1 itd.), je ustanavljanje vedno večjega števila društev sicer povsem logično že s tega vidika, saj lahko prinese taka organizacijska pravna oblika določene nezanemarljive prednosti, ne glede na dejanski zapisani namen ustanovitve, taka društva pa na javnih razpisih morda niti ne bodo uspešna, zato pa bodo koristila druge ugodnosti, ki so tej obliki omogočena.

4. vprašanje: Sredstva, ki jih kulturno-umetniška društva pridobivajo, sem v magistrski nalogi razdelila na posredna in neposredna. Pod neposredna sem štela tiste vire sredstev, ki jih društva pridobivajo iz različnih razpisov države, občin, Evropske unije in ostalih razpisov, donatorjev, sponzorjev, članarin itn. Pod posredna sredstva pa sem štela sredstva, ki jih društva pridobijo iz lastne dejavnosti (npr. vstopnine za koncerte) in od nastopov za različne komercialne naročnike (npr. koncerti za podjetja, za različne koncertne agencije, nastopi na glasbenih festivalih itn.). Ali bi lahko obrazložili, iz katerih od prej naštetih sredstev (lahko dodate tudi kakšen vir, ki ga jaz še nisem navedla) se vaše društvo financira in približno kakšen je delež posameznih virov sredstev?

Odgovor: Delež v našem društvu je približno 4:1 v korist posrednih sredstev. Članarin nimamo, prav tako je delež sponzorstev in donatorstev zanemarljiv oziroma le občasen. Sam bi sicer zadnji dve postavki uvrstil pod posredna sredstva, sploh če niso dana s strani državnih organizacij, npr. državnih podjetij ali celo občine in države – za slednje ne vem, ali je pravno sploh mogoče – in sploh sponzorstev, saj gre v prvi vrsti za obojestransko izmenjavo nekih koristi, kar bolj sodi v drugo kategorijo. V vsakem primeru so med neposrednimi sredstvi

najvišja sredstva JSKD in MOL. Slednji v materialni obliki, za prostore. Med posrednimi pa lastni koncerti in prihodki od prodaje vstopnic za te dogodke in predvsem plačani koncerti za znane naročnike. Prav s slednjimi se financira pretežni del ostalih dejavnosti v društvu, saj so prihodki od lastnih koncertov običajno ravno zadostni za kritje s temi dogodki povezanih stroškov.

5. vprašanje: Kateri viri vaših sredstev, ki ste jih navedli pri prejšnjem vprašanju, so za vaše društvo najpomembnejši in zakaj?

Odgovor: Že povedano prej. In dodatno: kljub vsemu ne gre zanemariti deleža javnih sredstev – neposredni prihodki, ker vendarle dajejo nek »občutek varnosti« pri izvajanju projektov. Seveda se porabijo v celoti, vendar bi bil brez njih nadaljnji razvoj in celo obstoj morda vprašljiv, ker bi iz povsem ekonomskih izračunov prešli v negativni saldo.

6. vprašanje: Kateri od virov sredstev vašega društva so se v obdobju 2008–2014 najbolj zmanjšali (če so se zmanjšali)?

Odgovor: Redna sredstva se niso manjšala. Čeprav je preko državnih razpisov v absolutnem na voljo vsako leto nekaj manj denarja, smo uspeli z rastjo in kvaliteto višino sredstev vsaj v relativnem obdržati na približno enaki ravni, kljub večji produkciji, ki bi sicer lahko pomenila večji delež. Je pa mnogo manj za naše društvo t.i. »izrednih dogodkov«, torej donacij in sponzorstev. Že v preteklosti iz tega naslova nismo beležili večjih prihodkov, vendar prav ti v omenjenem obdobju pravzaprav ne obstajajo več.

7. vprašanje: Ali so se morda kateri od virov sredstev vašega društva v obdobju 2008–2014 povečali?

Odgovor: Kot omenjeno zgoraj (in zaradi omenjenega zgoraj): delež lastnih prihodkov od prodaje vstopnic in predvsem koncertov za naročnike se je v tem obdobju povečeval.

8. vprašanje: Če imate približen pregled nad prihodki vašega društva, bi bila zelo hvaležna, če bi lahko navedli, kakšni so bili letni prihodki vašega društva za leta 2009, 2010, 2011, 2012 in 2013. Prosila bi tudi, če bi lahko natančneje obrazložili povečanje ali zmanjšanje prihodkov za prej omenjena leta glede na to, s katerim virom sredstev in s katerimi dejavnostmi vašega kulturno-umetniškega društva v posameznem letu so povezani.

Odgovor: Letni prihodki so znašali med 30 in 40 tisoč EUR, odvisno predvsem od aktivnosti društva in njegovih članov ter uspešnosti samostojnih koncertov in števila koncertov za znane naročnike.

9. vprašanje: Prosila bi, če lahko pokomentirate tudi letošnje leto (2014) glede na do sedaj pridobljena sredstva in glede na do sedaj izpeljane projekte ter glede na načrte, ki jih še imate do konca leta.

Odgovor: Celotna bera letošnjih prihodkov bi bila nekoliko nižja kot pretekla leta, sploh v primerjavi z letom 2013 in 2012, če ne bi v novembru organizirali gala dogodka v Galussovi dvorani Cankarjevega doma. Tako je ocena prihodkov za to leto na ravni leta 2013. Predvideni prihodki iz tega naslova so sicer precej visoki, hkrati pa so tudi predvideni odhodki temu primerno višji.

10. vprašanje: Kolikšen delež sredstev vaše kulturno-umetniško društvo pridobi iz posrednih virov sredstev, ki sem jih naštel v 4. vprašanju?

Odgovor: Približno 80 % vseh prihodkov društva v letu dni.

11. vprašanje: Ali se vam zdi pridobivanje sredstev, ki spadajo pod posredne vire sredstev, pomembno za vaše društvo?

Odgovor: Absolutno da. Brez teh prihodkov bi društvo bodisi ne delovalo bodisi bi delovalo v obliki, ki bi bila za resno kulturno ustvarjanje povsem nepomembna.

12. vprašanje: Kako bi komentirali trditev, da je višina sredstev, ki jih kulturno-umetniško društvo pridobi, povezana s kvaliteto delovanja društva in tudi s kvaliteto izvajanja dejavnosti, ki jo kulturno umetniško društvo opravlja? Ali menite, da kulturno-umetniško društvo lahko izpelje več projektov in bolj kvaliteten program, če ima višja sredstva?

Odgovor: Vsekakor so finančna sredstva z gospodarnim ravnanjem in porabljenja za prave namene zelo pomembna. Vprašanje sicer, iz katerih virov in koliko je na to samo društvo vezano oziroma jim zavezano, vsekakor pa višja sredstva omogočajo mnogo bolj kvalitetno delovanje. Je pa res, da bodo društva, ki bodo do sredstev znala priti sama, kakorkoli že, imela več možnosti za uspeh tudi pri pridobivanju javnih sredstev, vsaj v drugi fazi. Prvič to pomeni večjo svobodo pri oblikovanju tudi resnejših vsebin, drugič izbiro kakovostnejših kadrov, npr. dirigenti, umetniški vodje itd., in programov kakor tudi večjo možnost samopromocije. Problem danes je, da se vse preveč društev zanaša na javna sredstva, ki jih je vedno manj iz preprostega razloga. Ko se reže v kulturi, se reže tam, kjer je najlažje vzeti. In lažje kot profesionalnim formacijam, ki imajo izkazan nacionalni kulturni interes in zaposlenih ogromno ljudi, je jemati ljubiteljskim dejavnostim. To je dejstvo, pa če nam je všeč ali ne. Kulturniška pogača se je delila pred leti in se vsake toliko malenkostno spremeni, pričakovati da bomo društva del nje, je utopično.

13. vprašanje: Kolikšni pa so odhodki vašega kulturno-umetniškega društva in kakšna je letna bilanca?

Odgovor: Pozitivna ničla. Kar ustvarimo viška, gre v nadaljnji razvoj. Zato zaenkrat ni članarin in zato še vedno obstaja želja po pridobivanju novih članov in boljšem delu ter hkrati dostopnosti čim večjemu številu ljudi.

14. vprašanje: Ali lahko tudi bolj natančno pojasnite odhodke in stroške, ki jih ima vaše kulturno-umetniško društvo, in kateri izmed stroškov se vam zdijo najbolj nepotrebni ali najbolj sporni?

Odgovor: Pod stroški seveda izstopajo stroški za najeme dvoran za lastne koncerte in stroški honorarjev dirigenta, ki je edini profesionallec, ki je plačan za svoje delo v orkestru. Pod spornimi se seveda takoj pojavijo stroški za SAZAS. Ne ker ne bi želeli plačevati avtorskih pravic, pač pa zato, ker preprosto večina tega zneska nikdar ni izplačana avtorjem, ki jim je znesek namenjen, pač pa delovanju združenja SAZAS samega. Kar je še ena povsem normalnih in vsem znanih anomalij slovenske zakonodaje.

15. vprašanje: Kakšen se vam zdi odnos države in občin do amaterske kulturno-umetniške dejavnosti in ali menite, da finančno dovolj podpirajo to dejavnost?

Odgovor: Dober in slab. Lahko bi bilo boljše in lahko slabše. V vsakem primeru zanašanje na dohodke iz tega naslova društvu ne bo prineslo koristi in ne obogatitve, bi pa lahko država in občine naredile več v sami promociji in izpostavitvi teh dejavnosti, kar bi zagotovo imelo dolgoročneje finančne in druge koristi za obe vpleteni strani.

16. vprašanje: Ali se v vašem društvu poslužujete tudi sodelovanja na mednarodnih razpisih in ali tudi na kakšen drugačen način sodelujete s tujino? Se vam zdi to dobra možnost za financiranje slovenskih kulturno-umetniških društev, in če da, zakaj?

Odgovor: Mednarodni razpisi na ravni EU so preprosto preveliki za slovenska društva, kot je naše. Na teh razpisih se podeljujejo sredstva za razpisne projekte, ki imajo proračun 50.000 EUR in več, kar je za veliko večino društev preveč. Zato sem že sam podal idejo na ZKDL, da bi skupaj organizirali projekte, kjer bi bilo to zaradi velikosti projekta mogoče. Seveda je to zopet organizacijski zalogaj s številnimi vprašanji in podvprašanji. Se pa udeležujemo mednarodnih razpisov manjših oz. lokalnih skupnosti znotraj EU in širše, kjer občasno dejansko prihaja do sodelovanj, npr. letošnje gostovanje OML v Franciji na podlagi razpisa organizatorja.

17. vprašanje: Vire sredstev, ki sem jih do sedaj omenila, načeloma poznajo vsa amaterska kulturno-umetniška društva. Ali poznate še kakšne druge možnosti pridobivanja sredstev, ki se jih lahko poslužujejo kulturno-umetniška društva?

Odgovor: Zagotovo. Nekatera društva imajo velike presežke denarja, ki jih – zakonsko sporno, ne pa nedopustno – niti naj ne bi usmerjala v finančne prihodke. Če pa društvo ve, da bo imelo pol leta presežek, npr. 10.000 EUR, zakaj jih ne bi vezalo na banki ali drugače finančno oplemenitilo? Še vedno se presežek lahko oz. mora porabiti za delovanje društva. Znesek ne bo velik, ne bo pa zanemarljiv. In možnosti je še precej.

18. vprašanje: Kako imate v vašem društvu razdeljeno finančno, administrativno, umetniško, vodstveno, organizacijsko področje?

Odgovor: Vsako področje načeloma pokriva druga oseba, se pa seveda stvari spreminjajo.

19. vprašanje: Koliko dogodkov letno organizirate v vašem kulturno-umetniškem društvu in ali ste s količino le-teh zadovoljni?

Odgovor: Organiziramo najmanj dva celovečerna premierna koncerta, praviloma pa še vrsto drugih manjših ali večjih projektov.

20. vprašanje: Ali na dogodkih, ki jih sami organizirate, zaračunavate tudi vstopnino, in če da, zakaj?

Odgovor: Da. Ker sicer ne bi mogli kriti stroškov take produkcije in ker imamo obiskovalce, ki so za to pripravljeni plačati, kar nam pomaga pri naši dejavnosti.

21. vprašanje: Kako skrbite za javno prepoznavnost?

Odgovor: Predvsem preko spleta (Facebook, Youtube) pa tudi preko e-mail liste ter drugače (včasih RTV, radio, tiskani mediji), torej vse, kar je javno dostopno in za nas brezplačno.

22. vprašanje: Na kakšen način se trudite za to, da člani društva ostajajo zvesti dejavnosti, s katero se društvo ukvarja? Ali vaši člani plačujejo članarino? Ali se poslužujete tudi »finančne motivacije« članov ali jih kako drugače motivirate?

Odgovor: Ena naših prednosti je prav ta, da člani ne plačujejo članarine, kar je motivacija številka ena. Dodatna motivacija so gostovanja v tujini, za katere članom ni potrebno plačati ničesar, kakor tudi vsakoletne intenzivne vikend vaje, ki so za člane prav tako brezplačne. Vsak član dobi za koncerte, ki so v režiji našega orkestra, tudi določeno število gratis vstopnic, prav tako pa skrbimo za to, da člani nimajo stroškov s svojim inštrumentarijem. Na stroške OML se menja potrošni material za inštrumente, kot npr. strune, vsak član prejme notno stojalo, pručko, note itd. Finančne motivacije poznamo le za »zunanje« sodelavce, kar se zna izkazati kot napaka, pa bomo videli.

23. vprašanje: Ali je kateri izmed članov ali sodelavcev vašega društva plačan za svoje delo, in če da, zakaj?

Odgovor: Kot rečeno, edini aktivni redno plačani član orkestra je dirigent. Poleg tega se plača še računovodstvo kot zunanjo dejavnost, prav tako pa se simbolno ali polno honorira vse soliste in zunanje sodelavce, torej nastopajoče glasbenike »profesionalce«. Članov se praviloma ne honorira, razen že prej omenjenih ugodnosti, ki pripadajo vsem članom, četudi naredijo stvari, ki so v korist celotnemu orkestru tako finančno kot izvedbeno, kar se zna orkestru v kratkem vrniti kot bumerang, vendar je trenutna politika, dogovorjena znotraj orkestra, taka.

24. vprašanje: Ali menite, da je vaše kulturno-umetniško društvo pomembno, in če da, zakaj?

Odgovor: Da. Ker smo edini tovrstni sestav v Sloveniji, ker širimo svetovno mandolinsko kulturno dediščino v Sloveniji in slovensko kulturo med mandolinsko srenjo po Evropi in širše. In ker smo res dobri v tem, kar počnemo.

25. vprašanje: Ali se vam zdi amaterska kulturna glasbena dejavnost v Sloveniji pomembna in zakaj?

Odgovor: Absolutno. Zaradi dveh glavnih razlogov. Prvi je povezovalni element med ljudmi, ki mislijo podobno in jih družijo ista ljubezen ter je s tem družabni »dogodek« tako za njih same kot za okolico. Da ne omenjam tudi višjih elementov vzdrževanja slovenske kulturne dediščine in pripadnosti neki skupini, ki se odraža tudi širše. Drugi razlog pa zato, ker tudi iz takih dejavnosti vsake toliko vzkljuje nek umetniški presežek, ki ga profesionalne institucije nikdar ne bi mogle proizvesti in ki bogati tako sodelujoče posameznike kot širšo zainteresirano okolico, tako pri nas kot v tujini. Slednjih primerov je bilo v zadnjih letih že več.

26. vprašanje: Kakšni so načrti in želje vašega društva za prihodnost?

Odgovor: Biti še večji, boljši in lepši.